MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Čeština
jako cizí jazyk

Úroveň
A2

Univerzita Karlova v Praze
Ústav jazykové a odborné přípravy

Vladimír Bidlas
Helena Confortiová
Milada Turzíková

Vedení projektu: Milada Čadská

ČEŠTINA JAKO CIZÍ JAZYK

Úroveň A2

podle
„Společného evropského referenčního rámce pro jazyky.
Jak se učíme jazykům, jak je vyučujeme a jak v jazycích hodnotíme“

Univerzita Karlova v Praze
Ústav jazykové a odborné přípravy

Vladimír Bidlas, Helena Confortiová, Milada Turzíková

Vedení projektu: Milada Čadská

Poskytovatel účelové podpory projektu:

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

COUNCIL OF EUROPE CONSEIL DE L'EUROPE

OBSAH

Úvod 2

Kapitola 1 Popis cílů a jejich konkretizace 4

Kapitola 2 Specifikace obsahu v jednotlivých složkách popisu 11

Kapitola 3 Jazykové funkce 14

Kapitola 4 Obecné pojmy 44

Kapitola 5 Specifické pojmy 79

Kapitola 6 Práce s textem: čtení a poslech 109

Kapitola 7 Psaní 111

Kapitola 8 Sociokulturní kompetence 112

Kapitola 9 Interakční modely 116

Kapitola 10 Kompenzační strategie 121

Kapitola 11 Učit se studovat 124

Kapitola 12 Stupeň dovednosti 127

DODATEK A Výslovnost a intonace 129

DODATEK B Gramatika 141

DODATEK C Slovní rejstřík 235

DODATEK D Věcný rejstřík 269

Úvod

Popis druhé úrovně jazykové způsobilosti uživatele základů jazyka, tedy češtiny jako cizího jazyka (obecně označované jako A 2 /Waystage/), je českou variantou stejně koncipovaných materiálů pro národní evropské jazyky. Podobně jako ostatní materiály tohoto typu vznikla i tato příručka ze zadání Rady Evropy.

Přes různé odlišnosti většina zájemců o studium cizího jazyka sleduje téměř identický cíl, a to schopnost dorozumět se v daném cizím jazyce s rodilými mluvčími nejen v běžných komunikačních situacích každodenního života (např. oblast nákupů a služeb), ale též při výměně názorů i zkušeností a při poznávání podobností i odlišností v celé rozmanitosti našeho kontinentu. Právě z tohoto předpokladu vycházel prof. J. L. M. Trim ve své obecné charakteristice cíle projektu v předmluvě k prvnímu vydání Threshold Level v roce 1975 a Waystage v roce 1977. Poskytnutím společného základu pro srozumitelný popis cílů a obsahu přispívá celý projekt ke srozumitelnosti kursů, sylabů či systému kvalifikačních osvědčení, a tím k podpoře mezinárodní spolupráce v oblasti moderních jazyků. Jinými slovy projekt popisuje, co se musí studující naučit, aby užívali jazyk ke komunikaci, a jaké znalosti a dovednosti musí rozvíjet, aby byli schopni účinně jednat. V popisu je rovněž věnována pozornost kulturnímu kontextu, do něhož je jazyk zasazen.

Cílem české varianty popisu jazykové úrovně A 2, jakožto jedné části projektu jako celku, je pomoci všem, kdo stojí před úkolem analyzovat potřeby studujících cizích jazyků. Sylabus však není koncipován jako učební program či jako učebnice. Jeho smyslem (v souladu s renomovaným projektem Rady Evropy, tedy v souladu s podobně koncipovanými materiály pro národní evropské jazyky) je zmapování češtiny z funkčního a sémantického hlediska pro úroveň A 2 tak, aby zpracování mohlo být dále využíváno jako metodická báze a standard nejen k sestavování výukových programů v rámci jazykových kursů češtiny pro cizince, ale též k tvorbě učebních materiálů i dalších pomůcek a v neposlední řadě jako referenční rámec pro potřeby zavedení standardního systému zkoušek. Celá koncepce tohoto popisu vychází z důvodů zachování kompatibility z anglické pilotní verze jazykové úrovně *Waystage 1990*. Rovněž přihlíží k již existujícímu popisu prahové úrovně češtiny (*Prahová úroveň – Čeština jako cizí jazyk 2001)*. Jelikož jde o vytvoření české varianty původního projektu *Waystage*, je třeba výslovně zdůraznit, že nebyl důvod k hledání vlastního metodologického přístupu, nýbrž se jevilo jako vhodné a funkční ponechat celkovou koncepci, která již byla praxí ověřena a osvědčila se. Na druhé straně však všude tam, kde popis jazykových jevů je konkretizován, je česká verze zpracována samostatně. Jde např. o oddíly popisující tzv. jazykové funkce (language functions) či obecné pojmy (general notions) a specifické pojmy (specific notions). Tyto části projektu vycházejí ze specifik češtiny, avšak respektují řazení jazykových funkcí, obecných a specifických pojmů do skupin podle J. A. van Eka a J. L. M. Trima. (Z tohoto řazení vycházel i řešitelský tým pod vedením doc. dr. M.Šáry při zpracování prahové úrovně češtiny (*Prahová úroveň – Čeština jako cizí jazyk*).

Část věnovaná interakčním modelům vychází ze skutečnosti, že převážná většina interakčních modelů, které odpovídají úrovni uživatelů základů jazyka A 2, je vzhledem k objektu proměnná. Pozornost je zaměřena na charakteristiku a výčet takových typů dialogů, kde se objevuje výskyt interakčních modelů s jistou mírou předpověditelnosti.

V kapitole věnované práci s textem jsou uvedeny příklady takových typů textů (pro čtení i pro poslech), které by měly být adekvátní z hlediska situací i témat vymezených pro úroveň A 2.

V oddílu věnovaném psaní je charakterizována dovednost psát v cizím jazyce (v tomto případě v češtině). Jako u ostatních dovedností jsou i u psaní na úrovni A 2 možnosti studentů omezené.

Specifikace sociokulturní kompetence pro jazykovou úroveň A 2 se týká společenských zvyklostí (nejazykových a jazykových), společenských rituálů (rituály spojené s návštěvou, rituály spojené s jídlem a pitím, rituály spojené se souhlasem a odmítnutím), všeobecných zkušeností (z každodenního života, životních podmínek, mezilidských vztahů či základních hodnot a postojů).

V kapitole „Kompenzační strategie“ je popsáno, co se očekává od uživatele na úrovni A 2, tedy schopnost umět se vyrovnat s problémy komunikační situace, na niž není dobře připraven a/ jako posluchač a čtenář, b/ jako mluvčí nebo pisatel, c/ v oblasti společenského chování, tj. obvyklých pravidel chování. V kapitole je vymezeno, co student umí v roli a/ čtenáře, b/ posluchače, c/ mluvčího, d/ pisatele, e/ v oblasti společenského chování.

Strategie učení jsou vymezeny z hlediska potřeb a cílů studenta, procesu učení a učení pomocí přímé zkušenosti s jazykem.

V části věnované stupni dosažených dovedností jsou vymezena kritéria, důležitá pro efektivní (i když jednoduchou) komunikaci na dané úrovni, především pak na kritérium pragmatické adekvátnosti.

Dodatek věnovaný výslovnosti a intonaci obsahuje popis zvukové stavby češtiny. V popisu jsou zahrnuty jak segmentální, tak i prozodické jevy. Pozornost je zaměřena především na spisovný standard zvukové podoby češtiny, zejména výslovnosti.

Dodatek věnovaný gramatice je zpracován velmi podrobně. Smyslem takto koncipovaného pojetí je předložit uživatelům příručky gramatiku v určitém systému a poskytnout jim vodítko při zpracovávání konkrétních učebních materiálů. Proto je tento rozsáhlý výklad (s četnými příklady) doplněn na příslušných místech poznámkami, co je a co není pro úroveň A 2 závazné.

Celý sylabus je doplněn slovním a věcným rejstříkem.

Českou verzi jazykových funkcí (kap. 3) zpracovala PhDr. Milada Čadská, CSc., která též připravila kapitoly 1, 2 a 6-12. Na zpracování obecných pojmů (kap. 4) se podíleli PhDr. Milada Čadská, CSc. a Mgr. Vladimír Bidlas, který je rovněž autorem dodatku „Gramatika“. Specifické pojmy, slovní a věcný rejstřík zpracovala Mgr. Milada Turzíková. Za dodatek „Výslovnost a intonace“ ručí PhDr. Helena Confortiová, CSc.

Závěrečnou redakci provedla PhDr. Milada Čadská, CSc. a PhDr. Helena Confortiová, CSc.

* * *

Dík patří oponentům tohoto projektu PhDr. Evě Hájkové, CSc. z Katedry českého jazyka Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy a doc. PhDr. Milanu Šárovi z Ústavu bohemistických studií Filozofické fakulty Univerzity Karlovy.

Kapitola 1

Popis cílů a jejich konkretizace

Jazykovou úroveň A2 je možno obecně charakterizovat schopností studenta orientovat se v základních situacích každodenního života s převažujícím podílem předem předvídatelného a jednoduchého způsobu jazykového vyjadřování.

Cílem je, aby studující dosáhli schopnosti užívat cizí jazyk (češtinu) v následujících oblastech:

1) zajišťování běžných potřeb a úkolů

schopnost vést jednoduchý (avšak smysluplný a k cíli vedoucí) dialog při plánování, zajišťování, rezervaci různých akcí, či zajišťování nezbytných záležitostí, popř. věcí v oblasti každodenního života, jako je např.

- cestování,
- ubytování,
- komunikace na úřadech,
- využití volného času,
- nakupování,
- objednávání jídel a nápojů;

2) poskytování a získávání konkrétních informací

a/ v oblasti osobních údajů (jako je např. jméno a příjmení, adresa, místo původu, datum narození, zaměstnání atd.);
b/ v oblasti neosobních informací (jako je např. hledání cesty, zjišťování konkrétních časových údajů, zjišťování informací o důležitých pravidlech a předpisech, o otevíracích hodinách, o různých zařízeních a službách, o možnostech občerstvení atd.);

3) vytváření a udržování sociálních a profesionálních kontaktů, zvláště pak

a/ při komunikaci s nadřízenými, kolegy, podřízenými, přáteli;
b/ v roli hostitele, či v roli hosta;
c/ v oblasti společenského styku;
d/ při výměně informací, názorů, pocitů, přání, týkajících se zejména záležitostí společného zájmu, zvláště potom těch, které se vztahují

- k osobnímu životu a prostředí,
- k životním podmínkám a životnímu prostředí,
- k oblíbeným činnostem a k zájmům,
- k využití volného času a k společenskému životu.

Ve výše uvedených oblastech bude student schopen daný cizí jazyk (tj. češtinu) používat v kontaktu

- s rodilými mluvčími daného jazyka,
- s mluvčími užívajícími cizí jazyk jako lingua franca,

a to jak v zemi, kde se daným jazykem hovoří, tak v jiných zemích, kde se naskytne příležitost daného jazyka použít (ať již ve státě, kde student žije, či v některé jiné zemi při setkání studenta s rodilými či nerodilými mluvčími).

Student se dokáže vypořádat s těmi (především jazykovými) požadavky, které na něj budou kladeny zejména:

a/ v situacích, kdy bude s někým komunikovat nejen přímo (tedy z očí do očí), ale i prostřednictvím telefonu. Student bude schopen samostatného ústního vyjádření a pohotové reakce v takových případech, kdy se komunikace bude týkat situací každodenního praktického života, které se vyznačují výrazným podílem předem předvídatelného způsobu jazykového vyjádření;

b/ v situacích, při kterých dochází ke komunikaci nepřímé a kdy je třeba porozumět meritu věci, popř. i některým důležitým tezím psaných či mluvených textů (např. prostředky masové komunikace).

Konkretizace cílů

Následná konkretizace cílů je - pokud jde o tematické okruhy komunikativních situací - většinou shodná s cíli uvedenými v další, tedy prahové úrovni. Pro úroveň A 2 jsou však potřebné vědomosti a dovednosti studenta poněkud redukovány. V těch případech, kdy se obecná charakteristika některého z dílčích cílů shoduje s charakteristikou v prahové úrovni, je repertoár jazykových prostředků k dosažení daného cíle omezen v závislosti na úrovni A 2 (viz další kapitoly této příručky, zejména kapitoly týkající se jazykových funkcí, obecných pojmů a specifických pojmů).

Jakožto návštěvník v zemi, kde je daný jazyk obecně rozšířeným prostředkem komunikace, bude student schopen

→ ve styku s úředními místy

- požádat o zopakování, objasnění a vysvětlení jakékoli informace či požadavku ze strany úředníka, kterým nerozumí;
- vyžádat si služby tlumočníka, popř. právníka, dostane-li se do vážných obtíží;

→ při vstupu do země

- rozumět příslušné dokumentaci;
- vyplnit potřebné formuláře;
- rozumět otázkám a odpovědět na ně, týkají-li se:
  - osobní totožnosti;
  - délky a účelu návštěvy či pobytu;

→ ve styku s bezpečnostními složkami a policií

- rozumět otázkám a odpovědět na ně, týkají-li se
  - osobní totožnosti;
  - obsahu příručních zavazadel (na letišti);
  - podrobností o vozidle, které řídí;
  - jeho úmyslů, jeho činnosti a důvodů jeho činnosti;
  - podrobností o ztracených nebo odcizených věcech;
- vyžádat si pomoc policie v případech
  - osobního ohrožení (nehody, přepadení, vloupání);

→ při zajišťování vlastního ubytování

krátkodobého – např. v hotelu, penzionu, hostelu, kempu apod.

- zajistit si rezervaci telefonicky či písemně (např. přes internet);
- vyplnit příslušnou přihlášku;
- formulovat jednoduchým způsobem případnou stížnost na nedostatečně fungující služby a žádost o nápravu;
- požádat o objasnění účtovaných částek;
- vyřešit potřebné záležitosti týkající se odjezdu;

při dočasném pobytu

- informovat se písemně nebo ústně o možnostech pronájmu bytu či podnájmu, a to:
  - o počtu a velikosti místností;
  - o podmínkách pronájmu (podnájmu) včetně výše nájemného a poplatků za veřejné služby;
  - formulovat jednoduchým způsobem stížnost majiteli ubytovacího zařízení;

→ při zajišťování stravování

- rozumět nabídkám restauračních zařízení;
- požádat o jídelní lístek, popř. o různé ingredience (např. sůl apod.);
- objednat si jídlo a nápoje;
- požádat o účet;
- formulovat jednoduchou reklamaci na pomalou obsluhu, na nekvalitní jídlo / pití či na předražování;

→ při nákupech

- číst s porozuměním informační tabule a nápisy v supermarketech, obchodních domech atd.;
- informovat se, zda je požadované zboží na skladě;
- zeptat se na výhody a nevýhody konkrétního výrobku a na jeho cenu;
- zaplatit a podle potřeby žádat vysvětlení o výši ceny, správnosti účtování apod.;
- reklamovat vadné zboží, žádat náhradu, vrácení peněz apod.;

→ při použití veřejné dopravy

- opatřit si jízdenky (letenky), popř. místenky;
- informovat se na výši jízdného, trasu a dobu přepravy;
- zeptat se na možnosti a podmínky zlevněných sazeb;
- informovat se na umístění nástupišť a dalších přístupů k dopravnímu prostředku (na nádražích, na letištích, v metru atd.);
- používat zařízení pro úschovu zavazadel, podávat zavazadla k odeslání, hlásit ztrátu nebo poškození zavazadel;
- objednat taxi, domluvit se s taxikářem na trase, cíli cesty, zaplatit, požádat o účet a podle potřeby žádat vysvětlení o výši ceny, správnosti účtování apod.;

→ při použití osobní dopravy (automobilu)

- rozumět dopravním značkám a informačním tabulím;
- opatřit si benzin, olej, vodu, vzduch a běžný servis u čerpacích stanic;
- přivolat pomoc v případě poruchy automobilu (např. na dálnici);
- v případě nehody poskytnout a získat informace o vozidle a jeho pojištění;

→ při využití informačních služeb

- formulovat jednoduché dotazy, a to osobně i telefonicky;

→ při hledání cesty

- zeptat se na cestu, rozumět jednoduchým pokynům, kudy jít / jet;
- získat informace o tom, kam jede konkrétní dopravní prostředek (např. autobusová či tramvajová linka), jak se jmenuje zastávka, kde je zapotřebí vystoupit, kam vede daná cesta / silnice apod.;
- číst mapy (plán města, automapy), informace o dopravním spojení, informační a směrové tabule, jednoduché pokyny;

→ při návštěvě veřejných zařízení (např. kina, divadla, muzea, diskotéky)

- informovat se o ceně vstupného, době představení, umístění a druhu sedadla;
- číst jednoduché letáky, plakáty apod.;
- rezervovat si vstupenky a zakoupit je před začátkem představení;
- informovat se o možnosti koupě programu (např. v divadle), o možnosti občerstvení, o toaletách atd.;

→ na poště

- číst s porozuměním jednoduché vývěsky, pokyny či nápisy u přepážek;
- formulovat žádost u poštovní přepážky (odeslání balíku, doporučeného dopisu atd.);
- zeptat se na sazby obyčejných, doporučených či expresních zásilek, peněžních poukázek či balíčků;

→ u telefonu

- vést telefonicky jednoduchý dialog o běžných tématech každodenního života;
- číst s porozuměním pokyny, jak používat telefonní přístroj (v automatu);
- hledat v telefonním seznamu;
- používat službu „informace o telefonních číslech“;
- formulovat jednoduchý vzkaz na telefonní záznamník;

→ v bance

- číst s porozuměním informace o kursech deviz, nápisy u přepážek;
- informovat se o užívání šeků, platebních a kreditních karet;

→ u lékaře

- číst s porozuměním tabulky s ordinačními hodinami lékaře, specializací lékaře, názvy nemocničních oddělení, jednoduché instrukce pro pacienty v čekárně (typu: *Vypněte mobil, prosím.*);
- objednat se u praktického lékaře nebo v nemocnici;

- jednoduchým způsobem popsat své zdravotní potíže a odpovědět na otázky lékaře, které se týkají místa bolesti, doby trvání bolesti, dalších příznaků nemoci (jako je nevolnost, horečka, kašel, rýma atd.);
- rozumět jednoduchým pokynům a radám lékaře;
- opatřit si léky v lékárně;

→ **v roli studenta** (pro osoby s dočasným pobytem)
- číst s porozuměním jednoduché letáky, inzeráty (popř. orientačně brožury konkrétních vzdělávacích zařízení) o možnostech jazykového vzdělávání;
- vyřídit přijímací formality;
- podle stupně pokročilosti používat cílový jazyk při výuce i při styku se spolužáky o přestávkách, při jídle apod.;
- vyjádřit se jednoduchými prostředky ke studijním záležitostem včetně potíží, ke studiu a výuce vůbec, k učebním materiálům a dalším pomůckám, k úrovni ubytování (např. na koleji), ke kvalitě jídla (např. v menze) apod.;
- projednat zkoušky a zkušební termíny;
- rozumět zkušebním zadáním a otázkám;
- orientovat se ve zkušebním řádu, popř. dalších základních dokumentech školy;

→ **v roli rodiče**
- informovat se o možnostech vzdělávání dětí;
- zařídit vše potřebné pro každodenní školní docházku dětí;
- vést jednoduchý dialog s vyučujícími dítěte o jeho prospěchu, pokrocích či neúspěších;

→ **v roli osoby hledající práci a v roli zaměstnance** (s dočasným pobytem)
- ucházet se o pracovní povolení;
- číst s porozuměním jednoduché inzeráty týkající se nabídky volných míst;
- informovat se o volných místech a o druhu, povaze a podmínkách zaměstnání (např. charakter pracovní činnosti, pracovní doba, výše platu / mzdy, možnost zaměstnání na část úvazku atd.);
- vyřídit si s pomocí příslušného úředníka formality při nástupu do zaměstnání;
- rozumět instrukcím a pokynům, které se týkají zadaného pracovního úkolu, bezpečnosti práce apod.;
- formulovat dotaz na upřesnění daného pracovního úkolu;
- komunikovat přiměřeným způsobem s nadřízenými, kolegy a podřízenými;

→ **v oblasti společenského styku**
- vyměňovat si jednoduchým způsobem informace zejména v těchto oblastech:
  - osobní život,
  - životní podmínky,
  - zaměstnání – povolání – studium,
  - vzdělání – jazyky – studium jazyků a potíže s tímto studiem spojené,
  - zájmy – záliby – koníčky,
  - cestování – navštívená místa a pamětihodnosti,
  - zboží – nákupy a služby – ceny ,
  - jídlo a pití,

- počasí,
- společenské vztahy,
- politika – běžné události;

(*Blíže viz kapitola „Specifické pojmy“.)*

- vyjádřit jednoduchým způsobem své názory, postoje, city a svá přání;
- porozumět jednoduchému vyjádření názorů, hledisek, postojů, citů či přání svého partnera (partnerů) v komunikaci;
- dohodnout se na spolupráci;

→ v roli hosta

- jednoduše (ale přiměřeně) formulovat přijetí nebo odmítnutí pozvání;
- chovat se podle společenských zvyklostí, např:
  - věnovat hostitelce květiny,
  - vyměnit si pozdravy a běžné společenské fráze s hostiteli, popř. s ostatními hosty,
  - udržovat jednoduchou konverzaci na osobní i všeobecná témata,
  - vyjádřit uznání za projevenou pohostinnost,
  - rozloučit se a podle okolností pozvat hostitele k sobě na návštěvu,
  - sjednat termín případné návštěvy;

→ v roli hostitele

- pozvat hosty ústně, popř. písemně (pozvánkou);
- přivítat a představit je;
- přijímat, popř. si vyměňovat suvenýry či jiné drobné dárky;
- nabídnout pohoštění;
- udržovat jednoduchou konverzaci na osobní i všeobecná témata;
- rozloučit se s hosty a přiměřeně reagovat na projevy uznání.

Student rozumí hlavním myšlenkám psaných textů, popř. jednoduchého mluveného projevu za předpokladu, že

- jejich obsah je totožný s tématy pro jazykovou úroveň A 2 (uvedenými výše v této kapitole);
- jsou přehledné jak po stránce obsahové, tak po stránce formální, tj.
  - psané texty jsou vytištěny dobře čitelným způsobem a podle možnosti opatřeny titulky, členěny do odstavců, doplněny obrázky, piktogramy atd.,
  - v mluveném projevu je použito standardní výslovnosti, přednes je pomalý, dílčí obsahové celky jsou odděleny pauzami a důraz mluvčího je kladen na klíčové údaje či myšlenky, souvislý mluvený projev je krátký (v rozsahu cca 3 minut);
- informace jsou podány výlučně explicitně;
- porozumění nevyžaduje znalost reálií a kulturního prostředí, nýbrž je možno vycházet z obecných zkušeností společných evropských kulturních kořenů.

V souvislosti s oblastmi uvedenými v této kapitole výše je student obeznámen s důležitými společenskými konvencemi, a to:

- nejazykovými (např. podávání rukou, gestikulace, mimika, vzdálenost mezi

komunikujícími osobami, polibky, doteky apod.);
- jazykovými (např. způsoby oslovování, vykání X tykání, stupeň formálnosti (neformálnosti) jazykového projevu, ukončení kontaktu atd.

(*Blíže viz kapitola Sociokulturní kompetence.*)

Student je rovněž obeznámen s příslušnými společenskými rituály, např.:
- při jídle a pití;
- při návštěvách (např. vhodná doba příchodu, přijatelné náměty konverzace atd.).

(*Blíže viz kapitola Sociokulturní kompetence.*)

Student dále umí v roli čtenáře i posluchače využívat interpretační dovednosti, zvláště pak dokáže
- rozpoznat podstatu sdělované jednoduché informace;
- rozlišovat, co je hlavní a co je vedlejší;
- rozpoznat fakta od komentáře;
- využívat různá vodítka pro lepší orientaci:
    - v psaném textu např.: titulky, mezititulky, členění do odstavců, obrázky, grafy, typografická úprava apod.,
    - v mluveném textu např.: pauzy, frázování, umístění důrazu, tón hlasu atd.

Student je schopen využívat různé postupy, kterými překonává případné mezery a nedostatky v jazykových vědomostech a řečových dovednostech, náhlého výpadku paměti apod. Student v takových případech umí například
- požádat partnera o určitou míru tolerance a trpělivosti;
- využít možnost pomoci a spolupráce partnera;
- sdělit (navzdory nedostatečnému repertoáru jazykových prostředků) to, co je třeba;
- odvodit si smysl psaného i mluveného textu přesto, že obsahuje určité neznámé prvky;
- využít vhodných pomůcek a příruček – jako jsou např. slovníky, výkladové slovníky, gramatiky apod.

(*Blíže viz kapitola Kompenzační strategie.*)

V neposlední řadě je student do určité míry obeznámen s charakteristickými rysy kultury země, ve které je daný jazyk (tj. čeština) používán jako mateřský jazyk obyvatel. Jde zejména o oblast
- každodenního života;
- mezilidských vztahů;
- životních podmínek;
- základních hodnot a postojů.

Kapitola 2

Specifikace obsahu v jednotlivých složkách popisu

Specifikace jazykové úrovně A 2 nepředstavuje uzavřený sylabus. Účelem rovněž není omezit schopnost komunikace pouze na výčet situací popsaných v této příručce. Naopak, koncepce vychází z předpokladu, že je třeba především vybavit studenty obecnou způsobilostí potřebnou pro používání cizího jazyka na dané úrovni, a tím také vytvořit solidní základ pro další studium jazyka. Repertoár jazykových prostředků v rozsahu úrovně A 2 může poskytnout prostor pro využití daného cizího jazyka dle potřeb a zájmů každého studenta. Proto bylo třeba pokusit se zahrnout do této příručky to, co s největší pravděpodobností budou muset nebo chtít všichni studenti daným cizím jazykem vyjádřit. Jako východisko posloužilo stanovení, výčet a charakteristika situací, ve kterých bude jazyk s největší pravděpodobností užíván. Dále byly vzaty v úvahu i role, ve kterých budou v daných situacích studenti vystupovat, a s jakými překážkami se budou muset vypořádat. Všechny uvedené skutečnosti jsou v jistém smyslu věcí dohadu, který je však třeba co nejvíce eliminovat, má-li vzniknout vskutku smysluplný popis konkrétní jazykové úrovně (v tomto případě jazykové úrovně A 2) pro češtinu jako cizí jazyk.

K odstranění co největší míry nahodilosti v předkládaném popisu přispěla bezesporu zevšeobecněná zkušenost formulovaná jednak společným evropským referenčním rámcem pro jazyky, jednak renomovaným projektem Rady Evropy. Dále byly analyzovány existující učební materiály pro výuku češtiny jako cizího jazyka a zpracované deskriptory byly ověřeny praxí. Při přípravě a zpracování popisu jazykové úrovně A 2 pro češtinu byl brán zvláštní zřetel k anglické verzi úrovně A 2 (*Waystage 1990*) a k české verzi Threshold Level (*Prahová úroveň – Čeština jako cizí jazyk 2001*) .

Je třeba ještě jednou zdůraznit, že popis jazykové úrovně A 2, předkládaný jeho uživatelům, je koncipován jako systém otevřený s možností operativní a tvořivé aplikace. Umožňuje však studujícím dosáhnout vcelku uspokojivého stupně poznání základních funkcí jazyka, i když za použití vcelku jednoduchých prostředků, a to jak v rovině obecné způsobilosti, tak v rovině způsobilosti specifické. Obecná způsobilost je zapotřebí ve většině komunikativních situací, a proto je její charakteristice věnována převážná část této práce. Specifické způsobilosti, která se týká určité dané situace a která má povahu převážně konkrétních slovníkových položek, je v tomto popisu věnována pouze jedna jeho část.

Cíle formulované v první kapitole jsou konkretizovány v kapitole třetí, v níž je obsažen výčet toho, co lze pomocí jazyka vyjádřit. Jde především o sdělování konkrétních informací, formulaci otázek, popírání určité skutečnosti, vyjádření žádosti, prosby, děkování, omluvy atd. Struktura a obsahová náplň tohoto oddílu označeného JAZYKOVÉ FUNKCE vychází z anglické verze Waystage 1990 a respektuje návaznost na českou verzi (*Prahová úroveň – Čeština jako cizí jazyk*).

To, co lze pomocí jazyka vyjádřit, však rámec tzv. jazykových funkcí překračuje. Jazykový projev, konverzace či úvahy vycházejí z různých představ a situačního kontextu. Představy, související s jazykovými funkcemi, jsou v této práci označovány jako POJMY, které jsou dále uspořádány do dvou samostatných oddílů podle toho, zda se objevují pravidelně, tedy v každé situaci (POJMY OBECNÉ), či jen někdy, v situacích speciálních (POJMY SPECIFICKÉ).

Téměř v každé situaci se vyskytují různé formy vyjádření času či existence v čase, vyjádření různých forem kvantity (množství), kvality (vlastností), vztahového pojetí skutečnosti atd. V tomto případě jde o OBECNÉ POJMY, jimž je věnována čtvrtá kapitola tohoto popisu.

Situačně a tematicky vázané představy ke konkrétním tematickým okruhům (např. oblast *volného času*, *cestování*, *stravování* atd.), z nichž každý je dále dělen do podkategorií (např. oblast *stravování* je dále členěna na *jídlo, pití* a *restaurace, kavárny*), tvoří tzv. SPECIFICKÉ POJMY. Jejich charakteristikou a tříděním se zabývá pátá kapitola. V tomto oddílu jsou rovněž uvedeny konkrétní položky v rámci každé tematické kategorie i podkategorie. Výběr jednotlivých položek vychází z potřeb dané cílové skupiny uživatelů.

Rozdělení do výše uvedených tří oddílů (tj. *Jazykových funkcí*, *Obecných pojmů, Specifických pojmů*) nelze zachovávat naprosto důsledně. Některé *jazykové funkce* by mohly být chápány jako vyjádření *pojmů* a rovněž hranice mezi *obecnými* a *specifickými pojmy* nejsou vždy zcela jednoznačné.Východiskem pro dané třídění je návrh prof. J. A. van Eka. Jeho návrh byl respektován rovněž při zpracování české verze prahové úrovně (*Prahová úroveň – Čeština jako cizí jazyk)*. Užitečnost uvedené klasifikace již byla prokázána praxí.

Studenti na úrovni A 2 by měli být schopni zacházet s poměrně velkým počtem jazykových funkcí a umět používat i celkem rozsáhlý rejstřík pojmů – a to jak pojmů obecných, tak pojmů specifických. Seznamy exponentů, uvedené v jednotlivých oddílech (tj. v *Jazykových funkcích, Obecných pojmech* a *Specifických pojmech*), je však třeba chápat jako určité katalogy, které by měly posloužit tvůrcům studijních programů, učebních materiálů apod. především jako užitečné vodítko. V žádném případě nejde o předepsané a závazné gramatické a lexikální učivo.

Dovednosti čtení, poslechu a psaní jsou charakterizovány s ohledem na danou jazykovou úroveň v samostatných kapitolách, a to v kapitole šesté PRÁCE S TEXTEM: ČTENÍ A POSLECH a v kapitole sedmé PSANÍ.

Co je možné očekávat od studentů dané úrovně, pokud jde o schopnost konverzace, popř. samostatného mluveného projevu, vyplývá z jednotlivých částí tohoto sylabu.

Zvláštní kapitola pod názvem SOCIOKULTURNÍ KOMPETENCE je věnována popisu souboru znalostí a dovedností studenta vztahovat užívání jazyka k sociokulturnímu zázemí komunikujících partnerů. Míra sociokulturní kompetence, jež je nutná k úspěšné komunikaci, je posuzována ve vztahu k možnostem zvládnutí společenských dimenzí užívání jazyka na dané jazykové úrovni.

V kapitole INTERAKČNÍ MODELY je pozornost zaměřena na charakteristiku takových typů dialogů, v nichž mohou účastníci komunikace uplatnit své příspěvky v souladu s určitými konvencemi. Kapitola obsahuje výčet základních okruhů komunikačních situací, v nichž se může objevit výskyt interakčních modelů s jistou mírou předpověditelnosti.

Přes veškerou snahu předpovědět a vybrat vhodné komunikační situace (ve kterých se uživatel cizího jazyka může ocitnout) a identifikovat takové jazykové formy, u nichž lze předpokládat jejich účelné použití, je třeba počítat s vysokým procentem nepředvídatelnosti, s níž se student při komunikaci musí nějakým způsobem vyrovnat. Proto další kapitola popisu jazykové úrovně A 2 pod názvem KOMPENZAČNÍ STRATEGIE obsahuje nástin některých obecně platných postupů, jak uživatele cizího jazyka naučit řešení nepředvídatelných situací, tj. situací, na něž není dokonale připraven.

Součástí popisu této jazykové úrovně je rovněž charakteristika dovednosti UČIT SE STUDOVAT (kapitola 11), přičemž se vychází z předpokladu, co je možno reálně očekávat především z hlediska počátečního stadia studia cizího jazyka.

Závěrečná kapitola STUPEŇ DOVEDNOSTI poskytuje zamyšlení nad otázkou „jak“ a zejména „jak dobře“ by měli být studenti schopni dělat to, co je specifikováno v této příručce. Proto zde lze nalézt nástin určitých (pro danou úroveň podstatných) kritérií pro efektivní komunikaci.

Připojené dodatky – zvláště pak poměrně rozsáhlý dodatek věnovaný gramatice – je třeba chápat pouze jako pomůcku či užitečné vodítko zejména pro tvůrce učebních materiálů či pedagogických dokumentů. V žádném případě nelze v tomto poměrně velmi rozsáhlém výkladu spatřovat závazné penzum gramatického učiva pro jazykovou úroveň A 2.

Kapitola 3

Jazykové funkce (JF)
(Komunikativní funkce výpovědi)

Úvodem

V této kapitole je obsažen výčet jazykových funkcí – toho, co lidé jazykem vyjadřují. Anglická verze *Waystage1990* řadí jazykové funkce do šesti hlavních skupin:

1. Sdělování a zjišťování konkrétních informací
2. Vyjadřování postojů
3. Ovlivňování průběhu věcí, děje
4. Společenský styk
5. Strukturace projevu
6. Korekce při komunikaci

Česká verze toto rámcové členění zachovává, jak je vidět z následujícího přehledu:

1. Sdělování a zjišťování konkrétních informací
2. Vyjadřování a zjišťování dalších postojů k vyjadřované či vyjádřené skutečnosti
3. Požadování (prosba, přesvědčování), aby někdo něco udělal či nedělal
4. Konvenční začátky rozhovorů, případně realizace jednoduchých interakčních modelů
5. Prvky výstavby jazykového projevu
6. Reakce na případné komunikační šumy, korekce při komunikaci

V uvedeném přehledu jednotlivých oddílů, a zejména v jejich dalším vnitřním členění, jsou respektovány zvláštnosti češtiny. Tím se české zpracování jazykové úrovně A 2 od anglické předlohy odlišuje. Vychází totiž z české jazykovědné literatury, kde tato oblast je označována jako „ komunikativní funkce výpovědi“. Při zpracovávání popisu češtiny na úrovni A 2 včetně této kapitoly bylo rovněž přihlíženo k české verzi *Threshold Level 1990* pod názvem *Prahová úroveň – Čeština jako cizí jazyk* (v zájmu zachování návaznosti, popř. vzájemné prostupnosti jednotlivých jazykových úrovní).

Celková podoba českého zpracování této jazykové úrovně proto není (a ani být nemůže) přesnou kopií anglického zpracování *Waystage 1990*. O něco větší rozsah zpracování tohoto oddílu vychází ze skutečnosti, že je možno (a to i na této úrovni) nabídnout větší počet alternativních vyjádření. V některých případech je třeba uvést pro lepší pochopení dané funkce i širší rejstřík příkladů. Pokud je uveden vyšší počet alternativních způsobů vyjádření, jde o taková vyjádření, která je třeba považovat ve většině případů za základní. Předpokládá se, že uvedené exponenty budou studentem zvládnuty aktivně. Exponenty označené tečkou (•) a uváděné na dalších místech by měly být studentem osvojeny alespoň pasivně, vzhledem k tomu, že jsou z hlediska frekvence výskytu v komunikaci časté, a tudíž by jim měl student rozumět.

Hovorové tvary, které se v každodenní komunikaci běžně používají, jsou označeny hvězdičkou (∗), tvary spisovné, typické pro vyjadřování písemné (v některých případech až knižní) jsou označovány křížkem (#).

Exponenty, uvedené v této kapitole, je možno pokládat za takové, které většinou mohou plnit dané jazykové funkce přímo. Možnosti pro nepřímé užívání jazykových funkcí se mění v souladu se situačním a jazykovým kontextem komunikativního aktu, a proto systematický popis a výběr z hlediska cíle tohoto sylabu je účelné neprovádět.

Jazykové funkce – přehled

1. Sdělování a zjišťování konkrétních informací

1.1. Identifikace osoby, zvířete, věci, vlastnosti, či děje

1.2. Sdělení informace, podání zprávy, prvky popisu, prvky vypravování
1.2.1. *Sdělení informace, podání zprávy*
1.2.2. *Prvky popisu*
1.2.3. *Prvky vypravování*

1.3. Popření skutečnosti vyjádřené předešlou výpovědí, popř. její uvedení na pravou míru
1.3.1. *Důraz na příslušné slovo*
1.3.2. *Užití příslušných frazeologismů*
1.3.3. *Rektifikace, upřesňování*

1.4. Zjišťování informací otázkami zjišťovacími, doplňovacími nebo vylučovacími
1.4.1. *Otázky zjišťovací a odpovědi na ně*
1.4.2. *Otázky doplňovací a odpovědi na ně*
1.4.3. *Otázky vylučovací a odpovědi na ně*

2. Vyjadřování a zjišťování dalších postojů k vyjadřované či vyjádřené skutečnosti

2.1. Vyjádření či zjišťování souhlasu (nesouhlasu) s vyjadřovanou či vyjádřenou skutečností
2.1.1. *Souhlas s kladným konstatováním skutečnosti*
2.1.2. *Souhlas s negativním konstatováním skutečnosti*
2.1.3. *Nesouhlas s danou skutečností*
2.1.4. *Otázky zjišťující souhlas či nesouhlas*

2.2. Vybízení k (očekávanému) souhlasu s předchozí výpovědí (vždy v podobě otázky)

2.3. Konstatování, že někdo někoho / něco zná / nezná, že někdo něco ví / neví, zjišťování, jestli někdo někoho / něco zná / nezná, jestli někdo něco ví / neví

2.4. Vyjádření nebo zjišťování různého stupně jistoty či nejistoty

2.5. Vyjádření nebo zjišťování možnosti či nemožnosti, schopnosti či neschopnosti, svolení či zákazu
2.5.1. *Možnost, nemožnost*
2.5.2. *Schopnost, neschopnost*
2.5.3. *Svolení, zákaz*

2.6. Vyjádření nebo zjišťování různého stupně nutnosti

2.7. Vyjádření nebo zjišťování různého stupně chtění (vůle), přání, záměru, zájmu, preference
2.7.1. *Chtění (vůle), přání*

2.7.2. *Záměr*
2.7.3. *Zájem, nezájem*
2.7.4. *Preference*

2.8. Vyjádření nebo zjišťování míry potěšení, obliby, chuti, nelibosti, nechuti

2.9. Vyjádření nebo zjišťování radosti či lítosti

2.10. Vyjádření nebo zjišťování naděje či obavy

2.11. Vyjádření nebo zjišťování spokojenosti či nespokojenosti

2.12. Vyjádření nebo zjišťování míry překvapení

2.13. Vyjádření vděčnosti a odpovědi na vyjádření vděčnosti

2.14. Vyjádření omluvy a odpovědi na omluvu

3. Požadování (prosba, přesvědčování), aby někdo něco udělal či nedělal

3.1. Výzva (návrh) k realizaci (nerealizaci) nějaké činnosti, popř. doručení realizace (nerealizace) nějaké činnosti, přičemž mezi konatele zařazuje mluvčí sám sebe

3.2. Požadování po někom, aby něco udělal (či nedělal), doporučení (či nedoporučení) nějaké činnosti
3.2.1. *Žádost (formální)*
3.2.2. *Prosba (osobní)*
3.2.3. *Rozkaz, příkaz, zákaz*
3.2.4. *Výstraha*
3.2.5. *Žádost o pomoc*
3.2.6. *Nabídka pomoci*
3.2.7. *Nabídka pozvání*
3.2.8. *Nabídka pohoštění*

4. Konvenční začátky rozhovorů, případně realizace jednoduchých interakčních modelů

4.1. Upoutávání pozornosti

4.2. Pozdravy

4.3. Zdvořilostní konverzace při setkání (po pozdravu)

4.4. Způsoby oslovování

4.5. Představování

4.6. Gratulace

4.7. Vyjádření soustrasti

4.8. Přípitky

4.9. Přání dobré chuti

5. Prvky výstavby jazykového projevu

5.1. Mluvený projev
5.1.1. *Zahájení mluveného projevu*
5.1.2. *Uvedení tématu*
5.1.3. *Váhání, hledání slov, upřesňování*
5.1.4. *Oprava vlastního sdělení*
5.1.5. *Vyjádření názoru*
5.1.6. *Výčet*
5.1.7. *Jazykové prostředky používané při uvádění konkrétních příkladů*
5.1.8. *Prostředky používané při zdůrazňování složek celku*
5.1.9. *Shrnutí*
5.1.10. *Závěr*

5.2. Telefonický kontakt
5.2.1. *Představování*
5.2.2. *Stručné sdělení přání*
5.2.3. *Odpovědi na dotaz volajícího*

5.3. Úvod a závěr dopisu
5.3.1. *Úvod oficiálního dopisu*
5.3.1.1. *oslovení*
5.3.1.2. *úvodní formulace*

5.3.2. *Úvod neformálního dopisu*
5.3.2.1. *oslovení*
5.3.2.2. *úvodní fráze*

5.3.3. *Závěr oficiálního dopisu*
5.3.4. *Závěr neoficiálního dopisu*

5.4. Jednoduchý popis (*viz 1.2.2.)*

5.5. Jednoduché vypravování *(viz 1.2.3.)*

6. Reakce na případné komunikační šumy, korekce při komunikaci

6.1. Chceme-li dát najevo, že nerozumíme (že jsme nerozuměli), prosba o celkové zopakování věty (vět), o zpomalení tempa řeči

6.2. Prosba o zopakování části věty, vyjádření bezradnosti, prosba o pomoc při hledání vhodného výrazu

6.3. Ujišťujeme-li se, že jsme rozuměli

6.4. Prosba o hláskování slova, napsání slova (věty)

6.5. Dotaz na správnou výslovnost, či pravopis určitého slova

1. Sdělování a zjišťování konkrétních informací

1. 1. Identifikace osoby, zvířete, věci, vlastnosti, či děje

demonstrativní zájmena s příslušnými gesty

ten, ta, to	ten, tenhle a tamten
tenhle, tahle, tohle	to(hle) ne, tamto
tamten, tamta, tamto	tamty ne, tyhle
tento, tato, toto	tito, tyto a tato

to + *sloveso* být + *substantivum v nominativu*

To je / není … To jsou / nejsou …
To je Petr. To není lékař. To jsou sportovci.
To nejsou Češi. To jsou manželé Novákovi.
To není náš pes. To jsou knihy a sešity.
To je omyl. To není vtip. To jsou příklady.
To jsou hlouposti. To je hra. To je jejich výroba.

to + *sloveso* být + *osobní zájmeno*

To jsem / nejsem já. To nejsou oni.
To nebyla ona. To je on.

1.2. Sdělení informace, podání zprávy, prvky popisu, prvky vypravování

1.2.1. *Sdělení informace, podání zprávy*

věta oznamovací

Pan Novák tady nepracuje. Jana odešla.
Autobus přijede za 5 minut. Zítra bude pršet.

nepřímá řeč

říct, říkat, že …

Říká, že pan Novák tady nepracuje.
Řekla, že Jana odešla. Řekl, že autobus přijede za 5 minut. Říkají, že zítra bude pršet.

psát, napsat, že …

Píše, že přijede příští měsíc. Psali, že se mají dobře. Napsali, že se zúčastní té přednášky.

1.2.2. *Prvky popisu*

věta oznamovací

Byl to vysoký člověk. Bylo mu asi čtyřicet let.

Je to velký pokoj. U okna stojí čtyři židle. Napravo je postel, vedle stojí lampa a skříň. Nalevo jsou dvě křesla a naproti u dveří je knihovna.

1.2.3. *Prvky vypravování*

věta oznamovací
přímá řeč

Do jednoho bytu vlezli dva zloději. Z pokoje se najednou ozval hlas: „Vypadněte! Vypadněte!“ Zloději na nic nečekali a rychle utekli. Nikdy se nedověděli, že ten, koho se polekali, byl papoušek.

1.3. Popření skutečnosti vyjádřené předešlou výpovědí, popř. její uvedení na pravou míru

1.3.1. *Důraz na příslušné slovo*

TOHLE je ta mapa. To NENÍ Jana. Ale otec už ODEŠEL. Ty hodiny NEJDOU.

1.3.2. *Užití příslušných frazeologismů*

oprava pozitivního sdělení

Ne. Ale ne. Ale ne, není. Ne, to není pravda.
Rozhodně ne! Určitě ne! Samozřejmě, že ne!
To tedy / ∗teda ne!

oprava negativního sdělení

Ale ano. Ale ano, je.
Určitě ano / ∗jo!
Samozřejmě, že ano / ∗jo!
To tedy / ∗teda (určitě) ano / ∗jo!

1.3.3. *Rektifikace, upřesňování*

∗spíš / spíše	Není to rybník, ∗spíš / spíše je to jezero.
přece	Marie přece není Češka. Ona je přece cizinka.

1.4. Zjišťování informací otázkami zjišťovacími, doplňovacími nebo vylučovacími

1.4.1. *Otázky zjišťovací a odpovědi na ně*

Vidíte ten dům? - Ano / ne.
- Ano / ne, vidím / nevidím (ho).
Je to ona? - Ano / ne .
- Ano / ne, je / není (to ona).
Pracoval tam? - Ano / ne.
- Ano / ne, pracoval / nepracoval tam.
Máš čas? - Ano / ne.
- Ano / ne, mám / nemám (čas).
Je ten pokoj nahoře? - Ano / ne.
- Ano / ne, je / není (nahoře).

1.4.2. *Otázky doplňovací a odpovědi na ně*

na subjekt

osoba	kdo	Kdo ti píše? - (Píše mi) bratr.
věc, činnost…	co	Co to tu voní? – (Tady voní) čerstvé ovoce.

na místo

	kde	Kde jsi / jste byl / byla? – (Byl/a jsem) ve škole.
cíl	kam	Kam jdeš / jdete? – (Jdu) do školy.
výchozí bod nebo původ	odkud	Odkud jdeš / jdete? – (Jdu) ze školy.
směr	kudy	Kudy půjdeme? – (Půjdeme) tudy (touto cestou).

na čas

	kdy	Kdy jsi / jste přijel / přijela? – (Přijel / přijela jsem) asi před týdnem.
délka trvání děje	jak dlouho	Jak dlouho tu zůstaneš / zůstanete? – (Zůstanu tu) ještě asi týden.
frekvence děje	jak často	Jak často sem chodíš / chodíte? – (Chodím sem) asi tak jednou za týden / týdně.

na způsob

	jak	Jak studuje tvůj syn? – (Studuje) dobře / špatně.

na příčinu

	proč	Proč jsi / jste nepřišel / nepřišla? – (Nepřišel / nepřišla jsem), protože jsem byl nemocný / byla nemocná.

na vlastnost

	jaký	Jaký / jaká / jaké je ten film / ta kniha / to dílo? – (Je) dobrý / dobrá / dobré.

na jednoho z mnoha

	který	Který / která / které je to? – (Je to) ten / ta / to třetí zleva.

na kvantitu

	kolik	Kolik to stojí? – (Stojí to) sto korun (hodně / málo).

1.4.3. *Otázky vylučovací a odpovědi na ně*

Půjdeme do kina, nebo zůstaneme doma? – Půjdeme do kina.
Byla to televizní, nebo divadelní inscenace? – Televizní.
Byl to pes, anebo kočka? (Byl to) pes.

2. Vyjadřování a zjišťování dalších postojů k vyjadřované či vyjádřené skutečnosti

2.1. Vyjádření či zjišťování souhlasu (nesouhlasu) s vyjadřovanou či vyjádřenou skutečností

2.1.1. *Souhlas s kladným konstatováním skutečnosti*

přitakací interjekce

ano	Ano. (Ano udělám to.)
∗jo	∗Jo. (Jo, půjdeme tam.)
(+ věta)	Ano, pracuje v naší firmě. ∗Jo, mám jeho adresu.
pravda	To je (je to) pravda.
fakt	To je (je to) fakt.
mít pravdu	Máš / máte pravdu.

ujišťovací partikule

určitě	Určitě je to pravda.
samozřejmě (že ano)	Samozřejmě. Samozřejmě že ano. Samozřejmě, že to zaplatíme.
ovšem (že ano)	Ovšem. Ovšem že ano. Ovšem, že to zaplatíme.
jistě (že ano)	Jistě. Jistě že ano. Jistě, že to zaplatíme.
•souhlasit (s + *instrumentál)*	Souhlasím. Souhlasím s tím. Souhlasím s tebou.

2.1.2. *Souhlas s negativním konstatováním skutečnosti*

přitakací interjekce

ano + *negativní věta*	Ano, není to pravda.

ujišťovací partikule

určitě ne	Určitě ne. Určitě to není pravda.
samozřejmě (že ne)	Samozřejmě že ne. Samozřejmě, že to není pravda.
ovšem (že ne)	Ovšem že ne. Ovšem, že to není pravda.
jistě (že ne)	Jistě že ne. Jistě, že to není pravda.

2.1.3. *Nesouhlas s určitým tvrzením*

popírací interjekce

ne (+ *negativní věta*)	Ne. Ne, nemůžeme odjet. Ne, nepřijedu.
negativní sloveso	Nepřijedu. Nebyla (tam). Nebudeme čekat. Neudělám to.
nemít pravdu	Nemáš / nemáte pravdu. Nemá / nemají pravdu.

není to pravda	Není to pravda. Ne, to není pravda.
•nesouhlasit (s + *instrumentál)*	(Ne,) nesouhlasím (s tím). (Ne,) s tím nesouhlasím.

2.1.4. *Otázky zjišťující souhlas či nesouhlas*

Ano?
Opravdu?
Je to pravda?
Určitě?
Fakt?
Souhlasíš / souhlasíte s tím?
Je to tak?
Je to správně?

2.2. Vybízení k (očekávanému) souhlasu s předchozí výpovědí (vždy v podobě otázky)

částice Že … *uvozující otázku*	Že je to pravda? Že to není pravda?
částice …, že (ano)? …, viď(te)? *uzavírající kladnou otázku*	Je to pravda, že (ano)? Mám pravdu, že (ano)? Je to pravda ,∗viď (∗viďte)? Mám pravdu, ∗viď (viďte)?
částice …, že ne? *uzavírající zápornou otázku*	Není to pravda, že ne? Nemá pravdu, že ne?
prostá negativní otázka	Není to (snad) pravda? Nemám (snad) pravdu? Není to tak?

2.3. Konstatování, že někdo někoho / něco zná / nezná, že někdo něco ví / neví, zjišťování, jestli někdo někoho /něco zná / nezná, jestli někdo něco ví / neví

slovesa

znát + *akuzativ*	Znám Martu, ale jejího manžela neznám. Známe Prahu a Brno. Znáš tu povídku? Ano / ne, znám / neznám (ji). Neznáme jejich adresu.
znát se *s někým* + *instrumentál*	Marie a Jana se dobře znají. Znáte Petra Nováka? Vím o něm, ale osobně se s ním neznám. Marie se s Janou dobře zná. Znáte se s mým přítelem?
vědět + *akuzativ*	Víš / víte to? Ano / ne, vím / nevím to.
vědět + *lokál*	Víme o tom. Věděla o té přednášce.
vědět, že	Vím, že studuje na vysoké škole. Víš, že už za týden začíná jazykový kurs?

2.4. Vyjádření nebo zjišťování různého stupně jistoty či nejistoty

vědět, že	Vím, že tam (určitě) bydlí / nebydlí.
myslet, že	Myslíš / myslíte, že tam (určitě) bydlí / nebydlí?
být / nebýt si jistý / jistá, že	Jsem / nejsem si jistý / jistá, že tam bydlí / nebydlí. Jste si jistý / jistá, že tam bydlí / nebydlí?
•domnívat se, že	Domnívám se, že tam (pravděpodobně) bydlí / nebydlí. Domníváš se / domníváte se, že tam pracuje / nepracuje?
určitě, jistě, rozhodně	Určitě tam bydlí / nebydlí. Jistě to četla / nečetla. Rozhodně to zítra přinesou / nepřinesou.
asi, snad , •pravděpodobně	Pravděpodobně přijedu / nepřijedu. Asi to řekl / neřekl. Snad to snědli / nesnědli.
možná, třeba	Možná to ví / neví. Třeba tam byli / nebyli.

2.5. Vyjádření nebo zjišťování možnosti či nemožnosti, schopnosti či neschopnosti, svolení či zákazu

2.5.1. *Možnost, nemožnost*

moci / nemoci - ∗moct / nemoct + *infinitiv*	Můžeš / nemůžeš tady zůstat. Můžete / nemůžete tady kouřit. Mohli / nemohli jet na hory.
otázky a odpovědi na ně	Můžete dnes přijít? – Ano, můžeme / ne, nemůžeme (dnes přijít).
je / není možné + *infinitiv*	Je / není možné tam jít. Bylo / nebylo možné nic koupit. Bude / nebude možné dokončit tu práci včas.
otázky a odpovědi na ně	Je možné tady kouřit? – Ano, je / ne, není (možné tady kouřit).

2.5.2. *Schopnost, neschopnost*

umět / neumět + *infinitiv*	Umím / neumím tancovat. Manželka umí / neumí vařit. To dítě umělo / neumělo plavat.
otázky a odpovědi na ně	Umíš tancovat? – Ano, umím / ne, neumím (tancovat).
moci / nemoci - ∗moct /nemoct + *infinitiv*	Petr může / nemůže řídit auto.
otázky a odpovědi na ně	Může Petr řídit (auto)? – Ano, může /ne, nemůže (řídit auto, protože má / nemá řidičský průkaz).

2.5.3. *Svolení, zákaz*

moci / nemoci - ∗moct / nemoct + *infinitiv*	Tady můžeš / nemůžeš parkovat.
smět / nesmět + *infinitiv*	Tam smíte / nesmíte kouřit.
imperativ	(Jen klidně) kuř / kuřte. Nekuř / nekuřte.
(je) zákaz + *slovesné substantivum*	Tady je zákaz kouření. Zákaz parkování.
záporný kondicionál	Tam bys / byste neměl/a kouřit. Tady byste neměli parkovat.
otázky a odpovědi na ně	Můžeme tady parkovat? – Ano, můžete / ne, nemůžete (tady parkovat). Smím tady kouřit? – Ano, smíš / smíte (tady kouřit)./ Ne, nesmíš / nesmíte (tady kouřit). Mohl /a bych tady kouřit? – Ano, můžeš / můžete (tady kouřit). / Ne, nemůžeš / nemůžete (tady kouřit). Není tady zákaz kouření? Ano, je (tady zákaz kouření) / Ne, není (tady zákaz kouření).

2.6. Vyjádření nebo zjišťování různého stupně nutnosti

muset / nemuset + *infinitiv*	Musíš / musíte hodně pít. Museli jsme brzo vstávat. Musí tu práci dokončit ještě dnes. Budu muset jít k lékaři, protože mám horečku. Je dost času, a proto nemusíš / nemusíte pospíchat. Nemuseli jít do práce, protože byla neděle.
potřebovat / nepotřebovat + *infinitiv*	Potřebujeme koupit něco k večeři. ∗Potřebuju opravit auto. Potřeboval mluvit s ředitelem. Nepotřebujeme radit. Nepotřebovala jsem držet dietu.
mít / nemít *něco udělat (indikativ)*	Máš / máte tam hned zavolat. Máme chvíli počkat. Nemáme tady parkovat. Nemají nic kupovat. Neměla jsem o tom mluvit.
mít / nemít *něco udělat (kondicionál)*	Měl byste přestat kouřit. / Neměl byste kouřit. Měl bys méně pracovat. / Neměl bys tolik pracovat. Měla bych méně jíst. / Neměla bych moc jíst.
být / nebýt nutné, třeba	Je nutné (je třeba) tu práci dokončit ještě dnes. Není nutné (není třeba) déle čekat. Bylo nutné (bylo třeba) opravit tu pračku. Nebude nutné (nebude třeba) překládat ten článek.
otázky a odpovědi na ně	Musíme brzo vstávat? – Ano, musíte / ne, nemusíte (brzo vstávat). Nemusíme tam jít? – Ne, nemusíte (tam jít). Potřebuješ ∗pomoct? – Ano, ∗potřebuju / ne, ∗nepotřebuju (∗pomoct). Nepotřebujete poradit? – Ano, potřebujeme / ne, nepotřebujeme (poradit).

	Máme / nemáme tam zavolat? (Neměli bychom tam zavolat?) – Ano, zavolejte tam. / Ne, nevolejte tam. Je nutné / je třeba to přeložit? – Ano, je / ne, není (nutné / třeba to přeložit). Není nutné / není třeba tam zavolat? – Ne, není (nutné / třeba tam zavolat).

2.7. Vyjádření nebo zjišťování různého stupně chtění (vůle), přání, záměru, zájmu, preference

2.7.1. *Chtění (vůle), přání*

chtít / nechtít *v indikativu + infinitiv*	Chceme jít na procházku. Nechtěl/a studovat. Chci pracovat v bance.
chtít / nechtít *v kondicionálu + infinitiv*	Chtěl/a by jet na výlet. Nechtěli bychom čekat. Chtěl /a bych úspěšně absolvovat vysokou školu. Chtěli by koupit nové auto.
rád / nerad + *kondicionál*	Rád/a bych tě navštívil/a. Rádi bychom šli do divadla. Nerad /a by s nimi mluvil / a.
přát si / nepřát si *v indikativu + infinitiv*	Přeje si jet s námi na dovolenou. Nepřáli si bydlet společně v jednom pokoji.
přát si / nepřát si *v kondicionálu + infinitiv*	Přál/a bych si bydlet blízko svých rodičů. Nepřáli bychom si mít dluhy.
otázky	Chceš / chcete (chtěl /a bys / byste) jet na výlet? Nechceš / nechcete (nechtěl/a bys / byste) pracovat v bance? Přeješ / přejete si (přál/a by sis / byste si) jít s námi do divadla?
odpovědi	Ano / ne. Ano / ne, chci / nechci. (chtěl/a bych / nechtěla bych). Ano / ne, rád / a bych (nerad/a bych). Ano / ne, přeju / nepřeju (přál/a bych si / nepřál/a bych si).

2.7.2. *Záměr*

futurum	Pojedu / nepojedu do Paříže. Budeme vás informovat.
chtít / nechtít *v indikativu + infinitiv* *(viz též 2.7.1.)*	Chci / nechci studovat v zahraničí.
otázky	Co chceš / chcete dělat? Co budeš / budete dělat?

2.7.3. *Zájem, nezájem*

mít / nemít zájem + *infinitiv*	Mám zájem (nemám zájem) pracovat v zahraničí.
mít / nemít zájem o + *akuzativ*	Mám zájem (nemám zájem) o práci v zahraničí.
zajímat se o + *akuzativ*	Zajímám se o moderní literaturu.
zajímat / nezajímat *někoho něco*	Politika mě nezajímá, ale mého bratra (politika) zajímá.
otázky a odpovědi na ně	Máš / máte (nemáš / nemáte) zájem pracovat v zahraničí? – Ano, mám / ne, nemám (zájem pracovat v zahraničí). Máš / máte (nemáš / nemáte) zájem o práci v zahraničí)? – Ano, mám / ne, nemám (zájem o práci v zahraničí. O co se zajímáš / zajímáte? – (Zajímám se) o moderní literaturu. Co tě / vás zajímá? – (Zajímá mě) moderní literatura. Co tě / vás nezajímá? – (Nezajímá mě) politika.

2.7.4. Preference

mít raději /* radši + *akuzativ* než + *akuzativ*	Mám raději film než divadlo. Máme radši plavání než lyžování. Mají raději kávu než čaj.
raději /* radši + *sloveso*, než + *sloveso*	Raději se dívám na televizi, než čtu. Radši vaříme, než uklízíme.
mít nejraději /* nejradši + *akuzativ* z e všech + *genitiv*	Nejraději mám Prahu (= ze všech měst). Ze všech ročních období mám nejradši jaro. Nejraději mají české speciality.
nejraději /* nejradši + *sloveso*	Nejraději chodím na procházky.
otázky	Co máš / máte raději, film nebo divadlo? Co raději děláš / děláte, vaříš /vaříte nebo uklízíš / uklízíte? Co máš / máte nejraději? Co nejraději děláš / děláte? Co nejraději jíš / jíte (piješ / pijete)?

2.8. Vyjádření nebo zjišťování míry potěšení, obliby, chuti, nelibosti, nechuti

být / nebýt rád / ráda	(To) jsem rád / ráda. (To) nejsem (moc) rád / ráda.
být / nebýt rád / ráda, že	Jsme rádi, že vás vidíme. Nebyli rádi, že museli čekat.
mít / nemít radost, že	Mám radost, že jsem udělal/a zkoušku. Nemá radost, že jste se vrátili tak pozdě.
být ∗ fajn (∗prima, ∗príma)	To je / bylo / bude ∗ fajn (∗prima / ∗príma).
líbit se / nelíbit se + *dativ*	Líbí se mi Praha. Ten film se ti bude líbit. Nelíbila se nám ta hudba.
rád / ráda / nerad / nerada + *sloveso*	Rád / ráda chodím do divadla. Neradi sportují.
mít / nemít rád / ráda + *akuzativ*	Mám rád / ráda opery. Nemám ráda muzikály. Máme rádi pivo. Nemá rád / ráda uzeniny.
chutnat / nechutnat + *dativ (jen potraviny)*	Chutnají mi české speciality. To červené víno mi nechutnalo.
otázky	Jsi (jste) / nejsi (nejste) rád / ráda? Jsi (jste) / nejsi (nejste) rád / ráda, že …? Máš (máte) / nemáš (nemáte) radost? Je / není to ∗fajn (∗prima, ∗príma)? Jak se ti / vám líbí …? (např. Praha, hudba, obraz) Líbí se ti / vám to? Jak se ti / vám to líbí (líbilo)? Líbí se ti / vám ta píseň? Co rád / ráda děláš (děláte)? Co nerad / nerada děláš (děláte)? Rád / ráda vaříš (vaříte)? Co máš (máte) rád / ráda? Máš (máte) / nemáš (nemáte) rád / ráda moderní hudbu (ovoce)? Co ti / vám chutná / nechutná? Chutná ti / vám to? Chutná ti / vám ta zmrzlina? Jak ti / vám to chutná? Jak ti / vám chutnají ty knedlíky?

2. 9. Vyjádření nebo zjišťování radosti či lítosti

mít radost	Mám (velkou) radost. Měli radost.
mít radost z + *genitiv*	Měl / měla jsem (velkou) radost z toho dárku.
mít radost, že *(viz též 2.8.)*	Máme radost, že jste nás navštívili.
těšit + *akuzativ,* (že)	Těší mě to. Těší nás vaše úspěchy. Těší mě, že vás poznávám.
být líto + *dativ*	Je mi to (moc) líto.
být líto + *dativ*, že	Je mi líto, že tvůj bratr je nemocný.
být škoda	To je (velká) škoda.
být škoda, že	To je škoda, že nemůžeš (nemůžete) přijít.

otázky	Máš (máte) radost? Těší tě (vás) to? Je / není ti (vám) to líto? Je / není to škoda?

2.10. Vyjádření nebo zjišťování naděje či obavy

doufat, že	Doufám, že to dobře dopadne.
věřit, že	Věřím, že budeš / budete mít úspěch.
bát se + *genitiv* bát se, že	Bojím se té zkoušky. Bojím se, že nebudu dobře rozumět.
•mít strach z + *genitiv* •mít strach, že	Mám strach z neúspěchu. Mám strach, že nebudu mít práci.
otázky	Doufáš / doufáte, že …? (*např.* že to dobře dopadne?) Věříš / věříte, že …? (*např.* že budeš / budete mít úspěch?) Čeho se bojíš / bojíte? Bojíš / bojíte se? Z čeho máš / máte strach? Máš / máte strach?

2.11. Vyjádření nebo zjišťování spokojenosti či nespokojenosti

být dobré / špatné být dobře / špatně	To je dobré. / To je špatné. Udělali to dobře. / Udělali to špatně.
být / nebýt spokojený s + *instrumentál*	Jsem s tím spokojený / spokojená. / Nejsem s tím spokojený / spokojená.
to je / není ono	To je ono. / To není ono.
být / nebýt správné	To bylo správné. / To nebylo správné.
být / nebýt v pořádku	To je v pořádku. / To není v pořádku.
otázky	Jsi / jste spokojený / spokojená? Jak jsi / jste s tím spokojený / spokojená? Je to v pořádku? Je všechno v pořádku?

2.12. Vyjádření nebo zjišťování míry překvapení

být / nebýt překvapení	To je (ale) překvapení! To není žádné překvapení!
být / nebýt možné	To není možné! Je to možné?
nebýt / ∗nemoct být pravda	To (snad) není pravda! To nemůže být pravda!

otázky	Překvapilo / nepřekvapilo tě (vás) to? Je to (vůbec) možné? Je to (vůbec) pravda?

2.13. Vyjádření vděčnosti a odpovědi na vyjádření vděčnosti

děkovat *(někomu – dativ)*	∗Děkuju (#děkuji). ∗Děkuju (#děkuji) ti / vám (∗mockrát, #mnohokrát).
děkovat za + *akuzativ*	∗Děkuju (#děkuji) za radu.
děkovat *někomu (dativ)* za + *akuzativ*	∗Děkuju (#děkuji) ti / vám za pomoc.
děkovat (*někomu – dativ)*, že	∗Děkuju (#děkuji), že jsi / jste přišel / přišla. ∗Děkuju (#děkuji) ti / vám, že to uděláš / uděláte.
dík(y) za + *akuzativ*	Dík(y) za dopis. Dík (y) za tvůj / váš zájem.
dík(y), že	Dík(y), že tam půjdeš / půjdete.
odpovědi	Prosím. Není zač (za co). Za málo. Rádo se stalo.

2.14. Vyjádření omluvy a odpovědi na omluvu

prominout *v imperativu* (já nerad / nerada, já nechtěl / nechtěla)	Promiň / promiňte. Promiňte, já nerad / nerada. Promiň, já nechtěl / nechtěla.
odpustit *v imperativu*	Odpusť / odpusťte.
omlouvat se, (že)	Omlouvám se. Omlouvám se, že jdu pozdě.
být *někomu (dativ)* líto	Je mi to (opravdu) líto. Je nám to (moc) líto.
odpovědi	Prosím. Nic se nestalo. To nevadí. Ale to nevadí. To je v pořádku.

3. Požadování (prosba, přesvědčování), aby někdo něco udělal či nedělal

3.1. Výzva (návrh) k realizaci (nerealizaci) nějaké činnosti, popř. doporučení realizace (nerealizace) nějaké činnosti, přičemž mezi konatele zařazuje mluvčí sám sebe

zjišťovací otázka kladná a záporná	Zazpíváme si?/ Nezazpíváme si? Budeme si tykat? / Nebudeme si tykat?
můžeme / nemůžeme + *infinitiv*	Můžeme / nemůžeme si zazpívat? Můžeme / nemůžeme si tykat?
mohli / nemohli bychom + *infinitiv*	Mohli / nemohli bychom si zazpívat? Mohli / nemohli bychom si tykat?
imperativ slovesa – 1. osoba plurálu	Zazpívejme si. Tykejme si. Pojďme tam. / Nechoďme tam. Udělejme to. / Nedělejme to.
odpovědi	Ano. Ovšem. Samozřejmě. Dobře. Tak dobře. ∗No dobře. Ano, (dobře, tak dobře, ∗no dobře), zazpíváme si (budeme si tykat, půjdeme / nepůjdeme tam , uděláme / neuděláme to).

3.2. Požadování po někom, aby něco udělal (či nedělal), doporučení (či nedoporučení) nějaké činnosti

3.2.1. *Žádost (formální)*

žádat + *akuzativ* o + *akuzativ*	Žádám vás o pomoc. Žádáme vás o informaci.
buď(te) tak laskav(a) a + *imperativ*	Buďte tak laskav a přeložte mi to. Buďte tak laskava a zatelefonujte tam.
byl(a) byste tak laskav(a) a + *zjišťovací otázka*	Byl byste tak laskav a přeložil (byste) mi to? Byla byste tak laskava a zatelefonovala (byste) tam?

3.2.2. *Prosba (osobní)*

prosím tě / vás + *imperativ*	Prosím tě, podej mi ten slovník. Prosím vás, dejte mi jeho adresu.
buď(te) tak hodný / hodná a + *imperativ*	Buď tak hodný a kup noviny. Buďte tak hodná a pomozte mi.
byl / byla bys(te) tak hodný / hodná a + *zjišťovací otázka*	Byla bys tak hodná a půjčila (bys) mi slovník? Byl byste tak hodný a zavřel (byste) to okno?

3.2.3. *Rozkaz, příkaz, zákaz*

imperativ	Zastavte tady, (prosím). (Prosím,) nekuřte. Nedělej / nedělejte to.

3.2.4. *Výstraha*

pozor (na + *akuzativ)*	Pozor! Pozor na prsty (na hlavu, na ruce).
pozor, ať + *věta*	Pozor, ať neupadneš / neupadnete. Pozor, ať nerozbiješ / nerozbijete tu vázu.
dej(te) (si) pozor (na + *akuzativ)*	Dej si pozor na kapesní zloděje.
dej (te) (si) pozor, ať + *věta*	Dejte (si) pozor, ať neuklouznete. Dej si pozor, ať se nespálíš.

3.2.5. *Žádost o pomoc*

pomoz / pomozte (*imperativ*) + *dativ*	Pomoz / pomozte mi, (prosím).
pomoz / pomozte (*imperativ*) + *dativ* + *infinitiv*	Pomoz mi (prosím tě) přeložit větu. Prosím vás, pomozte nám vyplnit formulář.
zjišťovací otázka kladná a záporná *kondicionál* + *infinitiv*	Pomohl / pomohla bys / byste mi přeložit tu větu? Nepomohl / nepomohla bys / byste nám vyplnit formulář?
Odpovědi	Ano / jistě / samozřejmě. Rád / ráda. Ne, bohužel (*nemůžu / #nemohu).

3.2.6. *Nabídka pomoci*

zjišťovací otázka kladná a záporná *se slovesy* moct, chtít, potřebovat + *infinitiv*	∗Můžu / #mohu ti / vám pomoct? Chceš (nechceš) / chcete (nechcete) pomoct? Potřebuješ (nepotřebuješ) / potřebujete (nepotřebujete) pomoct?
odpovědi	Ano / ne. Ano / ne, ∗děkuju / #děkuji. Ano, budu rád / ráda.

3.2.7. *Nabídka pozvání*

zjišťovací otázka záporná *v kondicionálu*	Nejel / nejela bys / byste s námi na výlet? Nešel / nešla bys / byste na koncert?
nechceš / nechcete + *infinitiv*	Nechceš / nechcete jet s námi na výlet? Nechceš / nechcete jít do kina?
nechtěl / nechtěla bys / byste + *infinitiv*	Nechtěl / nechtěla bys / byste nás navštívit?

nemáš / nemáte zájem + *infinitiv*	Nemáš / nemáte zájem jít na výstavu?
odpovědi	Ano, ∗děkuju / #děkuji. Ano, rád / ráda, díky. Rád / ráda pojedu . Rád / ráda půjdu. Rád /ráda přijdu. Ne, bohužel ∗nemůžu /#nemohu.

3.2.8. *Nabídka pohoštění*

zjišťovací otázka kladná a záporná se slovesy

dát si, chtít + *akuzativ*	Dáš si kávu? Nedáte si trochu červeného vína? Chceš (nechceš) / chcete (nechcete) něco k jídlu?
chtít, dát si *v kondicionálu* + *akuzativ*	Chtěl / chtěla bys / byste zmrzlinu? Nechtěl / nechtěla bys / byste něco k pití? Dal / dala by sis kousek melounu? Nedal / nedala byste si ještě kousek dortu?
mít chuťna + *akuzativ*	Máš / máte chuť na něco sladkého? Nemáš / nemáte chuť na trochu salátu?
mít (*kondicionál*) chuť na + + *akuzativ*	Měl / měla bys / byste chuť na trochu polévky? Neměl / neměla bys / byste chuť na kousek kuřete?
odpovědi	Ano, ∗děkuju /#děkuji. Rád / ráda si (kousek, trochu …) vezmu. Ne, ∗děkuju /#děkuji. Bohužel (už) ∗nemůžu / #nemohu.

4. Konvenční začátky rozhovorů, případně realizace jednoduchých interakčních modelů

4.1. Upoutávání pozornosti

promiň / promiňte (prosím)	Promiňte (prosím), kde je pošta?
prosím tě / vás + *vokativ*	Prosím vás, pane (paní, slečno)! Prosím vás, pane, kde je stanice tramvaje?
haló (+ *vokativ*)	Haló, pane (paní, slečno), ztratila jste peněženku.

4.2. Pozdravy

při setkání	*oficiálně*	Dobrý den. Dobré ráno. / Dobré jitro. Dobré odpoledne. Dobrý večer.
	familiárně	Ahoj. Nazdar. Čau.
při loučení	*oficiálně*	Na shledanou. Mějte se hezky. Dobrou noc.
	familiárně	Ahoj. Nazdar. Čau. Měj se (hezky). (Tak) zatím.

4.3. Zdvořilostní konverzace při setkání (po pozdravu)

frazeologismy	Jak se máš / máte? Jak se ti / vám vede (#daří)? ∗Děkuju / #děkuji, (mám se / •vede si mi / #daří se mi) dobře. A ty / vy? Jde to. Ujde to. Ále, dost špatně. Ani se neptej / neptejte. Nestojí to za nic.

4.4. Způsoby oslovování

vokativ	*oficiálně*	Pane! Paní! Slečno! Pánové! Dámy!
	(spojeno s vykáním)	Dámy a pánové! Vážené dámy, vážení pánové! Vážení přítomní! Vážení! Pane Nováku! ∗Pane Novák! Paní (slečno) Nováková! Pane Pavle!

		Pane ∗Pavel! Paní (slečno) Marto!
		Pane kolego! Paní kolegyně!
		Pane doktore (inženýre / magistře / docente / / profesore)! Paní doktorko (inženýrko / magistro / / docentko / profesorko)!
		Pane řediteli (vedoucí / předsedo / ministře / / prezidente)! Paní ředitelko (vedoucí / předsedkyně / / ministryně / prezidentko)!
	familiárně *(spojeno s tykáním)* *vokativ deminutiva*	Pavle! Marto! Pavlíčku! Martičko!
písemný styk	*oficiálně* vážený / vážená + *vokativ*	Vážený pane! Vážená paní! Vážená slečno! Vážený pane řediteli! Vážená paní ředitelko! Vážený pane prezidente!
	familiárně milý / milá + *vokativ* *křestního jména*	Milý Pavle! Milá Marto!

4.5. Představování

frazeologismy

oficiálně	
dovolte, abych vám představil + *akuzativ*	Dovolte, abych vám představil / představila svou ženu (manželku) / svého muže (manžela).
dovolíte, abych vás seznámil s + *instrumentál*	Dovolíte, abych vás seznámil / seznámila se svou ženou (manželkou) / se svým mužem (manželem)?
méně oficiálně	
Vy se (asi) neznáte. To je X. Y.	Vy se (asi) neznáte. To je Petr a to je Pavel.
Vy se neznáte? To je X. Y.	Vy se neznáte? To je můj přítel Pavel a to je můj kolega Petr.
neoficiálně	
vokativ, to je X. Y.	Pavle, to je Marta. Marto, to je Pavel, můj spolužák.
odpovědi	Těší mě. Těší mě, že tě / vás poznávám. Rád / ráda tě / vás poznávám. Jsem rád / ráda, že tě / vás poznávám.

4.6. Gratulace

frazeologismy

	∗Blahopřeju / # blahopřeji. ∗Gratuluju / #gratuluji.
přát (*komu – dativ*) všechno nejlepší	∗Přeju / #přeji ti / vám všechno nejlepší.
k + *dativ*	∗Přeju / #přeji ti / vám všechno nejlepší k svátku (k narozeninám, k sňatku, k výročí … *atd.*)
blahopřát, poblahopřát (*komu – dativ*)	
k + *dativ*	∗Blahopřeju / # blahopřeji ti / vám k úspěchu.
•rád / ráda bych ti / vám poblahopřál / poblahopřála k + *dativ*	Rád bych vám poblahopřál k vítězství v literární soutěži. Ráda bych ti poblahopřála k úspěšnému ukončení vysokoškolského studia.
odpověď	∗Děkuju / #děkuji ti / vám.

4. 7. Vyjádření soustrasti

frazeologismy

imperativ slovesa přijmout + *akuzativ*	Přijmi / přijměte, prosím, mou (upřímnou) soustrast. Upřímnou soustrast.
odpověď	∗Děkuju / #děkuji ti / vám.

4.8. Přípitky

frazeologismy

na + *akuzativ*	Na zdraví. Na tvé zdraví. Na vaše zdraví. Na tvůj / váš úspěch. Na další úspěchy.
na zdraví + *genitiv*	Na zdraví tvé / vaší ženy (manželky) / tvého / vašeho muže (manžela).
odpověď	Na zdraví.

4.9. Přání dobré chuti

frazeologismy

(∗přeju ti / vám) dobrou chuť	Dobrou chuť. ∗Přeju ti dobrou chuť. #Přeji vám dobrou chuť.
odpověď	*Děkuju / #Děkuji. Nápodobně.

5. Prvky výstavby jazykového projevu

5.1. Mluvený projev

5.1.1. *Zahájení mluveného projevu*

upoutání pozornosti směrem k mluvčímu
navázání kontaktu

oslovení publika

vokativ	Dámy a pánové! Vážené dámy, vážení pánové! Vážení přátelé! Vážení hosté! Vážení přítomní! (Vážené) kolegyně a (vážení) kolegové!

oslovení jednotlivých účastníků

vážený / vážená + *vokativ*	Vážený pane předsedo! Vážená paní předsedkyně!

5.1.2. *Uvedení tématu*

dovolte mi několik slov o + *lokál*	Dovolte mi několik slov o historii našeho města.
rád / ráda bych vám něco řekl / řekla o + *lokál*	Rád bych vám něco řekl o historii našeho města. Ráda bych vám něco řekla o naší univerzitě.
rád / ráda bych vám řekl / řekla několik slov o + *lokál*	Rád bych vám řekl několik slov o tomto barokním domě. Ráda bych vám řekla několik slov o naší firmě.
chtěl / chtěla bych vás seznámit s + *instrumentál*	Chtěl bych vás seznámit s ekonomickou situací naší firmy. Chtěla bych vás seznámit s literárním dílem Bohumila Hrabala.

5.1.3. *Váhání, hledání slov, upřesňování*

… moment …

… jak bych to jen řekl / řekla …

… jak se to řekne?

… jak se to jmenuje?

… vlastně …

… jak víte …

… jde spíš(e) o + *akuzativ* než o +
+ *akuzativ* Jde spíše o domek než o dům.

5.1.4. *Oprava vlastního sdělení*

Ne, …

Promiňte, řeknu to přesněji …

… lépe řečeno …

… přesněji řečeno …

5.1.5. *Vyjádření názoru*

podle mého názoru

myslím, že … Myslím, že tato metoda je nejlepší.

•domnívám se, že … Domnívám se, že to není správné řešení.

•zdá se mi, že … Zdá se mi, že to je dobrá učebnice.

5.1.6. *Výčet*

… a … a … Líbí se mi Praha a Kutná Hora a Český Krumlov.

jednak … jednak … Umí jednak anglicky, jednak německy.
Jednak nesmíš kouřit, jednak nesmíš pít alkohol.

nejdříve / ∗nejdřív …, potom / pak …
(a) nakonec … Nejdříve /∗nejdřív umyjeme a nakrájíme zeleninu, potom / pak přidáme jogurt a nakonec všechno trochu osolíme a dobře zamícháme.

za prvé …, za druhé …, za třetí … etc.
(*psáno číslicemi: 1. ... , 2. ... , 3. ...*) Za prvé napíšeme pozvánku, za druhé ji přeložíme do angličtiny, za třetí přeloženou pozvánku pošleme všem zahraničním zájemcům.

5.1.7. *Jazykové prostředky používané při uvádění konkrétních příkladů*

například (*psáno* např.) / Mezi románské stavby v Praze patří například (např.) rotunda sv. Martina nebo bazilika sv. Jiří.

jako například (*psáno* jako např.)	V Praze je několik památek v románském slohu, jako například (jako např.) rotunda sv. Martina nebo bazilika sv. Jiří.
jako je …/ jako jsou …	V Praze je několik památek v románském slohu, jako je rotunda sv. Martina / jako jsou rotunda sv. Martina nebo bazilika sv. Jiří.
… a tak dále (*psáno* atd.)	

5.1.8. *Prostředky používané při zdůrazňování složek celku*

užití větného důrazu *(pouze v mluveném projevu)*	Bylo to ´opravdu zajímavé.
aktuální větné členění	Tohle slovo neznám.
… zejména … / … hlavně … / … především …	Mezi pražskými barokními stavbami vyniká zejména (hlavně / především) chrám sv. Mikuláše na Malé Straně.

5.1.9. *Shrnutí*

zkrátka a dobře, …
jestliže to shrneme …

5.1.10. *Závěr*

na konec … / na závěr … / závěrem … (*při oficiálním projevu*)	Na konec (na závěr / závěrem) bych vám chtěl / chtěla poděkovat za pozornost.
rád / ráda jsem vás / tě poznal / poznala (viděl / viděla) (*při konverzaci*)	Rád jsem vás poznal. Ráda jsem tě viděla.

5.2. Telefonický kontakt

5.2.1. *Představování*

(pozdrav) + jméno *(popř. název firmy / instituce)*	(Dobrý den,) (tady / tady je) (Josef) Novák / (Marie) Nováková / firma INZERT / Univerzita Karlova.
neformálně	Ahoj, tady Petr (Jana).

5.2.2. *Stručné sdělení přání*

prosit + *jméno volané osoby* *v akuzativu*	Prosím pana Svobodu / paní (slečnu) Svobodovou.
prosit linku … (+ *číslo)*	Prosím linku 27.

otázka zjišťovací se slovesem moci *v kondicionálu+ infinitiv slovesa* mluvit s + *instrumentál*	Mohl / mohla bych mluvit s panem Smutným / s paní (slečnou) Smutnou?
otázka zjišťovací se slovesem moci (nemoci) *v kondicionálu + infinitiv slovesa* přepojit *někoho* na + *akuzativ*	Mohl / mohla (nemohl / nemohla) byste mě přepojit na ředitele / ředitelku firmy?
neformálně	Je doma Pavel / Marta?

5.2.3. *Odpovědi na dotaz volajícího*

při hledání žádané osoby	Prosím. / Moment. Předám. Já ho / ji zavolám.
osoba, kterou volající žádá, zvedla telefonní sluchátko	(Prosím) u telefonu.
když volaný není přítomen	(Bohužel) není tady. Mám něco vyřídit? (Bohužel) není doma. Můžeš / můžete zavolat později?
žádaná osoba (firma) se na daném telefonním čísle nenachází	To je omyl. Máte špatné číslo. To vás špatně přepojili.
reakce, když špatně slyšíme	Haló. Slyšíš /slyšíte mě? Haló, špatně tě / vás slyším. / Vůbec tě / vás neslyším.

5.3. Úvod a závěr dopisu

5.3.1. *Úvod oficiálního dopisu*

5.3.1.1. *oslovení*	Vážení! Vážený pane / vážená paní (slečno)! Vážený pane doktore (inženýre, docente, profesore, předsedo, ministře, prezidente …)! / Vážená paní doktorko (inženýrko, docentko, profesorko, předsedkyně, ministryně, prezidentko …)!
5.3.1.2. *úvodní formulace*	
žádat o + *akuzativ*	Žádám (Vás) o prodloužení pobytu v České republice.

•obracet se na + *akuzativ* se žádostí (s prosbou) o + *akuzativ*	Obracím se na Vás se žádostí o prodloužení pobytu v České republice. Obracím se na Vás s prosbou o informace k závěrečné zkoušce z češtiny.
oznamovat *někomu*, že … + *věta*	Oznamuji Vám, že jsem letos úspěšně ukončil / ukončila studium na vysoké škole.
•K + *dativ* sděluji, že … + *věta*	K Vašemu dopisu (ze dne 2. 5. t. r.) sděluji, že jsem zdravotní pojištění již zaplatil / zaplatila.

5.3.2. *Úvod neformálního dopisu*

5.3.2.1. *oslovení*

milý / milá + *křestní jméno, popř. jiné oslovení*	Milý Pavle, … / Milá Zuzano, … Milý dědečku, … / Milá babičko, …
drahý / drahá + *křestní jméno, popř. jiné oslovení*	Drahý bratře , … / Drahá maminko, … Drazí přátelé, …

5.3.2.2. *úvodní fráze*

děkovat + *dativ* za + *akuzativ*	Děkuji Ti / Vám za (Tvůj / Váš) (milý) dopis.
posílat *někomu* pozdrav	Posílám Ti / Vám (srdečný) pozdrav (mnoho pozdravů)..

5.3.3. *Závěr oficiálního dopisu*

závěrečná formule	Děkuji. S (přátelským) pozdravem. (Titul,) jméno a příjmení (*eventuálně adresa).*

5.3.4. *Závěr neformálního dopisu*

závěrečná formule	Musím (už) končit. Pozdravuj / pozdravujte všechny u Vás doma. Měj / mějte se hezky. Brzy na shledanou. / Doufám, že se brzy uvidíme. Srdečně Tě / Vás zdraví (+ *jméno).* Líbá tě (+ *jméno).*

5.4. Jednoduchý popis

viz 1.2.2.

5.5. Jednoduché vypravování

viz 1.2.3.

6. Reakce na případné komunikační šumy, korekce při komunikaci

6.1. Chceme-li dát najevo, že nerozumíme (že jsme nerozuměli), prosba o celkové zopakování věty (vět), o zpomalení tempa řeči

distingvovaně	Prosím? Promiň / promiňte, nerozuměl / nerozuměla jsem ti / vám.
otázka s použitím slovesa moci *v kondicionálu*	Promiň, prosím tě / promiňte, prosím vás, mohl / mohla bys / byste to ∗říct / #říci ještě jednou? Prosím tě / vás, mohl bys / byste to opakovat / zopakovat? Prosím tě / vás, mohl / mohla bys / byste mluvit (trochu) pomaleji?
méně distingvovaně až neslušně	Co jsi / jste říkal / říkala? Já ti / vám nerozumím. Co? Cože?
imperativ	Řekni / řekněte to (prosím tě / prosím vás) ještě jednou. Opakuj / opakujte to (prosím tě / prosím vás) (pomalu / pomaleji). Mluv / mluvte pomaleji / pomalu (prosím).

6.2. Prosba o zopakování části věty, vyjádření bezradnosti, prosba o pomoc při hledání vhodného výrazu

(promiň / promiňte) + *otázka doplňovací s použitím partikule* že	(Promiň / promiňte,) kde (kdy, kam, kolik …) že to je? (Promiň / promiňte,) kam že to mám / máme jít? Kolik jsi / jste říkal / říkala že je hodin? Myslel / myslela jsi / jste letos, nebo příští rok? (Mohl / mohla bys / byste mi vysvětlit,) co jsi / jste tím myslel / myslela? Mohl / mohla bys / byste mi vysvětlit smysl toho textu (té věty, toho slova)? Co je to *napřesrok*? Co to znamená *napřesrok*? Nerozumím, co znamená *napřesrok*.
Nevím, jak se to řekne česky / Nevím, jak se řekne česky … Jak je to česky?	GOOD LUCK – nevím, jak se to řekne česky. Nevím, jak se řekne česky PAPER. PAPER – jak je to česky?

6.3. Ujišťujeme-li se, že jsme rozuměli

otázkou	Říkal / říkala jsi / jste letos? Říkáš / říkáte letos? Říkal / říkala jsi / jste (říkáš / říkáte), že se to má zaplatit (ještě) letos? Říkal / říkala jsi / jste (říkáš / říkáte), že mám / máme jet metrem na Václavské náměstí?

6.4. Prosba o hláskování slova, napsání slova (věty)

otázka s modálním slovesem moci	Můžete mi hláskovat své jméno a příjmení? Mohl / mohla byste mi hláskovat své jméno a příjmení?
odpověď	Jan Starý – jé – á – en – es – té – á – er – ypsilon.
	Můžeš / můžete mi napsat to slovo (tu větu)? Mohl /mohla bys / byste mi napsat to slovo (tu větu)?
prosím + *imperativ*	Prosím (tě / vás,) hláskuj / hláskujte mi to slovo.
	Prosím (tě / vás,) napiš / napište mi to slovo (tu větu).

6.5. Dotaz na správnou výslovnost, či pravopis určitého slova

Jak se správně vyslovuje slovo … ? Jak se to (správně) vyslovuje?	Jak se (správně) vyslovuje slovo *čtvrtek*? ONDŘEJ - Jak se to (správně) vyslovuje?
Jak se píše slovo …? Píše se + *pravopisný jev ve slově* ?	Jak se píše slovo HOLEŠOVICE? Píše se po *v* ypsilon, nebo měkké *í*? Píše se na začátku slova velké písmeno?

Kapitola 4

Obecné pojmy (OP)

Úvodem

Výběr obecných pojmů a jejich kategorizace vychází z návrhu prof. J. A. von Eka *Threshold Level 1990* a *Waystage 1990.* Přihlíží se rovněž ke zpracování prahové úrovně pro češtinu (*Prahová úroveň – Čeština jako cizí jazyk*).

Výčet a řazení obecných pojmů do skupin vychází z předpokládaných okruhů komunikace, tj. o čem lidé všeobecně pojednávají prostřednictvím jazyka a na které pojmy mohou při komunikaci odkazovat.

Obecné pojmy jsou seřazeny do následujících osmi skupin:

1. Vyjadřování v rámci základních kategorií existence
2. Různé formy vyjádření existence v prostoru
3. Různé formy vyjádření času či existence v čase
4. Vyjádření různých forem kvantity
5. Vyjádření různých forem kvality
6. Vyjádření různých forem duševních pochodů
7. Vyjádření různých forem vztahového pojetí skutečnosti (relace)
8. Deixe

Úprava tohoto oddílu je podobná jako u oddílů Jazykové funkce a Specifické pojmy.

Pod pojmy (které jsou v kapitole vyznačený tučným písmem) jsou uvedeny způsoby vyjádření těchto pojmů (exponenty). V pravém sloupci jsou uvedeny příklady, tedy použití daného exponentu v kontextu. Výjimečně příklady uvedeny nejsou, a to v takových případech, kdy fungování exponentu je zcela jasné a jednoznačné. U exponentů označených tečkou (•) a uváděných na dalších místech daného pořadí se počítá s jejich pasivním zvládnutím ze strany studenta.

Obecné pojmy – přehled

1. Vyjadřování v rámci základních kategorií existence

1.1. Bytí, existence
1.2. Událost
1.3. Přítomnost, nepřítomnost
1.4. Dostupnost, nedostupnost
1.5. Začátek, konec, změna

2. Různé formy vyjádření existence v prostoru

2.1. Umístění (poloha) – stav či činnost *někde*
2.2. Relativní umístění (poloha) – stav či činnost *někde*
2.3. Vzdálenost
2.4. Slovesa pohybu
2.5. Fáze pohybu
2.6. Směr pohybu
2.7. Původ
2.8. Změna polohy

3. Různé formy vyjádření času či existence v čase

3.1. Určení konkrétního času a určení času děje
3.2. Vyjádření časového intervalu
3.3. Vyjádření délky trvání děje
3.4. Vyjádření včasnosti či opoždění děje
3.5. Vyjádření předčasnosti, dřívějšího (předcházejícího) děje
3.6. Vyjádření následnosti, pozdějšího (následujícího) děje
3.7. Vyjádření souběžnosti, paralelního děje
3.8. Vyjádření pořadí osob, věcí, dějů
3.9. Vyjádření minulosti, odkazy na minulost
3.10. Vyjádření přítomnosti, odkazy na přítomnost
3.11. Vyjádření budoucnosti, odkazy na budoucnost
3.12. Vyjádření děje mimo konkrétní časové určení
3.13. Vyjádření informace o rychlosti děje
3.14. Vyjádření frekventovanosti děje
3.15. Vyjádření přibližnosti časového určení
3.16. Vyjádření začátku děje
3.17. Vyjádření pokračování (trvání) děje
3.18. Vyjádření přerušení či zakončení děje
3.19.Vyjádření časového horizontu

4. Vyjádření různých forem kvantity

4.1. Vyjádření počtu (počitatelnost)
4.2. Vyjádření pořadí
4.3. vyjádření násobnosti
4.4. Vyjádření výčtu

4.5. Vyjádření množství (nepočitatelnost)
4.6. Vyjádření stupně nebo míry vlastnosti subjektu či objektu nebo průvodní okolnosti děje

5. Vyjádření různých forem kvality

5.1. Vyjádření kvality fyzické + rozměry a míry
5.1.1. Velikost
5.1.2. Délka
5.1.3. Výška
5.1.4. Šířka
5.1.5. Tloušťka
5.1.6. Vzdálenost
5.1.7. Délkové míry
5.1.8. Váha (hmotnost) + některé jednotky hmotnosti
5.1.9. Konkrétní prostor + některé jednotky objemu
5.1.10. Teplota
5.1.11. Vlhkost
5.1.12. Viditelnost
5.1.13. Slyšitelnost
5.1.14. Chuť
5.1.15. Barva
5.1.16. Stáří, věk, trvání
5.1.17. Tělesná kondice
5.1.18. Dostupnost
5.1.19. Čistota
5.1.20. Naplněnost

5.2. Vyjádření hodnocení
5.2.1. Hodnota, cena
5.2.2. Kvalita v užším slova smyslu
5.2.3. Užitečnost
5.2.4. Vhodnost
5.2.5. Přiměřenost
5.2.6. Správnost
5.2.7. Úspěšnost
5.2.8. Důležitost
5.2.9. Obtížnost
5.2.10. Normálnost / abnormálnost

6. Vyjádření různých forem duševních pochodů

6.1. Reflexe
6.1.1. Vědění
6.1.2. Myšlení
6.1.3. Paměť
6.1.4. Emoce

6.2. Vyjadřování, řeč

7. Vyjádření různých forem vztahového pojetí skutečnosti (relace)

7.1. Vyjádření prostorových vztahů
7.2. Vyjádření časových vztahů

7.3. Vyjádření vztahů týkajících se děje / událostí
7.3.1. Proces bez participantů
7.3.2. Proživatel
7.3.3. Proživatel – vnímatel
7.3.4. Konatel
7.3.5. Patiens
7.3.6. Patiens totožný s konatelem
7.3.7. Reciprocita
7.3.8. Informace
7.3.9. Adresát
7.3.10. Příjemce
7.3.11. Nositel prospěchu

7.4. Procesy a okolnosti
7.4.1. Místo
7.4.2. Čas
7.4.3. Způsob
7.4.4. Prostředek, nástroj

7.5. Kvalifikace
7.6. Identifikace
7.7. Shoda, odlišnost, srovnání
7.8. Vyjadřování posesivních vztahů (vlastnictví)

7.9. Vyjadřování logických vztahů
7.9.1. Slučování
7.9.2. Stupňování
7.9.3. Disjunkce
7.9.4. Zahrnutí – vyloučení
7.9.5. Odporování
7.9.6. Exemplifikace a výčty

7.10. Příčinné relace
7.10.1. Příčina, důvod
7.10.2. Následek, důsledek
7.10.3. Účel
7.10.4. Podmínka
7.10.5. Přípustka

8. Deixe (soubor výrazů s funkcí upozorňovací, odkazovací, případně zobecňovací)

1. Vyjadřování v rámci základních kategorií <u>existence</u>

1.1. Bytí, existence

být	Je jaro. Je Bůh? Byla ta válka, nebo nebyla?
existovat	Existují takové názory? Takový zákon neexistuje.

1.2. Událost

být	Co je? Je mi špatně. Ten koncert nebude. Co bude dál?
stát se	Stalo se velké neštěstí. Co se stalo? Nic se nestalo.
dít se	Co se děje?
•konat se	Kdy se koná ta přednáška?
událost	To byla historická událost.
•příhoda	Vyprávěl nám zajímavou příhodu.
příběh	Byl to nudný příběh.

1.3. Přítomnost, nepřítomnost

být, nebýt *někde*	Kolega dnes nebyl v práci. Bude tam také Hana? Je tady někdo?
už / už ne-, ještě / ještě ne- + *sloveso*	Petr se už vrátil z dovolené. Sekretářka už odešla na poštu. Marie je ještě u lékaře. Manželka ještě nepřišla z práce. Ten autobus už nepřijede, protože před chvílí djel. Vlak ještě nepřijel, má zpoždění.

1.4. Dostupnost, nedostupnost

být, nebýt	Jsou pro to podmínky? Je na to čas? Není na to čas.
mít, nemít	Dnes nemají čas. Budou mít čas zítra. Nemám svůj byt.
už / už ne-, ještě / ještě ne- + *sloveso být / mít*	Už je snídaně. Hotová jídla už nejsou, minutky ještě máme. Čerstvé pečivo ještě není.

1.5. Začátek, konec, změna

začínat, začít	Seminář začne za 10 minut. Dnes nám začínají prázdniny. Začalo sněžit.
končit, skončit	V kolik hodin končí ten koncert? Výstava obrazů A. Muchy včera skončila.
přestávat, přestat	Přestal kouřit. Nepřestává pršet.
už, ještě ne- + *sloveso začínat / přestávat* + *infinitiv*	Už začíná pršet. Ještě nezačalo mrznout. Už přestalo pršet? Ještě nepřestalo pršet. Už začala brát ty léky. Už jsem přestala držet dietu. Ještě nepřestal kouřit.
narodit se	Můj syn se narodil 5. ledna 1992 v Praze.

umírat, umřít	Moje sestra před rokem umřela.
žít	Když se vrátil, otec už nežil. Přestalo se mu chtít žít. Žili mnoho let v zahraničí.
být živý	Mahátmá Ghándí je stále živý.
být mrtvý	Řidička osobního auta je mrtvá.
narození / úmrtí	datum narození / datum úmrtí
život	život člověka
stát se + *instrumentál*	Stal se lékařem. Stala se učitelkou.

2. Různé formy vyjádření existence v <u>prostoru</u>

2. 1. Umístění (poloha) osob, zvířat nebo věcí – stav či činnost *někde*

být	Děti jsou ve škole. Nikdo tam nebyl. Ty knihy tam nejsou, jsou jinde.
ležet	Noviny leží tady. To dítě leží v posteli, má teplotu. Tamhle leží pes.
stát	Na náměstí stojí staré historické domy. Kde stojí autobus číslo 128?
sedět	Seděli v pokoji. Kde jste seděli?
viset	Na stěně visí hezký obraz. Kde visí tvůj kabát?
•zůstávat, zůstat	Zůstávají na horách. Zůstal tam ještě někdo?

kde	Kde je slovník? Kde zůstal Petr? Kde sedí Hana?
někde	Někde už stojí nové domy. Ta tužka někde leží.
nikde	Nikde nebylo volné místo.
jinde	Ta lampa visí jinde.
všude	Všude leželo plno sněhu.
tady	Tady je tvůj pokoj.
zde	Zde není čekárna.
tam	Tam stojí jeho auto.
tamhle	Tamhle sedí náš kamarád.
doma	
venku	Děti nejsou doma, jsou venku.
pryč	Můj pas je pryč.

světové strany	na severu na jihu na západě na východě

v + *lokál*	Papír je ve stole. Šaty visí ve skříni. Jana zůstává v Praze. Auto stojí v garáži. Seděli jsme v restauraci.
na + *lokál*	Noviny leží na stole. Marie sedí na zahradě. Banka je na náměstí. Jsem na poště.
u + *genitiv*	Včera jsem byla u lékaře. Sedí u ředitele. Seděla u sousedky. Zůstal u rodičů.

2. 2. Relativní umístění (poloha) osob, zvířat nebo věcí – stav či činnost *někde*

být (ležet, stát, sedět, viset, zůstávat)

vpředu / vepředu	Vpředu stál stůl. Vepředu seděli naši přátelé.
vzadu	Dveře jsou vzadu.
nahoře	Nahoře je ložnice.
dole	Dole je kuchyň.
vpravo / napravo	Vpravo je obývací pokoj, vlevo je má pracovna.
vlevo / nalevo	Napravo sedí Marie a nalevo (sedí) Marta.
vedle	Vedle je pošta.
uprostřed	Je tam malý park a uprostřed stojí starý strom.

uvnitř / *vevnitř	Uvnitř seděl pes. *Vevnitř nikdo nezůstal.
naproti	Divadlo je naproti.
vedle + *genitiv*	Vedle divadla stojí moderní hotel.
uvnitř + *genitiv*	Uvnitř domu bylo velké horko.
na začátku + *genitiv*	Na začátku toho textu je důležitá informace.
na konci + *genitiv*	Na konci dopisu je jeho podpis.
vpravo / napravo od + *genitiv*	Vpravo od našeho bytu je výtah.
vlevo / nalevo od + *genitiv*	Nalevo od ložnice je koupelna.
okolo + *genitiv*	Okolo celé zahrady stojí vysoký plot.
kolem + *genitiv*	Kolem města je dálnice.
podle + *genitiv*	Podle silnice stojí staré stromy.
naproti + *dativ*	Naproti restauraci je kino.
proti + *dativ*	Proti poště je stanice autobusu.
před + *instrumentál*	Před domem stojí nějaké auto.
za + *instrumentál*	Za oknem jsou květiny.
nad + *instrumentál*	Nad stolem visí lampa.
pod + *instrumentál*	Pod postelí leží pes.
mezi + *instrumentál*	Mezi domem a zahradou stojí garáž.

2. 3. Vzdálenost

odněkud někam

daleko		Autobusové nádraží není daleko. Jak daleko je stanice tramvaje?
nedaleko		Stanice tramvaje je nedaleko.
blízko		Stanice tramvaje je blízko.
(ne-) daleko od + *genitiv*		Hotel není daleko od autobusového nádraží. Jak daleko od hotelu je banka ?
tři sta metrů … pět set metrů …		Od hotelu je to asi tři sta metrů.
jeden kilometr … pět kilometrů …		Na letiště je to asi pět kilometrů.
daleko	do + *genitiv*	Do Prahy je to ještě daleko, asi 300 kilometrů.
	z + *genitiv*	Jak daleko je z Prahy do Tábora?
	na + *akuzativ*	Jak je to daleko na náměstí?
hned	u + *genitiv*	Pošta je hned u nádraží.
sem		Je to sem blízko?
tam		Bylo to tam daleko?
odtud / odsud		Jak daleko je odtud na letiště?

2. 4. Slovesa pohybu

jít, chodit	Jdu do tělocvičny. Chodím tam každé pondělí.
jet, jezdit	Každý den jezdí metrem, ale dnes jede autem.
vést, vodit	Teď vede dítě do školy otec, ale většinou vodí dítě do školy matka.
vézt, vozit	Vezu děti na hory. Vozím je tam autem každý víkend.
běžet, běhat *(rychlost)*	Kam běžíš? Každé ráno běhá v parku.
letět, létat	Letadlo letělo vysoko. Ptáci létají nízko, asi bude pršet.

nést, nosit	Kam neseš ten velký kufr? Stále nosí těžké tašky s nákupem.
vracet se, vrátit se *(směr zpět)*	Vrátíme se brzy. Často se vrací domů pozdě večer.
stoupat, stoupnout *(směr nahoru)*	Letadlo začalo stoupat.
klesat, klesnout *(směr dolů)*	Ceny benzinu stále klesají.
pospíchat (*rychlost)*	Pospíchám na vlak.
spěchat *(rychlost)*	Máme dost času, nemusíme spěchat.

2. 5. Fáze pohybu

zastavovat, zastavit	Auto zastavilo u hotelu. Musíte zastavit vodu.
zůstat stát	Sanitka zůstala stát před domem.
pouštět, pustit	Pustil si rádio. Ještě nepouštějte plyn.

2. 6. Směr pohybu

Kam? Směřovat či pohybovat se směrem

dopředu	Jděte dopředu.
dozadu	Šli dozadu.
nahoru	Výtah jel nahoru.
dolů	Právě jdou po schodech dolů.
doprava	Musíte jít doprava.
doleva	Jeďte doleva.
dovnitř	Už můžete jít dovnitř.
ven	Nejsou doma, šli ven.
doprostřed	Sedli si doprostřed.
sem	Pojď sem.
tam	Chodí tam hodně lidí?
kam	Kam jdeš?
někam	Před chvílí někam odešel.
nikam	Teď nikam nechoďte.
jinam	Šel pracovat jinam.
na sever	Musíme jít na sever.
na jih	Ta cesta vede na jih.
na západ	Jeli na západ.
na východ	Letadlo letělo na východ.

Odkud? Směřovat či pohybovat se směrem

zepředu	Auto přijelo zepředu.
zezadu	Přišel zezadu.
shora / seshora	Lanovka přijela shora.
zdola /zezdola	Výtah přijel zdola.
odkud	Odkud se vracíte?
odtud / odsud	Odtud pojedeme vlakem.
odtamtud	Odtamtud jezdí autobus.

zprava	Auto přijelo zprava.
zleva	Přišli zleva.
ze severu z jihu ze západu z východu	Ze severu vane studený vítr.

Kudy?

kudy	Kudy můžeme jít na nádraží?
tudy	Tudy nevede žádná cesta.
rovně	Musíte jít rovně.
instrumentál	Cesta vedla lesem.
přes + *akuzativ*	Jeďte přes most.
kolem / okolo + *genitiv*	Pojedete kolem nádraží a okolo čerpací stanice.
podle + *genitiv*	Půjdete podle řeky.
po + *lokál*	Jděte po chodníku.

Prefixy směru u sloves pohybu

při-	Včera k nám přišli na návštěvu. Přinesla jsem ti dopis. Přivezli nám nový nábytek.
od-	Vlak právě odjel.
vy-	1. Auto vyjelo ven z garáže. Nevychází z pokoje. 2. Výtah vyjel nahoru do pátého patra.
v(e)-	Vlak vjel do tunelu. Vešel do místnosti a pozdravil.
s(e)-	Sjeli jsme dolů autem. Sešli jsme dolů pěšky.
za-	Zajeďte až k hotelu.
ob(e)-	Tuhle vesnici musíte objet. Obešli jsme celé náměstí.
pod(e)-	Tu dálnici můžete podjet. Silnici jsme podešli, tady vpravo je podchod.
nad(e)-	To nádraží se dá nadjet.
pře-	Musíte přecházet silnici na křižovatce. Vlak přejel přes most.
pro-	Auto projelo velkou rychlostí.
do-	Dojdu do lékárny pro léky. Taxík nás dovezl až k hotelu.
před(e)-	Náš autobus předjížděl jedno auto za druhým. Znáš toho člověka, který nás teď předešel?
se- (se)	Sejdeme se před divadlem.
roz(e)- (se)	Po přednášce se všichni rozešli.

2. 7. Původ

být *odněkud*	Odkud jste? Jsem z Itálie.

2. 8. Změna polohy

dávat, dát *něco (akuzativ) někam*	Dala jsem to prádlo do skříně. Kam jsi dal to malé rádio?

3. Různé formy vyjádření <u>času</u> či existence v čase

3. 1. Určení konkrétního času a určení času děje

Hodiny

Kolik je hodin?	Je jedna hodina. Jsou dvě (tři, čtyři) hodiny. Je pět (šest …) hodin. Je jedna (hodina) a deset (minut).
V kolik hodin? (Kdy?) v + *akuzativ*	Sejdeme se v jednu hodinu. Přednáška začíná ve tři hodiny odpoledne. Autobus odjíždí v pět hodin a pět minut.

Denní doba

	Kdy?	
ráno	ráno	Je ráno. Dnes ráno jsem nesnídala.
dopoledne	dopoledne	Je dopoledne. Dopoledne je ta přednáška.
poledne	v poledne *(v + akuzativ)*	Je poledne. V poledne se sejdu s manželem.
odpoledne	odpoledne	Je odpoledne. Odpoledne půjdu na procházku.
večer	večer	Je večer. Večer jdeme na koncert.
noc	v noci *(v + lokál)*	Je noc. V noci pojedu vlakem do Brna.

Názvy dnů

Který den je dnes?	Kdy?	
pondělí	v pondělí *(v + akuzativ)*	Který den je dnes? Dnes je pondělí. Kdy ti začíná dovolená? V pondělí.
úterý	v úterý	Je úterý. V úterý chodím cvičit.
středa	ve středu	Je středa. Co budeš dělat ve středu odpoledne?
čtvrtek	ve čtvrtek	
pátek	v pátek	
sobota	v sobotu	
neděle	v neděli	

Roční období

	Kdy?	
jaro	na jaře *(na + lokál)*	Je jaro. Na jaře kvetou stromy.
léto	v létě *(v + lokál)*	Je léto. V létě jezdíme na dovolenou.
podzim	na podzim *(na + akuzativ)*	Je podzim. Na podzim je hodně ovoce.
zima	v zimě *(v + lokál)*	Je zima. V zimě jezdíme na hory lyžovat.

Názvy měsíců

Který je měsíc?	Kdy?	
leden	v lednu *(v + lokál)*	Byl leden. V lednu jsme měli dovolenou.
únor	v únoru	Který je měsíc? Je únor.
březen	v březnu	
duben	v dubnu	
květen	v květnu	
červen	v červnu	
červenec	v červenci	

srpen	v srpnu
září	v září
říjen	v říjnu
listopad	v listopadu
prosinec	v prosinci

3. 2. Vyjádření časového intervalu

	Kdy? Za jak dlouho?	
čas		Nemám čas. Potřebujeme čas.
doba		Dnes je jiná doba.
chvíle	za chvíli *(za + akuzativ)*	Přečetl jsem ten text za chvíli.
okamžik	za okamžik	Okamžik, prosím. Pan Nový přijde za okamžik.
vteřina	za vteřinu	
minuta	za minutu	
•čtvrhodina		
•půlhodina		
hodina	za hodinu	
den	za den	
týden	za týden	
měsíc	za měsíc	
rok	za rok	
•století		

3. 3. Vyjádření délky trvání děje

Jak dlouho?	Jak dlouho budeš studovat? Pět let.
akuzativ	Letěli jsme tam jednu hodinu. Čekali jen chvíli.
dlouho	Dnes budu dlouho pracovat.
krátce	Mluvila s nimi jen krátce.
Kolik?	Kolik dnů budeš psát ten odborný článek?
trvat + *akuzativ*	Bude to trvat asi hodinu (celý den, celý týden, celý měsíc, celý rok, celou zimu …).
Odkdy?	Odkdy tady pracuje?
od + *genitiv*	Pracuje tady od minulého pondělí (od 1. ledna, od tohoto roku).
Dokdy?	Dokdy budete na dovolené?
do + *genitiv*	Budeme na dovolené do 15. srpna (do pátku, do konce příštího týdne). Trvalo to (až) do Vánoc.
Odkdy dokdy?	Odkdy dokdy dnes ordinuje pan doktor Novák?
od + *genitiv* – do + *genitiv*	Doktor Novák dnes ordinuje od osmi do dvanácti hodin. Pracujeme od pondělí do pátku. Bude v zahraničí od 5. dubna do 24. května.

3. 4. Vyjádření včasnosti či opoždění děje

brzo (brzy)	Vrátili se brzo. Brzy se uvidíme. Každý den vstávám brzy ráno. Brzo budou Velikonoce.
včas	Musíme přijít včas. Odevzdali tu práci včas. Nedokončil ten překlad včas.
pozdě	Ujel nám vlak, protože jsme na nádraží přišli pozdě.
později	Včera večer se vrátili později.

3. 5. Vyjádření předčasnosti, dřívějšího (předcházejícího) děje

už (+ *sloveso v préteritu v kladné větě)*	Ten film jsem už viděla. Už jsme jedli. Už tu knihu četl.
než	Než půjdu ven, zavřu okno v pokoji.
dřív(e) než	Marta se začala učit česky dřív než já. Dříve než se vrátím z dovolené, zavolám ti.
předtím	Teď tě slyším, ale předtím jsem tě neslyšela. Nevím, kde předtím bydleli.
před + *instrumentál*	Před hodinou odešli. Před obědem jsme se prošli v parku. Před měsícem se vrátil ze zahraničí.

3. 6. Vyjádření následnosti, pozdějšího (následujícího) děje

hned	Hned jim zavoláme. Hned to vyřídíme.
potom	Teď uvařím večeři , potom se budu dívat na televizi.
pak	Pak vám zavolám.
později	Uvidíme se později.
když (+ *perfektivní sloveso v préteritu*)	Když se nasnídal, odešel do školy.
až (+ *perfektivní sloveso ve futuru*)	Až uklidím byt, uvařím oběd. Až napíšu dopis, budu poslouchat rádio.
za + *akuzativ*	Přijdu za hodinu. Vrátí se za týden.
po + *lokál*	Po obědě půjdeme na procházku. Po maturitě bude studovat na vysoké škole.

3. 7. Vyjádření souběžnosti, paralelního děje

během + *genitiv*	Během přestávky zavolal dvěma kamarádům.
současně	Obě dívky hovořily současně.
zatím	Ty uklidíš pokoj a já zatím připravím večeři.
zatímco	Zatímco budeš uklízet pokoj, já budu připravovat večeři. Zatímco jste byli na procházce, Jana vyprala prádlo.
když (+ *slovesa v prézentu či v préteritu*)	Když vařím, poslouchám rádio. Když jsme byli v zimě na horách, lyžovali jsme.

3. 8. Vyjádření pořadí osob, věcí, dějů

nejdřív(e) potom / pak nakonec *řadové číslovky (viz OP 4)*	Nejdřív(e) navštívíme Petra, potom Pavla a nakonec Martu. Nejdříve se najím, potom půjdu nakoupit a nakonec si přečtu noviny.

3. 9. Vyjádření minulosti, odkazy na minulost

préteritem imperfektivního či perfektivního slovesa	Překládal knihy z angličtiny do češtiny. Minulý rok přeložil několik povídek.
slova odkazující na minulost	
včera	Včera skončila výstava moderního umění.
včera ráno	Mluvil jsem s ní včera ráno v tramvaji.
včera odpoledne	Včera odpoledne se přednáška nekonala.
včera večer	Včera večer jsem ti telefonoval.
minule	Minule tu bylo méně lidí.
dřív(e)	Dříve bylo mnohem méně aut.
minulý + *substantivum (akuzativ)*	Minulou sobotu jsem byla v divadle. Minulý týden jsme byli na horách. Minulý měsíc byli na dovolené. Jeho dcera maturovala minulý rok.
loni / vloni	Loni bylo v zimě více sněhu. Vloni se oženil.
loňský rok	Loňský rok bylo velké sucho.

3. 10. Vyjádření přítomnosti, odkazy na přítomnost

imperfektivním slovesem v prézentu	Pracuji v malé firmě. Studuje na vysoké škole.
slova odkazující na přítomnost	
teď	Teď obědvá v restauraci.
dnes	Dnes pracuje doma.
dnes ráno	Dnes ráno prší a fouká silný vítr.
dnes odpoledne	Dnes odpoledne je venku teplo.
dnes večer	Dnes večer zpívá v opeře.
ukazovací zájmeno + substantivum (akuzativ)	Tuto středu jsem na služební cestě. Tenhle týden je nemocný. Tuhle neděli jsem v Praze.
letos	Letos je velmi teplé počasí.
tentokrát	Tentokrát píšu článek o životním prostředí.

3. 11. Vyjádření budoucnosti, odkazy na budoucnost

futurem slovesa být	Zítra bude čtvrtek. Brzy budou Velikonoce.
futurem imperfektivních sloves	Příští týden budu psát ten referát. V sobotu budu uklízet celý byt.
futurem perfektivních sloves	Příští týden napíšu ten referát. V sobotu uklidím celý byt.

prézentem imperfektivních sloves se slovy odkazujícími na budoucnost	Zítra letím do Itálie. Příští neděli se vracejí z dovolené.
slova odkazující na budoucnost	
zítra	Udělám to zítra.
zítra ráno	Zítra ráno půjdu k lékaři.
zítra odpoledne	Zítra odpoledne budu čekat před školou.
zítra večer	Zítra večer budeme doma.
příště	Příště se sejdeme u Petra.
příští + *substantivum (akuzativ)*	Kongres začne příští pondělí. Uvidíme se příští týden. Příští sobotu pojedou na výlet.
ukazovací zájmeno + substantivum (akuzativ)	Tento víkend se budu připravovat na zkoušku. Tenhle měsíc budu mít hodně práce. Tuhle středu k vám přijdeme na návštěvu.

3. 12. Vyjádření děje mimo konkrétní časové určení

imperfektivním slovesem v prézentu	Snídá jogurt a čerstvé ovoce.
perfektivním slovesem ve futuru	Nikdy nepočkají až do konce.
indeterminativním slovesem v prézentu	Chodí k lékaři. Jezdím autem.

3. 13. Vyjádření informace o rychlosti děje

Jak rychle?	
rychle	Chodí rychle.
pomalu	To auto jede pomalu. Mluví velmi pomalu.
Jakou rychlostí? (*instrumentál*)	Auto jelo velkou rychlostí. 50 km za hodinu (50km/hod.) Letadlo letělo (rychlostí) 950 kilometrů za hodinu.

3. 14. Vyjádření frekventovanosti děje

Jak často?	
často	Často chodím na procházku.
denně	Denně ráno cvičím.
pravidelně	Pravidelně chodím k zubnímu lékaři.
každý + *substantivum (akuzativ)*	Každou hodinu měříme teplotu vody. Každou středu se scházíme v kavárně.
vždy / vždycky	Vždy na ni čeká manžel. Vždycky přijde pozdě.
stále	Stále pracuje v zahraničí.
pořád	Pořád se něčeho bojí.
občas	Občas chodím hrát tenis.
někdy	Někdy hrajeme fotbal.
málokdy	Málokdy se vidíme.
jen jednou	Potkal jsem ho jen jednou.

nikdy	Nikdy jsem s ním nemluvila.
ani jednou	Ani jednou jsme tam nebyli.

Kolikrát?

číslovka násobná + za + *akuzativ*	Kolikrát za týden chodíš cvičit? Třikrát za týden?

číslovka násobná **Chodím cvičit dvakrát týdně.**

+ *adverbium pravidelné frekvence*	
jednou	Jezdím domů jednou za měsíc (jednou měsíčně).
dvakrát	
třikrát	
desetkrát	
denně	
týdně	
měsíčně	
ročně	

3. 15. Vyjádření přibližnosti časového určení

asi	Přijdu asi v pět hodin. Vrátíme se asi v pátek.
kolem + *genitiv*	Autobus přijede kolem poledne.

3. 16. Vyjádření začátku děje

fázovým slovesem	Začíná sněžit. Začalo pršet.
začínat, začít + *infinitiv imperfektivního slovesa*	To malé dítě začalo mluvit. Začínají držet dietu. Začala studovat na vysoké škole.
začínat, začít	Začaly prázdniny. Začíná léto.
od + *genitiv*	Od října studuje na vysoké škole. Od příštího pondělí mám dovolenou. Mrzne od soboty.
začátek	Petr je tady od začátku.

3. 17. Vyjádření pokračování (trvání) děje

trvat	Teplé počasí stále trvá.
nepřestávat, nepřestat	Ještě nepřestalo pršet. Nepřestává foukat studený vítr.
pokračovat	Po maturitě bude pokračovat ve studiu na vysoké škole. Vyučování pokračovalo po přestávce.
zůstávat, zůstat *někde*	Zůstanou ještě u moře. Všichni tam zůstali. Zůstává další týden v pracovní neschopnosti.

3. 18. Vyjádření přerušení či zakončení děje

fázovým slovesem	Přestává sněžit. Přestal foukat vítr.
přestávat, přestat + *infinitiv imperfektivního slovesa*	Přestává pršet. Přestalo mrznout. Přestala kouřit. Přestal pít alkohol.

přestávat, přestat	Bouřka už přestala.
končit, skončit	Naše dovolená skončila. Zima končí. Přednáška skončí za 5 minut.
končit, dokončit (ukončit) + *akuzativ*	Dokončili ten překlad včas. Ukončil diskusi.
do + *genitiv*	Bude v Praze do soboty. Výstava bude trvat až do ledna. Dnes budu v práci do šesti hodin.
konec	Zůstali tam až do konce.
do- dodělat + *akuzativ*	Musím tu práci dodělat.
dopsat + *akuzativ*	Dopište ten článek ještě dnes.
dočíst + *akuzativ*	Už jsi dočetl ten časopis?

3. 19. Vyjádření časového horizontu

už + *časové určení*	Už zítra začínají Vánoce. Přišli už v sedm hodin ráno.
až + *časové určení*	Chtěla nastoupit do práce už včera, ale přišla až dnes. Už před týdnem ho bolel zub, ale k zubnímu lékaři šel až dnes ráno.
teprve + *časové určení*	Volali jsme jí celý víkend, ale teprve před chvílí jsme s ní mluvili.

4. Vyjádření různých forem <u>kvantity</u>

4. 1. Vyjádření počtu (počitatelnost)

Kolik?

prostřednictvím singuláru a plurálu	Venku si hrálo malé dítě. Venku si hrály malé děti.
kolik + *genitiv*	Kolik dětí si venku hrálo? Kolik (korun) stojí ty boty?
základními číslovkami (+ počítaný předmět)	
jeden, jedna, jedno + *nominativ singuláru*	V autě seděl jeden muž, jedna žena a jedno dítě.
dva, dvě, dvě + *nominativ plurálu*	Čekají tam dva studenti a dvě studentky. Na stole leží dvě pera.
tři, čtyři + *nominativ plurálu*	Jsou tři hodiny.
pět, deset,	Počkej pět minut.
jedenáct, sedmnáct,	Jejímu bratrovi je sedmnáct let.
třicet, devadesát,	Je to asi devadesát kilometrů.
sto, tisíc, milion,	Musím zaplatit tři tisíce korun. Nový dům stál
miliarda + *genitiv plurálu*	čtyři miliony korun.
nula	Pět minus pět je nula.
nic	Kolik korun ti zbylo? Nezbylo mi nic.
několik + *genitiv*	Trvalo to několik dnů. Je tam několik lidí.
oba, obě	Byli tam oba jeho synové. Máš obě rukavice?
moc + *genitiv*	Moc studentů tam nebylo.
mnoho + *genitiv*	Má mnoho přátel.
číslo	Za jeden měsíc si dopravní nehody vyžádaly 25 obětí. To je vysoké číslo.
počet	Zúčastní se velký počet zahraničních odborníků.
procento	Mladí lidé do 25 let tvoří třicet pět procent.
počítat, spočítat	Musíte spočítat všechny chyby.
a, plus	Třicet plus dvacet je padesát. Dvě a dvě jsou čtyři.
bez, minus	Pět bez tří jsou dvě. Osm minus tři je pět.
je, jsou	Tři a dvanáct je patnáct.
dohromady	Dohromady je to šedesát procent.

4. 2. Vyjádření pořadí

kolikátý?

řadovými číslovkami	
první	Pavel byl první. Byla to první dobrá zpráva.
druhý, druhá, druhé	Petr nebyl druhý, ale pátý.
třetí	
čtvrtý, pátý, dvanáctý	To je už dvanácté auto, které nezastavilo.
kolikátý	Kolikátý byl Pavel?
další	Do ordinace může jít další pacient.
poslední	Kdo je poslední?

4. 3. Vyjádření násobnosti

kolikrát?
násobnými číslovkami

jednou, dvakrát, třikrát, desetkrát, stokrát	Chodí plavat třikrát týdně. Už jsem tam byl desetkrát.
kolikrát	Kolikrát jste byli v České republice?
několikrát	Musíš to opakovat několikrát.

4. 4. Vyjádření výčtu

řadovými číslovkami výčtovými

za prvé	Musíme: za prvé uklidit pokoj,
za druhé	za druhé koupit něco k jídlu a za třetí
za třetí	uvařit večeři.
za desáté	

4. 5. Vyjádření množství (nepočitatelnost)

kolik + *genitiv*	Kolik času potřebuješ?
všechen, všechna, všechno	Kde je všechen cukr? Tady je všechna mouka. Snědli všechno maso.
hodně + *genitiv*	Bude tam hodně lidí? Napadlo hodně sněhu.
mnoho + *genitiv*	V textu bylo mnoho neznámých slov. Nemám mnoho času.
moc + *genitiv*	Mám moc práce. Bylo tam moc lidí.
trochu + *genitiv*	Chceš trochu červeného vína?
málo + *genitiv*	Na horách je málo sněhu. V politice je málo žen.
kus + *genitiv*	V lednici je kus masa.
kousek + *genitiv*	Snědl kousek jablka.
nic	Nic tam nezbylo.
žádný	Žádné ovoce nemáme. Doma není žádné pečivo.

jednotkami vyjadřujícími přibližné množství – například

láhev	láhev červeného vína
sklenice	sklenice piva
šálek	šálek čaje
balíček	balíček cigaret

4. 6. Vyjádření stupně nebo míry vlastnosti subjektu či objektu nebo průvodní okolnosti děje

komparativ adjektiva	Potřebuji nějakou menší tašku. Tahle práce je zajímavější.
komparativ adverbia	Potřebujeme více času. Jeďte pomaleji.
komparativ adjektiva + než	Můj bratr je mladší než já.
komparativ adverbia + než	Mají více peněz než dřív(e).
méně než	Je tam méně než pět litrů vody.
více než	Máme více než třicet zájemců.

superlativ adjektiva	Tahle fotografie je nejzajímavější. Hlavní město je největší
superlativ adverbia	Tohle auto jezdí nejrychleji.
superlativ adjektiva z + *genitiv*	Pavel je nejlepší student z naší školy. To je nejstarší dům ze všech domů ve městě.
superlativ adverbia z + *genitiv*	Petr studuje nejhůře ze všech .
nejméně	Uchazeč musí mít nejméně osmnáct let.
minimálně	Tahle práce bude trvat minimálně (jeden) týden.
nanejvýš	Oprava písemné práce bude trvat nanejvýš půl hodiny.
maximálně	Je tam maximálně deset volných míst.
velmi / příliš / hodně / moc / dost / trochu / docela / málo + *adjektivum*	Ta dívka byla velmi (příliš / hodně / moc / dost / trochu / docela / málo) unavená. Ten člověk je velmi (příliš / moc / dost / docela / málo) inteligentní.
velmi / příliš / hodně / moc / dost / trochu / docela/ spíše + *adverbium*	Mluvil velmi (příliš / hodně / moc / dost / trochu / docela / spíše) hrubě. Těch lidí tam bylo velmi (příliš / trochu / dost / docela / spíše) mnoho / málo.
hodně / moc / dost / trochu / málo + *sloveso*	Venku teď hodně (moc / dost / trochu / málo) prší (mrzne / sněží). Ten pacient hodně (moc / dost/ trochu / málo) pil (kouřil / jedl).
vůbec *ne-*	Venku teď vůbec neprší (nemrzne / nesněží). Ten pacient vůbec nepil (nekouřil / nejedl).
skoro *ne-*	Venku teď skoro neprší (nemrzne / nesněží). Ten pacient skoro nepil (nekouřil / nejedl).

5. Vyjádření různých forem kvality

5. 1. Vyjádření kvality fyzické + rozměry a míry

5. 1. 1. *Velikost*

velikost	Jakou máte velikost? Jaké máte číslo bot?
číslo	Potřebuji číslo 36.
velký	Je ten svetr dost velký?
malý	Mají jen malé velikosti.
větší o + *akuzativ*	Tyhle boty mi jsou malé. Máte o číslo větší?
menší o + *akuzativ*	Bohužel ne, tyhle boty máme jen o dvě čísla menší.
zvětšovat, zvětšit + *akuzativ*	Chtěla bych zvětšit tyhle tři fotografie.
zmenšovat, zmenšit + *akuzativ*	To sako vám můžeme zmenšit.

5. 1. 2. *Délka*

délka	Jakou délku sukně potřebujete?
dlouhý	Jak dlouhé jsou ty kalhoty?
krátký	Chtěla bych krátké kalhoty.
delší o + *akuzativ*	Nemáte kalhoty delší o 5 centimetrů?
kratší o + *akuzativ*	Tahle sukně je kratší o 10 centimetrů.
prodlužovat, prodloužit + *akuzativ*	Můžeme tu sukni prodloužit.
zkracovat, zkrátit + *akuzativ*	Nepotřebujete ty kalhoty trochu zkrátit?

5. 1. 3. *Výška*

výška	Na jakou výšku postavy potřebujete ten kabát?
vysoký	Jak vysoký je tvůj bratr? To je vysoký muž.
nízký	To je nízká židle.
vyšší o + *akuzativ*	Ten nový dům je vyšší o jedno poschodí.
nižší o + *akuzativ*	Tamten strom je nižší o několik metrů.
zvyšovat, zvýšit + *akuzativ*	Museli zvýšit zeď. Vláda zvýšila daně.
snižovat, snížit + *akuzativ*	Snížili strop v pokoji. Po Vánocích v obchodech snižují ceny.

5. 1. 4. *Šířka*

šířka	Jakou šířku má to okno? Jakou šířku má ta modrá látka?
široký	Ty kalhoty jsou velmi široké. Jak široká je ta skříň?
úzký	Potřebuje úzkou sukni. Ta místnost je dost úzká.
rozšiřovat, rozšířit + *akuzativ*	Zahrada se u domu rozšiřuje.
zužovat, zúžit + *akuzativ*	Zúžila si kalhoty. Řeka se za městem zužuje.

5. 1. 5. Tloušťka

silný	To je silná vlněná látka. Můj manžel je silné postavy.

tlustý	To dítě je tlusté. To je tlustá učebnice češtiny.
slabý	Má slabou vůli. Po nemoci se cítila slabá.
tenký	Podej mi ten tenký balicí papír. Koupím si tenkou červenou látku na šaty.
štíhlý	Moje kamarádka je velmi štíhlá.

5. 1. 6. *Vzdálenost*

daleko	Je to ještě daleko. Jak je to daleko?
blízko	Už je to blízko.
vedle	Hotel je (hned) vedle.

5. 1. 7. *Délkové míry*

centimetr	Kolik centimetrů máš kolem pasu?
metr	Jak dlouhá je vaše předsíň? Předsíň je dlouhá přesně pět metrů.
kilometr	Je to asi padesát kilometrů.

5. 1. 8. *Váha (hmotnost) + některé jednotky hmotnosti*

váha	Jakou to má váhu?
těžký	Jak je těžký ten balík?
lehký	Ta taška je lehká.
vážit, zvážit + *akuzativ*	Musíte zvážit ten kufr.
vážit *kolik*	Kolik to váží? Váží to pět kilo(gramů).
gram	Ten dopis váží 30 gramů. Balíček sýra váží sto gramů.
dekagram / deko	Chtěl bych patnáct deka(gramů) šunky.
kilogram / kilo	Koupíme si dvě kila (dva kilogramy) jablek.

5. 1. 9. *Konkrétní prostor + některé jednotky objemu*

místo	Ve skříni je ještě místo.
hodně + *genitiv*	Je tam hodně místa?
málo + *genitiv*	Ne, je tam jen málo místa.
velký	Jak velký je ten hrnek?
litr	Kolik litrů vody může být v tom hrnku? Tři litry.
litrový	Je to třílitrový hrnek.
přibližné jednotky objemu:	
sklenice	Sklenice minerálky stojí na stole.
hrnek	Na stole je také hrnek mléka.
šálek	Dám si šálek černé kávy.
talíř	Snědl talíř polévky.
láhev	Koupili láhev červeného vína.

5. 1. 10. *Teplota*

teplota	To dítě má teplotu. Jaká je teplota moře?
měřit, změřit (teplotu) + *akuzativ*	Musím si změřit teplotu.
stupeň Celsia (°C)	Kolik stupňů (Celsia) bylo dnes ráno?

nula	Dnes ráno byla nula (bylo na nule).
nad nulou	Teď je pět (stupňů) nad nulou,
pod nulou	ale večer bude určitě několik stupňů pod nulou.
minus	Včera v noci bylo minus sedm (stupňů).
stoupat, stoupnout	Ve dne teplota stoupá,
klesat, klesnout	ale v noci klesá.
vysoký	Pacient má stále vysokou teplotu.
nízký	Loni v zimě byly velmi nízké teploty.
horký	Čaj je ještě moc horký.
teplý	Polévka je ještě teplá. Máš teplou čepici?
studený	Fouká studený vítr. Zítra bude studená večeře.
chladný	Noci jsou ještě chladné.
horko	Venku je horko. Je tam třicet stupňů.
teplo	V kuchyni bylo teplo, ale v pokoji bylo
chladno	chladno.
(viz též SP 13. 1.)	

5. 1. 11. *Vlhkost*

mokrý	Podlaha je mokrá.
vlhký	Prádlo je ještě vlhké, ale košile
suchý	už jsou suché.
mokro	Je tam mokro.
vlhko	Tady je vlhko.
sucho	V létě bylo sucho.
(viz též SP 13. 1.)	

5. 1. 12. *Viditelnost*

vidět, uvidět + *akuzativ*	Vidíš ten vysoký dům? Ano, vidím ho.
dívat se, podívat se *(na + akuzativ)*	Večer se budeme dívat na televizi. Podívej se na to.
světlo	Venku už je světlo. Tady není světlo.
tma	Je tam tma. V zimě je brzy tma.
světlý	Ten velký pokoj je světlý, ale
tmavý	ložnice je tmavá.
dobře	Vidíte dobře? Ne, nevidíme dobře,
špatně	vidíme špatně, protože je mlha.

5. 1. 13. *Slyšitelnost*

slyšet	Ten člověk neslyší. Slyšíte dobře?
slyšet, uslyšet + *akuzativ*	Neslyšeli jsme vás.
poslouchat	Seděli a poslouchali.
poslouchat + *akuzativ*	Poslouchali zprávy.
hluk	Venku byl nějaký hluk.
ticho	Bylo tam ticho. Ticho, prosím.
hlasitý	Byla slyšet hlasitá hudba.
tichý	Je to tichý dům.
hlasitě	Mluvili hlasitě.
tiše	Nemluvte tak tiše, neslyším vás.

5. 1. 14. *Chuť*

chutnat / nechutnat + *dativ*	Chutná ti ta omáčka? Ne, ta omáčka mi nechutná.
chutnat, ochutnat + *akuzativ*	Ochutnala jsem tu polévku, je málo slaná.
chuť	Přejeme vám dobrou chuť. To ovoce má zvláštní chuť.
slaný	Ten salám je moc slaný.
sladký	Máš ráda sladká jídla?
hořký	Pije jen hořký čaj.
kyselý	Ty pomeranče jsou kyselé.
(*viz též SP 11.1.)*	

5. 1. 15. *Barva*

barva	Jakou barvu má ta košile?
bílý	Ta košile je bílá (má bílou barvu).
černý	
červený	Koupíme ta červená jablka.
modrý	
zelený	
žlutý	
hnědý	
šedý	
oranžový	
fialový	
světlý	Objednám si jedno světlé pivo.
tmavý	Ta žena s tmavými vlasy je jeho manželka.

5. 1. 16. *Stáří, věk, trvání*

mladý	Náš nový kolega je velmi mladý.
nový	To je náš nový mladý kolega. Přišel nový student. Koupila si nové šaty. Mají nové auto.
starý	Ten slovník už je starý. Musíš si koupit nový. Jeho matka už je stará.
malý	Naše dcera je ještě malá.
dospělý	Můj bratr má už dospělé děti.
rok	Tomu chlapci už byly čtyři roky.
měsíc	Tomu malému dítěti je devět měsíců.
kolik je ti / vám (let)	Kolik je mu (let)? Bylo mu padesát (let).
jak je starý	Jak je starý ten nový kolega? Je mu asi čtyřicet let. Jak je starý ten obraz? Asi tři sta let.

5. 1. 17. *Tělesná kondice*

živý	Zavolejte sanitku, ten člověk je ještě živý.
mrtvý	Havárie si vyžádala tři mrtvé.
zdravý	Petr už je zdravý,

nemocný	ale Pavel je nemocný.
silný	To je velmi silný člověk.
slabý	Vaše matka je po operaci ještě slabá,
být v pořádku	ale brzy bude v pořádku.
být *(bez subjektu)* + *adverbium*	Je mi dobře.
dobře	Není mi dobře.
špatně	Je mi špatně.
lépe / ∗líp	Už je ti lépe? Ano, už je mi ∗líp.
hůř(e)	Bylo mu hůře a hůře.
(viz též SP 8.2. a 8.4.)	

5. 1. 18. *Dostupnost*

otvírat, otevřít	V kolik hodin otevírají v lékárně?
zavírat, zavřít	Právě zavíráme.
mít otevřeno	Máme otevřeno i v neděli.
mít zavřeno	V pondělí měli zavřeno. Budou mít zavřeno i zítra?
být otevřeno	Dnes je otevřeno. Včera také bylo otevřeno.
být zavřeno	Zítra bude zavřeno.

5. 1. 19. *Čistota*

uklízet, uklidit + *akuzativ*	Každý týden uklízím svůj pokoj. Zítra ho také uklidím.
čistit (si), vyčistit (si) + *akuzativ*	Musíme vyčistit koberec. Teď si čistí boty. Ještě si vyčistím zuby.
prát, vyprat + *akuzativ*	Teď pere prádlo a potom umyje podlahu.
mýt se/ (si), umýt se/(si) + *akuzativ*	Musím se umýt. Jana si myje ruce. Umyla nádobí.
čistý	Vezmu si čistou košili.
špinavý	Ten ručník je špinavý.
pořádek	V jeho pokoji byl pořádek. V tom bytě je velký nepořádek.

5. 1. 20. *Naplněnost*

plný	Ta láhev vína je plná.
prázdný	Má prázdnou sklenici.

5. 2. Vyjádření hodnocení

5. 2. 1. *Hodnota, cena*

stát *kolik*	Kolik to stojí ? Kolik stojí ten černý svetr? Tisíc korun.
být drahý	To je drahé.
být levný / laciný	Potřebuji levný (laciný) svetr.
koupit (*něco)* za + *akuzativ*	Za kolik jsi to koupila? Boty jsem koupila za osm set (korun).
prodat (*někomu něco*) za + *akuzativ*	Prodali nám auto za sto tisíc (korun).
platit, zaplatit za + *akuzativ*	Kolik jste zaplatili za vstupenky?
cena	Koupili jsme byt za dobrou cenu.

vysoký	V tomhle obchodě jsou vysoké ceny.
nízký	Tady prodávají zboží za nízké ceny.
zdražovat, zdražit + *akuzativ*	Od nového roku majitel domu zdraží nájemné.
zlevňovat, zlevnit + *akuzativ*	Zemědělci zlevňují zeleninu. (Oni) zlevnili také mléčné výrobky.
zadarmo	Ty vstupenky jsme dostali zadarmo.

5. 2. 2. *Kvalita v užším slova smyslu*

kvalita	To zboží má vysokou kvalitu.
kvalitní	To zboží je velmi kvalitní.
dobrý, lepší, nejlepší	Tamto sako je dobré, ale nejlepší je tohle.
špatný, horší, nejhorší	Tento slovník je špatný.
dobře, lépe, nejlépe	Udělal to dobře. Lépe to nikdo neudělá.
špatně, hůře, nejhůře	Tu větu jsi přeložil špatně.
hezký, hezčí, nejhezčí	To jsou hezké fotografie. Nejhezčí je tahle.
krásný, krásnější, nejkrásnější	
ošklivý, ošklivější, nejošklivější	

5. 2. 3. *Užitečnost*

dobrý na + *akuzativ*	Tento čaj je dobrý na kašel.
dobrý pro + *akuzativ*	Teplé mléko je dobré pro dobrý spánek.
dobrý proti + *dativ*	Tento lék je dobrý proti chřipce.
špatný pro + *akuzativ*	Je to špatné pro naši firmu.
užitečný	
praktický	Tahle taška je velmi praktická.
zbytečný	

5. 2. 4. *Vhodnost*

líbit se / nelíbit se + *dativ*	Jak se vám líbil ten film? Mé manželce se nelíbil, ale mně se moc líbil.
souhlasit / nesouhlasit s + *instrumentál*	Souhlasíme s tebou.
dobrý	Tak je to dobré.
dobře	Tak dobře, napíšu ten dopis.

5. 2. 5. *Přiměřenost*

dost *ve spojení se slovesy mít / být*	Už mám dost, děkuju. To už bude dost.
dost + *adjektivum*	Byt je dost velký a dost světlý.
moc + *adjektivum*	Bylo to moc dobré. Nebylo to moc drahé.

5. 2. 6. *Správnost*

správný	To je správná otázka. To telefonní číslo je správné, ale adresa není správná.
správně	Vyslovujete správně.
pravda	To je pravda. To není pravda.
mít pravdu	Máš pravdu. Nemáte pravdu.

dobře	To je dobře.
špatně	Napsala to špatně.

5. 2. 7. *Úspěšnost*

úspěch / neúspěch	Měli velký úspěch.
udělat / neudělat + *akuzativ*	Neudělali zkoušku. Udělali tu práci včas.
mít / nemít štěstí	Měla štěstí.

5. 2. 8. *Důležitost*

být / nebýt důležitý	To bylo velmi důležité. Tohle není důležité.
hlavní	Hlavní věc je udělat zkoušku.
mít (velký) význam	Událost má velký význam.
nemít (žádný) význam	Ta příhoda neměla žádný význam.

5. 2. 9. *Obtížnost*

těžký	To byla těžká zkouška.
lehký	To je lehké. To je lehká otázka.
snadný	Na to je snadná odpověď.
nesnadný	Ten úkol je nesnadný.
problém	To bude velký problém.

5. 2. 10. *Normálnost / abnormálnost*

normální	Je to normální člověk.
divný	To je divné, že nezavolali.
zvláštní	To je zvláštní stavba.

6. Vyjádření různých forem <u>duševních pochodů</u>

6. 1. Reflexe

6. 1. 1. *Vědění*

vědět + *akuzativ*	Vím to. Oni to nevědí.
vědět , že …	Víme, že mají pravdu.
znát + *akuzativ*	Znám dobře jeho přítelkyni.
umět + *infinitiv slovesa*	Umím hrát tenis.

6. 1. 2. *Myšlení*

myšlenka	Řekl zajímavou myšlenku.
nápad	Měla dobré nápady.
myslet na + *akuzativ*	Myslí jen na tebe.
myslet si + *akuzativ* / myslet si, že …	Co si o tom myslíš? Myslím si, že je to správné.
přemýšlet o + *lokál*	Přemýšleli jsme o tom problému.
rozumět, porozumět + *dativ*	Rozuměli jste tomu profesorovi?
chápat, pochopit + *akuzativ*	Nepochopili jeho slova.

6. 1. 3. *Paměť*

pamatovat si, zapamatovat si + *akuzativ*	Pamatuješ si číslo našeho pokoje?
pamatovat se na + *akuzativ*	Nepamatovali se na mne, ale na mého bratra ano.
vzpomínat (si), vzpomenout (si) na + *akuzativ*	Vzpomínali na loňskou dovolenou. Už jsem si na to vzpomněla.
zapomínat, zapomenout + *akuzativ* / *infinitiv* / na + *akuzativ*	Zapomněl doma pas. Zapomněli zamknout dveře. Zapomeňte na to.

6. 1. 4. *Emoce*

mít rád + *akuzativ*	Mám rád Prahu.
rád + *sloveso*	Ráda čtu knihy.
být rád, že …	Jsem rád, že jste mě navštívili.
milovat + *akuzativ*	Každá matka miluje své děti.
líbit se + *dativ*	Líbí se mi staré historické památky.
těšit se na + *akuzativ*	Těšíme se na vás.
mít radost z + *genitiv*	Mám radost z krásného dárku.
být šťastný / nešťastný	Teď jsou oba šťastni.
být spokojený / nespokojený	V práci jsem spokojená.
nálada	Dnes nemá dobrou náladu.
bavit + *akuzativ*	Ta práce nás baví. Studium ho nebaví.
bavit se, pobavit se	Na návštěvě jsme se dobře pobavili.
nudit se	Ve škole se často nudí.
nudný	Byla to nudná přednáška.
smát se + *dativ*	Hlasitě se smáli tomu vtipu.
legrace	Byla tam velká legrace.
být veselý	To je veselý člověk.
být smutný	Proč jsi dnes smutná?

bát se + *genitiv*	Bojí se našeho souseda.
zlobit se, rozzlobit se (na + *akuzativ*)	Proč se tvůj bratr zlobí? Matka se rozzlobila na svou malou dceru. Ještě se na mne zlobíš?
plakat	To malé dítě pořád pláče.

6. 2. Vyjadřování, řeč

ptát se, zeptat se + *genitiv* (na + *akuzativ*)	Zeptali jsme se toho muže na cestu. Ptejte se.
odpovídat, odpovědět (+ *dativ)*	Už vám odpověděli? Ne, ještě nám neodpověděli.
vysvětlovat, vysvětlit (+ *dativ*) + *akuzativ*	Vysvětluje mu každé slovo. Vysvětlil Janě novou gramatiku.
říkat, říct (+ *dativ)* + *akuzativ*	Co ti řekli? Neřekli mi nic.
povídat, povědět (+ *dativ)* + *akuzativ*	Povím Petrovi tu novou zprávu.
mluvit o + *lokál* (s + *instrumentál*)	Mluvili jsme o jeho synovi (s našimi kamarády).
vypravovat, vyprávět o + *lokál*	Vyprávěla o zajímavé výstavě.
diskutovat o + *lokál* (s + *instrumentál)*	Diskutují o zkoušce s profesorem.
bavit se s + *instrumentál* (o + *lokál*)	Bavila se s kamarádem o dovolené. Proč se s ní nebavíš?
ukazovat, ukázat + *dativ, + akuzativ*	Ukázali nám celou zahradu.
prosit, poprosit + *akuzativ,* o + *akuzativ*	Poprosila svého kamaráda o pomoc.
děkovat, poděkovat + *dativ,* za + *akuzativ*	Poděkovala jsem za pomoc.
omlouvat se, omluvit se + *dativ*, za + *akuzativ*	Omluvil se jim za nepořádek.
žádat, požádat + *akuzativ*, o + *akuzativ*	Žádal jsem otce o radu.
psát, napsat + *akuzativ*, + *dativ*	Napsala sestře dlouhý dopis.
otázka	Máte nějaké otázky?
odpověď	To je zajímavá odpověď.
hovor	Máte tady hovor.
zpráva	To je důležitá zpráva.

(viz též SP 6.1.)

7. Vyjádření různých forem <u>vztahového pojetí skutečnosti (relace)</u>

7. 1. Vyjádření prostorových vztahů

viz OP 2 Různé formy vyjádření existence v prostoru

7. 2. Vyjádření časových vztahů

viz OP 3 Různé formy vyjádření času či existence v čase

7. 3. Vyjádření vztahů týkajících se děje / události

Zpracování tohoto oddílu respektuje pojetí v Prahové úrovni (Prahová úroveň – čeština jako cizí jazyk, Council of Europe 2001), v níž se vychází z představy obsahové struktury věty (propozice), jak je vyložena v Mluvnici češtiny 3, Academia 1987. Ve vztahu k jazykové úrovni Waystage je zpracování příslušným způsobem redukováno.

7. 3. 1. ***Proces bez participantů***

věta bez subjektu	Včera bylo hezky. Dnes sněží.
věta se subjektem	Brzy bude tma. Ráno byl mráz.

7. 3. 2. ***Proživatel***

věta bez subjektu, proživatel v dativu	Daří se mi dobře. Bylo mu špatně. Už je vám dobře?
věta bez subjektu, proživatel v akuzativu	Bolí mě v krku. Kde tě bolí?
věta se subjektem, proživatel v akuzativu	Nemohla jsem pracovat, bolela mě hlava.

7. 3. 3. ***Proživatel – vnímatel***

subjekt	Petr to neslyšel. Pozvali nás na večeři.

7. 3. 4. ***Konatel***

subjekt, aktivní věta	Marie uvařila kávu.
konatel anonymní, 3. osoba plurálu mž	Říkali to ve zprávách. Psali o tom v novinách. Každý den otvírají v 9 hodin.
od + genitiv ve větě	Ten dárek byl od manželky. Ta kniha je od Jaroslava Haška. Tahle opera je od Leoše Janáčka.
od + genitiv v atributu	dárek od manželky, kniha od Jaroslava Haška, opera od Leoše Janáčka
genitiv jako atribut	kniha Jaroslava Haška, opera Leoše Janáčka
posesivní zájmeno	můj syn, jejich auto, náš byt

7. 3. 5. *Patiens*

přímý objekt v akuzativu	Matka uklidila byt. Kdo vypere prádlo?

7. 3. 6. *Patiens totožný s konatelem*

zvratné zájmeno se *u sloves s akuzativem*	Ráno se umyla a učesala se.

7. 3. 7. *Reciprocita*

zvratné zájmeno se *u sloves s akuzativem*	Marta a Jana se často navštěvují. Petr a Eva se neznají. Marie a já se potkáváme každý den.

7. 3 . 8. *Informace*

viz OP 6. 2. Vyjadřování, řeč

7. 3. 9. *Adresát*

viz OP 6. 2. Vyjadřování, řeč

7. 3. 10. *Příjemce*

nepřímý objekt v dativu	Kdo vám dal ten časopis?

7. 3. 11. *Nositel prospěchu*

pro + *akuzativ*	Dala mi dárek pro matku. Udělal pro rodinu všechno.
posesivní zájmeno	Ten slovník není můj, je jeho.

7. 4. Procesy a okolnosti

7. 4. 1. Místo

viz OP 2 Různé formy vyjádření existence v prostoru

7. 4. 2. *Čas*

viz OP 3 Různé formy vyjádření času či existence v čase

7. 4. 3. *Způsob*

viz OP 5 Vyjádření různých forem kvality

nevalenční adverbium	Udělal to rychle. Studovali výborně.
valenční adverbium	
mít se *nějak*	Jak se máte? Mám se dobře.
mluvit *nějak*	Mluvíte česky? Ne, mluvím jenom anglicky.
jmenovat se *nějak*	Jak se jmenuješ?

7. 4. 4. *Prostředek, nástroj*

nevalenční instrumentál	Jezdím tam metrem a autobusem. Jíme příborem.
pomocí + *genitiv*	Přeložili to pomocí slovníku.
na + *lokál*	Napíšu to na počítači. Jeli tam na kole.

7. 5. Kvalifikace

být + *kvalifikující doplnění*	Jsou to výborní studenti. Tohle je nebezpečné.
adjektivní atribut	malé dítě, vysoký dům, těžký úkol, dobrý lékař
vztažná věta	To je otázka, na kterou neumím odpovědět.
jako + *substantivum*	Jeho dcera pracuje jako úřednice.

7. 6. Identifikace

být + *identifikující doplnění*	To je můj manžel. To je inženýr Novák. To je Jana Procházková. Tohle je dětský pokoj.
stejný	Všechny články jsou od stejného autora.
různý	To jsou dva různí studenti.
jiný	To je jiná žena. To není pan Nový, to je někdo jiný.

7. 7. Shoda, odlišnost, srovnání

stejný jako	Jsem stejná jako ona.
stejně jako	Napiš to stejně jako já.
jiný než	Letos je jiná politická situace než loni.
jinak než	Děláme to jinak než vy.
(být) podobný + *dativ*	To dítě je podobné otci.
komparativ adjektiva či adverbia + než	Mají větší byt než my. Umí lépe česky než já.

7. 8. Vyjadřování posesivních vztahů (vlastnictví)

posesivní zájmena	můj přítel, moje sestra, moje dítě, tvůj dopis, naše učitelka, vaše auto, jeho košile, její časopis, jejich dům
reflexivní posesivní zájmena	Vrátili se do svého bytu.
čí	Čí je ta taška? Čí jsou ty klíče?
něčí	Tady je něčí tužka.
mít + *akuzativ*	Mám nové auto. Nemáme peníze.
dostávat, dostat + *akuzativ*	Petr dostal dárek. Ráda dostávám květiny.
brát si + *akuzativ*	Beru si řidičský průkaz.
brát + *dativ, akuzativ*	Neber mi ty noviny.
vzít si + *akuzativ*	Vzal si kabát a někam odešel.
vzít + *dativ, akuzativ*	Kdo vám vzal tu tašku?
najít + *akuzativ*	Našel jsem vaše klíče.

ztrácet, ztratit + *akuzativ*	Ztratila jsem peněženku. Často ztrácí své věci.
dávat, dát + *dativ, akuzativ*	Dávají dětem velké kapesné. Dám ti ten časopis.
vracet, vrátit + *dativ, akuzativ*	Zítra ti vrátím ten slovník.

7. 9. Vyjadřování logických vztahů

7. 9. 1. *Slučování*

a	matka a otec, Petr a Marta,
i	dole i nahoře, dnes i zítra
ani	Nebyl tam ani jeden student.
ani … ani	Ani ty ani já to nevíme.
a taky / také	Hraje na kytaru a také zpívá.

7. 9. 2. *Stupňování*

(a) hlavně	Učím se česká slova a hlavně českou gramatiku.
nejen, ale i	Byl to nejen dobrý učitel, ale i hodný člověk.

7. 9. 3. *Disjunkce*

nebo	Půjdeme na procházku, nebo budeme doma.

7. 9. 4. *Zahrnutí – vyloučení*

včetně + *genitiv*	Mají otevřeno každý den, včetně víkendu.
kromě + *genitiv*	Byli tam všichni kromě Marty.

7. 9. 5. Odporování

ale	Marie Nováková tady pracuje, ale dnes má dovolenou.
ale … ne	Sako je malé, ale kabát ne.

7. 9. 6. *Exemplifikace a výčty*

a	Musím koupit mléko, pečivo, sýr a olej.
ale ne	Jím šunku, párky, paštiku, ale ne salámy.
například (např.)	Známe některá česká města, například Prahu, Kutnou Horu, Karlovy Vary a Český Krumlov.

7. 10. Příčinné relace

7. 10. 1. *Příčina, důvod*

proč	Proč tady není tvůj kolega?
protože	Můj kolega tady není, protože je nemocný.

7. 10. 2. *Následek, důsledek*

(a) proto	Bylo tam hodně lidí, a proto jsme museli dlouho čekat.

7. 10. 3. *Účel*

proč	Proč chtějí studovat ekonomii?
(proto), aby	Četl tu knihu proto, aby o tom problému něco věděl.
na + *akuzativ*	Potřebuji nové boty na zimu.
pro + *akuzativ*	Šla do lékárny pro léky.

7. 10. 4. *Podmínka*

když	Když bude zítra hezky, pojedeme na výlet.
jestli(že)	Jestli budou mít čas, navštíví nás.
kdyby	Kdyby měli dost peněz, koupili by ten dům.

7. 10. 5. *Přípustka*

i když	Tady je hezky, i když prší.
přesto(že)	Přestože ho bolel zub, přišel na její přednášku.

8. <u>Deixe</u> (soubor výrazů s funkcí upozorňovací, odkazovací, případně zobecňovací)

osobní zájmena pro osoby
(bezrodá)
já, ty/vy, my, vy

osobní zájmena pro osoby, věci, stavy
(*rodová)*
on, ona, ono; oni, ony, ona

zvratné zájmeno
sebe, sobě/si, sebe/se, o sobě, sebou — Vezmeme si to s sebou.

ukazovací zájmena
ten, ta, to; tenhle, tahle, tohle;
tento, tato, toto; tamten, tamta, tamto — (Které auto je vaše?) To bílé.

tázací zájmena
kdo, co, jaký, který, čí — Kteří z vás tam půjdou?

posesivní zájmena pro osoby
můj, má / moje, tvůj, náš, váš, svůj — Naši nejsou doma. Co dělají vaši?

posesivní zájmena pro osoby, věci, stavy
jeho, její, jejich — Ten její (=manžel) pracuje v zahraničí.

Kapitola 5

Specifické pojmy (SP)

Úvodem

Následující výčet „specifických pojmů“ pro jazykovou úroveň A 2 je rozdělen do třinácti tematických okruhů.

1. Osobní údaje
2. Dům, domácnost, nejbližší okolí
3. Každodenní život
4. Volný čas, zábava
5. Cestování
6. Vztahy s lidmi
7. Sdělovací prostředky, sdělovací technika
8. Zdraví, nemoc
9. Vzdělání
10. Nákupy
11. Stravování
12. Služby
13. Počasí, podnebí

Kapitola Specifické pojmy obsahuje cca 1000 lexikálních jednotek, jež jsou nezbytné pro základní orientaci uživatele v běžných komunikativních situacích. Při jejich rozdělení do tematických okruhů se ve větší míře přihlíželo ke zpracování specifických pojmů určených pro prahovou úroveň; z konkrétního obsahu jednotlivých okruhů byly však eliminovány jednotky, jež jsou pro získání požadované úrovně jednoznačně nadstandardní, a byly do něj doplněny jednotky základní. Z důvodu nutné eliminace neobsahují tyto Specifické pojmy okruhy Hledání cesty a Jazyk; příslušné lexikální jednotky jsou zde zařazeny do oddílů 5.4. a 6.1. Naproti tomu je sem zařazen okruh Sdělovací prostředky a sdělovací technika kompletující základní lexikální jednotky vztahující se k tématu moderní komunikace.

Specifické pojmy obsahují řadu **otevřených položek** (neboli **otevřených tříd exponentů**), které jsou uvozeny kurzívou (např. *jména států, názvy příslušných povolání, názvy sportů* atd.). Výčet slov, který následuje, není vyčerpávající. Je na tvůrcích učebnic, vyučujících a studujících, aby si danou položku přizpůsobili konkrétní jazykové potřebě.

Na začátku každého tematického okruhu je stručně popsána cílová dovednost, již dané specifické pojmy umožňují. Vzhledem k tomu, že je usilováno o dosažení základní úrovně, nelze doporučit, aby byly uvedené dovednosti podstatně rozšiřovány.

U většiny sloves jsou uvedeny oba členy vidové dvojice; jeden z členů je eliminován pouze tam, kde je jeho použití v daném okruhu bezpředmětné. Stejný postup byl zvolen i při uvádění slovesných vazeb.

Některé specifické pojmy jsou doplněny širším kontextem (poslední sloupec, psáno petitem). Jeho účelem je konkretizovat význam lexikální jednotky v daném tematickém okruhu, nejde tedy o doporučenou frázi, jež by měla být použita při zpracovávání dalších materiálů.

Specifické pojmy - přehled

1. Osobní údaje

1.1. Jméno
1.2. Adresa
1.3. Datum a místo narození
1.4. Osobní doklady
1.5. Věk
1.6. Pohlaví
1.7. Stav
1.8. Národnost, státní příslušnost
1.9. Původ
1.10. Zaměstnání
1.11. Rodina
1.12. Povahové vlastnosti
1.13. Tělesné vlastnosti

2. Dům, domácnost, nejbližší okolí

2.1. Bydlení
2.2. Prostor domu, bytu, okolí
2.3. Zařízení bytu
2.4. Další vybavení bytu
2.5. Náklady na byt
2.6. Služby
2.7. Úklid
2.8. Okolí
2.9. Flóra, fauna

3. Každodenní život

3.1. Určení času
3.2. Doma
3.3. V práci
3.4. Příjem
3.5. Hledání zaměstnání

4. Volný čas, zábava

4.1. Volný čas
4.2. Zájmy
4.3. Kulturní zařízení a akce
4.4. Výtvarné umění, výstavy, muzea
4.5. Literatura
4.6. Sport

5. Cestování

5.1. Veřejná doprava obecně
5.2. Osobní doprava

5.3. Silniční doprava
5.4. Hledání cesty
5.5. Prázdniny, dovolená
5.6. Ubytování
5.7. Zavazadla
5.8. Vstup do jiného státu a jeho opuštění

6. Vztahy s lidmi

6.1. Komunikace
6.2. Druhy vztahů
6.3. Pozvání, návštěva
6.4. Svátky, narozeniny
6.5. Členství v organizacích
6.6. Náboženství
6.7. Stát, vláda
6.8. Veřejná správa, policie

7. Sdělovací prostředky, sdělovací technika

7.1. Tisk
7.2. Rozhlas, televize ad.
7.3. Telefon
7.4. Počítač, internet

8. Zdraví, nemoc

8.1. Části lidského těla
8.2. Fyzický stav
8.3. Osobní hygiena
8.4. Zdravotní problémy
8.5. Zdravotní péče

9. Vzdělání

9.1. Školství

10. Nákupy

10.1. Obchody
10.2. Nakupování
10.3. Potraviny
10.4. Oděvy
10.5. Obuv a kožené zboží
10.6. Drogerie
10.7. Papírnictví
10.8. Domácí potřeby

11. Stravování

11.1. Jídlo, pití
11.2. Restaurace, kavárny

12. Služby

12.1. Pošta
12.2. Banka
12.3. Diplomatické služby
12.4. Autoservis
12.5. Čerpací stanice
12.6. Další druhy služeb

13. Počasí, podnebí

13.1. Počasí
13.2. Podnebí

1. Osobní údaje

Student je schopen uvést své osobní údaje (včetně hláskování svého jména), orientovat se v příslušných dotaznících a správně je vyplnit, představit své známé, jednoduchým způsobem pohovořit o své rodině, svém povolání, svých zájmech a plánech, případně napsat strukturovaný životopis. Umí s těmito tématy vstoupit do oboustranné komunikace.

1.1. Jméno

jméno	
jméno a příjmení	
rodné příjmení (rozený / rozená)	
jmenovat se	Jmenuji se Karel Kinzl.
být *(viz též 1. 8.)*	Jsem Karel Kinzl.
psát, psáno *jak*	Psáno s měkkým i a zet.
podpis	Prosím o váš podpis.
podepisovat se, podepsat se	
podpisový vzor	Podepište se podle podpisového vzoru.
pan	
paní	

1.2. Adresa

bydlet *kde (v + lokál, na + lokál)*	Bydlím v Praze. Bydlím na Moravě.
bydlet přechodně *kde*	Přechodně bydlím v Praze na Vinohradech.
žít *kde (v + lokál, na + lokál)*	Dlouho jsem žil v Německu.
bydliště	Kde je vaše stálé bydliště?
stálé bydliště	
přechodné bydliště	
adresa	Moje adresa je Vinohradská 12, Praha 2, PSČ 120 00
ulice *(viz též 5. 8.)*	
náměstí	
číslo (= číslo domu)	
telefon (= telefonní číslo)	
poštovní směrovací číslo	
e-mail (email), e-mailová (emailová) adresa *(viz též 6. 1., 7. 4.)*	
stát	
potřebná jména států, např.:	Česká republika, Slovensko, Polsko, Maďarsko, Rakousko
země	
potřebná jména zemí, např.:	Čechy, Morava, Bavorsko ...
město	
hlavní město	
potřebná jména hlavních měst	

1.3. Datum a místo narození

narodit se *kde (v + lokál, na + lokál)*	Narodil jsem se v Praze.
kdy (genitiv) (viz též 1. 9.)	Narodil jsem se 20. června 1980.
datum narození	20. červen 1980

názvy měsíců
číslovky
místo narození — Praha, Česká republika

1.4. Osobní doklady

pas, vízum *(viz též 5. 8.)*
číslo pasu
řidičský průkaz *(viz též 5. 2.)*
povolení k pobytu
platnost do ... *datum (genitiv)* — Můj pas má platnost do 31. prosince 2010.
občanský průkaz

1.5. Věk

rok, léta
být + *dativ (bez subjektu)* — Kolik je vám let? Je mi dvacet let.
potřebné číslovky
být starý *jak* — Jak staré je to dítě? Jsou mu dva roky.
starý — Můj otec je už starý.
mladý

1.6. Pohlaví

pohlaví mužské
ženské
muž
žena
hoch, chlapec
dívka
nápisy na toaletách:
muži, páni
ženy, dámy

1.7. Stav

rodinný stav
svobodný, svobodná
ženatý
vdaná
manžel, manželka *(viz též 1. 11.)*
rozvedený, rozvedená
•vdovec, vdova

1.8. Národnost, státní příslušnost

národnost
příslušná adjektiva, např.: — česká, německá, francouzská ...
mít + *akuzativ* — Mám českou národnost.
příslušná substantiva, např.: — Čech / Češka, Němec / Němka, Polák / Polka...
být + *nominativ (viz též 1. 1.)* — Jsem Čech.

státní příslušnost
jména států viz 1.2.
adjektiva viz národnost — Mám německou národnost a českou státní příslušnost.

1.9. Původ

být *odkud (z + genitiv)* — Jsem z České republiky.
narodit se *kde (viz též 1. 3.)*

1.10. Zaměstnání

povolání, profese
názvy příslušných povolání, např.: lékař, učitel, řidič
být + *nominativ* — Můj otec je lékař.
zaměstnání — Má dobré zaměstnání.
místo — To pracovní místo je volné.
pracovat *kde* — Pracuje/ dělá u firmy X, ve firmě X.
dělat *kde*
práce *(viz též 3. 3.)* — Mám / nemám práci. Hledám práci.
pracovní zařazení
názvy pracovního zařazení, např.: ředitel, vedoucí, zástupce
pracovat *jako* — Pracuje jako ředitel.
Jeho otec je lékař a pracuje jako hlavní chirurg.
být v domácnosti — Matka nechodí do práce, je v domácnosti.

1.11. Rodina

rodina
manžel (muž, pán) *(viz též 1. 7)*
manželka (žena, paní) *(viz též 1.7.)*
manželé — Petr a Jana jsou manželé. Přišli manželé Novákovi.

otec
matka
rodiče
syn
dcera
bratr
sestra
dítě

1.12. Povahové vlastnosti

člověk *(viz též 6. 2.)*
jaký? — Jaký je ten člověk?
být + *adjektivum (nominativ)* — (Ten člověk) je pracovitý, hodný, inteligentní, temperamentní, klidný, veselý, smutný, sympatický ...

1.13. Tělesné vlastnosti

vypadat *jak?*	Jak vypadá ten člověk?
popisovat, popsat + *akuzativ*	Popište toho člověka.
vysoký, velký	Je to vysoký a silný muž.
malý, drobný	
tlustý	
silný (= tlustý)	
silný (= atletický)	
štíhlý	
(ne)hezký	
vlasy, oči, nohy, ruce + *charakterizující adjektivum, např.:* světlé vlasy, černé oči, dlouhé nohy, drobné ruce	
mít + *akuzativ*	Je to hezká dívka, má černé vlasy a světlé oči.

2. Dům, domácnost, nejbližší okolí

Student umí jednoduchým způsobem popsat byt, případně pokoj, kde žije, včetně nejbližšího okolí. Umí vstoupit do komunikace týkající se pronájmu bytu, nákladů na bydlení, služeb, případně jejich závad. Umí krátce pohovořit o životním prostředí ve svém nejbližším okolí.

2.1. Bydlení

dům	
byt	
kolej	
kupovat, koupit + *akuzativ (viz též 10. 2.)*	Chci koupit byt jedna plus jedna.
prodávat, prodat + *akuzativ*	Prodáváme i malé byty.
stát *kolik*	Kolik stojí ten byt?
pronajímat, pronajmout + *akuzativ*	Realitní kancelář prodává a pronajímá byty. Chci si pronajmout velký byt.
pronajímat si, pronajmout si + *akuzativ* stěhovat se, nastěhovat se *kam, kdy*	
majitel (bytu, domu)	

2.2. Prostor domu, bytu, okolí

místnost
pokoj (obývací pokoj / obývák)
kuchyň
ložnice
koupelna / sprchový kout
záchod (WC), toaleta
stěna
podlaha
strop
okno
dveře
schody
přízemí

poschodí (patro)
suterén
výtah
balkon

zavírat, zavřít + *akuzativ*	Zavřete dveře.
otevírat, otevřít + *akuzativ*	Otevři okno. Někdo přišel, jdi otevřít.
zamykat, zamknout + *akuzativ*	Zamkla jste dveře?

odemykat, odemknout + *akuzativ*
garáž
zahrada

2. 3. Zařízení bytu

nábytek
stůl
židle
křeslo
postel
gauč
skříň
knihovna
lampa

2.4. Další vybavení bytu

vana
sprcha
umývadlo
televizor
rádio
telefon *(viz též 7. 3.)*
lednička
sporák
vařič
mikrovlnná trouba (mikrovlnka)
pračka
koberec

2.5. Náklady na byt

nájem, nájemné	Jak velký bude nájem?
platit, zaplatit + *akuzativ* *viz též 10. 2., 11. 2.)*	Nájemné plaťte pravidelně.
být v ceně	Telefon je / není v ceně.

2.6. Služby

elektřina
plyn
topení

zapínat, zapnout + *akuzativ*	Ještě nezapnuli topení
vypínat, vypnout + *akuzativ*	Nezapomeňte vypnout plyn a elektřinu.
(viz též 7. 2.)	
voda	
teplá X studená voda	
téct	Neteče teplá voda.
pouštět, pustit + *akuzativ*	Pustili už teplou vodu?
zastavit + *akuzativ*	Museli zastavit teplou vodu.
světlo	
rozsvěcovat, rozsvítit *(+ akuzativ)*	
zhasínat, zhasnout (+ *akuzativ)*	

2.7. Úklid

čistý	
špinavý	
uklízet, uklidit + *akuzativ*	Všechny knihy uklidil do knihovny.
umývat, umýt + *akuzativ*	Umyli okna i podlahu.
čistit, vyčistit + *akuzativ*	Vyčistili i koberec.
čisticí prostředky *(viz též 10. 6.)*	
prát, vyprat + *akuzativ*	Vyprala bílé i barevné prádlo.
prací prostředky	
vyhazovat, vyhodit + *akuzativ*	Vyhodil všechny staré šaty.

2.8. Okolí

příroda	
krajina	
místo	
potřebná adjektiva, *např.:*	To je hezké a tiché místo.
průmysl	
továrna	
zemědělství	
les	
park	
hora, hory	Sněžka je nejvyšší hora v ČR. Rád jezdí na hory.
kopec	
řeka	
jezero	
rybník	
vzduch	
životní prostředí	
zdravé, nezdravé životní prostředí	

2.9. Flóra, fauna

strom	
květina	
zvíře	
pták	
ryba *(viz též 10. 3.)*	

3. Každodenní život

Student je schopen jednoduchým způsobem popsat svůj pracovní i volný den. Je schopen vstoupit do oboustranné komunikace na téma své práce nebo svého studia. Umí formulovat svůj názor na obecné problémy každodenního života.

3.1. Určení času

(viz OP 3. 1., 3. 2.)

3.2. Doma

probouzet se, probudit se *kdy*	
budík	
vstávat, vstát *kdy, jak*	Vstával pozdě a nerad.
mýt se, umýt se	
sprchovat se, osprchovat se	
oblékat se, obléknout se *jak*	Oblékal se rychle. Obléká se moderně.
oblékat si, obléknout si + *akuzativ*	Oblékl si kabát.
svlékat se, svléknout se	
svlékat si, svléknout si + *akuzativ*	
brát si, vzít si + *akuzativ*	Vezmu si kabát a teplé boty.
jídlo *(viz též 11. 1.)*	
teplé, studené jídlo	
vařit, uvařit + *akuzativ*	
připravovat, připravit + *akuzativ*	
dělat, udělat + *akuzativ*	Udělám kávu. Udělám něco k jídlu.
jíst, sníst + *akuzativ*, najíst se *(viz též 11. 1.)*	
pít, vypít + *akuzativ*, napít se *(viz též 11. 1.)*	
snídaně	
oběd	
večeře	
snídat + *akuzativ*, nasnídat se	Každé ráno snídám housku a sýr.
obědvat + *akuzativ*, naobědvat se	Včera jsem neobědval.
večeřet + *akuzativ,* navečeřet se	Navečeřím se. Vezmu si nějaké jídlo k večeři.
jít *kam (do + genitiv, z, ze + genitiv)*	Jdu do práce. Jde ze školy.
doma	
domů	
spát	Chce se mi spát. Spal jsem dlouho. Spal jsem dobře / špatně. Nemůžu spát.
čas	
mít čas *na + akuzativ*	Mám málo času. Nemám na tebe čas.
volný čas	

3.3. V práci

práce	
pracovní den	
začínat, začít *kdy*	
končit, skončit *kdy*	Zítra začneme (pracovat) až v devět hodin a skončíme později.

pracovat *kde, kdy, jak*	Pracoval v kanceláři od rána do večera. Pracoval dobře a rád.
kancelář	
dílna	
pracovat přes čas	
práce přes čas	
přestávka	
polední přestávka	
volno *(viz též 4. 1.)*	Zítra je volno. Odpoledne mám volno.
svátek *(viz též 6. 4.)*	
víkend	
dovolená	

3.4. Příjem

mzda, plat	
peníze *(viz též 10. 2.)*	
vydělávat (si), vydělat (si) *kolik*	Hodně vydělává. Tento měsíc si moc nevydělal.
daň	
důchod	Je v důchodu. Bere důchod.
brát + *akuzativ*	
dostávat, dostat + *akuzativ*	Dostával jen minimální mzdu.
stipendium	

3.5. Hledání zaměstnání

hledat + *akuzativ*	Hledá zaměstnání na dva dny v týdnu.
zajímat se *o* + *akuzativ (viz též 4. 2.)*	
mít zájem *o* + *akuzativ*	Zajímám se, mám zájem o tuto práci.
kvalifikace	Jakou máte kvalifikaci?
konkurs	
účastnit se konkursu	Účastnil se konkursu na ředitele.
životopis	
strukturovaný životopis	

4. Volný čas, zábava

Student umí jednoduchým způsobem hovořit o svých zálibách a koníčcích a umí vstoupit do diskuse na téma trávení volného času.

4.1. Volný čas

volno *(viz též 3. 3.)*	Mám odpoledne volno.
volný čas *(viz též 3. 2.)*	Má málo volného času.
víkend *(viz též 3. 3.)*	
dovolená *(viz též 3. 3.)*	
prázdniny	
procházet se, projít se	
procházka	
jít *kam*	Šel ven.

jít /chodit na procházku	Rád chodí na procházku do parku
jít na dovolenou	Zítra půjdu na dovolenou.
být na dovolené	Ředitel je na dovolené,
jet na dovolenou	Na dovolenou / na prázdniny pojedeme k moři.
jet na prázdniny	
odpočívat, odpočinout si	

4.2. Zájmy

zajímat se o + *akuzativ (viz též 3. 5.)*	Zajímá se o fotbal.
mít zájem o + *akuzativ*	
koníček (hobby)	
potřebná slovesa, popř. substantiva:	fotografovat/ fotografování, vařit vaření, malovat /malování, pracovat na zahradě /práce na zahradě
rád + sloveso	Rád fotografuje.
mít rád + *akuzativ*	Má rád fotografování. Jeho koníček je fotografování.
líbit se + *dativ*	Líbí se mu moderní hudba.
sféry zájmů, např.:	divadlo, film, hudba, literatura, sport, cestování, turistika, politika

4.3. Kulturní zařízení a akce

kino	
divadlo	
diskotéka	
tancovat, zatancovat si (na diskotéce)	
film	
hrát, zahrát + akuzativ	Hraje Hamleta.
herec, herečka	
hrát, zahrát na + *akuzativ*	Hraje na kytaru.
potřebné názvy hudebních nástrojů, např.:	housle, piano, kytara
hudba	
klasická, populární, lidová hudba	
píseň	
zpěvák, zpěvačka	
zpívat, zazpívat + *akuzativ*	Libuši zpívala Eva Urbanová.
koncert	
orchestr	
lístek, vstupenka	
pokladna *(viz též 5. 1., 10. 2.)*	
sedadlo, místo *(viz též 5. 2.)*	
řada	
přízemí	
balkon	
vchod	
východ	
šatna	
program	Chcete koupit program?

4.4. Výtvarné umění, výstavy, muzea

muzeum	
galerie	
výstava	
obraz	
socha	
architektura	
dělat, udělat + *akuzativ*	
fotografie	
památka	
historický	Praha má hodně historických památek.
moderní	
otevírat, otevřít *kdy*	Muzea otevírají v 10 hodin a zavírají
zavírat, zavřít *kdy*	v 5 hodin odpoledne.
(viz též OP 5. 1. 18.)	

4.5. Literatura

číst, přečíst + *akuzativ*	
literatura	
kniha	
psát, napsat + *akuzativ*	Napsal hodně knih..
knihovna	
půjčovat, půjčit + *akuzativ*	Tu knihu vám nemůžeme půjčit domů.
(vy)půjčovat, (vy)půjčit si + *akuzativ*	Chtěl bych si vypůjčit nějaké knihy.
knihkupectví	

4.6. Sport

sport	
sportovat	
názvy sportů, např.:	atletika, gymnastika, fotbal, hokej, košíková (basketbal), volejbal, lyžování, plavání, šachy
hra	Hokej je rychlá hra.
hrát, zahrát + *akuzativ, s + instrumentál*	Rád hraje fotbal. Sparta hraje se Slávií.
zahrát si + *akuzativ*	Zahrajeme si spolu šachy?
vyhrávat, vyhrát	Sparta se Slávií vyhrála.
prohrávat, prohrát	Slávie se Spartou prohrála.
běhat	
běžet	
skákat, skočit	
cvičit	
plavat	
závod, závody *v + lokál*	Účastní se mezinárodních závodů
účastnit se, zúčastnit se + *genitiv*	v atletice.
tým	
hřiště	
trénovat	
stadion	

tělocvična
fandit + *dativ* — Fandí našim fotbalistům.

5. Cestování

Student je schopen orientace v cestovním provozu, zajistit si rezervaci jízdenek, ubytování, je schopen získat potřebné informace v informační nebo cestovní kanceláři. Umí jednoduchým způsobem vstoupit do komunikace na téma problémy dopravy a cestovního ruchu.

5.1. Veřejná doprava obecně

doprava
jet *kam, jak (+ instrumentál)* — Jede do Prahy autobusem.
jezdit *kam, jak (+ instrumentál)*
cestovat *kam, jak (+ instrumentál)*
odjíždět, odjet *odkud, kam* — Vlak do Brna odjíždí z hlavního nádraží.
přijíždět, přijet *odkud, kam* — Vlak z Berlína přijíždí na nádraží Holešovice.
příjezd — Pravidelný příjezd v 15.00.
odjezd — Pravidelný odjezd v 15.30.
vlak
autobus
metro
tramvaj
cesta *(viz též 5. 5.)* — Cesta netrvala dlouho.
nádraží
  autobusové nádraží
nastupovat, nastoupit *kam (do + genitiv)*
vystupovat, vystoupit *kde, odkud (z + genitiv)* — V Plzni vystupujeme.
přestupovat, přestoupit *kde, kam* — V Plzni přestoupíte na autobus.
zastavovat, zastavit — Autobus tady nezastavuje.
zastávka
stanice — Přestoupíte ve stanici Muzeum.
informační kancelář
jízdní řád
zpoždění
čekárna
úschovna zavazadel *viz též 5. 7.*
pokladna *(viz též 4. 3., 10. 2.)*
jízdenka
místenka
nástupiště — Vlak z Budějovic přijel na první nástupiště.
vagon, vůz
lůžkový vagon
místo *(viz též 4. 3.)* — Je tady volné místo?
průvodčí
letadlo
letiště

letět *kam (do + genitiv)*
odlet — Odlet letadla odložili kvůli špatnému počasí.

přílet
letenka
taxi, taxík
stanoviště — Stanoviště taxíků bylo hned před nádražím.

taxametr
řidič, řidička *(viz též 5. 2.)*

5.2. Osobní doprava

auto
motocykl, motorka
kolo
řídit + *akuzativ* — Řídil své auto dobře a bezpečně.
řidič, řidička *(viz též 5. 1.)* — Byl dobrý řidič.
řidičský průkaz *(viz též 1.4.)*

5.3. Silniční doprava

silnice
dálnice
most
ulice *(viz též 1. 2.)*
semafor, světla
  červená, oranžová, zelená
rychlý
pomalý
rychlost
přechod pro chodce
parkoviště
pokuta
brzdit, zabrzdit
předjíždět, předjet + *akuzativ*
havárie
bezpečný

5.4. Hledání cesty

ptát se, zeptat se + *genitiv (viz též 6. 1.)*
jít *kudy, jak (bez subjektu* + se) — Můžu se vás zeptat, kudy se jde na autobusové nádraží?

jet *kudy, jak (bez subjektu* + se)
rovně
doprava
doleva
kolem + *genitiv*
zatočit, zahnout — Pojedete rovně a potom zahnete doprava.

roh — Školu uvidíte hned za rohem.

5.5. Prázdniny, dovolená

cesta *(viz též 5. 1.)*	Jel na dlouhou cestu.
mapa	Na mapě byly všechny turistické cesty.
výlet	
turista, turistka	
cestovní kancelář	
průvodce, průvodkyně	
památka, památky *(viz též 4. 4.)*	
hrad	
zámek	
zahraničí	
jména států viz 1. 2.	
jména kontinentů	

5.6. Ubytování

typy ubytování:	
hotel	
penzion	
kemp	
jednolůžkový pokoj	
dvoulůžkový pokoj	
rezervovat + *akuzativ*	Chtěl bych rezervovat jednolůžkový pokoj na týden od 1. do 7. března.
recepce	
recepční	
trezor	Cenné věci dejte do hotelového trezoru.
klíč	
účet	

5.7. Zavazadla

zavazadlo	
kufr	
taška *(viz též 10. 5.)*	
batoh *(viz též 10. 5.)*	
odnášet, odnést + *akuzativ*	
úschovna zavazadel *(viz též 5. 1.)*	

5.8. Vstup do jiného státu a jeho opuštění

hranice	
pasová kontrola	
celní kontrola	
cestovní doklady	
pas, vízum *(viz též 1. 4.)*	
platný, neplatný	Vaše vízum je neplatné.
proclení	Máte něco k proclení?
clo	Musíte zaplatit clo.

6. Vztahy s lidmi

Student je schopen zúčastnit se společenského života (navazovat osobní vztahy), účastnit se jednoduché diskuse o mezilidských a mezinárodních vztazích a o problémech současné společnosti.

6.1. Komunikace

říkat, říct	
mluvit	
rozumět, porozumět + *dativ*	Rozumí svému učiteli. Nerozumí gramatice.
vyslovovat, vyslovit + *akuzativ*	
překládat, přeložit + *akuzativ, z/ze - do + genitiv*	
jazyk	Mluví několika jazyky.
slovo	
slovník	
věta	
otázka	
ptát se, zeptat se + *genitiv, na + akuzativ (viz též 5. 4.)*	
vysvětlovat, vysvětlit + *akuzativ*	
znamenat	Nevím, co znamená tohle slovo.
korespondence	
psát, napsat + *akuzativ, + dativ*	Napsal dopis kamarádovi.
dopis *(viz též 12. 1.)*	
osobní dopis	
úřední dopis	
doporučený dopis *(viz též 12. 1.)*	
e-mail, email *(viz též 1. 2., 7. 4.)*	
pohlednice, pohled	
dopisní papír	
známka	
posílat, poslat + *akuzativ*	
dostávat, dostat + *akuzativ*	Dostává hodně dopisů. Ještě nedostal odpověď.
odpovídat, odpovědět *na + akuzativ*	Neodpověděla na jeho dopis.
odpověď	

6.2. Druhy vztahů

známý, známá	
kamarád, kamarádka	
přítel, přítelkyně	
soused, sousedka	
neznámý, cizí člověk	
znát + *akuzativ*	Znám ji několik let. Znám ho jen od vidění.
poznat + *akuzativ*	Poznal nové kamarády.
seznamovat, seznámit + *akuzativ, s + instrumentál*	Seznámím tě se svou přítelkyní.
seznamovat se, seznámit se *s + instrumentál*	Seznámili jsme se s jeho rodiči.

mít (nemít) rád + *akuzativ*	Má rád své kamarády.
konflikt	Má konflikt se sousedem.

6.3. Pozvání, návštěva

zvát, pozvat + *akuzativ*	Zvu tě na návštěvu. Zvu tě na oběd.
navštěvovat, navštívit + *akuzativ*	Navštívím kamaráda.
jít na návštěvu *kam (k + dativ)*	Jdu na návštěvu ke kamarádovi.
host	Máme hosty.
scházet se, sejít se *(viz též 6. 5.)*	Scházejí se v kavárně Slávia.
schůzka	
povídat si, popovídat si	
děkovat za + *akuzativ*	Děkujeme za návštěvu. Děkujeme za pohoštění.
vizitka	

6.4. Svátky, narozeniny

svátek *(viz též 3. 3.)*	
narozeniny	
slavit, oslavit + *akuzativ*	
oslava	
dárek	
květiny	
blahopřát + *dativ, k + dativ*	Blahopřeji ti k narozeninám.
Vánoce	
Velikonoce	

6.5. Členství v organizacích

člen, členka	
předseda, předsedkyně	
scházet se, sejít se *kde, s + instrumentál*	
schůze	

6.6. Náboženství

věřit *v + akuzativ*	Věřím v Boha.
být věřící	
ateista	

6.7. Stát, vláda

demokracie
vláda
vládnout
předseda vlády, premiér
parlament
prezident
volit, zvolit + *akuzativ*
volby

obyvatel
občan, občanka
politika
politická strana
opozice

6.8. Veřejná správa, policie

společnost	Současná společnost má řadu problémů.
úřad, úřady	Osobní doklady vyřizuje městský úřad.
vyřizovat, vyřídit + *akuzativ*	
úředník, úřednice	
oznamovat, oznámit + *akuzativ*	
ověřovat, ověřit + *akuzativ*	Kopii dokladu si musíte nechat úředně ověřit.
potvrzovat, potvrdit + *akuzativ*	Prodloužení pobytu mu potvrdila cizinecká policie.
potvrzení	
policie	
policista, policistka	
cizinecká policie	
hasiči	
zákon	
dodržovat, dodržet + *akuzativ*	Dodržujte zákony této země.

6.9. Problémy společnosti

společnost
nezaměstnanost
globalizace
životní úroveň
stoupat, stoupnout
klesat, klesnout — Ceny stoupají, ale životní úroveň neklesá.
rasismus

7. Sdělovací prostředky, sdělovací technika

Student je schopen orientovat se ve sdělovacích prostředcích a jednoduchým způsobem vyjádřit svůj postoj k nim.

7.1. Tisk

noviny
časopis
článek
novinář, novinářka
inzerát
zpráva, zprávy *(viz též 7. 2.)*

7.2. Rozhlas, televize ad.

poslouchat + *akuzativ*	
rozhlas, rádio	
dívat se, podívat se *na* + *akuzativ*	Rád se dívá na televizi.
televize	
televizní / rozhlasový program	zprávy, dokumenty, hry, soutěže, sport
magnetofon	
kazeta	
kompaktní disk (cédéčko)	
video	Naši dovolenou máme na videu.
zapínat, zapnout + *akuzativ*	Zapnout rádio, televizi ...
vypínat, vypnout + *akuzativ (viz též 2. 6.)*	
pouštět, pustit + *akuzativ*	Pouštět hudbu, film
reklama	

7.3. Telefon

telefon *(viz též 2. 4.)*	
(telefonní) záznamník	
telefonní číslo *(viz též 1. 2.)*	
fax	
mobilní telefon	
SMS zpráva (esemeska)	
odeslat X přijmout, smazat zprávu	
telefonovat, zatelefonovat (si) + *dativ*	Telefonuje kamarádovi.
kam	Potřebuje si zatelefonovat do nemocnice.
volat, zavolat (si) + *dativ, kam*	
telefonní seznam	

7.4. Počítač, internet

počítač
internet
e-mail, email *(viz též 1. 2.)*
poslat X přijmout e-mail
disketa

8. Zdraví, nemoc

Student je schopen hovořit s lékařem o svém zdravotním stavu a porozumět jeho pokynům. Je schopen na téma zdraví (zdravý způsob života) a zdravotnických služeb jednoduchým způsobem diskutovat.

8.1. Části lidského těla

tělo
hlava
části hlavy:
obličej
oko

ucho
nos
ústa
vlasy
zub
krk
ruka
noha
hrudník, prsa
záda
břicho
vnitřní orgány, např.:
srdce, žaludek, plíce

8.2. Fyzický stav

cítit se *jak*	Cítím se špatně. Necítím se dobře.
být *(bez subjektu)* + *adverbium*	Je mi špatně.
být v pořádku	
bolet + *akuzativ*	Bolí mě hlava. Bolí mě v krku. Bolí mě na prsou.

8.3. Osobní hygiena

mýdlo
krém, tělové mléko, šampón ... *(viz též 10. 6.)*
kartáček na zuby
pasta na zuby
holicí strojek
ručník
nůžky
hřeben
mýt se, umýt se

čistit (si), vyčistit (si) + *akuzativ*	Ještě si vyčistím zuby.
holit se, oholit se	Každé ráno se pečlivě holí. .
holit (si), oholit (si) + *akuzativ*	Oholil si vousy.
česat se, učesat se	Dlouho se česala.
česat, učesat + *akuzativ*	V kadeřnictví mě hezky učesali.

8.4. Zdravotní problémy

zdravý
zdraví
nemocný
nemoc
např.: chřipka, angína

mít + *akuzativ*	Mám chřipku. Mám horečku.

symptomy nemoci (např. chřipky)
rýma
kašel

horečka	
zranit se	Těžce se zranil. Zranil se na hlavě.
upadnout	
zlomit si + *akuzativ*	Upadl na schodech a zlomil si nohu.
bolet (bolí mě)	Bolí mě hlava.
dieta	
mít dietu, držet dietu	

8.5. Zdravotní péče

lékař, lékařka / doktor, doktorka	
praktický lékař, odborný lékař,	
zubní lékař (zubař)	
zdravotní sestra	
prohlížet, prohlédnout + *akuzativ*	
prohlídka	Objednal se na preventivní prohlídku.
kontrola	Za týden přijdete na kontrolu.
nemocnice	
ordinace	
vyšetřovat, vyšetřit + *akuzativ*	
odborné vyšetření	
laboratoř	
rentgen	
operace	Musel jít na operaci.
sanitka	
předepisovat, předepsat + *akuzativ*	Lékař mi předepsal tablety.
předpis, recept	Ten lék je jen na předpis.
lék	
tableta	
kapky	
brát, užívat léky	Berte denně jednu tabletu před jídlem.
injekce	
dostat injekci	
chodit na injekce	
lékárna	

8.6. Zdravotní pojištění

zdravotní pojišťovna	
hradit + *akuzativ*	Ten lék plně hradí pojišťovna.
(zdravotní) pojištění	
připlácet, připlatit	Na ten lék připlácíte 20 Kč.

9. Vzdělání

Student je schopen jednoduchým způsobem informovat o stupni svého vzdělání.

9.1. Školství

škola

základní škola	
střední škola	
vysoká škola	
fakulta	
chodit *kam (do + genitiv, na + akuzativ)*	Chodí do školy. Chodí na fakultu.
studovat *kde,+ akuzativ*	Studuje na univerzitě historii.
vystudovat, absolvovat + *akuzativ*	Vystudoval filozofickou fakultu.
učit *kde, + akuzativ*	Učil na fakultě. Učil ho akademik Filip.
učit se, naučit se + *akuzativ (+ dativ)*	Dobře se naučil českou gramatiku.
přednášet + *akuzativ*	Na fakultě přednášel sociologii.
přednáška	
konzultace	
(studijní) obor	
kurs	
učitel, učitelka	Vzpomínal na všechny své učitele.
profesor, profesorka	Sociologii přednášel profesor Keller.
student, studentka	
vzdělání	
základní, střední, vysokoškolské	
zkouška	
maturita	
dělat, skládat + *akuzativ*	
udělat, složit + *akuzativ*	Několikrát dělal zkoušku z historie, ale neudělal ji.

10. Nákupy

Student se umí orientovat v obchodech, v různých typech zboží a cenách. Umí se zeptat na kvalitu zboží, případně zboží reklamovat.

10.1. Obchody

obchod
obchodní dům
supermarket
samoobsluha
trh
stánek

10.2. Nakupování

zboží	Supermarkety prodávají různé zboží.
kupovat, koupit + *akuzativ (viz též 2. 1.)*	
vybírat, vybrat + *akuzativ*	
ukazovat, ukázat + *akuzativ*	Můžete mi ukázat ten svetr?
zkoušet, zkusit + *akuzativ (viz též 10. 4.)*	Kde si můžu zkusit ten kabát?
platit, zaplatit + *akuzativ (viz též 2. 5., 11. 2.)*	
pokladna *(viz též 4. 3., 5. 1.)*	
platební (kreditní) karta *(viz též 12. 2.)*	Můžu platit kartou?

peníze *(viz též 3. 4.)*
drobné
reklamovat + *akuzativ* — Během záruční lhůty můžete zboží reklamovat.

záruční lhůta
cena
drahý
levný, laciný
objednávat si, objednat si + *akuzativ* — Zboží si můžete objednat i na internetu.
(viz též 11. 2.)

10.3. Potraviny

názvy potravin:
běžné druhy pečiva:
  chléb, chleba
  houska, rohlík
  koláč
mouka
rýže
olej
vejce
cukr
sůl
čaj
káva
zelenina
  běžné druhy zeleniny: — zelí, kapusta, květák, mrkev,kedlubna, celer, cibule, česnek, špenát, salát…

ovoce
  běžné druhy ovoce: — jablka, hrušky, banány, pomeranče, citróny, víno…

brambory *(viz též 11. 1.)*
luštěniny
  čočka, hrách, fazole
maso
  vepřové maso, hovězí maso, drůbež
uzeniny
  salám, párek, klobása
mléko
jogurt
sýr
tvaroh
máslo
ryba *(viz též 2. 9.)*
konzerva
názvy nápojů:
pivo
víno
minerální voda, minerálka
džus

10.4. Oděvy

velikost	Jakou máte velikost?
dámské oděvy	
sukně	Ráda nosí dlouhou sukni.
blůza	Máte tyhle blůzy taky v malých velikostech?
šaty	
kostým	Můžu si zkusit tenhle kostým?
pánské oděvy	
kalhoty	Kalhoty potřebuji trochu delší a sako je nahoře
sako	moc úzké.
oblek	
kabát	
bunda	
svetr	
tričko	Chtěl bych tričko z přírodního materiálu.
košile	
spodní prádlo	
dámské spodní prádlo	Spodní prádlo si bohužel nemůžete zkoušet.
pánské spodní prádlo	
pyžamo	
ponožky	
punčochové kalhoty (punčocháče)	

zkoušet si, vyzkoušet si, zkusit si + *akuzativ (viz též 10. 2.)*

doplňky:

- šála
- rukavice
- čepice
- klobouk

10.5. Obuv a kožené zboží

- boty
  - polobotky, vysoké boty, sandály,
  - pantofle
- taška *(viz též 5. 7.)*
- kufr *(viz též 5. 7)*
- batoh *(viz též 5. 7.)*
- kabelka
- pásek

10.6. Drogerie

- drogerie
- prací prostředky
- kosmetické prostředky
  - *např.:* krém, tělové mléko,
  - šampon *(viz též 8. 3.)*
- čisticí prostředky *(viz též 2. 7.)*

10.7. Papírnictví

papír
dopisní papír
balicí papír
pero
tužka
propisovací tužka (propiska)
sešit
blok

10.8. Domácí potřeby

nádobí
  příslušné názvy, např.:
  hrnec
  šálek
  sklenice
  talíř
nůž
příbor
  lžíce, vidlička, nůž

11. Stravování

Student si umí objednat jídlo i pití v restauraci, umí pojmenovat běžné druhy potravin a jídel, umí jednoduchým způsobem pohovořit o kvalitě jídla.

11.1. Jídlo, pití

jídlo	
zdravé / nezdravé jídlo	
jídlo pro vegetariány (vegetariánské jídlo)	
nápoj	
alkoholický nápoj	
pivo, víno *(viz 10. 3.)*	
nealkoholický nápoj	
čaj, káva, minerálka, džús *(viz též 10. 3.)*	
jíst, sníst + *akuzativ (viz též 3. 2.)*	Snědl celý oběd.
najíst se	O přestávce se najím.
pít, vypít + *akuzativ (viz též 3. 2.)*	Vypil dvě piva.
napít se	Mám žízeň, potřebuji se napít.
hlad	
mít hlad	Už nebudu jíst, nemám hlad.
žízeň	
mít žízeň	
chutnat + *akuzativ*	Ta omáčka mu moc nechutnala.
chuť	Mám chuť na něco sladkého. Přeju dobrou chuť.
sladký	

hořký
kyselý
slaný
studený — Připravil studenou večeři.
teplý — Každý den má být aspoň jedno teplé jídlo.

polévka
např.: zeleninová, hrachová, bramborová, gulášová
předkrm
hlavní jídlo
názvy jídel, např.:
guláš, svíčková, vepřová pečeně, smažený sýr, omeleta, řízek ... — Svíčková s knedlíkem je typické české jídlo.
příloha
brambory, hranolky, rýže, knedlíky, bramborové knedlíky
zákusek, dezert
názvy zákusků, např.:
dort, ovocný pohár, zmrzlina

11.2. Restaurace, kavárny

restaurace
kavárna
cukrárna
jídelna
bufet
rychlé občerstvení
objednávat si, objednat si + *akuzativ* *(viz též 10. 2.)* — Objednám si až za chvíli.
dávat si, dát si + *akuzativ* — Dám si vepřovou s knedlíkem.
číšník, číšnice
vrchní číšník (vrchní)
jídelní lístek
platit, zaplatit *(viz též 2. 5., 10. 2.)* — Pane vrchní, budu platit.
platit zvlášť — Budete platit dohromady nebo zvlášť?
platit dohromady

12. Služby

Student se umí orientovat v nabídce služeb a využívat jich.

12.1. Pošta

pošta
poštovné
dopis, doporučený dopis *(viz též 6. 1.)*
balík
známka

telegram
složenka — Nájemné můžete platit složenkou

12.2. Banka

banka
měnit, vyměnit + *akuzativ* — Potřebuji vyměnit dolary za koruny.
směnárna

kurs — Nevíš, jaký je dnes kurs dolaru? Nevím, ale myslím, že klesá.

bankomat
kreditní karta *(viz též 10. 2.)*
účet, konto
  mít na účtu — Měl na účtu ještě dost peněz.
  číslo účtu — Když platíte příkazem, nezapomeňte napsat číslo svého účtu

příkaz
podpisový vzor *(viz též 1. 1.)*

12.3. Diplomatické služby

velvyslanectví, ambasáda
velvyslanec, velvyslankyně
konzulát
konzul, konzulka

12.4. Autoservis

servis, autoservis
porucha — Moje auto má poruchu. Nevíte, kde je nejbližší servis?

opravovat, opravit + *akuzativ*

12.5. Čerpací stanice

benzin
nafta
olej
brát, vzít + *akuzativ* — Tady vezmeme benzin.

12.6. Další druhy služeb

kadeřnictví
stříhat, ostříhat — Přejete si ostříhat hodně na krátko?
čistírna
prádelna
opravna obuvi
hodinářství
foto

13. Počasí, podnebí

Student je schopen porozumět jednoduché předpovědi počasí, popřípadě jednoduchým způsobem hovořit o počasí a klimatu.

13.1. Počasí

počasí	
předpověď počasí	
svítit	
slunce	Od rána svítilo slunce.
pršet *(bez subjektu)*	Pršelo celý den.
déšť	Déšť a mlha způsobily problémy na silnicích.
mlha	
mrznout *(bez subjektu)*	V noci mrzlo.
mráz	
sněžit *(bez subjektu)*	Večer začalo sněžit.
sníh	Padal sníh. Odklízeli sníh z ulic.
vítr	Venku je silný vítr.
teplo	
horko	
chladno	
zima	
bouřka	
suchý	Letošní léto bylo suché.
vlhký	Zima byla vlhká a bez sněhu.
mokrý	

13.2. Podnebí

podnebí, klima	Nemám rád chladné a vlhké podnebí.
roční období	
jaro	
léto	
podzim	
zima	
jarní	
letní	
podzimní	
zimní	

Kapitola 6

Práce s textem: čtení a poslech

V závěrečné části kapitoly 1 („*Popis cílů a jejich konkretizace*“) je mimo jiné obecně popsána očekávaná úroveň porozumění psanému i mluvenému projevu (poslechovému textu), a to ve vztahu ke konkrétním tématům a situacím. Student rozumí hlavním myšlenkám psaných textů a jednoduchého mluveného projevu (poslechového textu) za předpokladu, že

- obsah textů je totožný s tématy pro danou jazykovou úroveň (témata jsou uvedena v kapitole 1 této příručky);
- texty jsou přehledné jak po stránce obsahové, tak po stránce formální, tj.
    - tisk psaných textů je dobře čitelný, texty jsou přehledně strukturovány, opatřeny titulky, členěny do odstavců, popř. doplněny obrázky, piktogramy, grafy apod.,
    - v mluveném projevu (poslechovém textu) je použito standardní výslovnosti, přednes je pomalý, dílčí obsahové celky jsou odděleny pauzami, klíčové údaje či myšlenky jsou mluvčím patřičně zdůrazněny, souvislý mluvený projev je krátký (časově limitován cca 3 minutami);
- informace jsou podány výlučně explicitně;
- k porozumění není zapotřebí znalost reálií a kulturního prostředí.

Od studenta se dále očekává, že v roli čtenáře i posluchače umí využívat interpretační dovednosti a že dokáže zejména

- rozpoznat podstatu informace, sdělované jednoduchým způsobem;
- rozlišit, co je hlavní a co je vedlejší;
- rozpoznat fakta od komentáře;
- využít různá vodítka pro lepší orientaci:
    - v psaném textu např. titulky, mezititulky, členění do odstavců, typografickou úpravu, obrázky, grafy apod.,
    - v mluveném textu např. pauzy, frázování, umístění důrazu, tón hlasu atd.

Rozsah ani charakter lexikální náplně textů, určených k porozumění, není striktně stanoven. Jestliže student umí užít postupy popsané v bodech 1 a/ – 1 e/ a 2 a/ – 2 e/ v kapitole 10 („*Kompenzační strategie*“), zcela jednoznačné vymezení slovní zásoby, kterou by měl student znát a umět používat, není nutné. Především to však platí pro čtecí texty, pokud však student má k dispozici potřebné slovníky a umí s nimi pracovat. Potom je možné oprávněně předpokládat, že s příslušnými slovníky a znalostí základní slovní zásoby, která je doporučena v této příručce, může student, zejména jakožto čtenář, porozumět konkrétnímu jednoduše a přehledně prezentovanému obsahu textu.

Na úrovni A 2 je dovednost porozumět čtenému textu, a zvláště pak textu poslechovému (mluvenému projevu) značně omezena – zejména ve srovnání s prahovou úrovní. Texty, kterým by měl student na úrovni A 2 porozumět, musí být (oproti textům určeným pro prahovou úroveň) snazší, musí mít jednodušší stavbu, musí být kratší a obsahově musí být orientovány především na konkrétní situace, vycházející z osobní zkušenosti studenta. Obecná a abstraktní témata je třeba na této jazykové úrovni eliminovat.

I když vyčerpávající výčet typů textů, se kterými se studující jazykové úrovně A 2 setká, není možný, připomeneme na tomto místě takové typy textů, které by měly být pro tuto úroveň vyhovující z hlediska potřeb, zájmů a jazykových možností studenta. Takové typy textů a jejich tematické zaměření již byly uvedeny v kapitole 1 (*Popis cílů a jejich konkretizace*).

Čtení

Od studenta se očekává, že bude na této jazykové úrovni schopen číst s porozuměním především:

- informační a směrové tabule a nápisy (např. v supermarketech, obchodních domech, na ulici a v rámci silničního provozu, na poště, na nádraží, v nemocnici apod.);
- jednoduché letáky, plakáty apod. (např. při návštěvě kina, divadla, muzea, výstavy, diskotéky apod.);
- jednoduché vývěsky, pokyny či nápisy u přepážek (např. na poště, na nádraží, v bance apod.);
- jednoduché pokyny (např. jak používat telefonní přístroj v automatu, jak používat prodejní automaty apod.);
- informace o kursech deviz (v bance);
- tabulky s ordinačními hodinami lékaře, specializací lékaře, názvy nemocničních oddělení apod.;
- jednoduché instrukce (např. v čekárně pro pacienty instrukce typu *Vypněte mobil, prosím*.);
- jednoduché inzeráty (např. o koupi a prodeji, o pronájmu bytu či domu, o volných pracovních místech apod.);
- informace o dopravním spojení;
- jízdní řády;
- programy televize a rozhlasu (orientačně);
- jednoduché nadpisy článků v novinách a v časopisech;
- jednoduchou předpověď počasí v novinách (doplněnou obrázky);
- jednoduché formuláře (na letišti, v hotelu, penzionu apod.).
- jednoduchou osobní korespondenci (pohlednice, krátké dopisy, e-mailové zprávy).

Poslech

Rejstřík typů poslechových textů je na úrovni A 2 omezen ještě více. Obecně řečeno, porozumění mluvenému projevu podléhá časovému omezení, neboť takovýto projev se pronáší jen jednou a v lineární formě. Posluchač tak nemá možnost vrátit se k jednotlivým částem textu, které slyšel dříve; rovněž nemůže promýšlet mluvený text jako celek tak snadno (tedy s vizuální podporou), jak je to možné u textu psaného. Proto je třeba při výběru typů poslechových textů pro tuto jazykovou úroveň neztrácet ze zřetele jednoduchost, konkrétnost a minimální délku mluveného projevu na jedné straně a eliminaci rušivých vlivů, standardní výslovnost či přiměřené tempo mluvy na straně druhé.

Od studenta se očekává, že bude schopen porozumět zejména:

- krátkým a jednoduchým informacím v podobě hlášení (např. v metru hlášení názvu příští zastávky, pokynům typu „*Ukončete nástup, dveře se zavírají"* apod.);
- některým telefonním informacím přes tzv. automatické telefonní služby (např. informace o správném čase, sněhovém zpravodajství apod.);
- stručné předpovědi počasí v rozhlase a zvláště pak v televizi;
- jednoduchým reklamám (v rozhlase, televizi, popř. v obchodních domech);
- krátkým, běžně používaným příkazům či pokynům (např. policistů, personálu na letišti apod.).

Kapitola 7

Psaní

Mezi základními dovednostmi, které má student při studiu cizího jazyka získat (tj. čtení, psaní, mluvení a poslech), zaujímá psaní specifickou roli.

Dovednost psát v cizím jazyce (v tomto případě v češtině) je na úrovni A 2 poměrně omezena. Předpokládá se, že student na této jazykové úrovni bezpečně ovládne techniku psaní a že rovněž bude disponovat znalostmi základních gramatických a lexikálních prostředků, nezbytných pro jednoduchý písemný projev. Tuto úroveň je možno specifikovat následovně.

- Student dokáže napsat řadu jednoduchých frází a vět. Je schopen použít i souvětí s jednoduchými spojovacími výrazy (např. *„a", „ale", „(a) proto", „protože", „že"* atd.).
- Dokáže psát v souvislých větách o běžných stránkách svého života či okolí (např. o své rodině, přátelích, životních podmínkách, dosaženém vzdělání, o současném popř. minulém zaměstnání, o svých zálibách apod.).
- Uživatel jazyka na úrovni A 2 je schopen sestavit jednoduchá písemná sdělení, a to s pomocí různých pomůcek – především slovníků a gramatických příruček. Dokáže

1. vyplnit jednoduché formuláře (jako např. přihlašovací formulář k pobytu v hotelu),
2. napsat krátké standardní dopisy s účelovým zaměřením (jako např. rezervace ubytování v hotelu; dotaz na cenu a podmínky ubytování),
3. vést jednoduchou osobní korespondenci (jako např. pozdravy z dovolené, jednoduché blahopřání, stručné poděkování za poskytnuté pohostinství či službu, drobné písemné vzkazy pro jinou osobu, jednoduché osobní dopisy),
4. sestavit krátkou a jednoduchou písemnou informaci (jako např. popisy událostí, osobních zážitků, životopis apod.).

- Student by měl umět zachovávat zvyklosti, které se týkají:

- základní stavby a uspořádání textu dopisu,
- úvodních a závěrečných formulí (viz JF 5.3. – 5.5.),
- uvádění dat,
- užívání velkých písmen ve jménech či názvech.

Kapitola 8

Sociokulturní kompetence

Z hlediska studenta, který se učí jazyku, je velmi důležité, aby získal též potřebné sociokulturní znalosti o společnosti a kultuře určitého společenství, které daným jazykem hovoří. Rysy, které výrazně charakterizují určitou společnost a její kulturu, se vztahují zejména k životním podmínkám, každodennímu životu, mezilidským vztahům, hodnotám, postojům, společenským konvencím, rituálům a obyčejům. Vedle těchto znalostí je zapotřebí, aby student získal i dovednosti potřebné k efektivní komunikaci v dané oblasti**.**

Soubor znalostí a dovedností, které jsou zapotřebí ke zvládnutí společenských dimenzí užívání jazyka, je označován jako *sociokulturní kompetence*.

Míru sociokulturní kompetence, jež je nutná k úspěšné komunikaci, je třeba posuzovat ve vztahu k okolnostem, za nichž ke komunikaci dochází. Sociokulturní kompetenci na vyšší úrovni lze oprávněně předpokládat v situaci, kdy student v dané zemi dočasně pobývá (např. tam studuje či pracuje, a je tak v pravidelném každodenním kontaktu s rodilými mluvčími), než když se cizího jazyka užívá jako tzv. *lingua franca.*

Popis úrovně A 2 je koncipován tak, aby byl využitelný pro všechny typy kontaktu cizince s českým prostředím. Pozornost je proto na jedné straně věnována těm typům kontaktu, které jsou předvídatelné při rozmluvě s rodilým mluvčím (a to zejména s rodilým mluvčím v jeho rodné zemi). Na druhé straně je rovněž třeba pěstovat u studenta vnímavost vůči neočekávaným sociokulturním rozdílům při komunikaci mezi ním a dalšími účastníky.
Očekává se, že student se v dané zemi přizpůsobí kulturním a společenským zvyklostem a naučí se chovat a jednat tak, jak to daná situace vyžaduje, tj. podle určitých konvencí a předepsaných norem.

Specifikace sociokulturní kompetence pro úroveň A 2 vychází z možností studentů, a proto charakteristika jednotlivých složek této kompetence je v dalším textu vymezena především jako schopnost „být si vědom“ (především některých společenských zvyklostí a rituálů) a „být obeznámen“ (s určitými aspekty cizí kultury). Specifikace rovněž zahrnuje nástin toho, co má student v cizím jazyce umět dělat. Formulace „být si vědom“ a „být obeznámen“ umožňuje poukázat v obecné rovině na to, co výuka na úrovni A 2 mimo jiné zajišťuje, tedy aby studenti učinili určitou zkušenost s cizí kulturou a povšimli si některých zvláštností této kultury. Na druhé straně však tato formulace rovněž umožňuje určitou volnost při konkretizaci jednotlivých složek sociokulturní kompetence, což je vzhledem k variabilitě studentů, studijních programů či jazykových kursů bezesporu žádoucí.

Sociokulturní kompetence pro češtinu na úrovni A 2

I. SPOLEČENSKÉ ZVYKLOSTI

1) Nejazykové

Student si je vědom toho, že v různých zemích existují rozdíly ve společenských zvyklostech, které se týkají navazování kontaktu s druhými lidmi. Jde např. o podání ruky, společensky únosnou vzdálenost mezi účastníky komunikace, délku pohledu „z očí do očí“, gestikulaci, doteky, objetí či líbání .

Student si je vědom toho, že při porušení konkrétních zvyklostí může vyvolat společensky nežádoucí situace.

2) Jazykové

Student si je vědom sociokulturních konvencí, které se objeví v dialogu v souvislosti s užitím jazykových funkcí vyjmenovaných ve 3. kapitole tohoto dokumentu, zejména pod bodem 4. 1. – 9 (Konvenční začátky rozhovorů, případně realizace jednoduchých interakčních modelů), dále těch jazykových funkcí, jež se týkají žádosti, prosby , nabídky (3.2. 1 – 8), poděkování (2.13.), vyjádření omluvy (2.14.), vyjádření souhlasu a nesouhlasu (2.1.1 – 4), a je schopen jednat v souladu s nimi.

Pokud jde o zdvořilostní formality, **student si je vědom**:

a/ že ve styku s osobou, se kterou není v důvěrném přátelském vztahu, této osobě vyká a vhodným způsobem ji oslovuje;

b/ že každou žádost je třeba doprovodit slůvkem *prosím:*

- žádost o informace (*Kolik je hodin, prosím? / Prosím tě / vás, kolik je hodin?*),
- žádost o něco (*Jednu černou kávu, prosím.*),
- v případě použití rozkazovací věty typu: *Prosím, pojďte dál.*(*Posaďte se, prosím.*);

c/ že není společensky nejvhodnější používání vět rozkazovacích v případech, kdy od někoho něco žádá, a umí se zeptat konkrétní osoby, od níž něco žádá, zda je ochotná to udělat; student umí položit otázku:

- na ochotu jiné osoby něco udělat (*Otevřel (otevřela) byste okno, prosím?*),
- na schopnost jiné osoby něco udělat (*Mohl (mohla) byste mi přeložit to slovo, prosím?*),
- na přání jiné osoby něco udělat (*Mohl (mohla) byste mi # pomoci /* pomoct, prosím?*);

d/ že na pozitivní reakci (chování) partnera (např. partnerovy odpovědi na otázku) je zdvořilé poděkovat (*Prosím /vás/, kde je toaleta? – Toaleta je dole v přízemí. – Děkuji /vám/.)*;

e/ zdvořilejší formulace nabídky (pozvání) formou otázky a umí otázku negativní s kondicionálem vyjádřit (*Nechtěl /nechtěla bys /byste nás navštívit? – *Děkuju /# děkuji, rád / ráda přijdu. / Bohužel *nemůžu / #nemohu.)*;

f/ že se ve společenském styku často používá omluv, umí použít prostou omluvu *Promiňte (já nerad / nerada)*, když např. někomu nechtěně šlápne na nohu; umí rovněž svou omluvu rozvést, např. v případě pozdního příchodu: *Omlouvám se, že jdu pozdě.* Student rovněž umí reagovat na omluvu jiné osoby (*Prosím. Nic se nestalo. To nevadí. To je v pořádku.)*;

g/ že obsah komunikace s určitým negativním výsledkem (např. vyjádření nesouhlasu, zrušení nabídky nebo pozvání) je třeba vyjádřit vhodnými jazykovými prostředky, aby nesouhlasné stanovisko nikoho neurazilo, popř. nevedlo ke konfliktu. Student umí vyjádřit svůj nesouhlas s příslušnou omluvou: *Lituji (je mi líto, omlouvám se), ale nemohu s vámi souhlasit / nesouhlasím s vámi.*

Výše popsané zdvořilostní konvence jsou běžně rozšířeny v mnoha zemích světa, a proto většinou nečiní uživatelům jazykové úrovně A 2 potíže. Od uživatele této úrovně se očekává, že si osvojí správné používání příslušných zdvořilostních konvencí a že dokáže správně zhodnotit postoje a úmysly účastníků rozhovoru. Správné užití zdvořilostních frází mohou ovlivňovat zejména tyto faktory:

- společenské rozdíly (např. oba mluvčí jsou dobří známí, nebo se stýkají pouze oficiálně, nebo jsou v pracovním vztahu nadřízeného a podřízeného, popř. se vůbec neznají);

• prostředí, kde ke komunikaci dochází (jiná je situace na pracovišti, jiná je situace v prostředku hromadné dopravy – např. ve vlaku, v letadle, jiná je situace v restauraci, na výletě apod.);

• osobní vlastnosti a temperament účastníků dialogu (např. velmi zdvořilí lidé x méně zdvořilí lidé, hlasitost projevu apod.).

Pro počáteční stádia osvojování cizího jazyka (tedy i na úrovni A 2) je vhodné používání relativně neutrálního funkčního stylu. Je to právě tento styl, který rodilí mluvčí s největší pravděpodobností použijí v průběhu komunikace s cizinci a očekávají, že bude nerodilými mluvčími také použit. Student by měl být veden k obezřetnosti v používání formálnějších a familiárnějších jazykových prostředků, protože jejich nevhodné použití může vést k nedorozumění nebo zesměšnění toho, kdo je užívá.

II. SPOLEČENSKÉ RITUÁLY

1) Rituály spojené s návštěvou

Student ví nebo se umí zeptat:

- zda se od něho očekává, že přijde na návštěvu v přesně stanovenou dobu,
- co si má obléknout,
- zda se od něho očekává, že přinese nějaký dárek, a jestliže ano, tak jaký dárek,
- zda se mu dostane občerstvení, nebo většího pohoštění, je-li pozván na určitou dobu,
- zda se od něho očekává, že se vyjádří k pohoštění, k zařízení bytu apod.,
- jak dlouho má jeho návštěva trvat.

2) Rituály spojené s jídlem a pitím

Student si je vědom toho, že rituály spojené s jídlem a pitím se mohou lišit od těch, které jsou obvyklé v jeho zemi, a dovede se rychle přizpůsobit, a je-li to třeba, i napodobit činnost ostatních.

III. VŠEOBECNÉ ZKUŠENOSTI

1) Každodenní život

Student je obeznámen:

- s pravidly stolování, s dobou vyhrazenou pro jednotlivá denní jídla, se specialitami české kuchyně,
- s pracovní dobou běžnou v ČR,
- se státními svátky v ČR,
- s běžnými způsoby trávení volného času.

2) Životní podmínky

Student má určité znalosti:

- o životní úrovní v ČR (včetně nejvýznamnějších odlišností regionálních),
- o etnickém složení obyvatelstva,
- o systému sociální a zdravotní péče,
- o podmínkách k bydlení.

3) Mezilidské vztahy

Student je do určité míry obeznámen:

- se strukturou společnosti,
- se vztahy v rodině,
- se vztahy mezi pohlavími,
- s mírou formálnosti, resp. neformálnosti společenského styku na pracovišti a v kontaktu s úřady (např. s cizineckou policií),
- se vztahy mezi rasami, resp. etniky,
- s hlavními politickými stranami.

4) Základní hodnoty a postoje

Student je do určité míry obeznámen s hodnotami a postoji ve vztahu:

- ke společenským třídám,
- k tradicím,
- k národní identitě a k cizincům,
- k politice,
- k náboženství,
- ke kultuře.

Kapitola 9

Interakční modely

Typy jednotlivých jazykových funkcí se mohou vyskytovat izolovaně. *„Stůj“* jako příkaz nebo *„Dávej pozor“* jako varování jsou takovými typickými příklady. Avšak většinou se typy funkcí objevují v určitém sledu. Taková pořadí obvykle ukazují určité pravidelnosti v posloupnosti jednotlivých prvků. Tak například omluva bývá velmi často doplněna vysvětlením: *„Promiňte, že jsem se opozdila, ale byla jsem u lékaře.“* Tato (více méně běžně se vyskytující) spojení bývají označována jako **modely**. Takovými modely se mohou stát monology (byť pouze ve výzvě vyžadující pozornost či v závěru oznamujícím výsledek důležitého sdělení).

S přihlédnutím k mluveným projevům, probíhajícím na úrovni A 2 (tedy Waystage) s důrazem na stimulaci učícího se subjektu, nejde ani tak o monologické vyjádření, jako spíše o vyjádření, která se realizují mezi dvěma (popř. i mezi více než dvěma) participanty. V takových případech mohou účastníci komunikace uplatnit své příspěvky v souladu s určitými konvencemi. V této souvislosti lze hovořit o tzv. **interakčních modelech**. Modely, které zahrnují pouze dvě nebo tři promluvy, mohou být standardizovány. Příkladem takového modelu je pozdrav + odpověď při setkání dvou lidí na ulici.

Převážná většina interakčních modelů, které odpovídají jazykové úrovni A 2, je však vzhledem k objektu proměnná. Tuto skutečnost je možno ilustrovat na dvou příkladech možného průběhu rozhovoru mezi prodavačem a zákazníkem u stánku s rychlým občerstvením.

1.

Prodávající:	Prosím. Co si přejete?	*otázka na přání zákazníka (zahájení rozhovoru)*
Zákazník:	Dvakrát párek v rohlíku.	v*yjádření přání*
Prodávající:	S hořčicí, nebo s kečupem?	o*tázka na přednost*
Zákazník:	Jednou s hořčicí a jednou s kečupem.	*upřesnění přání*
Prodávající:	29 korun.	v*yjádření částky, kterou zákazník zaplatí*
Zákazník:	(podává prodávajícímu peníze)	*(probíhá placení)*
Prodávající:	Děkuju a na shledanou.	v*yjádření díků a rozloučení (ukončení rozhovoru)*

- -

2.

Prodávající:	Vaše přání?	o*tázka na přání zákazníka (zahájení rozhovoru)*
Zákazník:	Jednu klobásu s hořčicí a tři housky.	v*yjádření přání*
Prodávající:	Ještě něco?	o*tázka na další přání zákazníka*
Zákazník:	Jedno pivo.	v*yjádření dalšího přání*
Prodávající:	A další přání?	*otázka na další přání zákazníka*
Zákazník:	To je všechno (děkuju).	u*končení výběru zboží zákazníkem*
Prodávající:	67 korun a 50 haléřů	*vyjádření částky, kterou zákazník zaplatí*
Zákazník:	(dává prodávajícímu peníze)	*platba (nonverbální ukončení rozhovoru)*

Uvedené příklady zdaleka nevyčerpaly možnou variabilitu dialogů mezi prodávajícím a zákazníkem u stánku s rychlým občerstvením.

Jak už bylo řečeno, v určitých typech dialogů se objevuje výskyt interakčních modelů s jistou mírou předpověditelnosti. Tyto modely lze též částečně nalézt v následujících okruzích komunikačních situací.

1. Nákupy
   a) v obchodě
   b) u přepážky, koupě jízdenky u průvodčího atd.

2. Objednávka jídla a pití
v restauraci, v jídelně, u stánku atd.

3. Zjišťování informací
   a) neosobních (kam jít, kde je možno se najíst, jak kde mají otevřeno, informace o různých službách a vybavení atd.)
   b) osobních (dotaz na jméno, adresu, datum a místo narození atd.)

4. Setkání s lidmi
   a) s neznámými lidmi
   b) s přáteli

5. Otázky na cestu, ukázání cesty

6. Otázky a odpovědi na určení času

7. Pozvání a reakce na pozvání

8. Zajištění ubytování
9. Nabídka programu a průběhu určité akce a reakce na takové návrhy

10. Diskuse (souhlas – nesouhlas, jistota – pochybnost, výměna názorů atd.)

Jakkoli předvídatelný by mohl být výskyt určitých interakčních modelů ve výše uvedených tematických okruzích dialogů, vždy musíme počítat s přítomností silného prvku nepředvídatelnosti. Jestliže více či méně standardní modely nejsou dodrženy, nebo jsou dokonce zcela vyřazeny, pak se taková konverzace nedá popsat didaktickým způsobem, o nějž se pokoušíme v této práci.

Kapitola 3 obsahuje klasifikační výčet jazykových funkcí spolu s jejich obvyklými významy, které jsou spojeny s uvedením příkladů běžné komunikační interakce. Nepovažovali jsme za užitečné pokoušet se o specifikaci interakčních modelů přímo pro potřeby studentů.

Zakotvení výpovědi v konkrétní komunikační situaci je dáno kromě jiného i její orientací k mluvčímu a adresátovi jako konstantním složkám komunikační situace. Vztah výpovědi ke komunikantům se vždy nějakým způsobem reflektuje v její výstavbě a za jistých podmínek se přímo vyjadřuje speciálními prostředky.

Orientace výpovědi k partnerům komunikačního aktu je determinován souborem pragmatických aspektů, z nichž nejvýznamnější jsou tyto: a) komunikační záměr mluvčího, b) vztahy mezi mluvčím a adresátem výpovědi, c) stupeň identity pragmatických presupozic společných oběma komunikantům (např. míra společných znalostí o světě, společných zájmů, postojů apod.).

Mluvčí musí tyto pragmatické aspekty při realizaci svých komunikátů respektovat, aby jeho verbální projevy byly adekvátní komunikační situaci a měly naději na úspěch, tj. aby byly adresátem nejen správně interpretovány ve složce propoziční a komunikativně funkční,ale aby jím byly také akceptovány.

Specifikaci jednotlivých modelů komunikační interakce, jež by byl studující schopen uplatnit v jednotlivých komunikačních situacích, nepovažujeme za funkční. Pokoušet se o to by bylo zcela restriktivní a vyumělkované. Dialogy mohou procházet mnoha fázemi, které obsahují zdlouhavé slovní výměny. Často mohou mnohé slovní výměny přecházet v mlčení či v projev omezený pouze na několik slov. V některých případech jsou možnosti kombinace jednotlivých promluv prakticky neomezené. Příkladem může být průběh diskuse, v níž mluvčí vyjadřuje vlastní hodnocení, názory a postoje ve vztahu k dějům, činnostem, jiným osobám či věcem.

V této kapitole se proto omezíme na uvedení zobecňujícího přehledu etapizace komunikace při nabídce, prodeji a koupi zboží nebo služeb.

Schéma okruhů komunikačních situací v souvislosti s prodejem zboží a služeb

1. Cesta na místo úkonu / jednání
   1.1. Hledání cesty do obchodu, do supermarketu, do restaurace, do hotelu, na nádraží apod.
   1.2. Hledání cesty k pultu (k přepážce, okénku), k pokladně, ke stolu, k recepci atd.

2. Navázání kontaktu
   2.1. Výměna pozdravů s prodávajícím, s vrchním, s recepčním apod.
      2.1.1. Pozdrav obsluhující osoby
      2.1.2. Pozdrav zákazníka

3. Výběr zboží / služeb
   3.1. Vyhledávání požadovaného zboží nebo požadovaných služeb

3.1.1. Žádost o informaci
3.1.2. Poskytnutí informace

3.2. Výběr zboží / služeb – možnosti volby

3.3. Rozhovor o kladech a záporech volby daného druhu zboží / služeb (např. o kvalitě zboží, jeho ceně, barvě, velikosti apod.)
3.3.1. Žádost o informaci
3.3.2. Poskytnutí informace
3.3.3. Žádost o radu
3.3.4. Poskytnutí rady
3.3.5. Zjištění, čemu dává zákazník přednost
3.3.6. Vyjádření přání zákazníka
atd.

3.4. Žádost o předvedení zboží (výrobku)

3.5. Předvedení (vyzkoušení) zboží (výrobku)

3.6. Souhlas s koupí zboží

4. Výdej zboží

4.1. Souhlas s cenami položek

4.2. Souhlas s celkovým součtem

4.3. Obdržení / předání platby

4.4. Obdržení / předání zboží a účtu (stvrzenky), popř. potvrzení záručního listu

4.5. Poděkování
4.5.1. Poděkování prodávajícího
4.5.2. Poděkování zákazníka

5. Rozloučení

5.1. Vyjádření (vzájemné) spokojenosti
5.1.1. Ze strany prodávajícího
5.1.2. Ze strany zákazníka

5.2. Závěrečný rozhovor (např. o počasí, o místních zajímavostech apod.)

5.3. Rozloučení
5.3.1. Ze strany prodávajícího
5.3.2. Ze strany zákazníka

Ani v uvedeném schématu není pořadí jednotlivých etap nezaměnitelné. Tak například v případě nákupů v supermarketech a zejména u prodejních automatů jednotlivé fáze uvedené především v oddílu 2 a 5 nelze použít, neboť interpersonální komunikace není zapotřebí.

V tomto případě je totiž přímá komunikace účastníků nahrazena písemnými popisy či písemnými instrukcemi. Zahraniční návštěvníci často této možnosti dávají přednost a dokonce i rodilí mluvčí raději volí tuto alternativu, aby se vyvarovali případných (a očekávaných) potíží v interpersonální komunikaci. V obchodě na vesnici může nezávazný rozhovor (třeba o místních zajímavostech) probíhat v kterékoli fázi (tedy nikoli jen ve fázi uvedené v oddílu 5.2.) apod.

To, co může přispět k pochopení určitého rozhovoru, spočívá v uvědomění způsobů a prostředků, které jsou v jazyce konvencionalizovány jako více méně ustálené přímé indikátory jednotlivých druhů komunikativních funkcí. Je proto třeba studenty naučit tyto způsoby a prostředky rozpoznávat a aktivně jich užívat.

Poznámka: Zpracování této kapitoly je obdobné jako v publikaci Prahová úroveň – čeština jako cizí jazyk (Council of Europe 2001). Míra obecnosti umožňuje použití této kapitoly bez zvláštních úprav i pro úroveň A 2 (podobně je tomu i v anglické verzi úrovně A 2 – Waystage a B 1 – Threshold level).Tuto kapitolu pro českou verzi prahové úrovně zpracovala M.Čadská, a proto ji v plném znění převzala i do úrovně A 2.

Kapitola 10

Kompenzační strategie

Přes veškerou snahu předpovědět a vybrat vhodné komunikační situace, ve kterých se uživatel cizího jazyka může ocitnout, a identifikovat takové jazykové formy, u nichž lze předpokládat jejich účelné použití, je třeba počítat s vysokým procentem nepředvídatelnosti. Rovněž je třeba vzít v úvahu skutečnost, že student i v takové situaci, na kterou je dobře připraven, není schopen okamžitě a správně reagovat, poněvadž si v daném okamžiku nevybaví potřebné vědomosti a dovednosti, i když si je v procesu výuky osvojil.

To znamená, že student musí být (kromě příslušných jazykových vědomostí a řečových dovedností potřebných pro běžnou každodenní komunikaci) připraven na to, aby se v případě nepředvídatelné situace či selhání paměti dokázal s takovou překážkou s úspěchem vyrovnat.

Ačkoliv existují jedinci, kteří se s výše popsanou situací dokáží zcela spontánně vyrovnat sami bez předcházející přípravy, většina studentů učících se cizí jazyk přivítá možnost rozvíjet při výuce své dovednosti i ve zvládání zcela nečekaných problémů v komunikaci. I když v tomto ohledu neexistuje jednoznačný metodický postup, jak uživatele cizího jazyka naučit řešení nepředvídatelných situací, je možné (a žádoucí) vést studenta k tomu, aby sám dokázal své jazykové strategie rozvíjet. A třebaže některé strategie a techniky jsou téměř vždy použitelné obecně, vždycky budou existovat individuální rozdíly dané osobností konkrétního uživatele cizího jazyka. Tyto individuální rozdíly by však měly být plně respektovány.

To, co se očekává od uživatele úrovně A 2, je schopnost umět se vyrovnat s požadavky, které na něho bude klást taková komunikační situace, na niž není dokonale připraven. Jde především o to, že:

→ **jakožto čtenář nebo posluchač** se student umí vyrovnat s výskytem neznámých jazykových prvků v textu;

→ **jakožto mluvčí nebo pisatel** je student schopen hledat a najít řešení problémů způsobených nedostatečnými jazykovými znalostmi či dovednostmi;

→ **jakožto účastník společenského života** není student vyveden z míry tím, že si v daném okamžiku není jist konkrétní společenskou normou či pravidly společenského chování.

Každý si s největší pravděpodobností vytvoří své vlastní postupy, jak se s takovými problémy vyrovnat. Úkolem této kapitoly není (a ani nemůže být) nalézt standardizované postupy. Přesto mezi různými technikami a strategiemi je možno najít takové, které budou vyhovovat každému a mohou též posloužit jako vhodná pomůcka.

Proto tato kapitola obsahuje nejen popisy a výčty toho, co má být student schopen dělat, ale též doporučené způsoby vyjádření (tam, kde je to vhodné). Vzhledem k tomu, že u některých položek je nutné doplnění o konkrétní jazykové funkce (ve smyslu 3. kapitoly) a o obecné pojmy (ve smyslu 4. kapitoly), dojde nevyhnutelně k určitému překrývání s tím, co bylo řečeno v jiných kapitolách.

1) Jakožto čtenář student umí:

a/ rozpoznat významy odvozených slov vytvořených z prvků (základ a afixy), které jsou studentovi známé a které se kombinují v souladu s produktivními pravidly tvoření slov, pokud tyto významy jsou přímo odvozeny ze známého základu s danými prvky a s všeobecně aplikovanými pravidly tvoření slov;

b/ odhadnout význam neznámých prvků (zejména fráze, slovní spojení a slova) z kontextu známých prvků, který umožňuje tyto významy identifikovat;

c/ správně interpretovat významy tzv. mezinárodních slov, která jsou studentovi známá z jeho rodného jazyka a jejichž formální vztah k ekvivalentu v jeho rodném jazyce je úplně jasný a průhledný; student si je vědom existence tzv. *faux amis* („zrádných slov“) a rovněž rozdílů ve významech tzv. mezinárodních slov při přenosu z jednoho jazyka do druhého;

d/ zjistit významy neznámých slov nebo frází ve dvojjazyčném slovníku nebo v abecedně seřazeném seznamu slov, právě tak jako ve výkladovém slovníku za předpokladu, že je ve slovníku použito převážně takových výrazů, které student zná;

e/ odvodit specifické informace z textu obsahujícího neznámé prvky, za předpokladu, že to nevyžaduje další vědomosti a dovednosti než ty, které byly uvedeny výše, přičemž přijatelný stupeň obtížnosti textu závisí na tom, má-li nebo nemá-li student k dispozici slovník či podtextový slovníček.

2) Jakožto posluchač student dovede:

a/ rozpoznat významy slov (v rozsahu uvedeném v bodě **1 a**) za předpokladu, že daný slovotvorný proces neobsahuje další fonologické změny kromě těch, které student zná ze základní morfologie;

b/ odhadnout význam neznámých prvků (v rozsahu popsaném v bodě **1 b**) za předpokladu, že klíčová slova jsou v kontextu prezentována takovým způsobem, že jsou pro posluchače zcela srozumitelná, tj. interpretace je možná bez toho, aby byl student nucen se vracet zpět či aby musel znovu nad kontextem přemýšlet;

c/ správně interpretovat významy tzv. mezinárodních slov (v souladu s bodem **1 c**) za předpokladu, že fonologické rozdíly mezi podobou v jazyce cizím a podobou v jazyce mateřském jsou zcela transparentní;

d/ vyvozovat specifické informace z poslechového textu obsahujícího neznámé prvky, a to v rozsahu vědomostí a dovedností popsaných v této příručce v jiných kapitolách a též na tomto místě v bodech předcházejících;

e/ spoléhat při osobním kontaktu na pomoc partnera v komunikaci při využití prostředků uvedených v 6. oddílu kapitoly 3: Jazykové funkce.

3) Jakožto mluvčí student dokáže:

a/ zopakovat již řečené za použití variantních formulací jako
(Promiňte), začnu znova. / *(Promiňte), pokusím se to říct znovu / ještě jednou.* ;

b/ vyjádřit se opisem, především:
užitím slov s obecným významem (osoba, věc atd.) nebo nadřazených slov spolu s označením bližšího určení, a to:

- určením obecných vlastností, jako je barva, velikost, tvar (viz Obecné pojmy),
- určením specifických rysů (např. *X se třemi nohami*),
- určením konkrétního použití (např. *X na žehlení prádla*);

c/ vyjádřit se opisem s využitím odkazu na vlastnosti či charakteristické rysy, a to:

- odkazem na obecné vlastnosti (viz Obecné pojmy)
  (*Je to ...*),
- odkazem na charakteristické rysy
  (*Má to ...*),

- odkazem na použití
  (*Můžete (s) tím dělat ...*);

d/ identifikovat ukázáním:
(*Něco jako je tohle. / Chtěl / chtěla bych tenhle, prosím.*);
e/ požádat o pomoc:
(/Ještě jednou,/ jak tomu říkáte?
Nevím, jak se to řekne česky.
Jak je to česky?
V /doplnit mateřský jazyk/ říkáme ...).

4) Jakožto pisatel student umí:

a/ vyjádřit určitou neznalost:
(*Nevím, jak to mám říct. / Nevím, jak se tomu říká.*);
b/ vyjádřit se opisem ve smyslu vyjádření v bodech **3 b** a **3 c**;
c/ používat vhodné slovníky, zejména dvojjazyčné, částečně též jednojazyčné (výkladové).

5) Jakožto účastník společenského života je student schopen:

a/ omluvit se za nejistotu nebo neznalost obvyklých společenských norem či pravidel chování:
(*Promiňte, ale nevím, ... /co mám dělat .../,*
Promiňte, ale nevěděl / nevěděla jsem, že ...);
b/ odvolat se na to, co je zvykem v jeho zemi:
(*U nás ... / V naší zemi ... / My ...*);
c/ požádat formou otázky o konzultaci či radu ohledně pravidel společenského chování:
(*Jak se to dělá ve vaší zemi (u vás)?*
Jak to mám udělat? / Jak bych to měl / měla udělat?
Co mám dělat?
V kolik hodin bych měl / měla přijít?
atd., atd.).

Výše uvedený přehled strategií a technik je obecně závazný pro uživatele jazyka na úrovni A 2, přičemž se očekává, že uživatel bude umět tyto strategie a techniky využít spolu s použitím jazykových funkcí uvedených v oddíle 6 kapitoly 3. Kromě toho bude navíc každý student disponovat i dalšími (vlastními) prostředky, které mohou (i když to není závazné) zahrnovat takové techniky – jako např. najít informace v gramatických přehledech, v odkazech na další literaturu apod., popř. takové strategie – jako použití synonym pro neznámé slovo, použití jiné gramatické formy (třeba infinitivu slovesa, pokud student není schopen použít préterita či imperativu), experimentovat s tvořením slov, aj. Využití těchto (popř. dalších) postupů je třeba ponechat na rozhodnutí těch, kteří budou koncipovat výukový program, popř. učební materiál.

Kapitola 11

Učit se studovat

Jazyková úroveň A 2 není jen pouhým popisem určité úrovně jazykových vědomostí a řečových dovedností, nýbrž též formulací cílů a konkretizací obsahu, které jsou odvozeny od předpokládaných komunikativních potřeb studentů.

Naučit se cizímu jazyku je úkol velmi nesnadný. Zvláště začátky jsou těžké. Vyžaduje to dlouhou a vytrvalou práci. Kdo nemá dost zájmu a pevné vůle, aby je překonal, dá se nesnázemi snadno odradit a cizímu jazyku se nenaučí. Příčina nesnází a z toho plynoucí neúspěchy tkví především ve složitosti úkolu. Naučit se cizímu jazyku znamená osvojit si tento jazyk tak, že cizímu jazyku rozumíme, že v něm čteme, jím mluvíme a dokážeme jím také psát.

To je ovšem úkol nadmíru těžký. Účelem příručky jazykové úrovně A 2 by mělo být, aby přispěla k položení a hlavně prohloubení základů pro studium češtiny jako cizího jazyka; tedy aby přispěla k překonání počátečních obtíží a poskytla určité penzum jazykových prostředků pro uživatele úrovně A 2 k naplnění jejich komunikativních potřeb, tj. aby se studenti uměli vyjadřovat v češtině o běžných každodenních věcech, situacích a problémech a aby mohli ve studiu češtiny dále pokračovat.

Jakýkoli kurs, který bude vycházet ze souhrnu toho, co se v příručce A 2 nabízí, bude – a to podle způsobu realizace a prezentace učiva – více či méně studenty motivovat, bude více či méně zvětšovat jejich sebedůvěru či stimulovat jejich zájem o svět, ve kterém žijí. Do jaké míry budou účinky daného kursu pozitivní (popř. negativní) závisí především na způsobu a formě prezentace učební látky (tedy nezávisejí na učební zátěži dané obsahovou složkou).

Charakteristika dovednosti učit se studovat musí být součástí cíle jazykové úrovně A 2 jako důsledek prezentace učební látky a individuální zkušenosti s jazykem.

Cíl: **učit se studovat**

1) Potřeby a cíle

a/ Studenti mají jasnou představu o tom, jaké jsou jejich komunikativní potřeby.
b/ Studenti chápou výukové cíle i obsahové zaměření programu, který jim je nabízen.
c/ Studenti jsou schopni odhadnout, do jaké míry koresponduje nabízený výukový program s jejich komunikativními potřebami.
d/ V oblastech, které jsou obsaženy v kapitole 5 („Specifické pojmy“) a které jsou koncipovány jako otevřené, jsou studenti schopni určit, vyhledat, naučit se a užívat výrazy, které jsou specifické vzhledem k jejich národnosti, povolání, zájmům atd.
e/ Studenti dokáží rozpoznat, které z komunikativních potřeb nejsou do nabízeného výukového programu zahrnuty.
f/ Studenti umějí vyjádřit (alespoň obecně) své požadavky ve smyslu předcházejícího bodu (**1 e**):

např. *Rád / ráda bych četl / četla články o moderní hudbě.*
Chtěl / chtěla bych psát obchodní dopisy.

2) Proces učení

a/ Studenti jsou seznámeni s možností rozdělit si celý studijní úkol na řadu dílčích úkolů, z nichž každý bude mít svůj vlastní cíl.

b/ Studenti jsou seznámeni s rozdílem mezi produktivní (tj. aktivní) schopností a receptivní (tj. pasivní) schopností a také s tím, které dovednosti jsou zapotřebí pro schopnost produktivní a které pro schopnost receptivní.

c/ Studenti si uvědomují, do jaké míry přispívá pragmatická, gramatická, lexikální a fonologická adekvátnost k úspěšnosti komunikace.

d/ Studenti jsou schopni identifikovat různé typy učebních materiálů (z hlediska získání vědomostí, vhledu a dovedností) a jsou si vědomi možností, které učební materiály mohou nabídnout pro dosažení vytčených cílů.

e/ Studenti vědí, jak hledat a najít informace o úzu (např. ve slovnících, příručkách či gramatikách určených pro užívání méně pokročilými studenty).

f/ Studenti si vyzkoušeli různé metody obohacování své slovní zásoby a zvolili ty, které jim nejlépe vyhovují.

g/ Studenti jsou schopni využít kompenzačních strategií, aby se vyrovnali s neznámými jazykovými jevy, s nimiž se setkají v psaných textech i mluveném projevu a které slyší u svých partnerů při konverzaci.

3) Učení pomocí přímé zkušenosti s jazykem

a/ Studenti jsou schopni (s použitím prostředků a strategií specifikovaných v této příručce) zapojit se do komunikace v cizím jazyce a dále se zdokonalovat na základě zkušeností a praxe.

b/ Studenti se učí pozorovat používání jazyka i strategií zkušenými mluvčími a tímto způsobem dále zvyšovat svůj vlastní repertoár promluv, a to jak receptivně tak produktivně.

c/ Studenti se učí jakožto posluchači a jakožto čtenáři zaregistrovat, zapsat a zapamatovat si zcela nová slova a nové výrazy a zároveň si poznamenat i jejich situační kontext a jejich funkční a pojmovou hodnotu.

d/ Studenti jsou schopni opakovat nová slova a výrazy, které se objevují v konverzaci, jíž se sami aktivně zúčastňují, samostatně je vhodným způsobem použít, později si je i poznamenat a rozšiřovat si tímto způsobem vlastní jazykové možnosti.

e/ Studenti se učí experimentovat s formami výrazů (např. kombinováním známých slov a gramatických struktur), všímat si, zda jsou jejich experimenty akceptovány zkušenějšími či rodilými mluvčími a je-li to třeba, modifikovat pravidla, kterých užívají.

f/ Studenti se učí používat kompenzačních a opravných strategií (viz oddíl 6 kapitoly 3) tak, že si poznamenávají, studují a používají nové způsoby vyjadřování, které jim předvádí partner v konverzaci.

4) Hodnocení

a/ Studenti mohou sledovat svůj pokrok ve vztahu ke konečnému cíli (k jakémusi výstupnímu standardu) tím, že poměřují své vědomosti a dovednosti pomocí dílčích výsledků.

b/ Studenti si uvědomují didaktický, ale i diagnostický význam hodnocení pro další pokrok v učení.

Výše uvedená charakteristika učení je založena na předpokladu, co je možno reálně očekávat především z hlediska počátečního stadia studia cizího jazyka, aniž by došlo k odvádění od učení samotného. Pro některé studenty může být prospěšné, když budou moci využít další zdroje poučení, např. v gramatických příručkách pro zahraniční studenty – začá-

tečníky. Je na studentovi, aby se rozhodl (pokud možno za pomoci učitele), jestli mu něco takového může učení na dané úrovni usnadnit, či nikoliv.

Výše uvedené formulace by neměly být chápány striktně, nýbrž jako určitý pokus o charakteristiku různé intenzity procesu uvědomování jazykových skutečností. Proto kursy zaměřené na dosažení jazykové úrovně A 2 by měly studentům poskytovat příležitost rozvíjet toto uvědomování, aniž by na studenty kladly nějaké zvláštní požadavky v tomto směru.

Kapitola 12

Stupeň dovednosti

Až dosud byla věnována pozornost tomu, co by studenti měli a mohli být schopni vyjádřit v cizím jazyce, aby uspokojili své potřeby a zájmy. Je však třeba alespoň ve stručnosti se zabývat otázkou, jak by toho měli dosáhnout.

Následně, když se zamýšlíme nad otázkou, jak a zvláště jak dobře by měli být studenti schopni dělat to, co je specifikováno v této příručce, musíme se omezit jen na velmi všeobecné prohlášení, které se týká hlavně minimálních požadavků na efektivní komunikaci.

Pokus o komunikaci je efektivní, jestliže se podaří uskutečnit komunikační záměr, tedy podaří-li se účastníkovi komunikace sdělit vlastní záměr druhým a zároveň také správně pochopit, co zamýšlejí jeho partneři. To znamená, že hlavním kritériem je pragmatická adekvátnost. Jestliže student má v úmyslu se omluvit, vyjádřit své pochybnosti, svá přání apod., jeho komunikace je úspěšná tehdy, pokud partner v komunikaci pochopí, že se student omlouvá, že vyjadřuje své pochybností či přání atd. Podobně je tomu v jiných situacích – např. když student přizpůsobí výběr svého oblečení charakteru předpokládaného počasí, neboť z předpovědi počasí správně interpretuje relevantní informace.

Student se může projevit v jedné konkrétní situaci jako zdatný účastník komunikace, který dosáhl dané úrovně. To však neznamená, že si stejně zdařile povede i v ostatních situacích charakterizovaných v popisu jazykové úrovně A 2. Celkově dobrý výsledek je totiž do značné míry (zvláště na této úrovni) ovlivněn více či méně příznivými okolnostmi – např. pozorný, vstřícný a kooperující rodilý mluvčí jako partner dialogu, se kterým student komunikuje přímo, tedy z očí do očí; obtížnost dané situace; připravenost a motivace studenta konverzovat na dané téma atd. Za určitých podmínek zejména při vysoké míře vstřícnosti partnera dialogu nemusí být na překážku zdařilému průběhu komunikace ani určité fonetické, gramatické či lexikální zkreslení.

Na druhé straně stejná výpověď za méně příznivých okolností (jestliže například mluvčího nemůže student přímo pozorovat a neodhadne obsah projevu z kontextu nebo je méně zkušený) může úplně selhat. Zejména nerodilí mluvčí jsou méně schopni se vyrovnávat s odchylkami než mluvčí rodilí. To je především na překážku tehdy, pokud spolu komunikují osoby s rozdílným mateřským jazykem. Úroveň interference mateřského jazyka, která není na překážku při komunikaci s rodilými Čechy, může konverzaci zcela znemožnit, popř. může vést ke špatnému pochopení s vážnými následky (např. bude-li se informace týkat osobní bezpečnosti), kdy student musí spoléhat na přesné pochopení toho, co bylo řečeno. Takže jazykovou komunikaci nelze rozumně uskutečnit, pokud se alespoň nepřibližuje určitým gramatickým, lexikálním a fonologickým normám. Jinými slovy: chybování ve výše uvedených oblastech, které interferují s účinností komunikace, nejsou přijatelné. Tento závěr však automaticky nevede ke stanovení výčtu přijatelných a nepřijatelných odchylek od normy.

Lze však konstatovat, že jakékoli pochybení v rozlišení fonemických párů nebo gramatických kategorií (např. rozdíly v časech nebo vidu), může vést k nedorozumění, avšak faktory, které jsou v tomto směru rozhodující, jsou velmi komplikované a nelze je kvantifikovat. I když posluchači (speciálně rodilí posluchači) ve většině případů zaznamenají odchylky od obvyklého úzu, budou tomu, co mluvčí zamýšlel říci, rozumět. Zda takové omyly budou či nebudou přijaty v jinak úspěšném komunikačním aktu, závisí na jiných faktorech, než jsou ty, které zde uvádíme. Převážně je to věcí osobnostních předpokladů každého studenta a jeho ambicí. Introvertní osobnost může být při komunikaci velmi znevýhodněna, bude-li si vědoma toho, že se často dopouští chyb. Rovněž jedinec, který komunikuje v prostředí, v němž se projevuje určitá netolerance k jakémukoli projevu snížené kompetence, bude také potřebovat

vyšší úroveň jazykových vědomostí a řečových dovedností než mnoho jiných studentů. Popis úrovně A 2 v této příručce rozhodně nevylučuje dosažení vyšší úrovně dovedností, ale v žádném případě to není požadováno od všech studentů této cílové skupiny.

Každému studujícímu však prospěje, když si vytkne poněkud vyšší cíl, než je pouhá „pragmatická přiměřenost". Studenti by se měli také naučit komunikovat pokud možno efektivně, tedy bez odmlk za každým druhým slovem, bez častých gramatických a lexikálních chyb – a to i ve velmi krátkých promluvách, a ještě k tomu s výslovností zcela se vymykající očekávanému standardu. Taková komunikace velmi zatěžuje ostatní partnery, a mluvčí se tak vystavuje nebezpečí, že postupně veškeré své posluchače ztratí. Podobně je tomu v situaci, kdy student jako posluchač vyžaduje neustálé opakování toho, co už bylo řečeno, nebo nutí mluvčího, aby zvolil nepřiměřeně pomalé tempo řeči či aby každou větu vyjádřil ještě jednou jinými slovy a používal k tomu velmi omezený rejstřík slov i gramatiky.

V souladu s tím, jak byly konkretizovány cíle a obsahová náplň jazykové úrovně A 2 v této příručce, se očekává, že:

→ **v roli mluvčího** budou studentovi rozumět nejen osoby, pro které je používaný jazyk jejich mateřštinou (popř. které mají takové znalosti daného jazyka, že se blíží standardu rodilého mluvčího), ale i posluchači, kteří se danému jazyku učí a dosáhli úrovně A 2;

→ **v roli posluchače** může student porozumět podstatě toho, co mu sdělují nejen rodilí mluvčí (popř. osoby, jejichž znalosti daného jazyka se blíží standardu rodilého mluvčího), ale též ostatní nerodilí mluvčí, kteří dosáhli alespoň standardu jazykové
úrovně A 2, aniž by nutili partnery v komunikaci, aby vyvíjeli při poslechu nadměrné úsilí;

→ **v roli pisatele** může student jako aktivní tvůrce psaného textu mít ambici splnit poněkud vyšší kritéria formální správnosti takového textu, zvláště pak v dopisech adresovaných neznámým lidem. Skutečnost, že bude mít přístup k vhodným pomůckám (slovníkům, příručkám atd.) a že při zpracovávání písemného elaborátu (dopisu, žádosti atd.) nebude omezen časem, mu umožní uspokojit kritéria formální správnosti snadněji než při mluveném projevu.

Závěrem je třeba znovu zdůraznit, že k efektivitě komunikace do značné míry přispívají partneři, kteří se studentem na úrovni A 2 komunikují a od nichž je očekávána přiměřená míra tolerance, trpělivosti a spolupráce. Jinak by totiž studující se znalostmi a dovednostmi na úrovni A 2 výše popsaných očekávaných výsledků těžko dosáhl. Schopnost vyjadřovat se s jistotou, a to i v situacích, které jsou poněkud náročnější, nezíská student ani tak dalším memorováním nového lexika či gramatických paradigmat, nýbrž spíše užíváním jazyka v praxi, kde má možnost opakovat, upevňovat a dále rozvíjet dosažené jazykové vědomosti a řečové dovednosti.

DODATEK A

Výslovnost a intonace

Obsah

1. Úvod
2. Výslovnost hlásek
   2.1. Výslovnost samohlásek
   2.1.1. Krátké samohlásky
   2.1.2. Dlouhé samohlásky
   2.2. Výslovnost dvojhlásek
   2.3. Výslovnost souhlásek
3. Změny
3.1. Volné vyznění na konci slova
3.2. Asimilace neboli spodoba souhlásek
3.2.1. Spojení znělá – neznělá
3.2.2. Spojení neznělá – znělá
3.2.3. Existence tzv. rázu
3.3. Výslovnost zdvojených souhlásek
4. Přízvuk
   4.1. Nepřízvučná slova neboli enklitika
5. Intonace
   5.1. Intonační vzorec klesavý
   5.2. Intonační vzorec stoupavý

1. ÚVOD

Výslovnost jednotlivých slov i slovních spojení, slovních celků, jakož i intonace vět – to vše je pro komunikaci nezbytné. Pokud mluví svým jazykem rodilý mluvčí, dá se předpokládat, že jeho výslovnost bude vždy správná. Lidé však mohou mluvit příliš rychle, nemusí dobře artikulovat, mohou polykat konce slov nebo jiné nepřízvučné slabiky, mohou příliš přivírat nebo naopak hodně otvírat ústa, mohou mluvit potichu atd. I v komunikaci dvou rodilých mluvčích může jeden z nich mít tak nedbalou nebo nezřetelnou výslovnost, že se ten druhý musí více soustředit, aby pochopil, co se mu říká.

Správná, pečlivá a spisovná výslovnost spolu se správnou intonací je používána na všech typech škol, v celém vzdělávacím systému, při veřejných projevech, v médiích, při různých společenských akcích apod. Cizinec, který se učí češtinu, by měl takovýmto projevům rozumět. Nejde však jen o pasivní porozumění, sám by se měl umět také do konverzace či dialogu zapojit, což znamená nejen správně reagovat na to, co slyšel, ale také se umět správně vyjádřit, aby mu druhá strana rozuměla.

Na stupni A 2 (nazývaném WAYSTAGE) by měl cizinec:
a) jakožto posluchač rozumět slovům, výrazům a větám užitým v hovoru v trochu pomalejším, ale přesto přirozeném tempu, a to jak v situaci, kdy jazyka používá rodilý mluvčí, tak i tehdy, mluví-li česky nějaký jiný cizinec,
b) jakožto mluvčí vyslovovat tak, aby mu posluchač rozuměl, užít správné intonace a dovést zdůraznit to, na čem mu záleží.

Aby toho dosáhl, je třeba:
a) aby měl dost praxe v poslechu, tj. v kontaktu s jiným mluvčím, aby poslouchal rádio, televizi, magnetofonové nahrávky, filmy,
b) aby kromě správné výslovnosti slov, slovních spojení a vět dokázal používat aktuálního větného členění, aby při delších celcích správně artikuloval a správně intonoval větu, případně výpověď dokreslil správnou melodií. K vlastnímu nácviku zejména intonace a tempa řeči by měl využívat práce v audiovizuální pracovně nebo laboratoři,
c) měl by umět slyšený text napsat, tzn. měl by znát základy ortografie: když si slyšené slovo, kterému nerozumí, napíše správně, může si je pak vyhledat ve slovníku,
d) měl by umět také jasně a zřetelně přečíst napsaný text: musí tedy znát logická spojení slov, vědět, kde udělat menší nebo větší pauzu, která slova spojit a která naopak oddělit, aby nedocházelo ke ztíženému porozumění.

Z toho vyplývá, že by měl umět naprosto správně artikulovat samohlásky, dvojhlásky, souhlásky i skupiny souhlásek, měl by dokázat vyslovit se správným přízvukem slovo nebo slovní spojení, měl by ovládat správnou intonaci vět (oznamovacích, tázacích, zvolacích, žádacích) , měl by umět rozlišit ve větě homofona a měl by dokázat silou hlasu zdůraznit to, co je důležité, popř. použít neobvyklého slovosledu.

V následujícím přehledu bude pozornost věnována výslovnosti samohlásek, dvojhlásek, souhlásek a souhláskových skupin, a to samozřejmě výslovnosti spisovné. Někde se však objeví i zmínka o možnostech zjednodušení, pokud půjde o jev velmi frekventovaný. Jde zejména o některé jevy z obecné češtiny. Běžně mluvený jazyk charakterizuje především změna koncovek při deklinaci nebo konjugaci (snaha po vyrovnávání tvarů).

2. VÝSLOVNOST HLÁSEK

Správná výslovnost jednotlivých hlásek je důležitá a cizincům nemusí činit větší potíže. Stejně důležitá je však správná výslovnost hláskových seskupení v jednotlivých slovech.

2.1. VÝSLOVNOST SAMOHLÁSEK

V češtině existuje v mluvené formě pět samohlásek (*a, e, i, o, u*), v psané formě je jich šest (tou šestou je *y*). V češtině není rozdíl ve výslovnosti *i - y* (ani u jejich dlouhých variant – *í –ý*). Při psaní má však užití *i/y* nebo *í/ý* velkou důležitost, protože se tak může vyjadřovat jednak rozdíl ve významu slov a jednak při tvoření forem slov (při deklinaci) slouží jako základní rys při rozdělení typů na tzv. tvrdé a měkké.

Všechny samohlásky mohou být krátké nebo dlouhé.
2.1.1. Krátké samohlásky se vyslovují krátce. Důležité je, že v češtině nikdy nedochází k redukci samohlásek, i když nejsou pod přízvukem.

Podle pozice úst (čelistí) se samohlásky dělí na vysoké (*i, u*), středové (*e, o*) a nízké (*a*). Při tvorbě samohlásek *o* a *u* zaokrouhlujeme ústa. Není správné vyslovovat *i* jako samohlásku středovou a *e* jako samohlásku nízkou, k čemuž někdy u rodilých mluvčích v nekultivovaném projevu dochází.

2.1.2. Dlouhé samohlásky se vyslovují dlouze, někdy polodlouze. Při vyslovování *í, ú, é* a *ó* se ústa ještě víc přivírají, při vyslovování *á* se ústa více otevírají. V písmu se dlouhé samohlásky označují čárkou nad písmenem, u samohlásky *u* pak ještě i kroužkem – *ů* (je-li dlouhé *ú* uprostřed nebo na konci slova).

Dlouhé *ó* se vyskytuje v citoslovcích (*ó*), při zdůraznění krátkých replik (*nó, ba jó*) nebo ve slovech cizího původu (*gól, haló*). V exponovaných situacích se může *o* prodloužit, např. při volání o pomoc: *pomóc*. Některá slova cizího původu se píšou sice krátce, ale vyslovují se polodlouze, např. *citron, globus, šampon*. Pro zdůraznění se mohou prodlužovat (v emfazi) i některé partikule, např.: *né, ba né, ále.*

Pro českého mluvčího je typické spíše větší otevírání úst než jejich zavírání. Proto se někdy v hovoru zkracují samohlásky vysoké, tj. *ú* a *í*. Týká se to dlouhého *ů* u adverbií *domů* a *dolů* v hovorové češtině. Je možné slyšet: *domu, dolu*, popř. *dólu* a *dóle*, délka se tady přesouvá na hlásku *ó* – zřejmě z rytmických důvodů, aby se toto slovo vyrovnalo tříslabičnému adverbiu opačného významu: *nahoře, nahoru*. Vyrovnávání však pokračuje dál: u těchto dvou slov je možné někdy slyšet výslovnost s polodlouhým *ó*, tedy: *nahóře, nahóru*. Tuto výslovnost je ovšem možné slyšet jen v situacích, kdy mluvčí chce uvedená adverbia zdůraznit, např. při volání.

V běžné výslovnosti může také dojít ke krácení dlouhého *í*. Je možné tedy slyšet místo *není – neni*, místo *paní – pani* a podobně: *umím – umim*, *myslím – myslim*, *říkám – řikám (říkáš – řikáš)*, *mluvím – mluvim*, *rozumím – rozumim* atd.

Kromě krátkého a dlouhého *e* (tedy *e* s čárkou – *é*), se v písmu objevuje také *e* s háčkem – ***ě.*** Vyslovujeme je trojím způsobem:
a) po *ď, ť* a *ň* se háček nepíše nad těmito souhláskami, ale přesouvá se nad následující *e*: čteme tedy *děkan* [ďekan], *tělo* [ťelo], *něco* [ňeco]
b) po *p, b, v, f* se vyslovuje jako *j*: *pěna* [pjena], *běžet* [bježet], *věřit* [vjeřit], *v Ufě* [v ‘ufje]
c) po *m* se vyslovuje jako *mň*: *město* [mňesto].

2.2. VÝSLOVNOST DVOJHLÁSEK

Ačkoli se v českých mluvnicích uvádějí tři dvojhlásky, je typická pro češtinu jen dvojhláska *ou*. Ostatní dvě, *au* a *eu*, se vyskytují jen ve slovech cizího původu, např. *aut*, *auto*, *automat*, *autobus*, nebo v citoslovcích (*au*, *mňau*), *eu* pak v cizích slovech jako *euro*, *neurologie*, *pneumatika*. Z uvedených případů jasně vyplývá, že v češtině se dvojhlásky tvoří spojením se samohláskou *u* na druhém místě. Obě samohlásky ve dvojhláskách je třeba vyslovovat zřetelně.

Dvojhlásku *ou* je v češtině slyšet často. Vyskytuje se nejen uprostřed slov (*houba*, *louka*, *zoufalý*, *koupit*, *foukat*, *souviset*), ale hlavně v koncovkách slov.

V konjugaci sloves je to ve 3. os. pl. u sloves 1. a 2. třídy, tedy: *oni nesou*, *berou*, *jdou*, *píšou*, *tisknou*, *dosáhnou*, *začnou*, a pak také ve tvarech odvozených od této formy, např. u adjektiv slovesných: *vedoucí*, *jedoucí*, *mrznoucí* apod. Patří sem i slovesa 3. třídy v hovorové výslovnosti: *oni hrajou*, *studujou* (spisovně: *hrají*, *studují*).

V deklinaci se objevuje dvojhláska *ou* u feminin v akuzativu singuláru, a sice u tvrdých adjektiv (*mám velkou knihu*), u substantivizovaných adjektiv (*vidím paní vrátnou*), u zájmem (*mou*, *tvou*, *svou knihu*, podobně u dalších zájmen jako *kterou*, *nějakou*, *kteroukoli*, *žádnou*), a pak v instrumentálu singuláru feminin: u substantiv (*se sestrou*), u substantivizovaných adjektiv (*s vrátnou*), u adjektiv (*s malou sestrou*), zájmen posesivních (*s mou*, *tvou, svou sestrou*), zájmen demonstrativních (*s tou*, *s touto*, *s touhle*, *s tamtou sestrou*), u zájmen neurčitých a záporných (*s kterou*, *s nějakou*, *s kteroukoli*, *s jakousi*, *se žádnou knihou*) a také u číslovky jedna (*s jednou sestrou*). Tuto dvojhlásku je možno slyšet i u číslovek druhových za stejných podmínek (*pátou knihu*, *s devátou knihou*) nebo u maskulin životných zakončených samohláskou *-a*: *mluví s předsedou.*

Ze všech těchto případů je jasné, že čeština pokládá za dvojhlásky jen spojení samohlásek s hláskou *u* na druhém místě. Nepatří sem tedy spojení samohlásek s hláskou *i* na prvním místě. Taková spojení se vyskytují jen ve slovech cizího původu a vyslovují se dvouslabičně, ovšem při výslovnosti slyšíme po *i* souhlásku *j*. Příklady: *ia* – diabetický, *ie* – prémie, *ii* – v galerii, *io* – rádio, *iu* – stipendium.

2.3. VÝSLOVNOST SOUHLÁSEK

Podle místa, kde se souhlásky tvoří, se rozeznávají:
a) souhlásky obouretné: *p, b, m*
b) souhlásky retozubné: *v, f*
c) souhlásky dásňové: *t, d, n, s, š, z, ž, c, č, l, r, ř*
d) souhlásky předopatrové: *ť, ď, ň, j*
e) souhlásky zadopatrové: *k, g, ch*
f) souhláska hrtanová: *h*

Podle způsobu tvoření se dělí souhlásky:
a) na ražené:
aa) ústní: *b, p, d, t, ď, ť, g, k*
ab) nosové (nosní): *m, n, ň*
b) na polotřené: *c, č*
c) na třené: *v, f, z, s, ž, š, h, ch, j*
sem patří i: *l, r, ř*

Souhláska *l* se někdy chová jako samohláska, může totiž tvořit slabiku, např. *vlk, mlha, slza, nesl, Vltava.*

Souhláska *r* může také tvořit slabiku, např. *krk, prst, prší, mrzne, krmení*.

Výslovnost většiny českých souhlásek nečiní cizincům potíže (pokud nerozlišují ve svém jazyce některé podobně tvořené souhlásky, bude jim jejich rozlišování v češtině dělat problémy, např. *b – p, r – l, z – s*). Obtížné jsou jen souhlásky *r* (pro někoho) a *ř* – obě nutno vyslovit „ hrčivě“, zvláště souhlásku *r*.

Je nutno také upozornit na fakt, že souhláska **ch** se píše dvěma písmeny, ačkoli představuje jeden zvuk. Ve slovníku je pak nutné hledat slova, která souhláskou *ch* začínají, za písmenem **h** a před písmenem **i**.

3. ZMĚNY VE VÝSLOVNOSTI SOUHLÁSEK

Při spojování souhlásek může docházet k některým změnám. Jedná se zejména o tzv. volné vyznění na konci slov (viz dále 3.1.) a o tzv. spodobu (asimilaci) souhlásek na začátku nebo uprostřed slova (viz dále 3.2.). K tomu je třeba říci, že souhlásky se v češtině dělí na dvě skupiny podle toho, zda v hlavě (nebo v krku) „znějí“, nebo ne. Dělí se tedy:
a) na neznělé: *p, f, t, ť, s, š, k, ch, c, č*
b) na znělé: ba) *b, v, d, ď, z, ž, g, h*
bb) *r, l, m, n, ň, j*

Souhlásky neznělé a znělé ze skupiny ba) tvoří páry, jsou to tzv. souhlásky párové. Jsou si velice podobné místem i způsobem tvoření, liší se však právě tou ne/znělostí:
b – p, v – f, d – t, ď – ť, z – s, ž – š, g – k, h – ch.

Mezi neznělé souhlásky patří ještě *c* a *č*, ty však nemají odpovídající znělý protějšek, alespoň v psané podobě ne. Zněle se mohou vyslovit, fonetickým přepisem se píšou [dz, dž]. Tyto souhlásky je možno slyšet v případě, že *c* a *č* stojí před znělou souhláskou (viz dále).

Ve skupině souhlásek v bodě bb) jsou souhlásky, které jsou vždy znělé, při jejich výslovnosti nedochází k žádným změnám. Říkáme jim také jedinečné. Jakožto znělé souhlásky však mají vliv na výslovnost předcházející neznělé souhlásky (viz dále).

Poněkud zvláštní postavení má dosud nezařazená souhláska *ř*. Ta může být totiž jak znělá, tak neznělá:

a) jako znělé se *ř* vyslovuje na začátku slova, následuje-li po něm samohláska (*řeka*), nebo ve spojení se znělou souhláskou (*řve, dře*) nebo mezi samohláskami (*moře, kuře*),

b) jako neznělé se *ř* vyslovuje na konci slova (*keř, Řehoř*). Ve spojení s neznělou se vyslovuje nezněle (*třída, nekuřte, křičet*). Rodilí mluvčí si tuto dvojí výslovnost souhlásky *ř* ani neuvědomují.

3.1. VOLNÉ VYZNĚNÍ NA KONCI SLOVA

Pravidlem je, že znělá souhláska (nikoli jedinečná) se vyslovuje na konci slova jako neznělá, tedy jako její párový protějšek:

b > [p] : zub, dub
v > [f] : lev, kov
d > [t] : led, soused
ď > [ť] : loď, káď
z > [s] : obraz, vůz
ž > [š] : muž, pláž
g > [k] : grog, biolog
h > [ch] : roh, zásah

Jestliže však po takovém slově následuje slovo začínající znělou souhláskou, vysloví se koncová znělá samozřejmě zněle. Je to tím, že v proudu řeči se slova vážou, patří-li jako celek k sobě. Takže např. ve spojení *obraz dole na zemi* se *z* na konci slova výslovnostně nemění [obrazdole], podobně *zub bolí* [zubbolí], *lev zmizel* [levzmizel] apod.

3.2. ASIMILACE NEBOLI SPODOBA SOUHLÁSEK

Jestliže se na začátku nebo uprostřed slova setkají dvě nebo více souhlásek stejného typu, nedochází k žádným výslovnostním změnám. Týká se to i spojení slov. Tedy dvě znělé souhlásky vedle sebe se vyslovují zněle (např. *chodba, nad zemí*), dvě neznělé se vyslovují nezněle (*botka, k tobě*). Ke změnám ve výslovnosti dojde v případě, že jedna souhláska je znělá a druhá neznělá (nebo v opačném pořadí). Vliv na výslovnost takových dvou (nebo tří) souhlásek má (až na výjimky) vždy souhláska druhá: ta se nikdy nemění (jde o tzv. regresivní asimilaci).

3.2.1. Spojení znělá – neznělá

Ve spojení znělá – neznělá se celá skupina vysloví nezněle, tedy jako neznělá + neznělá:

bs > [ps]: obsadit
vč > [fč]: včera
dč > [tč]: předčasný
dch > [tch]: odchovat
dš > [tš]: nadšený
ďk > [ťk]: loďka
zt > [st]: roztáhnout
žk > [šk]: tužka
hk > [chk]: lehký

Nejčastější skupinou je spojení znělé souhlásky s neznělou *k*:
vodka [tk], polévka [fk], lebka [pk], sázka [sk], zahrádka [tk], dívka [fk], podrážka [šk], bezkrevný [sk].
Ke stejnému jevu dochází i při spojení předložky se jménem:
pod strom [potstrom], nad Prahou [natprahou]. V češtině se předložky důsledně vyslovují se slovním druhem, ke kterému patří (se substantivem, případně s adjektivem, zájmenem nebo číslovkou). Tvoří s těmito ohebnými slovy jeden celek.

Pokud jde o souhlásky *c* a *č*, i ony ovlivňují předcházející znělé souhlásky (viz výše příklady včera, předčasný), nebo např. *srdce* – dc [tc]. Podobně i *bez cukru* zc > [sc] proti *bez bytu* zb > [zb], *od čáry* dč > [tč] proti *od garáže* dg > [dg].

3.2.2. Spojení neznělá – znělá

Ve spojení neznělá – znělá se celá skupina vysloví zněle, tedy jako znělá + znělá:
kd > [gd]: kdo, kde, kdy, někdo, nikde
sb > [zb]: prosba, kresba
tb > [db]: kletba
Podobně i ve spojeních slov: *náš dům* šd > [žd]
Souhlásky *c* a *č* se v tomto případě vysloví jako [dz], [dž]:
léčba čb > [džb], *leckdo* kd > [dzgd].
Nutno připomenout, že skupiny souhlásek tohoto typu, tedy neznělá + znělá, se nevyskytují v českých slovech tak často jako opačné spojení, tedy znělá + neznělá.

Zvláštním způsobem se chová souhláska *v*, stojí-li na druhém místě. Měla by právo ovlivnit předcházející souhlásky, chová se však indiferentně. Souhlásková skupina se totiž vyslovuje tak, jak ji vidíme napsanou, tedy:
tvá [tv], tedy vysloví se neznělá + znělá,
dva [dv], vysloví se dvě znělé,
svůj [sv], tedy neznělá + znělá,
zvolit [zv], tedy dvě znělé.
Podobně i ve spojení slov *k vozu, koš vína*.

Výjimečná je také výslovnost souhláskové skupiny *sh*. V Čechách se – proti pravidlu – vyslovuje tato skupina jako [sch], jde tedy o změnu progresivní, první souhláska – v našem případě neznělá – ovlivňuje výslovnost druhé, tedy znělé souhlásky. Vyslovujeme tedy:
shoda [schoda], *na shledanou* [naschledanou], *shodit* [schoďit] atd. Na Moravě se však vyslovuje tato skupina jako [*zh*], tedy podle „pravidel“, druhá souhláska, znělá, ovlivňuje první souhlásku, neznělou:
shoda [zhoda], *na shledanou* [nazhledanou], *shodit* [zhoďit].

Při spojení slov a ve větných celcích se jako neznělá souhláska chová také tzv. **ráz** (viz dále).

3.2.3. Existence tzv. rázu

Samohlásku na začátku slova je možno vyslovit buď jemně (s tak zvaným nerázovým začátkem) nebo tvrdě (s rázovým začátkem). Pro češtinu je typický právě tvrdý začátek slov začínajících samohláskou. Užívá se zde termínu **ráz**, toto slovo se překládá např. do angličtiny jako „glottal stop“, do francouzštiny jako „coup de glotte“, do němčiny „fester Einsatz“. Při přepisu výslovnosti se označuje jako apostrof před danou samohláskou, např. ‘auto, přijdu ‘určitě, Pavla ‘a ‘Adam, byl ‘ospalý.

Ráz je zvuk „neznělý“ a jeho přítomnost ovlivňuje předcházející znělé souhlásky. Končí-li ve spojení dvou slov (např. předložky se substantivem) první slovo znělou souhlásku a druhé slovo začíná samohláskou, uplatňuje se zde ráz: koncová znělá souhláska v prvním slově se mění na neznělou jako při asimilaci uvedené v bodě 3.2.1.:
v Americe [vyslov: f‘americe], *z Evropy* [s‘evropi], *pod autem* [pot‘autem], *nad oknem* [nat ‘oknem].

Platí to i pro spojení předložky s adjektivem: v absolutní *tmě* [f ‘apsolutňí tmňe].

Výslovnost s rázem se objevuje i ve složeninách slov, např. *bezútěšný* [bes‘úťešní], *nadoblačný* [nat‘oblační], *pravoúhlý* [pravo‘úhlí], *jihoamerický* [jiho‘americkí], *nejobtížnější* [nej ‘opťížnější].

Ráz je možno také slyšet při spojení dvou slov, z nichž jedno končí samohláskou a druhé samohláskou začíná:
po ulici [po‘ulici], *do Ameriky* [do‘ameriki].

Jestliže se v takovém případě setkají dvě stejné samohlásky, musíme ráz vyslovit velice zřetelně:
po obědě [po‘objeďe], *neexistuje* [ne’egzistuje], *za Alenou* [za‘alenou].

Ráz se vyslovuje samozřejmě i před spojkami *a, i, avšak, ač, ačkoli(v), i když* apod., např.:
lev a tygr [lef‘atigr], *četl a psal* [četl‘apsal], *otec i syn* [otec‘isin].

3.3. VÝSLOVNOST ZDVOJENÝCH SOUHLÁSEK

V češtině existují případy, kdy se vedle sebe vyskytují dvě stejné souhlásky nebo souhlásky, které jsou stejné ve výslovnosti. Takové souhlásky se vyslovují většinou nezdvojeně, tedy: *Anna* [ana], *panna* [pana]. Podobně při odvozování slov: *leccos* [lecos], *měkký* [mňekí], *kamenný* [kamení], *plynný* [pliní], *babiččin* [babičin], *Zdeniččin* [zdeňičin].

Dvě stejně vyslovované souhlásky se vysloví jako jedna: *slezský* [sleskí], *pražští* [prašťí], *rozsvítit* [rosvíťit] – první znělá souhláska se asimiluje vlivem druhé neznělé na neznělou. V běžné mluvě lze jako jednu souhlásku vyslovit i dvě souhlásky v koncovkách adjektiv při stupňování, tedy *nižší* [vyslov ňiší], *vyšší* [viší], ale je možné a správnější vyslovit souhlásku zdvojeně [ňišší, višší]. Podobně je tomu i u slov tvořených prefixy, např. *rozzlobit se* [rozlobit i rozzlobit], *bezzubý* [bezubí i bezzubí]. Většinou se však doporučuje souhlásky v takových případech vyslovovat nespojitě. To se týká zvláště superlativu: *nejjemnější* [nejjemňejší], *nejjednodušší* [nejjednodušší].

4. PŘÍZVUK

Přízvuk je v češtině vždy na první slabice. Zdánlivý posun na druhou slabiku se vyskytuje jen ve dvou slovech, ale jde tu spíše o mimořádné zesílení druhé slabiky: *ahoj* [a´hoj], *aha* [a'ha]. Bylo už řečeno, že jednoslabičné předložky se vyslovují se svým (většinou) podstatným jménem a berou na sebe přízvuk: *na stole* ('na stole), *ve třídě* ('ve třídě), *pod židlí* ('pod židlí). Vstupuje-li však mezi předložku a substantivum adjektivum, má pak substantivum svůj přízvuk, tedy: *'ve starém 'domě, 'do naší 'školy, 'se známými 'lidmi*. Chceme-li zdůraznit význam slova za předložkou, pak bude předložka bez přízvuku: *volby do 'Národního 'shromáždění, ve 'čtrnáctém 'století, opera Rusalka od 'Antonína Dvořáka.*

4.1. NEPŘÍZVUČNÁ SLOVA NEBOLI ENKLITIKA – PŘÍKLONKY

Tato slova, většinou jednoslabičná, nemají nikdy přízvuk, nemohou proto stát na prvním místě ve větě. Stojí za prvním větným členem. Tím může být buď jedno slovo nebo více slov tvořících slovní spojení, např. *Včera*, nebo *Včera večer*, nebo *Včera večer v osm hodin.*

Za příklonky pokládáme:
a) zájmena osobní v genitivu, dativu a akuzativu, tedy *mě, mi, tě, ti, ho, mu*
b) zájmena reflexivní *se, si*
c) někdy demonstrativní zájmeno *to* (pouze v této formě)
d) tvary pomocného slovesa *být* při tvoření minulého času, tedy:
jsem, jsi, jsme, jste
e) tvary pomocného slovesa *být* při tvoření kondicionálu, tedy:
bych, bys, by, bychom, byste, by
f) spojka *-li*, která se ovšem píše se spojovníkem a řadí se za sloveso: *budeš-li mít čas; může-li přijít*
g) spojka *však*: *Chtěl zůstat, musel však odejít.*
h) adverbium místa *tu* a někdy i *tam*:
Neví nic, protože tu nebyl.
Přinesli mu tam spoustu knih.
i) spojka *totiž*: *Šel s nimi, měl totiž čas.*

Sejde-li se příklonek v jedné větě více, řídí se pevnými pravidly. Na prvním místě jsou tvary pomocného slovesa *být*, na druhém reflexiva, na třetím osobní zájmena (přičemž dativ vždy předchází akuzativu), pak zájmeno demonstrativní, adverbia a spojka. Přehledně je to možno vyjádřit touto tabulkou:

pom.slov. *být* v min. čase nebo v kond.	refl. zá-jm.	osobní zájm.	dem. zájm.	adv.	spojka
jsem, jsi, jsme, jste bych, bys, by, bychom, byste, by	se si	mě, mi tě, ti ho, mu ji, jí nás, nám vás, vám je, jim jich	to	tu tam	však

Příklady:
Já jsem se ho na to neptal. Nebáli *jsme se jich*. Tu knihu *jsme mu tam však* nechali. Vy *byste si jí* nevšiml. Koupila *jste mu* ty noviny? Ano, koupila *jsem mu je*. Nechala *jsem mu je tu* ráno. Řekl *byste jim to*? Nechal *byste mu to tu* do zítřka?

V minulém čase a v kondicionálu reflexivních sloves se uplatňují tvary tzv. stažené: *díval ses* (místo *díval jsi se*), *koupil sis* (místo *koupil jsi si*), *díval by ses* (místo *díval bys se)*, *koupil by sis*(místo *koupil bys si*). Příklady:
Proč ses na to nezeptal? Proč sis je nevzal s sebou? Říkali, že by sis to koupil, kdyby ses na to lépe podíval.

Vzhledem k tomu, že tato enklitika jsou pronášena malou silou hlasu a jsou vyslovována všechna jako jeden celek, bude muset cizinec vyvinout velké úsilí, aby mluvčímu, který je užil, porozuměl a naopak cizinci bude trvat delší dobu, než je sám použije aktivně v plynulém rytmu řeči. Problém spočívá v tom, že cizinci nebude činit potíže tato enklitika vyslovit, ale vyžádá si od něho dost času, než bude schopen enklitik použít plynně a rychle, aby je nepro-

kládal pauzami. Správné řazení enklitik těsně souvisí s gramatikou, bude proto třeba při probírání jednotlivých forem soustředit pozornost právě na nácvik jejich užití, což vyžaduje poměrně velký dril. V případě užití osobních zájmen nesmí cizinec zapomenout na rod substantiva, které zájmeno v dané větě nahrazuje. U reflexivních sloves si pak užití *se* nebo *si* musí student také zautomatizovat.

5. INTONACE

Při pronášení jednotlivých vět musí cizinec dbát na to, aby jím přednesené věty odpovídaly tónovou výškou větám proneseným rodilým mluvčím. V zásadě máme dva typy vět, které se liší intonací:
a) intonace klesavá se užívá ve větách oznamovacích, zvolacích, žádacích a v otázce doplňovací,
b) intonace stoupavá se užívá v otázce zjišťovací.
V odborné literatuře se mluví o tzv. intonačních vzorcích.

5.1. INTONAČNÍ VZOREC KLESAVÝ ZNAMENÁ, ŽE ZAČÁTEK VĚTY JE VYŠŠÍ NEŽ JEJÍ KONEC.

Jednoslabičné slovo na konci věty je proneseno v nižší poloze:

Byl jsem
tam.

Je-li slovo víceslabičné, nekoncové slabiky se pronášejí trochu výše, poslední slabika je však nejnižší:

do–
Byl jsem
ma.

_____

ve
Byl jsem
škole.

_____

v Po-

Bydleli
děbradech.

_____

pra-
Nechtěli vůbec
covat.

_____

Stejný intonační vzorec má i otázka doplňovací:

_____

Co je
to?

_____

kou-
Kdo jsi to
pil?

---

ne–
Čemu jsi
rozuměl?

Hlasem klesáme ovšem jen na konci věty. Užijeme-li tedy souvětí, musí konec věty, za kterou následuje věta další, mít stoupavou melodii. Projeví se to tak, že víceslabičný celek v první části klesne oproti původní tónové výšce, ale konec se zdvihne. V případě jednoslabičného slova k žádnému poklesnutí nedochází.

---

tam, ne-
Byl jsem ale o ničem takovém jsem slyšel.

---

ma, do-
Byl jsem protože jsem se necítil
do- bře.

---

děbradech, Pra-
Bydleli protože je to blízko
v Po- hy.

Problémy může také působit intonace vět s tak zvaným dovětkem. Ačkoli se na konci píše otazník, nejedná se o otázku, je to konstatování skutečnosti, mluvčí je přesvědčen o tom, že má pravdu a čeká jen od partnera v dialogu, že mu jeho názor potvrdí. Proto také intonace hlavní věty je klesavá a dovětek se pronáší trochu zvýšeným hlasem, je-li jednoslabičný, a zvýšením a klesnutím hlasu (jako zakončení jakékoli jiné věty), je-li dvouslabičný.

---

ne-
Petr tam že?
byl,

---

ne-
Petr tam že
byl, ne?

---

ve-
Pavel přišel až že
čer, ano?

Ve větách zvolacích a rozkazovacích je intonační vzorec stejný:

---

vel-
Ten je
ký!

---

ne-
Nikdy bychom
odešli!

---

kni-
Půjč mi tu
hu.

---

dve-
Zavřete za sebou
ře.

5.2. INTONAČNÍ VZOREC STOUPAVÝ SE VYSKYTUJE V OTÁZCE ZJIŠŤOVACÍ.

Konec věty se pronáší ve vyšší tónině než slova předcházející. Je-li poslední slovo víceslabičné, první z těchto slabik tónově klesne, další se zvedají.

---

byl ?
Už jsi tam

---

ven?
Půjdeš

---

ma ?
Jsi každý večer
do-

---

zahra-
Viděl jsi ho dě?
na

Při intonování vět záleží také na tom, pronáší-li se věta neutrálně nebo chce-li se v ní něco zdůraznit. Větu *Přišel pozdě* je tedy možno pronést buď neutrálně:

Přišel
pozdě.

---

nebo s důrazem na slovo *pozdě*:

---

po-
Přišel
zdě.

V prvním příkladu se konstatuje fakt. Ve druhém mluvčí vyjadřuje nesouhlas nebo kritiku. Z intonace věty partner hned pochopí, že se mluvčímu něco nelíbí. Pro cizince je důležité, aby

pasivně přijímanou informaci dovedl na základě intonace mluvčího správně pochopit. Sám se asi v tomto stadiu studia k podobným nuancím nedostane, může se jim však naučit odposlechem.

Cizinec se naučil, že zjišťovací otázky začínají slovesem. V praxi se však může setkat s tím, že zjišťovací otázka má podobu (a slovosled) věty oznamovací a právě jen intonace ukazuje, že se jedná o otázku.

Místo: *Není tu Petr ?*	je možné se ptát: *Petr tu není?*
tr ?	ní ?
Není tu	Petr tu
Pe-	ne-

Věta oznamovací by zněla:

ne-
Petr tu
ní.

DODATEK B

Mluvnice (gramatika)

A. TVAROSLOVÍ (MORFOLOGIE)

Úvodem

Jak známo, zabývá se tvarosloví druhy slov z hlediska jejich možných tvarů, jakož i významů těchto tvarů. Tradičně se slovních druhů rozeznává deset. Dělí se do dvou skupin. Do skupiny ohebných se zařazují slova, která se skloňují (podstatná jména, přídavná jména, zájmena, číslovky), a slova, která se časují (slovesa). Do skupiny neohebných se zařazují slova, která svůj základní tvar nemění (příslovce, předložky, spojky, citoslovce, částice).

Skloňování (deklinace) podstatných jmen (substantiv) je většinou substantivní (jmenné), skloňování přídavných jmen (adjektiv) je většinou adjektivní (složené). Skloňování zájmen (pronomin) je většinou zájmenné, nebo adjektivní, někdy však i substantivní, nebo nepravidelné. Rovněž skloňování číslovek (numerálií) je buď substantivní, nebo adjektivní, nebo zájmenné, anebo nepravidelné. U skloňovaných druhů slov se určují mluvnické kategorie pádu, čísla a jmenného rodu.

Časování (konjugace) sloves vychází zhruba ze dvou souborů koncovek (-u, -eš, -e; -eme, -ete, -ou / -m, -š, -í/-á; -me, -te, -í/-ejí/ějí/-ají), připojovaných v jednoduchých tvarech podle potřeby k tvarotvornému základu (popřip. ke kmeni přítomnému). U časovaného slovního druhu, tedy u slovesa, se určují mluvnické kategorie osoby, čísla, způsobu, času, slovesného rodu a vidu.

Ač se toto tradiční dělení zdá být velmi logické a z hlediska popisu slovních druhů zcela vyčerpávající, nedokáže (jako by ostatně nedokázal ani jakýkoliv jiný systém, vytvořený podle jiných hledisek) všechny existující tvary slovních druhů zahrnout bez výjimky. Ne všechna substantiva, adjektiva, zájmena či číslovky totiž lze skloňovat. Ne u každého slovesného tvaru lze určit osobu, číslo, čas. Hranice mezi jednotlivými slovními druhy jsou často nejasné. V některých případech přechází jeden slovní druh v jiný plynule.

Kromě toho, máme-li především na mysli jazyk jako nástroj komunikace, bylo by namístě se v morfologickém popisu zabývat nejdříve slovesem, jakožto jednotkou v češtině po stránce komunikace nejnosnější, a teprve v následujícím pořadí substantivem, adjektivem, hned však vzápětí adverbiem, pak teprve číslovkou, zájmenem, poté však citoslovcem a teprve nakonec předložkou, spojkou a částicí jakožto slovními druhy zcela nesamostatnými. My se však v tomto svém popisu slovních druhů od jejich tradičního uspořádání v zásadě neodchylujeme.

Přesto však ve snaze přece jen nějak pojmout slovní druhy jako homogenní a v podstatě těžko dělitelný celek pohlížíme oním netradičním způsobem alespoň na vzájemně propojenou a jen těžko dělitelnou soustavu mluvnických kategorií slovních druhů. Dojdeme pak k názoru, že určovat u skloňovaných slovních druhů jen onen tradiční pád, číslo, rod a u slovesa osobu, číslo, způsob, čas, rod slovesný a vid je v mnoha případech značným zjednodušením. Vždyť to, co bývá často označováno jako jmenný rod podstatných a přídavných jmen, zájmen a číslovek, se pravidelně vyskytuje a je nutno rozeznávat ve většině složených tvarů slovesných. Kategorie vidu je velmi důležitá u podstatných či přídavných jmen slovesných, kategorii osoby je nutno si někdy uvědomovat i u slovních druhů skloňovaných. A tak se alespoň v tomto od tradičního morfologického popisu odchylujeme a úvodem si všímáme soustavy mluvnických kategorií jako celku, přičemž prostředkem pro stanovení pořadí v jejich postupném výčtu nám je právě míra srozumitelnosti co nejkratšího samostatného (často pak jednoslovného) sdělení.

1. MLUVNICKÉ KATEGORIE

1.1. Slovesný způsob

Oznamovací způsob (indikativ)

Vrátím se. Vrátíš se? Nevrátíme se. Nevrátíte se? Vrátil ses. Vrátil ses? Nevrátil ses. Nevrátil ses? Vrátil jste se. Vrátil jste se? Nevrátil jste se. Nevrátil jste se?
Čtu. Čteš? Nečteme. Nečtete?
Četl jsi. Četl jsi? Nečetl jsi. Nečetl jsi? Četl jste. Četl jste? Nečetl jste?

Rozkazovací způsob (imperativ)

Vrať se! Nevracej se! Vraťte se! Nevracejte se!
Čti! Nečti! Čtěte! Nečtěte!

Podmiňovací způsob (kondicionál)

Vrátil by ses. Vrátil by ses? Nevrátil by ses. Nevrátil by ses? Vrátil byste se. Vrátil byste se? Nevrátil byste se. Nevrátil byste se? Vrátili byste se. Vrátili byste se? Nevrátili byste se. Nevrátili byste se?
Četl bys. Četl bys? Nečetl bys. Nečetl bys? Četl byste. Četl byste? Nečetl byste. Nečetl byste? Četli byste. Četli byste? Nečetli byste. Nečetli byste?

Poznámka:
Podmiňovací způsob minulý se na úrovni A 2 neprobírá.

1.2. Slovesný čas

Přítomný čas (prézens)

Vracím se. Čtu.

Minulý čas (préteritum)

Vracel / vracela jsem se. Vrátil / vrátila jsem se.
Četl / četla jsem. Přečetl / přečetl jsem to.

Budoucí čas (futurum)

Budu se vracet. Vrátím se. Budu číst. Přečtu si to.

1.3. Gramatický jmenný rod

Mužský rod (maskulinum)

Petr se vracel. Vracel se. Viděl Petra. Viděl strom.
Petr četl. Četl knihu. Četl noviny.

Ženský rod (femininum)

Marie se vracela.Vracela se. Marie četla. Četla.

Střední rod (neutrum)

Dítě se vracelo. Vracelo se. Dítě četlo. Četlo.

1.4. Gramatické číslo

1.4.1. U počitatelných

Jednotné číslo (singulár) — Muž se vracel. Žena se vracela. Děvče se vracelo.

Množné číslo (plurál) — Muži se vraceli. Ženy se vracely. Děvčata se vracela.

Zbytky dvojného čísla (duálu) — Obě ruce se mu třásly. Bolely ho obě oči. Bolely ho uši.

1.4.2. U nepočitatelných se plurál často nepoužívá

Jména látková — Vzduch se vyčistil. Dřevo je dobrý materiál.
Jména abstraktní — Stáří je těžké. Spánek je posilující.

1.4.3. Hromadná (singularia tantum)

- pouze forma singuláru, avšak označují soubory počitatelných osob, zvířat nebo věcí

Lidstvo se rozrostlo. Ptactvo se v tu noc neozývalo. Neměli dost uhlí. Dříví leželo na zemi.

1.4.4. Pomnožná (pluralia tantum)

- pouze forma plurálu pro jednotlivinu složenou z více částí téhož druhu

Nůžky ležely na stole. Dveře byly otevřené. Kolik stály ty noviny? Přeju vám hezké Vánoce.

1.5. Gramatická osoba

1.(první) osoba

indikativ — Vracím se. Vracel / vracela jsem se. Budu se vracet.
Vracíme se. Vraceli / vracely jsme se. Budeme se vracet.
Já se vracím. Já jsem se vracel / vracela. Já se budu vracet.
My se vracíme. My jsme se vraceli / vracely. My se budeme vracet.

kondicionál — Vracel / vracela bych se.
Vraceli / vracely bychom se.
Já bych se vracel / vracela.
My bychom se vraceli / vracely.

imperativ — Vracejme se.

2. (druhá) osoba

indikativ — Vracíš se. Vracíte se. Vracel / vracela ses. Vracel / vracela jste se. Budeš se vracet.Budete se vracet.
Vracíte se.Vraceli / vracely jste se. Budete se vracet.

Ty se vracíš. Ty ses vracel / vracela. Vy jste se vracel / vracela. Vy se budete vracet.
Vy se vracíte. Vy jste se vraceli / vracely. Vy se budete vracet.

kondicionál Vracel / vracela by ses. Vracel / vracela byste se. Vraceli / vracely byste se.
Ty by ses vracel / vracela. Vy byste se vracel / vracela.
Vy byste se vraceli / vracely.

imperativ Vracej se. Vracejte se.

3. (třetí) osoba

indikativ Vrací se. Vracel se / vracela se / vracelo se. Bude se vracet.
Vracejí se. Vraceli se / vracely se / vracela se. Budou se vracet.
On / ona / ono se vrací. Petr se vrací. Marie se vrací. Děvče se vrací.
On se vracel. Petr se vracel. Ona se vracela. Marie se vracela. Ono se vracelo. Děvče se vracelo.
On / ona / ono se bude vracet. Petr se bude vracet. Marie se bude vracet. Děvče se bude vracet.
Oni / ony / ona se vracejí. Lidé se vracejí. Lodě se vracejí. Děvčata se vracejí.
Oni se vraceli. Lidé se vraceli. Ony se vracely. Lodě se vracely. Ona se vracela. Děvčata se vracela.

kondicionál Vracel / vracela / vracelo by se.
Vraceli / vracely / vracela by se.
On by se vracel. Petr by se vracel. Ona by se vracela. Marie by se vracela. Ono by se vracelo. Děvče by se vracelo.
Oni by se vraceli. Lidé by se vraceli. Ony by se vracely. Lodě by se vracely. Ona by se vracela. Děvčata by se vracela.

imperativ Ať se vrací.
Ať se vracejí.
Ať se on / ona / ono vrací. Ať se Petr vrací. Ať se Marie vrací. Ať se děvče vrací.
Ať se oni / ony / ona vracejí. Ať se lidé vracejí. Ať se lodě vracejí. Ať se děvčata vracejí.

1.6. Gramatická kategorie pádu

1. (první) pád (nominativ)

Vyskytuje se ve funkci podmětu, jmenné části přísudku, přívlastku či doplňku.Ve spojení s předložkou českého původu ani ve vazbě se slovesem neexistuje.

Ten mladý pán tě zdraví. Ti cizí muži tě zdraví. Ten hrad se mi zdá krásný. Tamta žena tě pozdravuje. Ty vaše růže jsou krásné. Ty rybí kosti nejsou moc tvrdé. To grilované kuře je dobré. Ta stavení jsou veliká. To vstupné je příliš vysoké.

Tzv. nominativ jmenovací: Jeho bankou byla banka Bohemia. Přestěhoval se do krajského města České Budějovice.

2. (druhý) pád (genitiv)

Vyskytuje se ve funkci předmětu (vazba se slovesem), příslovečného určení, nebo neshodného přívlastku.

Bezpředložkový genitiv

- ve funkci předmětu – vazba se slovesem	Zeptám se toho mladého pána. Neboj se těch dvou cizích mužů. Ty se té ženy bojíš?
- ve funkci tzv. počítaného předmětu	Stálo tam pět (šest / devět / devadesát devět / sto / tisíc / milion) lidí.
- ve funkci neshodného přívlastku	Objevili se tam představitelé našeho města.
- ve funkci příslovečného určení	Jednoho podzimního odpoledne se v domě objevila nějaká stará paní.

Předložkový genitiv

- ve funkci příslovečného určení	Dovolenou strávili u moře. Ležel u cesty. Vždy od jara do podzimu žili na venkově. Během let se hodně změnil. Udělal to z hladu. Za pěkného počasí se chodili koupat.
- ve funkci předmětu	Obešel se bez léku.
- ve funkci neshodného přívlastku	Naše dovolená u moře byla hezká. Ten plot kolem zahrady je už starý.

3. (třetí) pád (dativ)

Vyskytuje se ve funkci předmětu (vazba se slovesem nebo bez této vazby), neshodného přívlastku, příslovečného určení

Bezpředložkový dativ

- ve funkci předmětu – vazba se slovesem	Právě pomáhám tomu mladému pánovi.
tzv. první objekt	Nerozumíme té otázce.
tzv. druhý objekt	Dáš té ženě ty peníze?
bez vazby se slovesem	Bylo mu zima. Evě ta sukně sluší. Petrovi se líbilo Brno. Tomu dítěti chutnaly knedlíky.
- ve funkci neshodného přívlastku	V novinách otiskli otevřený dopis ministrovi / ministru Josefu Novákovi.

Dativ osobního zájmena ve funkci neplnovýznamového příznaku

- tzv. dativ kontaktový	To ti / vám byla legrace.
- příznak osobního zaujetí	Nestůjte mi / nám tady. Postupte si do vozu. Běžte si do fronty.
- příznak pospolitosti	Dělá nám to celkem dvě stě korun.
- vyjádření vztahu k druhé osobě	To je mi překvapení. To jsou k nám hosti. Ty jsi mi ale nešika.

Předložkový dativ

- ve funkci příslovečného určení	Na dovolenou jsme jeli k moři. Udělal to kvůli Janě. Díky pěknému počasí se mohli chodit koupat. Přišli až k ránu. Naproti bance je pošta.
- ve funkci předmětu (bez vazby se slovesem)	Stál proti němu sám. Vůči němu to nebylo slušné.
(předložková vazba se slovesem)	Došlo k nejhoršímu.
- ve funkci neshodného přívlastku	Cesta k moři byla hezká. Ten plot naproti lesu je už opravený. Musíš jít do té banky proti divadlu.

4. (čtvrtý) pád (akuzativ)

Vyskytuje se ve funkci předmětu (vazba se slovesem), neshodného přívlastku, příslovečného určení.

Bezpředložkový akuzativ

- ve funkci předmětu	Vyfotografoval jsem si ten hrad. Nezvi sem ty cizí muže. Ty tu ženu máš rád?
- ve funkci příslovečného určení	Na horách celý týden pršelo. Celou zimu mrzlo. Ten materiál vážil tunu. Ušli jsme kilometr. Ten strom měřil dvacet metrů.
- ve formě frazeologismu	Dobrý den. Dobrou noc.

Předložkový akuzativ

- ve funkci příslovečného určení	Polož to na stůl. *(Kam?)* Jeli jsme přes Brno. *(Kudy?)* Přijedu v sobotu. *(Kdy?)* Pro nemoc se nezúčastnil soutěže. *(Proč? Z jakého důvodu?)* Přes své onemocnění přišel do školy. *(I v kterém případě?)*
- ve funkci předmětu	Díval se na Petra. Požádal o půjčku.
(předložková vazba se slovesem)	Zavolali na Petra. Starali se o nemocnou matku.
- ve funkci neshodného přívlastku	Hraní na housle se mu nedařilo. V divadle hráli Beckettovo Čekání na Godota.
- ve formě frazeologismu	Na shledanou.

6. (šestý) pád (lokál)

Vyskytuje se ve funkci příslovečného určení, předmětu (předložková vazba se slovesem), nebo neshodného přívlastku. Existuje pouze v předložkové formě.

Předložkový lokál

- ve funkci příslovečného určení	Seděli na židli. Potkali se v tramvaji. *(Kde?)* Chodili po lese. *(Kde? Kudy?)* Stáli při okraji jámy. *(Kde?)* Přijedeme na jaře. Přijedeme v zimě. Přijedeme v lednu. Přijedeme o prázdninách. *(Kdy?)* Vyšel před dům v bačkorách. *(Jak?)* I při velké mlze řídil auto bezpečně. *(I v kterém případě?)*
- ve funkci předmětu (vazba se slovesem)	Vypravovala mu o tom novém filmu. Mluvili jsme o politice. O téhle možnosti jsem neuvažoval. Musíte o tom přemýšlet.
- ve funkci neshodného přívlastku	Vypravovala mu pohádku O Červené Karkulce. Četla ráda romány o lásce.

7. (sedmý) pád (instrumentál)

Vyskytuje se ve funkci příslovečného určení, předmětu, neshodného přívlastku, jmenné části jmenného přísudku.

Bezpředložkový instrumentál

- ve funkci příslovečného určení	Šli lesem. *(Kudy?)* Chodili dnem i nocí. *(Kdy?)* Třásl se zimou. *(Proč? Z jakého důvodu?)* Psal perem. *(Jakým prostředkem?)*
- ve funkci předmětu (vazba se slovesem)	Trpěl často rýmou. Voněla česnekem a cibulí. Zabývali se fyzikou.
(agens u pasiva)	Byl zabit svou ženou.
- ve funkci neshodného přívlastku	Léčení chřipky antibiotiky není vhodné.
- ve funkci jmenné části jmenného přísudku	Stal se inženýrem. Byla kapitánkou družstva.
Předložkový instrumentál	
- ve funkci příslovečného určení	Seděli pod stromem. Letěl nad městem. Stála mezi knihovnou a gaučem. Procházeli se za domem. *(Kde?)* Přišli před dvěma hodinami. *(Kdy?)*
- ve funkci předmětu (vazba se slovesem)	Špatně hospodařila s penězi. Seznámil se se Zuzanou v Anglii.
(bez vazby – okolnost)	Přišel s Věrou.
- ve funkci neshodného přívlastku	Dali mu knihu s krásnými ilustracemi. Napsali mi Eva s Petrem. Vyfotografoval ji s kyticí v ruce.

5. (pátý) pád (vokativ)

Vyjadřuje oslovení. Nikdy se nevyskytuje ve funkci větného členu.

Mužský rod	*singulár*	Mladý pane! Pane vrátný! Pane vrchní!
	plurál	Vážení přátelé!
Ženský rod	*singulár*	Milá sestro! Paní vrátná! Paní průvodčí!
	plurál	Vážené dámy!
Střední rod	*singulár*	Milé děvče!
Plurál		Děvčata!

Poznámka:
5. (pátý) pád (vokativ), jinak také oslovení, zvolání, ve skutečnosti pádem není, neboť se nikdy nevyskytuje ve větě skládající se z větných členů s pravidelnými syntaktickými vztahy. Vokativ tvoří vždy samostatnou jednočlennou větu neslovesnou, bez základní větné dvojice. Rozvitý může být pouze přívlastkem nebo vedlejší větou přívlastkovou. (Viz kapitolu A 2.1.3. Vokativ bude zmíněn i v oddílu B - kapitola 3.1.).

Ty můj statečný hrdino! Hej, ty, chlapče, který tak směle mluvíš, pojď ke mně!

1.7. Gramaticko-lexikální kategorie vidu

Vid nedokonavý (imperfektivní)

Infinitiv		Chtěl / chtěla / chtělo to číst.
Čas minulý	*- singulár*	Četl / četla jsem to. Četl / četla jsi / jste to. Četl / četla / četlo to.
	- plurál	Četli / četly jsme to. Četli / četly jste to. Četli / četly / četla to.
Čas přítomný	*- singulár*	Čtu to. Čteš / čtete to. Čte to.
	- plurál	Čteme to.

		Čtete to. Čtou to.
Čas budoucí	*- singulár*	Budu to číst. Budeš / budete to číst. Bude to číst.
	- plurál	Budeme to číst. Budete to číst. Budou to číst.
Kondicionál	*- singulár*	Četl / četla bych to. Četl / četla bys / byste to. Četl / četla / četlo by to.
	- plurál	Četli / četly bychom to. Četli / četly byste to. Četli / četly / četla by to.

Vid dokonavý (perfektivní)

Infinitiv		Chtěl / chtěla / chtělo to přečíst.
Čas minulý	*- singulár*	Přečetl / přečetla jsem to. Přečetl / přečetla jsi / jste to. Přečetl / přečetla / přečetlo to.
	- plurál	Přečetli / přečetly jsme to. Přečetli / přečetly jste to. Přečetli / přečetly / přečetla to.
Čas budoucí	*- singulár*	Přečtu to. Přečteš / přečtete to. Přečte to.
	- plurál	Přečteme to. Přečtete to. Přečtou to.
Kondicionál	*- singulár*	Přečetl / přečetla bych to. Přečetl / přečetla bys / byste to. Přečetl / přečetla / přečetlo by to.
	- plurál	Přečetli / přečetly bychom to. Přečetli / přečetly byste to. Přečetli / přečetly / přečetla by to.

1.8. Gramatická kategorie slovesného rodu

(na stupni A 2 je systematicky probírán pouze rod slovesný činný, zatímco rod slovesný trpný se objevuje jen výjimečně, a to spíše jen lexikálně)

1.8.1. Slovesný rod činný (aktivum)

***Přechodná slovesa** - vždy 1.,2.,3. osoba singuláru a plurálu*

Vid nedokonavý

Infinitiv		Chtěl / chtěla / chtělo tu knihu číst.
Čas minulý	*- singulár*	Tu knihu jsem četl / četla. Tu knihu jsi / jste četl / četla. Tu knihu četl / četla / četlo.
	- plurál	Tu knihu jsme četli / četly. Tu knihu jste četli / četly. Tu knihu četli / četly / četla.
Čas přítomný	*- singulár*	Tu knihu čtu. Tu knihu čteš / čtete. Tu knihu čte / nečte.
	- plurál	Tu knihu čteme. Tu knihu čtete. Tu knihu čtou.
Čas budoucí	*- singulár*	Tu knihu budu číst. Tu knihu budeš / budete číst. Tu knihu bude číst.
	- plurál	Tu knihu budeme číst. Tu knihu budete číst. Tu knihu budou číst.

Kondicionál	*- singulár*	Tu knihu bych četl / četla. Tu knihu bys / byste četl / četla. Tu knihu by četl / četla / četlo.
	- plurál	Tu knihu bychom četli / četly. Tu knihu byste četli / četly. Tu knihu by četli / četly / četla.
Imperativ	*- singulár*	Tu knihu čti / čtěte. Ať tu knihu čte.
		Tu knihu čtěme. Tu knihu čtěte. Ať tu knihu čtou.
Vid dokonavý		
Infinitiv		Chtěl / chtěla / chtělo tu knihu přečíst.
Čas minulý	*- singulár*	Tu knihu jsem přečetl / přečetla. Tu knihu jsi / jste přečetl / přečetla. Tu knihu přečetl / přečetla / přečetlo.
	- plurál	Tu knihu jsme přečetli / přečetly. Tu knihu jste přečetli / přečetly. Tu knihu přečetli / přečetly / přečetla.
Čas budoucí	*- singulár*	Tu knihu přečtu. Tu knihu přečteš / přečtete. Tu knihu přečte.
	- plurál	Tu knihu přečteme. Tu knihu přečtete. Tu knihu přečtou.
Kondicionál	*- singulár*	Tu knihu bych přečetl / přečetla. Tu knihu bys / byste přečetl / přečetla. Tu knihu by přečetl / přečetla / přečetlo.
	- plurál	Tu knihu bychom přečetli / přečetly. Tu knihu byste přečetli / přečetly. Tu knihu by přečetli / přečetly / přečetla.
Imperativ	*- singulár*	Tu knihu přečti / přečtěte. Ať tu knihu přečte.
	- plurál	Tu knihu přečtěme. Tu knihu přečtěte. Ať tu knihu přečtou.

Nepřechodná slovesa *- vždy 1.,2.,3. osoba singuláru a plurálu*

Vid nedokonavý		
Infinitiv		Chtěl / chtěla / chtělo toho úspěchu dosahovat.
Čas minulý	*- singulár*	Toho úspěchu jsem dosahoval / dosahovala. Toho úspěchu jsi / jste dosahoval / dosahovala. Toho úspěchu dosahoval / dosahovala / dosahovalo.
	- plurál	Toho úspěchu jsme dosahovali / dosahovaly. Toho úspěchu jste dosahovali / dosahovaly. Toho úspěchu dosahovali / dosahovaly / dosahovala.
Čas přítomný	*- singulár*	Toho úspěchu *dosahuju. Toho úspěchu dosahuješ / dosahujete. Toho úspěchu dosahuje.
	- plurál	Toho úspěchu dosahujeme. Toho úspěchu dosahujete. Toho úspěchu *dosahujou.
Čas budoucí	*- singulár*	Toho úspěchu budu dosahovat. Toho úspěchu budeš / budete dosahovat. Toho úspěchu bude dosahovat.
	- plurál	Toho úspěchu budeme dosahovat. Toho úspěchu budete dosahovat. Toho úspěchu budou dosahovat.
Kondicionál	*- singulár*	Toho úspěchu bych dosahoval / dosahovala. Toho úspěchu bys / byste dosahoval / dosahovala. Toho úspěchu by dosahoval / dosahovala / dosahovalo.
	- plurál	Toho úspěchu bychom dosahovali / dosahovaly.

		Toho úspěchu byste dosahovali / dosahovaly. Toho úspěchu by dosahovali / dosahovaly / dosahovala.
Imperativ	*- singulár*	Toho úspěchu dosahuj / dosahujte. Ať toho úspěchu dosahuje.
		Toho úspěchu dosahujme. Toho úspěchu dosahujte. Ať toho úspěchu dosahujou.
Vid dokonavý		
Infinitiv		Chtěl / chtěla / chtělo toho úspěchu dosáhnout.
Čas minulý	*- singulár*	Toho úspěchu jsem dosáhl / dosáhla. Toho úspěchu jsi / jste dosáhl / dosáhla. Toho úspěchu dosáhl / dosáhla / dosáhlo.
	- plurál	Toho úspěchu jsme dosáhli / dosáhly. Toho úspěchu jste dosáhli / dosáhly. Toho úspěchu dosáhli / dosáhly / dosáhla.
Čas budoucí	*- singulár*	Toho úspěchu dosáhnu. Toho úspěchu dosáhneš / dosáhnete. Toho úspěchu dosáhne.
		Toho úspěchu dosáhneme. Toho úspěchu dosáhnete. Toho úspěchu dosáhnou.
Kondicionál	*- singulár*	Toho úspěchu bych dosáhl / dosáhla. Toho úspěchu bys / byste dosáhl / dosáhla. Toho úspěchu by dosáhl / dosáhla / dosáhlo.
	- plurál	Toho úspěchu bychom dosáhli / dosáhly. Toho úspěchu byste dosáhli / dosáhly. Toho úspěchu by dosáhli / dosáhly / dosáhla.
Imperativ	*- singulár*	Toho úspěchu dosáhni / dosáhněte. Ať toho úspěchu dosáhne.
	- plurál	Toho úspěchu dosáhněme. Toho úspěchu dosáhněte. Ať toho úspěchu dosáhnou.

1.8.2. Slovesný rod trpný opisný (pasivum opisné)

Přechodná slovesa *- vždy 1.,2.,3. osoba singuláru a plurálu*

Vid nedokonavý		
Infinitiv		Chtěl být chválen. Chtěla být chválena. Chtělo být chváleno.
Čas minulý	*- singulár*	Byl jsem chválen / byla jsem chválena. Byl jsi / jste chválen / byla jsi / jste chválena. Byl chválen / byla chválena / bylo chváleno.
	- plurál	Byli jsme chváleni / byly jsme chváleny. Byli jste chváleni / byly jste chváleny. Byli chváleni / byly chváleny / byla chválena.
Čas přítomný	*- singulár*	Jsem chválen / chválena. Jsi / jste chválen / chválena. Je chválen / chválena / chváleno.
	- plurál	Jsme chváleni / chváleny. Jste chváleni / chváleny. Jsou chváleni / chváleny / chválena.
Čas budoucí	*- singulár*	Budu chválen / chválena. Budeš / budete chválen / chválena. Bude chválen / chválena / chváleno.

	- plurál	Budeme chváleni / chváleny. Budete chváleni / chváleny. Budou chváleni / chváleny / chválena.
Kondicionál	*- singulár*	Byl bych chválen. / Byla bych chválena. Byl bys / byste chválen. / Byla bys / byste chválena. Byl by chválen. / Byla by chválena. / Bylo by chváleno.
		Byli bychom chváleni. / Byly bychom chváleny. Byli byste chváleni. / Byly byste chváleny. Byli by chváleni. / Byly by chváleny. / Byla by chválena.
Imperativ	*- singulár*	Buď / buďte chválen / chválena / chváleno. Ať je chválen / chválena / chváleno.
	- plurál	Buďme chváleni / chváleny / chválena. Buďte chváleni / chváleny / chválena. Ať jsou chváleni / chváleny / chválena.
Vid dokonavý		
Infinitiv		Musel být pochválen. / Musela být pochválena. / Muselo být pochváleno
Čas minulý	*- singulár*	Byl jsem pochválen. / Byla jsem pochválena. Byl jsi / jste pochválen. / Byla jsi / jste pochválena. Byl pochválen. / Byla pochválena. / Bylo pochváleno.
		Byli jsme pochváleni. / Byly jsme pochváleny. Byli jste pochváleni. / Byly jste pochváleny. Byli pochváleni. / Byly pochváleny. / Byla pochválena.
Čas přítomný	*- singulár*	Jsem pochválen / pochválena. Jsi / jste pochválen / pochválena. Je pochválen / pochválena / pochváleno.
	- plurál	Jsme pochváleni / pochváleny. Jste pochváleni / pochváleny. Jsou pochváleni / pochváleny / pochválena.
Čas budoucí	*- singulár*	Budu pochválen / pochválena. Budeš / budete pochválen / pochválena. Bude pochválen / pochválena / pochváleno.
		Budeme pochváleni / pochváleny. Budete pochváleni / pochváleny. Budou pochváleni / pochváleny / pochválena.
Kondicionál	*- singulár*	Byl bych pochválen. / Byla bych pochválena. Byl bys / byste pochválen. / Byla bys / byste pochválena. Byl by pochválen. / Byla by pochválena. / Bylo by pochváleno.
	- plurál	Byli bychom pochváleni. / Byly bychom pochváleny. Byli byste pochváleni. / Byly byste pochváleny. Byli by pochváleni. / Byly by pochváleny. / Byla by pochválena.
Imperativ	*- singulár*	Buď / buďte pochválen / pochválena / pochváleno. Ať je pochválen / pochválena / pochváleno.
		Buďme pochváleni / pochváleny / pochválena. Buďte pochváleni / pochváleny / pochválena. Ať jsou pochváleni / pochváleny / pochválena.

Nepřechodná slovesa *- vždy pouze 3. osoba singuláru (střední rod)*

Vid nedokonavý		
Infinitiv		Toho úspěchu mělo být dosahováno
Čas minulý	*- singulár*	Toho úspěchu bylo dosahováno.
Čas přítomný	*- singulár*	Toho úspěchu je dosahováno.

Čas budoucí	*- singulár*	Toho úspěchu bude dosahováno.
Kondicionál	*- singulár*	Toho úspěchu by bylo dosahováno.
Imperativ	*- singulár*	#Toho úspěchu buď / budiž dosahováno

Vid dokonavý		
Infinitiv		Toho úspěchu mělo být dosaženo.
Čas minulý	*- singulár*	Toho úspěchu bylo dosaženo.
Čas přítomný	*- singulár*	Toho úspěchu je dosaženo.
Čas budoucí	*- singulár*	Toho úspěchu bude dosaženo.
Kondicionál	*- singulár*	Toho úspěchu by bylo dosaženo.
Imperativ	*- singulár*	#Toho úspěchu buď / budiž dosaženo.

1.8.3. Slovesný rod trpný zvratný (pasivum reflexivní)

Přechodná slovesa *- vždy jen 3. osoba singuláru a plurálu*

Vid nedokonavý		
Infinitiv		Měl / měla / mělo se číst.
Čas minulý	*- singulár*	Četl se / četla se / četlo se.
	- plurál	Četli se / četly se / četla se.
Čas přítomný	*- singulár*	Čte se.
	- plurál	Čtou se.
Čas budoucí	*- singulár*	Bude se číst.
	- plurál	Budou se číst.
Kondicionál	*- singulár*	Četl / četla / četlo by se.
	- plurál	Četli / četly / četla by se.
Imperativ	*- singulár*	Ať se čte.
	- plurál	Ať se čtou.

Vid dokonavý (kromě příkladu na modální sloveso s infinitivem ostatní tvary pouze hovorově)		
Infinitiv		Měl / měla / mělo se přečíst.
Čas minulý	*- singulár*	Přečetl se / přečetla se / přečetlo se.
	- plurál	Přečetli se / přečetly se / přečetla se.
Čas budoucí	*- singulár*	Přečte se.
	- plurál	Přečtou se.
Kondicionál	*- singulár*	Byl by se přečetl. / Byla by se přečetla. / Bylo by se přečetlo.
	- plurál	(Byli by se přečetli.) / Byly by se přečetly. / Byla by se přečetla.
Imperativ	*- singulár*	Ať se přečte.
	- plurál	Ať se přečtou.

Nepřechodná slovesa *- vždy pouze 3. osoba singuláru (střední rod)*

Vid nedokonavý		
Infinitiv		Toho úspěchu se mělo dosahovat.
Čas minulý	*- singulár*	Toho úspěchu se dosahovalo.
Čas přítomný	*- singulár*	Toho úspěchu se dosahuje.
Čas budoucí	*- singulár*	Toho úspěchu se bude dosahovat.
Kondicionál	*- singulár*	Toho úspěchu by se dosahovalo.
Imperativ	*- singulár*	Ať se toho úspěchu dosahuje.

Vid dokonavý (kromě příkladu na modální sloveso s infinitivem ostatní tvary pouze hovorově)

Infinitiv		Toho úspěchu se mělo dosáhnout.
Čas minulý	*- singulár*	Toho úspěchu se dosáhlo.
Čas budoucí	*- singulár*	Toho úspěchu se dosáhne.
Kondicionál	*- singulár*	Toho úspěchu by se dosáhlo.
Imperativ	*- singulár*	Ať se toho úspěchu dosáhne.

2. SLOVNÍ DRUHY

Tradiční dělení

Slova ohebná *- skloňovaná*	- podstatná jména (substantiva) *(A 2.1.)*
	- přídavná jména (adjektiva) *(A 2.2.)*
	- zájmena (pronomina) *(A 2.3.)*
	- číslovky (numeralia) *(A 2.4.)*
- časovaná	- slovesa (verba) *(A 2.5.)*
Slova neohebná	- příslovce (adverbia) *(A 2.6.1.)*
	- předložky (prepozice) *(A 2.6.2.)*
	- spojky (konjunkce) *(A 2.6.3.)*
	- citoslovce (interjekce) *(A 2.6.4.)*
	- částice (partikule) *(A 2.6.5.)*

2.1. Podstatná jména (substantiva)

Jako pojmenování osob, zvířat a věcí, vlastností a dějů (tj.činností a stavů) označují samostatné pojmy. Tradičně se u nich určuje gramatický jmenný rod (viz A 1.3., dále pak A 2.1.1.), gramatické číslo (viz A 1.4., dále pak A 2.1.2.) a gramatický pád (viz A 1.6., dále pak A 2.1.3.), což znamená, že se skloňují. Ve větě bývají podmětem (viz B 2.1.), předmětem (viz B 2.3.), jmennou částí jmenného přísudku (viz B 2.2.), přívlastkem (viz B 2.3.), příslovečným určením (viz B 2.3.), doplňkem (viz B 2.3.).

Podle toho, zda substantiva označují, nebo neoznačují jednu určitou osobu, jedno určité zvíře, jednu určitou věc, je dělíme na vlastní a obecná. Podle toho, co můžeme, či nemůžeme vnímat smysly, rozlišujeme jména konkrétní (osoby, zvířata a věci) a abstraktní (vlastnosti a děje).

Podstatná jména vlastní

Emil František Burian napsal dramatické dílo Proč žiješ, Václave Řího? Líbí se jí Praha, Hradec, Plzeň a České Budějovice. V neděli jsme se vydali do Krušných hor na horu Klínovec. Koupali jsme se v Labi. Na dovolenou pojedeme do Řecka, nebo do Spojených států. Známý román od Dostojevského se jmenuje Zločin a trest. Studoval na Karlově univerzitě.

Podstatná jména obecná

Líbí se jí město. V neděli jsme šli na výlet. Na dovolenou pojedeme k moři.

Podstatná jména konkrétní

Jeden spisovatel napsal novou divadelní hru. Přišla k nám ta bílá kočka. Zazvonil telefon.

Podstatná jména abstraktní

Bavila ho četba. Plavání bylo jeho oblíbenou činností. Hloupost bývá nebezpečná.

2.1.1. Gramatický jmenný rod

Gramatický jmenný rod je gramatickou kategorií, která slouží jako třídící a organizující princip skloňování (viz A 1.3.). Je dán soubory skloňovacích koncovek. Např. pro nominativ singuláru platí:

2.1.1.1. Mužský rod (maskulinum) životný (Mž)

tvrdá / obojetná souhláska	Ten pán tam ještě byl. Karel už tam nebyl.
+ *koncovka* **- 0**	Ten Španěl tam ještě byl.
měkká / obojetná souhláska	Ten muž tam už nebyl. Ředitel tam ještě byl.
+ *koncovka* **- 0**	Ten cizinec odešel.
tvrdá / příp. měkká / obojetná souhláska	Ten předseda tam ještě byl.
+ *koncovka* **- a**	
tvrdá / měkká / obojetná souhláska	Ten soudce už odešel.
+ *koncovka* **- ce**	
zpodstatnělé adjektivum tvrdé	Ten vrátný tam ještě byl. Náš známý právě přišel.
zpodstatnělé adjektivum měkké	Ten průvodčí tam už nebyl.

2.1.1.2. Mužský rod (maskulinum) neživotný (Mn)

tvrdá / obojetná souhláska	Ten hrad tam pořád stál. Ten les tam pořád byl.
+ *koncovka* **- 0**	
měkká / obojetná souhláska	Ten stroj tam stál. Ten pytel tam ležel.
+ *koncovka* **- 0**	

2.1.1.3. Ženský rod (femininum)

tvrdá / příp. měkká / obojetná souhláska	Ta žena tam ještě byla. Ta ryba tam už nebyla.
+ *koncovka* **– a**	Dáša ještě nepřišla.
měkká / obojetná souhláska	Ta růže už byla ve váze. Ta vůně byla příjemná.
+ *koncovka* **- e**	Jeho vůle byla pevná.
měkká / obojetná souhláska	Ta píseň se mi líbila. Byla to zajímavá soutěž.
+ *koncovka* **- 0** *(gen.sg.- koncovka* **- e/ - ě***)*	Je to příliš velká láhev.
měkká / tvrdá / obojetná souhláska	Bolí mě ramenní kost. Je ještě noc. Je to čajová
+ *koncovka* **- 0** *(gen.sg. - koncovka* **- i***)*	směs. Je to lež.
zpodstatnělé adjektivum tvrdé	Ta vrátná tam ještě byla. Tvá známá právě přišla..
zpodstatnělé adjektivum měkké	Ta průvodčí tam už nebyla.
substantivum paní	Ta paní právě přišla.

2.1.1.4. Střední rod (neutrum)

tvrdá / měkká / obojetná souhláska *+ koncovka* **- o**	To město tam tehdy už nebylo. K obědu bylo lečo.
měkká / obojetná souhláska *+ koncovka* **- e / - ě** *(i gen.sg.* **- e / - ě***)*	To moře tam tehdy ještě bylo. To pole tam tehdy už nebylo.
měkká / obojetná souhláska *+ koncovka* **- e / - ě** *(většinou mláďata)* *(gen.sg. - zakončení* **-ete / - ěte***)*	To kuře bylo dobré. Kotě si hrálo.
měkká / obojetná souhláska *+ koncovka* **- í**	To náměstí nebylo staré.
zpodstatnělé adjektivum tvrdé	To jízdné bylo příliš vysoké.
zpodstatnělé adjektivum měkké	To hovězí bylo tvrdé.

2.1.2. Gramatická kategorie čísla

Gramatické číslo slouží jako třídící a organizující princip rozlišování jednotlivosti a mnohosti (viz A 1.4.). U substantiv je většinou dán soubory skloňovacích koncovek. Např. pro nominativ singuláru a plurálu platí:

2.1.2.1. Substantiva počitatelná

2.1.2.1.1. Jednotné číslo (singulár) *viz A 2.1.1. Gramatický jmenný rod*

2.1.2.1.2. Množné číslo (plurál)

Mužský rod (maskulinum) životný (Mž)

tvrdá / obojetná souhláska + koncovka **- i**, **- ové**, **- é**	Jeli kolem čtyři páni. Oba pánové tam ještě byli. Ti Španělé tam ještě byli.
měkká / obojetná souhláska + koncovka – **i, - é**	Ti muži tam ještě byli. Ti cizinci právě přišli. Všichni učitelé už odešli. Moji př**á**telé přišli.
tvrdá / příp. měkká / obojetná souhláska *+ koncovka* **- ové**	Oba předsedové tam ještě byli.
tvrdá / měkká / obojetná souhláska *+ koncovka* **- ci**	Ti soudci už odešli.
zpodstatnělé adjektivum tvrdé	Ti vrátní tam už nebyli. Moji známí právě přišli.
zpodstatnělé adjektivum měkké	Všichni průvodčí tam ještě byli.

Mužský rod (maskulinum) neživotný (Mn)

tvrdá / obojetná souhláska *+ koncovka* **- y**	Ty hrady tam pořád stály. Ty lesy tam pořád byly.
měkká / obojetná souhláska *+ koncovka* **- e**	Ty stroje tam stály. Ty pytle tam ležely.

Ženský rod (femininum)

tvrdá / příp. měkká / obojetná souhláska *+ koncovka* **- y**, **(- i)**	Ty ženy tam ještě byly. Ty ryby nám chutnaly.

měkká / obojetná souhláska + *koncovka* **- e / - ě**	Ty růže už byly ve váze. Ty vůně byly příjemné.
měkká / obojetná souhláska + *koncovka* **- e** / **- ě**	Ty písně se mi líbily. Byly to zajímavé soutěže.
měkká / tvrdá / obojetná souhláska + *koncovka* **- i**	To jsou kosti na polévku. V létě jsou noci teplé.
zpodstatnělé adjektivum tvrdé	Ve vrátnici seděly obě vrátné.
zpodstatnělé adjektivum měkké	Obě průvodčí už odešly.
substantivum paní	Ty paní tam ještě byly.

Střední rod (neutrum)

tvrdá / měkká / obojetná souhláska + *koncovka* **- a**	Ta města tam tehdy už nebyla. Před domem stála dvě nová kola. Na stole ležela dvě bendža.
měkká / obojetná souhláska + *koncovka* **- e / - ě**	Ta moře tam tehdy ještě byla. Ta pole tam tehdy už nebyla.
měkká / obojetná souhláska + *zakončení* **- ata** *(většinou mláďata)* *(gen.sg. - zakončení* **-ete / - ěte***)*	Kuřata běhala po dvoře. Koťata si hrála. Košťata stála v rohu místnosti.
měkká / obojetná souhláska + *koncovka* **- í**	V Praze jsou tři důležitá historická náměstí.

2.1.2.1.3. Zbytky dvojného čísla (duálu)

Obě dvě ruce se mu třásly. Bolely ho obě oči. Bolely ho uši.

2.1.2.1.4. Pomnožná (pluralia tantum) - *pouze forma plurálu pro jednotlivinu složenou z více částí téhož druhu. Jsou však počitatelná (za pomoci číslovek souborových - viz A 2.4.5.).*
Koupil si nové nůžky. Koupili jsme si dvoje nové nůžky. Zavřela dveře. Kolik stojí ty noviny? *Přeju vám hezké Vánoce.

2.1.2.2. Substantiva nepočitatelná

U substantiv nepočitatelných se plurál často nepoužívá

Jména látková	Vzduch se vyčistil. Dřevo je dobrý materiál. Ležet na trávě je příjemné.
Jména abstraktní	Stáří je těžké. Spánek je posilující. Muži vyšli na lov.
Jména jiná	Po renesanci přišlo baroko.

2.1.2.2.1. Hromadná (singularia tantum) - *pouze forma singuláru, avšak označují soubory počitatelných osob, zvířat nebo věcí*
Lidstvo se rozrostlo. Zvířectvo ani ptactvo se v tu noc neozývalo. Neměli dost dříví ani uhlí.

2.1.3. Gramatická kategorie pádu

Tvary jednotlivých pádů jsou základním prostředkem k vyjádření funkce podstatného jména (přídavného jména, zájmena, číslovky) ve větě. Systém sedmi pádů (postavení vokativu je však zvláštní) je ve všech třech rodech a v obou číslech dán soubory skloňovacích koncovek (viz kapitolu A 1.6.).

2.1.3.1. Mužský rod životný

Vzory souhláskové koncovka - **0**		*Vzory samohláskové konc.* - **a**	*konc.*- **e**	*Vzory adjektivní*	
tvrdý	*měkký*			*tvrdý*	*měkký*
Singulár					
N. pán	muž	předseda	soudce	vrátný	průvodčí
G. pána	muže	předsedy	soudce	vrátného	průvodčího
D. pánovi	muži	předsedovi	soudci	vrátnému	průvodčímu
A. pána	muže	předsedu	soudce	vrátného	průvodčího
V. pane!	muži!	předsedo!	soudce!	vrátný!	průvodčí!
L. o pánovi	o muži	o předsedovi	o soudci	o vrátném	o průvodčím
I. pánem	mužem	předsedou	soudcem	vrátným	průvodčím
Plurál					
N. páni pánové	muži	předsedové	soudci	vrátní	průvodčí
G. pánů	mužů	předsedů	soudců	vrátných	průvodčích
D. pánům	mužům	předsedům	soudcům	vrátným	průvodčím
A. pány	muže	předsedy	soudce	vrátné	průvodčí
V. páni! pánové!	muži!	předsedové!	soudci!	vrátní!	průvodčí!
L. o pánech	o mužích	o předsedech	o soudcích	o vrátných	o průvodčích
I. pány	muži	předsedy	soudci	vrátnými	průvodčími

Poznámka: 1. V nominativu a lokálu plurálu maskulin životných se kmenové souhlásky **-k**, **-h** (**-g**), **-ch** *mění v* **c**, **-z**, **-š** *a koncovky se měkčí. Např.* úřední**k** – úřední**ci**, o úřední**cích**; soudru**h** – soudru**zi**, o soudru**zích**; černo**ch** - černo**ši**, o černo**ších** *aj.*

2. U životného maskulina p**ří**tel *se kmenová samohláska* **–í *mění v plurálu v samohlásku* –á** *(*p**ří**telé*)*.

3. U životných maskulin p**ří**telé *a* obyvatelé *je genitiv plurálu bez koncovky (*přátelé – přátel, obyvatelé – obyvatel*).*

2.1.3.1.1. Mužský rod životný - zvláštnosti ve skloňování

Singulár							
N. syn	Pražan	pan Novák	člověk	host	přítel	kněz	turista
G. syna	Pražana	pana Nováka	člověka	hosta	přítele	kněze	turisty
D. synovi	Pražanovi	panu Novákovi	člověku	hostu	příteli	knězi	turistovi
A. syna	Pražana	pana Nováka	člověka	hosta	přítele	kněze	turistu
V. synu!	Pražane!	pane Nováku!	člověče!	hoste!	příteli!	knězi!	turisto!
L. o synovi	Pražanovi	panu Novákovi	člověku	hostu	příteli	knězi	turistovi
I. synem	Pražanem	panem Novákem	člověkem	hostem	přítelem	knězem	turistou
Plurál							
N. synové	Pražané	úředníci	lidé	hosté	přátelé	kněží	turisté
G. synů	Pražanů	úředníků	lidí	hostů	přátel	kněží	turistů
D. synům	Pražanům	úředníkům	lidem	hostům	přátelům	kněžím	turistům
A. syny	Pražany	úředníky	lidi	hosty	přátele	kněze	turisty

V. syn**ové**!	Pražan**é**!	úředn**íci**!	lid**é**!	host**é**!	př**á**tel**é**!	kněž**í**!	turist**é**!
L. o syn**ech**	Pražan**ech**	úředn**ících**	lid**ech**	host**ech**	př**á**tel**ích**	kněž**ích**	turist**ech**
I. syn**y**	Pražan**y**	úředník**y**	lid**mi**	host**y**	př**á**tel**i**	kněž**ími**	turist**y**

2.1.3.2. Mužský rod neživotný

Vzory souhláskové
koncovka **- 0**

tvrdý		*měkký*	*tvrdý*		*měkký*
Singulár			*Plurál*		
N. hrad		stroj	N. hrad**y**		stroj**e**
G. hrad**u**	les**a**	stroj**e**	G. hrad**ů**		stroj**ů**
D. hrad**u**		stroj**i**	D. hrad**ům**		stroj**ům**
A. hrad		stroj	A. hrad**y**		stroj**e**
V. hrad**e**!		stroj**i**!	V. hrad**y**!		stroj**e**!
L o hrad**u**	o les**e**	o stroj**i**	L o hrad**ech**	o les**ích**	o stroj**ích**
I. hrad**em**		stroj**em**	I. hrad**y**		stroj**i**

Poznámka: 1. V lokálu plurálu maskulin neživotných se kmenové souhlásky **-k**, **-h,** (**-g**), **-ch** *mění v* **-c**, **-z**, **-š** *a koncovky se měkčí. Např.* slovní**k** – ve slovní**cích**; pru**h** – v pru**zích**; lopu**ch** - o lopu**ších** *aj.*
2. *Životná maskulina* koně ***a*** rodiče *mají v nominativu plurálu koncovku neživotnou.*
(Deklinace maskulina kůň *je v plurálu nepravidelná ve všech pádech.)*

2.1.3.3. Ženský rod

Vzory samohláskové		*Vzory souhláskové*		*Vzory adjektivní*		
konc. **- a**	*konc.* **- e**					
tvrdý	*měkký*			*tvrdý*	*měkký*	
Singulár						
N. žena	**růže**	**píseň**	**kost**	**vrátn**á	**průvodčí**	**paní**
G. ženy	**růže**	**písn**ě	**kost**i	**vrátn**é	**průvodčí**	**paní**
D. ženě	**růž**i	**písn**i	**kost**i	**vrátn**é	**průvodčí**	**paní**
A. žen**u**	růž**i**	píseň	kost	vrátn**ou**	průvodč**í**	paní
V. žen**o**!	růž**e**!	písn**i**!	kost**i**!	vrátn**á**!	průvodč**í**!	paní!
L. o ženě	**o růž**i	**o písn**i	**o kost**i	**o vrátn**é	**o průvodč**í	**o paní**
A. ženou	**růž**í	**písn**í	**kost**í	**vrátn**ou	**průvodč**í	**paní**

Poznámka: V dativu a lokálu singuláru feminin se kmenové souhlásky **-k**, **-h** (**-g**), **-ch** *mění v* **-c**, **-z**, **-š**. *Např.* ru**k**a **-** ru**ce**, o ru**ce**; Pra**h**a – Pra**ze**, o Pra**ze**; spr**ch**a - sprš**e**, o sprš**e** *aj.*

Plurál

N. ženy	**růže**	**písn**ě	**kost**i	**vrátn**é	**průvodčí**	**paní**
G. žen	**růž**í	**písn**í	**kost**í	**vrátn**ých	**průvodčích**	**paní**
D. ženám	**růž**ím	**písn**ím	**kost**em	**vrátn**ým	**průvodčím**	**paním**
A. žen**y**	růž**e**	písn**ě**	kost**i**	vrátn**é**	průvodč**í**	paní
V. žen**y**!	růž**e**!	písn**ě**!	kost**i**!	vrátn**é**!	průvodč**í**!	paní!
L. o ženách	**o růž**ích	**o písn**ích	**o kost**ech	**o vrátn**ých	**o průvodč**ích	**paní**ch
A. ženami	**růž**emi	**písn**ěmi	**kost**mi	**vrátn**ými	**průvodč**ími	**paní**mi

2.1.3.4. Střední rod

Vzory samohláskové				*Vzory adjektivní*	
*konc. - **o*** *tvrdý*	*konc. - **e*** *měkký*	*konc. – e* *měkký* *s formantem* ***- et / - at***	*konc. - **í*** *měkký*	*tvrdý*	*měkký*
Singulár					
N. město	**moř**e	**kuř**e	**náměstí**	**vstupn**é	**hovězí**
G. města	**moř**e	**kuř**ete	**náměstí**	**vstupn**ého	**hovězí**ho
D. městu	**moř**i	**kuř**eti	**náměstí**	**vstupn**ému	**hovězí**mu
A. město	**moř**e	**kuř**e	**náměstí**	**vstupn**é	**hovězí**
V. město**!**	**moř**e**!**	**kuř**e**!**	**náměstí!**	**vstupn**é**!**	**hovězí!**
L. o městu / **o měst**ě	**o moř**i	**o kuř**eti	**o náměstí**	**o vstupn**ém	**o hovězí**m
I. městem	**moř**em	**kuř**etem	**náměstí**m	**vstupn**ým	**hovězí**m
Plurál					
N. města	**moř**e	**kuř**ata	**náměstí**		
G. měst	**moř**í	**kuř**at	**náměstí**		
D. městům	**moř**ím	**kuř**atům	**náměstí**m		
A. města	**moř**e	**kuř**ata	**náměstí**		
V. města**!**	**moř**e**!**	**kuř**ata**!**	**náměstí!**		
L. o městech	**o moř**ích	**o kuř**atech	**o náměst**ích		
I. městy	**moř**i	**kuř**aty	**náměst**ími		

Poznámka: V lokálu plurálu neuter zakončených na **-ko**, **-ho ,(-go**), **-cho** *je koncovka* **-ách**. *Např.* městečko – o městečkách, jho – o jhách, logo – o logách, ucho *(u tašky)* – o uchách *aj.*

2.2. Přídavná jména (adjektiva)

*Pojmenovávají vlastnosti podstatných jmen. Jde buď o vlastnosti v užším slova smyslu, jejichž základem je subjektivní hodnocení (*velký, malý, vysoký, nízký, tlustý, tenký *atd.), nebo o vlastnosti vztahové, obsahující např. vztah k původu (*kovový, dřevěný *atd.) či specifickému tvaru (*hranatý, vejčitý *atd.) substance pojmenovávané podstatným jménem, nebo obsahující její zvlášť charakteristický znak (*masitý, blátivý *atd.), vztah místní (*pražský, polní *atd.), časový (*jarní, denní *atd.), vztah vyplývající ze slovesného děje (*čtený, hrající, balicí, proměnlivý *atd.), vztah příslušnosti (*lidský, holubí *atd.), vztah vlastnictví (*bratrův, matčin *atd.) aj.*

Jako jeden z druhů ohebných slov se přídavná jména skloňují. Lze u nich tedy stejně jako u podstatných jmen určit gramatický jmenný rod (viz A 1.3.), gramatické číslo (viz A 1.4.) a gramatickou kategorii pádu (viz A 1.6.). Skloňování je u nich složené (adjektivní – viz A 2.2.1.1., A 2.2.1.2.), jmenné (substantivní - které je však na ústupu, viz A 2.2.1.4.), anebo smíšené (viz A 2.2.1.3.).

2.2.1. Přehled jednotlivých druhů skloňování

2.2.1.1. Skloňování složené (adjektivní) tvrdé

Singulár			*Plurál*		
maskulinum	*femininum*	*neutrum*	*maskulinum*	*femininum*	*neutrum*
N. mlad**ý**	mlad**á**	mlad**é**	*živ*. mlad**í** *než*. mlad**é**	mlad**é**	mlad**á**
G. mlad**ého**	mlad**é**	mlad**ého**	mlad**ých**	mlad**ých**	mlad**ých**
D. mlad**ému**	mlad**é**	mlad**ému**	mlad**ým**	mlad**ým**	mlad**ým**
A. *živ*. mlad**ého** *než*. mlad**ý**	mlad**ou**	mlad**é**	mlad**é**	mlad**é**	mlad**á**
L. o mlad**ém**	o mlad**é**	o mlad**ém**	o mlad**ých**	o mlad**ých**	o mlad**ých**
I. mlad**ým**	mlad**ou**	mlad**ým**	mlad**ými**	mlad**ými**	mlad**ými**

2.2.1.2. Skloňování složené (adjektivní) měkké

Singulár			*Plurál*		
maskulinum	*femininum*	*neutrum*	*maskulinum*	*femininum*	*neutrum*
N. jarn**í**	jarn**í**	jarn**í**	jarn**í**	jarn**í**	jarn**í**
G. jarn**ího**	jarn**í**	jarn**ího**	jarn**ích**	jarn**ích**	jarn**ích**
D. jarn**ímu**	jarn**í**	jarn**ímu**	jarn**ím**	jarn**ím**	jarn**ím**
A. *živ*. jarn**ího** *než*.jarn**í**	jarn**í**	jarn**í**	jarn**í**	jarn**í**	jarn**í**
L. o jarn**ím**	o jarn**í**	o jarn**ím**	o jarn**ích**	o jarn**ích**	o jarn**ích**
I. jarn**ím**	jarn**í**	jarn**ím**	jarn**ími**	jarn**ími**	jarn**ími**

2.2.1.3. Skloňování smíšené (= v některých pádech tvary jmenné, v jiných složené) – (**přídavná jména přivlastňovací**)

Singulár

maskulinum	*femininum*	*neutrum*
N. bratr**ův**, matč**in**	bratr**ova**, matč**ina**	bratr**ovo**, matč**ino**
G. bratr**ova**, matč**ina**	bratr**ovy**, matč**iny**	bratr**ova**, matč**ina**
D. bratr**ovu**, matč**inu**	bratr**ově**, matč**ině**	bratr**ovu**, matč**inu**
A. *živ*. bratr**ova**, matč**ina** *než*. bratr**ův**, matč**in**	bratr**ovu**, matč**inu**	bratr**ovo**, matč**ino**
L. o bratr**ovu**, o matč**inu** o bratr**ově**, o matč**ině**	o bratr**ově**, o matč**ině**	o bratr**ovu**, o matč**inu** o bratr**ově**, o matč**ině**
I. bratrov**ým**, matčin**ým**	bratrov**ou**, matčin**ou**	bratrov**ým**, matčin**ým**

Plurál

maskulinum	*femininum*	*neutrum*
N. *živ*. bratr**ovi**, matč**ini** *než*. bratr**ovy**, matč**iny**	bratr**ovy**, matč**iny**	bratr**ova**, matč**ina**
G.	bratrov**ých**, matčin**ých**	
D.	bratrov**ým**, matčin**ým**	
A. bratr**ovy**, matč**iny**	bratr**ovy**, matč**iny**	bratr**ova**, matč**ina**
L.	o bratrov**ých**, o matčin**ých**	
I.	bratrov**ými**, matčin**ými**	

Přídavným jménem přivlastňovacím utvořeným příponami -ův *a* -in *přivlastňujeme jednotlivé určité osobě.*

Poznámka: Na úrovni A 2 se přídavná jména přivlastňovací probírají jen v omezené míře.

2.2.1.4. Skloňování jmenné (přídavná jména jmenná, krátké tvary adjektiv)

Jde o zbytek tvarů, které se zachovaly u malého počtu adjektiv tvrdých (výjimkou je jmenné adjektivum rád, ráda, rádo; rádi, rády, ráda, *které jako složené adjektivum tvrdé neexistuje), většinou pouze v nominativu.*

Singulár				*Plurál*		
maskulinum	*femininum*	*neutrum*		*maskulinum*	*femininum*	*neutrum*
N. zdráv	zdráva	zdrávo	*živ.* *než.*	zdrávi zdrávy	zdrávy	zdráva

Poznámka: S aktivní znalostí adjektiv jmenných se na úrovni A 2 nepočítá, kromě adj. rád, ráda, rádo *ve spojeních jako* být rád, mít rád, rád *něco* dělat. *Vedle toho jen receptivně např.* laskav, spokojen, zdráv, nemocen, živ, mrtev, znám.

2.2.2. Stupňování přídavných jmen *(na úrovni A 2 se probírá jen v omezené míře)*

Přídavná jména vyjadřující vlastnost v užším slova smyslu, zvaná někdy také jakostní (kvalitativní nebo také kvalifikační), lze většinou stupňovat (viz též kapitolu C 1.2.). Přídavná jména vztahová (relační), pokud jich nepoužijeme v přeneseném smyslu slova, většinou stupňovat nelze.

Při stupňování adjektiva je výchozím jeho základní tvar, zvaný první stupeň neboli pozitiv (např. nový, ošklivý, krásný, moderní, starý, tvrdý, sladký, hezký, měkký, tenký, pustý, trpký, dobrý, špatný, velký, malý, vysoký, nízký, široký, úzký *atd.).*

2.2.2.1. Komparativ

Vyšší míru vlastnosti vyjadřuje druhý stupeň neboli komparativ (např. novější, ošklivější, krásnější, modernější, starší, tvrdší, sladší, hezčí, měkčí, tenčí, pustější *i* pustší, trpčejší *i* trpčí, lepší, horší, vyšší, nižší, širší, užší *atd.). Z uvedených příkladů vyplývá, že se tvoří příponou*

- ejší (**-ější**), **-ší**, nebo **-í**, případně nepravidelně.

Některé komparativy se tvoří nepravidelně (např. lepší (k dobrý), horší (k špatný nebo zlý), větší (k velký), menší (k malý) aj.). Komparativ lze tvořit i opisně, pomocí příslovcí více nebo silněji (např. více nemocný, silněji působící), při tzv. sestupném stupňování (vyjádření nižší míry vlastnosti při srovnávání) pak pomocí příslovce méně (např. méně nemocný).Viz též kapitolu C 1.2.

2.2.2.1.1. Funkce komparativu

- *vyjádření vyšší či nižší míry vlastnosti při srovnávání vlastností osob, zvířat, věcí, činností, stavů či vlastností jiných vlastností pomocí spojky* než	Petr je větší než Pavel. Anna je menší než Eva. Náš pes je vyšší než váš. Tohle ovoce je lepší než tamto. Petrovo psaní je hezčí než Pavlovo. Sedět je pohodlnější než chodit. Chodit je méně pohodlné než sedět. Annina krása byla vždy zřejmější než Evina. Evina krása byla vždy méně zřejmá než Annina.

2.2.2.2. Superlativ

Nejvyšší míru vlastnosti vyjadřuje třetí stupeň neboli superlativ, který se tvoří z komparativu předponou **nej-** *(např.* nejnovější, nejošklivější, nejkrásnější, nejmodernější, nejstarší, nejtvrdší, nejsladší, nejhezčí, nejměkčí, nejtenčí, nejpustější *i* nejpustší, nejtrpčejší *i* nejtrpčí, nejlepší, nejhorší, nejvyšší, nejnižší, nejširší, nejužší *atd.).Viz též kapitolu C 1.2. Superlativ lze tvořit i opisně, pomocí příslovcí* nejvíce *nebo* nejsilněji *(např.* nejvíce nemocný, nejsilněji působící*), při tzv. sestupném stupňování (vyjádření nejnižší míry vlastnosti při srovnávání) pak pomocí příslovce* nejméně *(např.* nejméně nemocný*).*

2.2.2.2.1. Funkce superlativu

- vyjádření nejvyšší či nejnižší míry vlastnosti při srovnávání vlastností osob, zvířat, věcí, činností, stavů či vlastností jiných vlastností, případně pomocí předložky z(e) s genitivem	Petr je největší (ze všech). Anna je (mezi nimi) nejmenší.

2.2.2.3. Příklady stupňování adjektiv – přehled *(viz též C 1.2.)*

Pozitiv	*Komparativ*	*Superlativ*
nov**ý**	nov**ější**	nejnov**ější**
krásn**ý**	krásn**ější**	nejkrásn**ější**
modern**í**	modern**ější**	nejmodern**ější**
chyt**rý**	chyt**řejší**	nejchyt**řejší**
lid**ský**	lid**štější**	nejlid**štější**
prakti**cký**	prakti**čtější**	nejprakti**čtější**
star**ý**	star**ší**	nejstar**ší**
mlad**ý**	mlad**ší**	nejmlad**ší**
tvrd**ý**	tvrd**ší**	nejtvrd**ší**
slad**ký**	slad**ší**	nejslad**ší**
krát**ký**	krat**ší**	nejkrat**ší**
úz**ký**	už**ší**	neju

Stupňování nepravidelné:

dobr**ý**	lep**ší**	nejlep**ší**
špatn**ý**, zl**ý**	hor**ší**	nejhor**ší**
vel**ký**	větší	největ**ší**
mal**ý**	men**ší**	nejmen**ší**
dlouh**ý**	del**ší**	nejdel**ší**
vys**oký**	vyšší	nejvyš**ší**
šir**oký**	šir**ší**	nejšir**ší**

2.3. Zájmena (pronomina)

Zastupují podstatná (viz A 2.1.) nebo přídavná (viz A 2.2.) jména. Osoby, zvířata, věci, vlastnosti či děje proto jen naznačují a zároveň vyjadřují vztah komunikujících osob k nim:
*- zájmena osobní (*já, ty, on, ona, ono, my, vy, oni, ony, ona *a zvratné* se *- viz A 2.3.1.)*
*- zájmena přivlastňovací (*můj, tvůj, jeho, její, jeho, náš, váš, jejich *a zvratné* svůj *– viz A 2.3.2.)*
*- zájmena ukazovací (*ten, tento, *tenhle, tamten, onen, takový *– viz A 2.3.3.)*
*- zájmena tázací (*kdo, co, jaký, který, čí *- viz A 2.3.4.)*
*- zájmena vztažná (*kdo, co, jaký, který, čí, jenž *- viz A 2.3.5.)*
*- zájmena neurčitá (*někdo, něco, nějaký, některý, něčí *a další zájmena vzniklá spojením zájmen tázacích s prefixy* lec-, leda-, kde-, málo-, *nebo se sufixy* -si, -koli, (-koliv) *jakož i tzv. zájmena vymezovací* každý, všechen, týž, tentýž, sám *- viz A 2.3.6.)*
*- zájmena záporná (*nikdo, nic, nijaký, ničí, žádný *- viz A 2.3.7.)*

Poznámka: Ukazovací zájmena tento, *tenhleten, *tadyten, *tadyhleten, *tamhleten, onen*, vztažné zájmeno* jenž*, neurčitá zájmena vzniklá spojením zájmen tázacích s prefixy* lec-, leda-, kde-, málo-, *nebo se sufixy* -si, -koli, (- koliv)*, jakož i vymezovací zájmena* týž, tentýž, sám *se na úrovni A 2 neprobírají.*

Zájmena patří mezi slova ohebná a skloňují se. Určují se u nich tedy gramatické kategorie rodu (viz A 1.3.), čísla (viz A 1.4.) a pádu (viz A 1.6.). Osobní zájmena já, ty, my, vy a zvratné se jsou však bezrodá. Některá zájmena mají skloňování zájmenné (např. A 2.3.1.2., A 2.3.2.1.), jiná adjektivní (např. A 2.3.2.1.). Bezrodá zájmena mají skloňování zvláštní (viz A 2.3.1.1.).

2.3.1. Zájmena osobní (zájmena personální, personalia)

Vyjadřují vztah mluvčího k jiné osobě, zvířeti, věci, vlastnosti či vlastnímu ději. Sémanticky i funkčně velmi těsně souvisejí se slovesnou kategorií osoby (viz A 1.5.).

Zájmena já *a* my *označují první osobu - mluvčího (*já*) nebo mluvčího a další osoby (*my*). Zájmena* ty *a* vy *označují druhou osobu - adresáta (*ty, vy *při vykání) nebo adresáta a další osoby (*vy*). Zájmena* on, ona, ono, oni, ony, ona *označují třetí osobu - osoby, zvířata, věci, vlastnosti či děje, které jsou předmětem komunikace. Osobní zájmeno zvratné (reflexivní)* se *(a jiné tvary), které neexistuje v nominativu, vyjadřuje svými tvary v ostatních pádech původně přímo či nepřímo vyjádřený věcný význam podmětu (např.* Petr se na sebe díval do zrcadla. Viděl se v zrcadle. Děti se na sebe dívaly do zrcadla. Viděly se v zrcadle. *Atd.). Tvary* se *nebo* si *se kromě toho vyskytují jako neměnný formant (jakási slovotvorná součást) zvratných sloves (např.* Děti se bály Petra. Děti se dívaly. Co si přejete? *Atd.- viz kapitolu 2.5.3.1.1.).*

2.3.1.1. Tvary osobních zájmen bezrodých

N. já	ty	my	vy	-
G. #mne, mě	tebe, tě	nás	vás	sebe, se
D. mně, mi	tobě, ti	nám	vám	sobě, si
A. #mne, mě	tebe, tě	nás	vás	sebe, se
L. o mně	o tobě	o nás	o vás	o sobě
I. mnou	tebou	námi	vámi	sebou

Skloňování osobních zájmen bezrodých (já, ty, my, vy a zvratného se) je skloňováním zvláštním. Delších tvarů (#mne, tebe, sebe, mně, tobě, sobě) se používá po předložce nebo v důrazu, kratších tvarů (nepřízvučných mě, tě, se, mi, ti, si) se používá v ostatních případech. Výjimku tvoří kratší tvar genitivu a akuzativu singuláru zájmena já (mě), který se používá i jako přízvučný (tj. v důrazu) i po předložce, neboť delší tvar mne se již dnes pociťuje jako knižní. Osobní zájmeno zvratné, jak již bylo uvedeno, v nominativu neexistuje.

2.3.1.2. Tvary osobních zájmen ostatních

Singulár

N.	on	ona	ono
G.	jeho, ho (od) něho	jí (od) ní	jeho, ho (od) něho
D.	jemu, mu (k) němu	jí (k) ní	jemu, mu (k) němu
A.	*živ.* jeho, jej, ho *než.* jej, ho *živ.* (pro) něho (pro) něj *neživ.* (pro) něj	ji (pro) ni 	je, ho (pro) ně, (pro) něj
L.	o něm	o ní	o něm
I.	jím (s) ním	jí (s) ní	jím (s) ním

Plurál

N.	*živ.* oni *než.* ony	ony	ona
G.		jich (od) nich	
D.		jim (k) nim	
A.		je (pro) ně	
L.		o nich	
I.		jimi (s) nimi	

V důrazu se používají vždy tvary začínající souhláskou j-, *po předložkách se tato souhláska mění v souhlásku* [ň-] *(viz např. ů tvar lokálu, který bez předložky neexistuje).*

2.3.1.3. Osobní zájmena ve funkci podmětu

Ve funkci podmětu nebývají osobní zájmena vždy přímo vyjádřena. Často je vyrozumíváme ze souvislosti. Jsou totiž svým věcným i mluvnickým významem přítomna v koncovkách tvarů určitých nebo pomocných sloves (viz A 1.5., B 2.1., B 2.5.).

- já *obsažené v zakončení 1. osoby singuláru prézentu indikativu významového slovesa* **-u, -ím, -ám** *(viz A Úvodem, A 1.5., 2.5.4.1.)*	Nesu Petrovi oběd. Právě ten text tisknu. Denně Petrovi kupuju noviny. Prosím o to Petra už potřetí. Dělám to nerad / nerada.
- já *obsažené v zakončení příčestí minulého, jakož i 1. osoby singuláru pomocného slovesa* být *(*jsem*) v préteritu významového slovesa* **-l, -la** *(viz A 1.5., A 2.5.2.2., A 2.5.4.1., A 2.5.4.3.2.)* **-m**	Nesl / nesla jsem Petrovi oběd. Právě jsem ten text tiskl / tiskla. Denně jsem Petrovi kupoval / kupovala noviny. Prosil / prosila jsem o to Petra už potřetí. Dělal / dělala jsem to nerad / nerada.
- já *obsažené v zakončení příčestí minulého, jakož i 1. osoby singuláru pomocného slovesa* být *(*bych*) v kondicionálu významového slovesa* **-l, -la** *(viz A 1.5., A 2.5.2.2., A 2.5.4.1., A 2.5.4.2.3.)* **-ch** Dělal / dělala bych to nerad / nerada.	Přinesl / přinesla nesla bych Petrovi oběd. Právě bych ten text tiskl / tiskla. Denně bych Petrovi kupoval / kupovala noviny. Prosil / prosila bych o to Petra už potřetí.
- my *obsažené v zakončení 1. osoby plurálu prézentu indikativu, nebo imperativu významového slovesa* **-me** *(viz A Úvodem, A 1.5., 2.5.4.1.)*	Neseme Petrovi oběd. Právě ten text tiskneme. Denně Petrovi kupujeme noviny. Prosíme o to Petra už potřetí. Děláme to neradi / nerady. Nesme. Kupujme. Prosme. Dělejme.
- my *obsažené v zakončení příčestí minulého, jakož i 1. osoby plurálu pomocného slovesa* být *(*jsme*) v préteritu významového slovesa* **-li, -ly** *(viz A 1.5., A 2.5.2.2., A 2.5.4.1., A 2.5.4.3.2.)* **-me**	Nesli / nesly jsme Petrovi oběd. Právě jsme ten text tiskli / tiskly. Denně jsme Petrovi kupovali / kupovaly noviny. Prosili / prosily jsme o to Petra už potřetí. Dělali / dělaly jsme to neradi / nerady.
- my *obsažené v zakončení příčestí minulého, jakož i 1. osoby plurálu pomocného slovesa* být *(*bychom*) v kondicionálu významového slovesa* **-li, -ly** *(viz A 1.5., A 2.5.2.2., A 2.5.4.1., A 2.5.4.2.3.)* **-chom**	Přinesli / přinesly bychom Petrovi oběd. Právě bychom ten text tiskli / tiskly. Denně bychom Petrovi kupovali / kupovaly noviny. Dělali / dělaly bychom to neradi / nerady.
- ty *obsažené v zakončení 2. osoby singuláru prézentu indikativu významového slovesa* **-š** *(viz A Úvodem, A 1.5., 2.5.4.1.)*	Neseš Petrovi oběd. Právě ten text tiskneš. Denně Petrovi kupuješ noviny. Prosíš o to Petra už potřetí. Děláš to nerad / nerada.
- ty *obsažené v zakončení 2. osoby singuláru imperativu významového slovesa* **-0, -i, -j** *(viz A 2.5.4.2.2.)*	Nes. Ber. Maž. Peč. Pros. Trp. Tiskni. Začni. Kupuj. Dělej.
- ty *obsažené v zakončení příčestí minulého, jakož i 2. osoby singuláru pomocného slovesa* být *(*jsi*) v préteritu významového slovesa* **-l, -la** *(viz A 1.5., A 2.5.2.2., A 2.5.4.1., A 2.5.4.3.2.)* **-si**	Nesl / nesla jsi Petrovi oběd. Právě jsi ten text tiskl / tiskla. Denně jsi Petrovi kupoval / kupovala noviny. Prosil / prosila jsi o to Petra už potřetí. Dělal / dělala jsi to nerad / nerada.
- ty *obsažené v zakončení příčestí minulého, jakož i 2. osoby singuláru pomocného slovesa* být *(*bys*) v kondicionálu významového slovesa* **-l. -la** *(viz A 1.5., A 2.5.2.2., A 2.5.4.1., A 2.5.4.2.3.)* **-s**	Přinesl / přinesla bys Petrovi oběd. Právě bys ten text tiskl / tiskla. Denně bys Petrovi kupoval / kupovala noviny. Prosil / prosila bys o to Petra už potřetí. Dělal / dělala bys to nerad / nerada.

- vy *obsažené v zakončení 2. osoby plurálu prézentu indikativu, nebo imperativu významového slovesa ve vztahu k jedné osobě* **-te** *(vykání - viz A 1.5., 2.5.4.1.)*	Nesete Petrovi oběd. Právě ten text tisknete. Denně Petrovi kupujete noviny. Prosíte o to Petra už potřetí. Děláte to nerad / nerada. Neste. Berte. Mažte. Pečte. Proste. Trpte. Tiskněte. Začněte. Kupujte. Dělejte.
- vy *obsažené v singulárovém zakončení příčestí minulého, jakož i 2. osoby plurálu pomocného slovesa* být *(*jste*) v préteritu významového slovesa* **-l, -la** *(viz A 1.5., A 2.5.2.2., A 2.5.4.1., A 2.5.4.3.2.)* **-te** *(vykání)*	Nesl / nesla jste Petrovi oběd. Právě jste ten text tiskl / tiskla. Denně jste Petrovi kupoval / kupovala noviny. Prosil / prosila jste o to Petra už potřetí. Dělal / dělala to nerad / nerada.
- vy *obsažené v singulárovém zakončení příčestí minulého, jakož i 2. osoby singuláru pomocného slovesa* být *(*byste*) v kondicionálu významového slovesa* **-l, -la** *(viz A 1.5., A 2.5.2.2., A 2.5.4.1., A 2.5.4.2.3.)* **-te** *(vykání)*	Přinesl / přinesla byste Petrovi oběd. Právě byste ten text tiskl / tiskla. Denně byste kupoval / kupovala Petrovi noviny. Prosil / prosila byste o to Petra už potřetí. Dělal / dělala byste to nerad / nerada.
- vy *obsažené v zakončení 2. osoby plurálu prézentu indikativu, nebo imperativu významového slovesa* **-te** *(viz A Úvodem, A 1.5., 2.5.4.1.)*	Nesete Petrovi oběd. Právě ten text tisknete. Denně Petrovi kupujete noviny. Prosíte o Petra už potřetí. Děláte to neradi / nerady. Neste. Berte. Mažte. Pečte. Proste. Trpte. Tiskněte. Začněte. Kupujte. Dělejte.
- vy *obsažené v zakončení příčestí minulého, jakož i 2. osoby plurálu pomocného slovesa* být *(*jste*) v préteritu významového slovesa* **-li, -ly** *(viz A 1.5., A 2.5.2.2., A 2.5.4.1., A 2.5.4.3.2.)* **-te**	Nesli / nesly jste Petrovi oběd. Právě jste ten text tiskli / tiskly. Denně jste Petrovi kupovali / kupovaly noviny. Prosili / prosily jste o to Petra už potřetí. Dělali / dělaly jste to neradi / nerady.
- vy *obsažené v zakončení příčestí minulého, jakož i 2. osoby plurálu pomocného slovesa* být *(*byste*) v kondicionálu významového slovesa* **-li, -ly** *(viz A 1.5., A 2.5.2.2., A 2.5.4.1., A 2.5.4.2.3.)* **-te**	Přinesli / přinesly byste Petrovi oběd. Právě byste ten text tiskli / tiskly. Denně byste kupovali / kupovaly Petrovi noviny. Prosili / prosily byste o to Petra už potřetí. Dělali / dělaly byste to neradi / nerady.
- on / ona / ono *obsažené v zakončení 3. osoby singuláru prézentu indikativu významového slovesa* **-e, -í, -á** *(viz A Úvodem, A 1.5., 2.5.4.1.)*	Nese Petrovi oběd. Právě ten text tiskne. Denně Petrovi kupuje noviny. Prosí o to Petra už potřetí. Dělá to nerad / nerada / nerado.
- on / ona / ono *vyjádřené zakončením příčestí minulého a nepřítomností tvaru pomocného slovesa* být *v préteritu významového slovesa* **-l, -la, -lo** *(viz A 1.5., A 2.5.2.2., A 2.5.4.1., A 2.5.4.3.2.)*	Nesl / nesla / neslo Petrovi oběd. Právě ten text tiskl / tiskla / tisklo. Denně Petrovi kupoval / kupovala / kupovalo noviny. Prosil / prosila / prosilo o to Petra už potřetí. Dělal / dělal / dělalo to nerad / nerada / nerado.
- on / ona / ono *vyjádřené zakončením příčestí minulého a tvarem pomocného slovesa* být *(*by*) v kondicionálu významového slovesa* **-l, -la, -lo** *(viz A 1.5., A 2.5.2.2., A 2.5.4.1., A 2.5.4.2.3.)* **-0**	Nesl / nesla / neslo by Petrovi oběd. Právě by ten text tiskl / tiskla / tisklo. Denně by Petrovi kupoval / kupovala / kupovalo noviny. Prosil / prosila / prosilo by o to Petra už potřetí. Dělal / dělala / dělalo by to nerad / nerada / nerado.
- oni / ony / ona *obsažené v zakončení 3. osoby*	Nesou Petrovi oběd. Právě ten text

plurálu prézentu indikativu významového slovesa **-ou, -í, -ejí (-ějí), -ají** *(viz A Úvodem, A 1.5., 2.5.4.1.)*	tisknou. Denně Petrovi *kupujou noviny. Prosí o to Petra už potřetí. Dělají to neradi / nerady / nerada.
- oni / ony / ona *vyjádřené zakončením příčestí minulého a nepřítomností tvaru pomocného slovesa* být *v préteritu významového slovesa* **-li, -ly, -la** *(viz A 1.5., A 2.5.2.2., A 2.5.4.1., A 2.5.4.3.2.)*	Nesli / nesly / nesla Petrovi oběd. Právě ten text tiskli / tiskly / tiskla. Denně Petrovi kupovali / kupovaly / kupovala noviny. Prosili / prosily / prosila o to Petra už potřetí. Dělali / dělaly / dělala to neradi / nerady / nerada.
- oni / ony / ona *vyjádřené zakončením příčestí minulého a tvarem pomocného slovesa* být *(*by*) kondicionálu významového slovesa* **-li, -ly, -la** *(viz A 1.5., A 2.5.2.2., A 2.5.4.1., A 2.5.4.2.3.)* **-0**	Nesli / nesly / nesla by Petrovi oběd. Právě by ten text tiskli / tiskly / tiskla. Denně by Petrovi kupovali / kupovaly / kupovala noviny. Prosili / prosily / prosila by o to by Petra už potřetí. Dělali / dělaly / dělala by to neradi / nerady / nerada.

Pouze tam, kde by mohlo dojít k nedorozumění (např. přidělení činnosti různým podmětům, změna podmětu), a v důrazu se zájmena osobní ve funkci podmětu používají.

- přidělení činnosti různým podmětům	Já přinesu Petrovi oběd, ty natiskneš ten text a oni mu půjdou koupit noviny.
- změna podmětu	Byli jsme o dovolené u moře. A kde jste byli vy?
- důraz	Ten oběd přinesu Petrovi já.
- poukázání na podmět	Já dnes nikam nepůjdu.

2.3.1.4. Osobní zájmena ve funkci jiných větných členů

Ve funkci jiných větných členů jsou osobní zájmena přímo vyjádřena vždy.

- ve funkci předmětu (viz B 2.3.)	Bál se tě. Bál se sám sebe. Dal mi to. Dal to sám sobě. Viděl ho. Viděl se v zrcadle. Mluvil o nás. Pohrdal jimi.
- ve funkci příslovečného určení (viz B 2.3.)	Sedla si na tebe moucha.
- ve funkci neshodného přívlastku (viz B 2.3.)	Ten chlapec vedle nás se zasmál.
- ve funkci přísudku jmenného (viz B 2.2.)	Já nejsem ty.
- ve funkci doplňku (viz B 2.3.)	Vy sami jste jím Petra zvolili *(= např. starostou)*.

2.3.2. Zájmena přivlastňovací (zájmena posesivní, posesiva)

Většinou zastupují přídavná jména. Proto se také nejčastěji vyskytují ve funkci přívlastku shodného (B 2.3.). Věcně se stejně jako zájmena osobní vztahují ke kategorii osoby (A 1.5.). Přivlastňují osobám osobními zájmeny vyjádřeným: můj (přivlastňuje osobě vyjádřené osobním zájmenem já), tvůj (ty), jeho (on), její (ona), jeho (ono), náš (my) , váš (vy), jejich (oni, ony, ona) a zvratné (reflexivní) svůj (přivlastňuje podmětu, je-li totožný s vlastníkem).

2.3.2.1. Tvary zájmen přivlastňovacích

Singulár

maskulinum	*femininum*	*neutrum*
N. můj, tvůj, (svůj)	má/moje, tvá/tvoje, (svá)	mé/moje, tvé/tvoje, (své)
G. mého, tvého, svého	mé / mojí, tvé / tvojí, své / svojí	mého, tvého, svého
D. mému, tvému, svému	mé / mojí, tvé / tvojí, své / svojí	mému, tvému, svému
A. *živ.* mého, tvého, svého *než.* můj, tvůj, svůj	mou/moji, tvou/tvoji, svou/svoji	mé/moje, tvé/tvoje, své/svoje
L. o mém, o tvém, o svém	o mé/mojí, o tvé/tvojí, o své/svojí	o mém, o tvém, o svém
I. mým, tvým, svým	mou/mojí, tvou/tvojí, svou/svojí	mým, tvým, svým

Plurál

maskulinum	*femininum*	*neutrum*
N. *živ.* mí/moji, tví/tvoji, (sví/svoji) *než.* mé/moje, tvé/tvoje své/svoje	mé/moje, tvé/tvoje, (své/svoje)	má/moje, tvá/tvoje, (svá/svoje)
G. mých, tvých, svých		
D.	mým, tvým, svým	
A.	mé/moje, tvé/tvoje, své/svoje	
L.	o mých, o tvých, o svých	
I.	mými, tvými, svými	

Tvary zájmena náš se obvykle uvádějí jako vzor pro tzv. měkké zájmenné skloňování.

Singulár			*Plurál*		
maskulinum	*femininum*	*neutrum*	*maskulinum*	*femininum*	*neutrum*
N. náš	naše	naše	*živ.* naši *než.* naše	naše	naše
G. našeho	naší	našeho		našich	
D. našemu	naší	našemu		našim	
A. *živ.* našeho *než.* náš	naši	naše		naše	
L. o našem	o naší	o našem		o našich	
I. naším	naší	naším		našimi	

Podle vzoru náš, naše, naše se skloňuje i přivlastňovací zájmeno váš (vaše, vaše). Přivlastňovací zájmeno její se skloňuje jako měkký typ přídavného jména (vzor jarní - A 2.2.1.2.). Zájmena jeho (přivlastňující osobnímu zájmenu on), jeho (přivlastňující osobnímu zájmenu ono) a jejich (přivlastňující osobním zájmenům oni, ony, ona) zůstávají ve všech svých tvarech singuláru i plurálu beze změny.

2.3.2.2. Příklady užití přivlastňovacích zájmen

- ve funkci shodného přívlastku	To je můj manžel. To je má / moje žena. Báli se vašeho psa.
- ve funkci shodného doplňku	Cítil / cítila se nesvůj / nesvá.
- ve funkci jmenného přísudku se sponou	Ten sešit je můj. Ta košile je má / moje. Jsme svoji.

Poznámka: Užití přivlastňovacích zájmen ve funkci jiných větných členů se na úrovni A 2 zpravidla neprobírá.

2.3.3. Zájmena ukazovací (zájmena demonstrativní, demonstrativa)

Zastupují přídavná (viz A 2.2.) nebo podstatná (viz A 2.1.) jména. Vedle funkce ukazovací (jde-li o situační, většinou prostorovou orientaci) mívají i funkci odkazovací (jde-li o orientaci v textu). K ukazovacím zájmenům probíraným na úrovni A 2 patří ten, *tenhle, tamten, takový. *Ve větě se mohou uplatnit jako kterýkoliv větný člen.*
Tvary zájmena ten *se obvykle uvádějí jako vzor pro tzv. tvrdé zájmenné skloňování.*

2.3.3.1. Skloňování zájmen ukazovacích

Singulár

maskulinum	*femininum*	*neutrum*
N. ten	ta	to
G. toho	té	toho
D. tomu	té	tomu
A. *živ.* toho *než.* ten	tu	to
L. o tom	o té	o tom
I. tím	tou	tím

Plurál

maskulinum	*femininum*	*neutrum*
A. *živ.* ti *než.* ty	ty	ta
G.	těch	
D.	těm	
A.	ty	ta
L.	o těch	
I.	těmi	

U ukazovacích zájmen *tenhle, tamten *se skloňuje pouze část ten (jako tvrdý typ zájmenného skloňování - vzor* ten*), ukazovací zájmeno* takový *se skloňuje jako tvrdý typ skloňování adjektivního (vzor* mladý - *A 2.2.1.1.).*

Tahle žena se mi líbí. Zeptáme se téhle ženy. Hodně jsem o tomhle náměstí slyšel. Kdo je tamten pán? Tamtoho pána neznám.

2.3.3.2. Ukazovací zájmena ten, *tenhle, tamten , takový

- ve funkci ukazovací	
- jako podmět	To je dům.
- jako přísudek jmenný se sponou - promluva spojená s gestem poukazujícím na určitou vnější vlastnost (např. na obezitu).	Nevěděl jsem, že je taková.
- jako přívlastek shodný	Vidíte tamten dům?
- jako příslovečné určení – promluva spojená s poukazujícím gestem	Do té výšky nepolezu.
- jako předmět	Tuhle jsem nechtěl, chtěl jsem tamtu.
- jako doplněk - promluva spojená s gestem poukazujícím na určitou vnější vlastnost (např. na obezitu)	Necítil se takový.
- ve funkci odkazovací	
- jako podmět	Byl jeden král a ten měl tři syny.
- jako přísudek jmenný se sponou	Nečekal, že bude povahově taková jako on. Pokud je to ta rozbitá silnice, o které se mluvilo, tak tamtudy nepojedu.
- jako přívlastek shodný	Po ulici šel nějaký člověk. A ten člověk najednou upadl.
- jako příslovečné určení	Ta cesta napravo že je rozbitá? Tak to tedy tou napravo nepůjdu, půjdu tou nalevo.
- jako předmět (např. konverzace v květinářství)	Tu nechci, dejte mi tamtu.
- jako doplněk	Že by nikomu nepomohl? Za takového rozhodně Petra nepovažovali.

2.3.4. Zájmena tázací (zájmena interogativní, interogativa)

Jde o zájmena, která jsou (spolu s tázacími příslovci) základem otázek doplňovacích. Tážeme se jimi na osoby, zvířata, věci, vlastnosti, činnosti, stavy, vlastnický vztah aj. Patří k nim zájmena kdo, co, jaký, který, čí..

Tázacím zájmenem kdo se ptáme na neznámou osobu, zájmenem co na neznámou věc, vlastnost, činnost, stav apod., zájmenem jaký na vlastnost osoby, zvířete, věci apod.. Zájmenem který se obvykle ptáme na jednu ze souhrnu osob, věcí, vlastností, činností apod. Zájmenem čí se ptáme na vlastnický vztah, nebo na původce.

2.3.4.1. Tázací zájmena kdo, co

Tázací zájmeno kdo se skloňuje jako tvrdý typ zájmenného skloňování (ten - viz A 2.3.3.1.), zájmeno co jako měkký typ zájmenného skloňování (náš - viz A 2.3.2.1.).

N. kdo	co
G. koho	čeho
D. komu	čemu
A. koho	co
L. o kom	o čem
I. kým	čím

Zájmeno kdo *se ve funkci podmětu chová jako zájmeno rodu mužského, zatímco zájmeno* co *se ve funkci podmětu chová jako zájmeno rodu středního. Nejsou-li však tato zájmena podmětem a není-li sloveso v minulém čase nebo v kondicionálu, příslušnost k rodu se u nich neprojevuje.*	Kdo to byl? Kdo tam byl? Kdo tam nebyl? Kdo přišel? Kdo odešel? Co to bylo? Co tam bylo? Co tam nebylo? Co se stalo? Kdo by neznal takové známé jméno?

Obě tato zájmena mají formálně pouze tvary singuláru, přestože se jich používá i ve významu plurálu. V nominativu se však takto používá pouze zájmena kdo. *Zájmeno* co *se v podobném významu vyskytuje spíše v instrumentálu (*čím*). Obě zájmena jsou pak ve funkci jmenné části přísudku jmenného se sponou.*	Kdo byl ten člověk? Byl to (Ten člověk byl) nějaký student. Kdo byla ta žena? Byla to (Ta žena byla) nějaká studentka. Kdo bylo to dítě? Bylo to (To dítě bylo) nějaké nemluvně. Kdo byli ti lidé? Byli to (Ti lidé byli) nějací studenti. Kdo byly ty ženy? Byly to (Ty ženy byly) nějaké studentky. Kdo byla ta děvčata? Čím byl ten člověk? Byl to (Ten člověk byl) nějaký inženýr. Čím byla ta žena? Byla to (Ta žena byla) nějaká lékařka. Čím byli ti lidé? Byli to (Ti lidé byli) nějací inženýři. Čím byly ty ženy? Byly to (Ty ženy byly) nějaké lékařky.
I u jiných tvarů tázacích zájmen kdo, co *lze ze souvislosti vyrozumět, že vyjadřují plurál*	O kom jste to mluvili? O bezdomovcích? O čem jste to mluvili? O těch květinách?

2.3.4.2. Tázací zájmena jaký, který

*Tázací zájmena jaký a který se skloňují jako tvrdý typ adjektiva (*mladý *- viz A 2.2.1.1.)*

2.3.4.3. Tázací zájmeno čí

Zájmeno čí se skloňuje jako měkký typ (jarní - viz A 2.2.1.2.) skloňování adjektivního.

Tázací zájmena jaký, který, čí *se vyskytují*	
- ve funkci přívlastku shodného	Jakou barvu má ta vlajka? (Ta vlajka má) Červenou (barvu). Který dům se ti líbí? (Líbí se mi) Ten (dům) napravo. Čí dítě to dostane? (Dostane to) Petrovo (dítě).
- ve funkci jmenné části přísudku jmenného se sponou	Jaký je ten dům? (Ten dům je) Vysoký. Která je ta tvá zahrada? (Má zahrada je) Tamta. Čí je to červené auto? (To červené auto je) Petrovo.

2.3.5. Zájmena vztažná (zájmena relativní, relativa)

Základní soubor vztažných zájmen tvoří táž slova, která již v jiné souvislosti známe jako zájmena tázací: kdo, co, jaký, který, čí (viz A 2.3.4.). Ostatní zájmena vztažná včetně zájmena jenž se na úrovni A 2 neprobírají. Jako neutrální spisovné jazykové prostředky se vztažná zájmena užívají pouze v souvětí, a to jako spojovací výrazy (uvádějí vedlejší věty relativní). Vztažná zájmena kdo, co, jaký, který, čí se skloňují stejně jako zájmena tázací (viz A 2.3.4.).

2.3.5.1. Vztažná zájmena kdo, co

Zájmeno kdo *se ve funkci podmětu chová jako zájmeno rodu mužského, zatímco zájmeno* co *se ve funkci podmětu chová jako zájmeno rodu středního. Nejsou-li však tato zájmena*	Kdo se bojí, nesmí do lesa. Kdo pil, umřel. Kdo nepil, umřel taky. Co bylo, bylo. Co se stalo, nemůžeme vrátit.

podmětem a není-li sloveso v minulém čase nebo v kondicionálu, příslušnost k rodu se u nich neprojevuje.

Kdo by se nestaral o své zdraví, mohl by onemocnět.

Zájmeno kdo *má formálně pouze tvary singuláru, přestože se ho používá i ve významu plurálu. Zájmena* co *se však jako neutrálního jazykového prostředku používá pouze ve vztahu k singuláru.*

Každý, kdo se chtěl zúčastnit, musel zaplatit. Všichni, kdo se chtěli zúčastnit, museli zaplatit. Každý, koho jsme se ptali, *spisovně* musel zaplatit. Všichni, koho jsme se ptali, museli zaplatit. Každý, komu jsme to dali, musel zaplatit. Všichni, komu jsme to dali, museli zaplatit. Každý, o kom jsme mluvili, musel zaplatit. Všichni, o kom jsme mluvili, museli zaplatit. Každý s kým jsme mluvili, musel zaplatit. Všichni, s kým jsme mluvili, museli zaplatit Všechno, co se stalo, se dalo očekávat.

2.3.5.2. Vztažná zájmena jaký, který, čí

Vztažná zájmena jaký, který, čí *se vyskytují*

- ve funkci přívlastku shodného

Ptal se, jakou barvu má ta vlajka. Ptala se, který dům se mi líbí. Ptali se, čí dítě to dostane. Ptala se, o kterých městech jsme mluvili.

- ve funkci jmenné části přísudku jmenného se sponou

Ptal se, jaký je ten dům. Ptal se mě, která je ta tvá zahrada. Ptali se, čí je to červené auto.

2.3.6. Zájmena neurčitá (zájmena indefinitní, indefinita)

Vyjadřují neurčitou osobu, věc, vlastnost, činnost, neurčitý stav, vlastnický vztah, neurčité zvíře apod.. Patří k nim deriváty tázacích zájmen kdo, co, jaký, který, čí *(viz výše). V určitých souvislostech se mohou ve významu neurčitých zájmen uplatnit i sama* zájmena kdo, co, jaký, který, čí. *Někdy bývají za zájmena neurčitá považována i* zájmena každý, všechen, všichni *(jinak též označovaná za zájmena vymezovací či za zájmena totalizující kvantum).*
Na úrovni A 2 se však probírají jen tato zájmena neurčitá: někdo, něco, nějaký *(ve významu tohoto zájmena se často vyskytuje též číslovka* jeden*),* některý, něčí, každý, všechen, všichni. *Přitom zájmena* někdo *(jakož i číslovka* jeden *ve významu neurčitého zájmena) a* všichni *se skloňují jako tvrdý typ zájmenného skloňování (*ten - *viz A 2.3.3.1.), zájmena* něco *a* všechen *jako měkký typ zájmenného skloňování (*náš - *viz A 2.3.2.1.), zatímco zájmena* nějaký, některý *a* každý *se skloňují jako tvrdý typ (*mladý - *viz A 2.2.1.1.) a zájmeno* něčí *jako měkký typ skloňování adjektivního (*jarní - *viz A 2.2.1.2.).*

Viděl jsem někoho před domem. Něco leží na stole. Šel okolo nějaký člověk. Říkala to jedna *(= nějaká)* paní. Někteří lidé neumějí psát. Slyšeli jsme něčí hlas. To by mohl říct kdokoli(v) / leckdo. To by mohl říct každý.

2.3.6.1. Neurčité zájmeno všechen, všichni

N. všechen	všechna	všechno	*živ.*všichni *než.*všechny	všechny	všechna
G. všeho	vší	všeho		všech	
D. všemu	vší	všemu		všem	
A. všechen	všechnu	všechno	všechny	všechny	všechna

L. o všem	o vší	o všem	o všech
I. vším	vší	vším	všemi

Snědli jste všechen chleba. Vypili všechnu šťávu. Viděl jsem všechny před domem. Všechno leží na stole. Říkali to všichni. Všichni tu umějí psát. Každý z nás to ví. Víme o tom všichni.

2.3.7. Zájmena záporná (zájmena negativní, negativa)

*Zájmena záporná popírají existenci osoby, zvířete, věci, vlastnosti, děje, vlastnického vztahu apod. Ve vztahu k tzv. zájmenům vymezovacím, totalizujícím kvantum či míru (*každý, všechen, všichni, veškerý *aj.) jde o zájmena opačného významu. Patří k nim zájmena:* nikdo, nic*,* (nijaký,) žádný, ničí*. Kromě zájmena* žádný *jde o deriváty tázacích zájmen (viz výše). Zájmeno* nikdo*, popírající existenci nebo prezenci osoby, se skloňuje jako tvrdý typ zájmenného skloňování (*ten - *viz A 2.3.3.1), zájmeno* nic*, popírající zejména existenci nebo přítomnost věci, se skloňuje jako měkký typ zájmenného skloňování (*náš - *viz A 2.3.2.1.), zatímco zájmena* nijaký *a* žádný*, popírající víceméně existenci nebo přítomnost vlastnosti se skloňují jako tvrdý typ (*mladý - *viz A 2.2.1.1) a zájmeno* ničí*, popírající vlastnický vztah nebo původce, jako měkký typ (*jarní - *viz A 2.2.1.2.) skloňování adjektivního.*

Nikoho jsem před domem neviděl. Na stole neleží nic. Okolo nešel nikdo. Žádný člověk by to neřekl. Ničí hlas jsme neslyšeli.

2.4. Číslovky (numeralia)

Vyjadřují počet, místo v číselné řadě, pořadí, počet druhů, počet souborů, násobnost, výčet či množství pro jednotlivé skupiny jevů, a to buď v podobě určité, přesné (např. tři, třetí, trojí, troje, trojnásobný, třikrát, za třetí, potřetí, po třech *– číslovky určité), nebo v podobě neurčité (např.* několik, několikátý, několikerý, několikery, několikanásobný, několikrát, za několikáté, po několikáté, po několika - *číslovky neurčité). Ve větě se chovají jako substantiva (viz A 2.1.), adjektiva (viz A 2.2.), nebo adverbia (viz A 2.6.1.).*

Podle toho, co číslovky vyjadřují, rozlišujeme číslovky základní (např. tři, čtyři, pět - *viz A 2.4.1.), řadové (např.* třetí, čtvrtý, pátý - *viz A 2.4.2.), výčtové (*za třetí, za čtvrté - *viz A 2.4.3.), časové (např.* poprvé, podruhé, potřetí*), druhové (např.* trojí, čtverý, paterý - *viz A 2.4.4.), souborové (např.* troje, čtvery, patery - *viz A 2.4.5.), násobné (např.* trojnásobný, třikrát, trojmo, čtyřnásobný, čtyřikrát, čtvermo, pětinásobný, pětkrát - *viz A 2.4.6.), nebo podílné (např.* po třech, po čtyřech, po pěti - *viz A 2.4.7.).*

*Poznámka: Na úrovni A 2 se studenti seznamují s číslovkami základními a částečně s číslovkami řadovými. S číslovkami násobnými (*dvakrát, třikrát *…) a s číslovkami souborovými (*dvoje, troje *…) se studenti na této úrovni seznamují pouze lexikálně. Znalost dalších druhů číslovek se na úrovni A 2 nevyžaduje.*

Skloňování

Číslovky jsou převážně slova ohebná a skloňují se. U většiny z nich tedy určujeme gramatické kategorie rodu (viz A 1.3.), čísla (viz A 1.4.) a pádu (viz A 1.6.). Pouze u části číslovek násobných typu třikrát*,* čtyřikrát *... atd. tyto kategorie určit nelze, neboť tyto číslovky mají podobu příslovce (viz A 2.6.1.), a chovají se tedy jako slova neohebná. Číslovky výčtové (např.*

za třetí, za čtvrté, za páté - *viz A 2.4.3.), časové (např*. potřetí, počtvrté, popáté*) a číslovky podílné (např*. po třech, po čtyřech, po pěti - *viz A 2.4.7.) mají sice rovněž adverbiální podobu, vznikly však ustrnutím předložkové vazby s jiným druhem číslovky, a tak lze rozpoznat alespoň původní pádový tvar.*

2.4.1. Číslovky základní

*Vyjadřují počet, nebo pojmenovávají čísla (*jeden, jedna, jedno, dva, dvě, tři, čtyři, pět, šest, sedm, osm, devět, deset, jedenáct, dvanáct, třináct, čtrnáct, patnáct, … devatenáct, dvacet, dvacet jedna / jedenadvacet, … devadesát devět / devětadevadesát, sto, tisíc, milion, miliarda, bilion, trilion, kvadrilion … *atd.). Počet může být udán i jako neurčitý (*mnoho, několik … *aj.). Odpovídají na otázku* Kolik?

2.4.1.1. Základní číslovka jeden, jedna, jedno

Základní číslovka jeden, jedna, jedno *je číslovkou rodovou. Skloňuje se jako zájmeno* ten, ta, to *(viz A 2.3.3.1). S počítaným předmětem se číslovka shoduje v rodě, čísle a pádě. A je-li počítaný předmět ve větě podmětem, shoduje se v rodě a čísle i se slovesem (což je důležité zejména v minulém čase - viz B 2.5.).*

Viděli jsme jen jednoho člověka. Vrátil se jen jeden muž. Jeden pokoj byl volný. Vrátila se jen jedna žena. Vrátilo se jen jedno děvče.

2.4.1.2. Základní číslovky dva, dvě, oba, obě

Číslovky dva, dvě, oba, obě *jsou číslovky rodové.*

Skloňování

maskulinum		*femininum a neutrum*
N. dva, oba		dvě, obě
G.	dvou, obou	
D.	dvěma, oběma	
A. dva, oba		dvě, obě
L.	o dvou, o obou	
I.	dvěma, oběma	

S počítaným předmětem se číslovka shoduje v rodě, čísle a pádě. A je-li počítaný předmět ve větě podmětem, shoduje se v rodě a čísle i se slovesem (což je důležité zejména v minulém čase - viz B 2.5.).

V životě jsem se bál jen dvou lidí. Nepovedlo se to jen dvěma ženám. Mluvili jsme jen o dvou děvčatech. Byli tam jen dva muži. Byly tam jen dva pokoje. Byly tam jen dvě ženy. Byla tam jen dvě děvčata.

Číslovka oba, obě *má na rozdíl od číslovky* dva, dvě *význam úplnostní, neboť ze dvou prvků množiny o dvou prvcích významově zahrnuje všechny, tedy oba.*

Bál jsem se obou těch lidí. Nepovedlo se to oběma ženám. Mluvili jsme jen o obou děvčatech.

Vrátili se oba muži. Oba pokoje byly volné. Vrátily se obě ženy. Vrátila se obě děvčata.

Poznámka: Skloňování číslovek dva, dvě, oba, obě *je skloňováním zvláštním. Jsou v něm zcela přesně zachovány tvary někdejšího dvojného čísla (duálu), které je však dnes z hlediska věcného významu pociťováno jako plurál. Nominativ se rovná akuzativu (a vokativu), genitiv lokálu a dativ instrumentálu (viz A 1.4.1., A 2.1.2.3.).*

2.4.1.3. Základní číslovky tři, čtyři

Základní číslovky tři, čtyři *jsou číslovky bezrodé. S počítaným předmětem se shodují v pádě. A je-li počítaný předmět ve větě podmětem, shoduje se v rodě a čísle i se slovesem (což je důležité zejména v minulém čase - viz B 2.5.).*

Skloňování

N. tři	čtyři
G. tří, *třech	čtyř, *čtyřech
D. třem	čtyřem
A. tři	čtyři
L. o třech	o čtyřech
I. třemi	čtyřmi

V životě jsem se bál jen tří / čtyř lidí. Nepovedlo se to jen třem / čtyřem ženám. Mluvili jsme jen o třech / čtyřech děvčatech. Vrátili se jen tři / čtyři muži. Vrátily se jen tři / čtyři ženy. Vrátila se jen tři / čtyři děvčata.

2.4.1.4. Základní číslovky pět … *až* dvacet, třicet, … *až* devadesát

Základní číslovky pět, šest, sedm, osm, devět, deset,
jedenáct, dvanáct, třináct, čtrnáct, patnáct, šestnáct, sedmnáct, osmnáct, devatenáct,
jakož i základní číslovky dvacet, třicet, čtyřicet, padesát, šedesát, sedmdesát, osmdesát, devadesát *jsou číslovky bezrodé.*

Skloňování

V nominativu a akuzativu (též vokativu) mají tyto číslovky slovníkový tvar. V ostatních pádech mají koncovku **-i** (pět - pěti, šest - šesti … ale devět - devíti).

Jsou-li tyto číslovky v nominativu (tedy ve funkci podmětu) nebo v akuzativu (ve funkci předmětu), je počítaný jev v genitivu plurálu. Ve funkci podmětu se tyto číslovky chovají, jako by byly středního rodu (což je důležité zejména při shodě podmětu se slovesem v préteritu).

Vrátilo se jen pět mužů. Vrátilo se jen šest žen. Vrátilo se jen sedm děvčat. V autě jelo osm osob. Letadlem letělo třicet lidí. Sešlo se asi padesát přátel. Shromáždilo se asi sedmdesát až osmdesát žen. Do tábora přijelo devadesát dětí. Viděli jsme pět mužů. Napsali jsme šest dopisů. Přečetli jsme jedenáct knih. Prostudovali jsme celkem devatenáct dokumentů.

Ostatní pády uvedených číslovek se s pády počítaných jevů shodují.

V životě jsem se bál jen osmi lidí. Nepovedlo se to jen devíti ženám. Mluvili jsme jen o dvanácti děvčatech. Sešli jsme se s padesáti třemi přáteli.

2.4.1.5. Základní číslovky vyjadřující počet daný čísly 21–29, 31–39, … 91–99

*Základní číslovky vyjadřující počet daný čísly 21–29, 31–39, 41–49, 51–59, 61–69, 71–79, 81–89 a 91–99 mohou mít buď podobu složeného slova, tj. jednoslovnou (*jedenadvacet *či* *jednadvacet, dvaadvacet, … pětadvacet, … devětadevadesát*), nebo jsou tvořeny spojením slov dvou (*dvacet jeden, *či* dvacet jedna, *či* dvacet jedno, dvacet dva, *či* dvacet dvě, dvacet tři, dvacet čtyři, dvacet pět, … devadesát devět*).*

***Jednoslovné** základní číslovky se skloňují podobně jako číslovky* pět *až* dvacet *(i zde se tedy v celém skloňování vyskytuje jen dvojí tvar, např.* pětadvacet, pětadvaceti *).*

*U uvedených číslovek **dvouslovných** se skloňují obě slova, a to tak, jak bylo u jednotlivých číslovek uvedeno výše. Tedy například:* od dvaceti dvou do devadesáti devíti, ke čtyřiceti sedmi, bez / k / o / s osmdesáti pěti …

2.4.1.5.1. Číslovky složené z desítek a jednotek + počítaný předmět

Po dvouslovných číslovkách složených z desítek (popř. stovek aj.) a číslovky jeden, jedna, jedno *je počítaný předmět v nominativu singuláru (např.* dvacet jeden muž, třicet jedna žena, čtyřicet jedno město… *aj., avšak hovorově se nyní užívá i tvarů jako* dvacet jedna mužů, třicet jedna žen, čtyřicet jedna měst *apod.).*

Po jednoslovných číslovkách složených z číslovky jeden, jedna, jedno *a desítek je počítaný předmět v genitivu plurálu (např.*#jedenadvacet / *jednadvacet mužů, #jedenadvacet / *jednadvacet žen… *aj.).*

Po dvouslovných číslovkách složených z desítek (příp. stovek aj.) a číslovky dva/dvě, tři, *nebo* čtyři *je počítaný předmět v nominativu plurálu (např.* dvacet dva / třicet tři / čtyřicet čtyři muži, dvacet dvě / třicet tři / čtyřicet čtyři ženy…*aj. ., avšak hovorově se nyní užívá i tvarů jako* dvacet dva / tři / čtyři mužů, třicet dva / tři / čtyři žen, čtyřicet dva / tři / čtyři měst *apod.).*

Po jednoslovných číslovkách složených z číslovek dva / dvě, tři, *nebo* čtyři *a desítek je počítaný předmět v genitivu plurálu (např.* dvaadvacet mužů, třiadvacet žen… *aj.).*

Po dvouslovných i jednoslovných číslovkách složených z desítek a číslovky pět, šest, sedm, osm, *nebo* devět *(příp. z číslovky* pět *až* devět *a desítek) je počítaný předmět pouze v genitivu plurálu (např.* dvacet pět / pětadvacet mužů, třicet šest / šestatřicet žen … *aj.)*

2.4.1.6. Základní číslovky nula, sto, tisíc, milion, miliarda …

Mají svůj vlastní rod a skloňují se podle příslušných vzorů podstatných jmen.
Nula - *podle vzoru* žena, sto - *podle vzoru* město, tisíc - *podle vzoru* stroj, milion - *podle vzoru* hrad, miliarda - *podle vzoru* žena *(viz A 2.1.3.)*.

Poznámka: Číslovky označující vyšší počet se na úrovni A 2 neprobírají.

Počítaný jev je po základních číslovkách sto, tisíc, milion, miliarda, bilion … *(včetně číslovky* nula - *přestože* nula *se s počítaným jevem nepoužívá příliš často) ve tvaru genitivu plurálu, např.* sto korun, tisíc domů, milion lidí, miliarda hvězd, … *(*nula bodů*) atd.*.

2.4.1.7. Základní číslovky dvě stě, tři sta, čtyři sta, pět set …

Základní číslovky dvě stě, tři sta, čtyři sta, pět set, šest set, sedm set, osm set, devět set *jsou rovněž dvouslovné, přičemž jejich druhá část je vlastně ve funkci počítaného předmětu, který se chová stejně jako počítaný předmět po číslovkách* dvě, tři, čtyři, pět, šest, sedm, osm, devět, *tj. stejně se skloňuje. Číslovka* dvě stě *je stejně jako číslovky* dva, dvě, oba, obě *pozůstatkem někdejšího duálu.*

N. dvě stě	tři sta	čtyři sta	N. pět / šest / sedm / osm / devět set
G. dvou set	tří set	čtyř set	G. pěti / šesti / sedmi / osmi / devíti set
D. dvěma stům	třem stům	čtyřem stům	D. pěti / šesti / sedmi / osmi / devíti stům
A. dvě stě	tři sta	čtyři sta	A. pět / šest / sedm / osm / devět set
L. o dvou stech	třech stech	čtyřech stech	L. pěti / šesti / sedmi / osmi / devíti stech
I. dvěma sty	třemi sty	čtyřmi sty	I. pěti / šesti / sedmi / osmi / devíti sty

Počítaný předmět po všech těchto dvouslovných číslovkách základních je v genitivu plurálu.

2.4.1.8. Skloňování číslovky základní vyjadřující miliony, statisíce, desetitisíce, … atd.

U základních číslovek vyjadřujících miliony, statisíce, desetitisíce, tisíce, stovky, desítky a jednotky se skloňuje každá jejich část.

N. dva	miliony	pět	set	tisíc	dvě	stě	třicet	osm
G. dvou	milionů	pěti	set	tisíc	dvou	set	třiceti	osmi
D. dvěma	milionům	pěti	stům	tisícům	dvěma	stům	třiceti	osmi
A. dva	miliony	pět	set	tisíc	dvě	stě	třicet	osm
L. o dvou	milionech	pěti	stech	tisících	dvou	stech	třiceti	osmi
I. dvěma	miliony	pěti	sty	tisíci	dvěma	sty	třiceti	osmi

2.4.1.9. Skloňování základních číslovek neurčitých

Číslovky neurčité mnoho, málo, několik, kolik, tolik *jsou číslovky bezrodé. Ve svém skloňování mají většinou jen dva tvary: pro nominativ a akuzativ tvar slovníkový a pro genitiv, dativ, lokál a instrumentál tvar se zakončením* **-a**.

S pádem číslovky se většinou (s výjimkou nominativu a akuzativu číslovky, po kterých je počítaný předmět vždy v genitivu plurálu) shoduje i pád počítaného předmětu

1. mnoho lidí	několik lidí
2. mnoha lidí	několika lidí
3. mnoha lidem	několika lidem
4. mnoho lidí	několik lidí
6. o mnoha lidech	o několika lidech
7. mnoha lidmi	několika lidmi

2.4.2. Číslovky řadové

Vyjadřují určité, nebo neurčité pořadí (např. první, druhý / druhá / druhé, třetí, … pátý / pátá / páté, … dvacátý pátý / dvacátá pátá / dvacáté páté, … stý / stá / sté, … tisící, … *atd.;* mnohý, několikátý *aj.). Jsou odvozeny od číslovek základních (od některých číslovek základních však řadovou číslovku utvořit nelze, např.* miliarda, málo *aj.) Mají tvar přídavného jména (viz A 2.2.) a ve větě se vyskytují ve funkci týchž větných členů jako přídavná jména (tj. přívlastku shodného - viz B 2.3., přísudku jmenného se sponou - viz B 2.2., doplňku - viz B 2.3.). Odpovídají na otázku* Kolikátý?

2.4.2.1. Skloňování určitých číslovek řadových

Číslovky řadové mají adjektivní skloňování a většina se jich skloňuje jako tvrdý typ adjektivní (např. druhý / druhá / druhé, čtvrtý / čtvrtá / čtvrté, pátý / pátá / páté, … třicátý šestý / třicátá šestá / třicáté šesté, … stý / stá / sté, dvoustý / dvoustá / dvousté, … pětistý / pětistá / pětisté, … miliontý / miliontá / miliontés *atd.) podle vzoru* mladý / mladá / mladé *(viz A 2.2.1.1)*.

Pouze řadové číslovky první, třetí *a* tisící *se skloňují jako měkký typ adjektivní podle vzoru* jarní *(viz A 2.2.1.2.)*.

Počítaný předmět se s číslovkou řadovou shoduje v rodě, čísle, pádě. Např. Petr byl první. Na horách už druhý týden prší. Uviděl Marii až druhou. Už jsme mluvili o čtvrtém filmu. Jeli až pátým vlakem. *Atd.*

Poznámka: S vyššími řadovými číslovkami se na úrovni A 2 nepočítá. Jsou zde uvedeny pouze jako příklady.

2.4.2.1.1. Určení data

Ze shody číslovky řadové s počítaným jevem v pádě, čísle a rodě vyplývá i forma frazeologismu, vyjadřujícího označení data. Základem je zastarávající vyjádření časového určení spojením 3. osoby singuláru prézentu, préterita, nebo futura slovesa být *s genitivem singuláru substantiva (viz Obecné pojmy)*

Z původní shody řadové číslovky s počítaným předmětem (Kolikátého dne, měsíce, roku je dnes / tehdy bylo?) vznikly novočeské frazeologismy.

Kolikátého je dnes? Dnes je 20. května 2004.
Dnes je dvacátého května 2004. (Dnes je dvacátý květen 2004.)
Kolikátého je? Devátého první 2004.
Kolikátého bude? Devátého ledna 2005.
Kolikátého bude? 9. 2. 2005. *Čteme:* Devátého *(gen.sg.maskulina číslovky řadové)* druhý *(nom.sg.maskulina číslovky řadové)* dva tisíce pět *(nom. číslovky základní)*
Kolikátého tehdy bylo? Bylo 8. listopadu 1620.

2.4.2.2. Skloňování řadových číslovek neurčitých

Pokud od neurčité číslovky základní neurčitou číslovku řadovou utvořit lze (např. mnohý, několikátý*), skloňují se tyto číslovky jako přídavná jména, tj. chovají se stejně jako řadové číslovky určité (viz A 2.4.2.1.)*

2.4.3. Číslovky výčtové

Vyjadřují určitý, případně neurčitý výčet pořadí (např. za prvé / zaprvé, za druhé / zadruhé, za třetí / zatřetí, … *;* za několikáté *atd.).*

Na výlet si vezměte:
1. *(za prvé)* dobré boty,
2. *(za druhé)* batoh,
3. *(za třetí)* pláštěnku.

Poznámka: Na úrovni A 2 se s používáním číslovek výčtových nepočítá. S možností výčtu za prvé *až* za páté *se studenti seznamují pouze lexikálně (viz Jazykové funkce).*

2.4.4. Číslovky druhové

Vyjadřují určitý nebo neurčitý počet druhů (např. dvojí, trojí, čtverý, paterý, šesterý, … několikerý *aj. např.* cukr, čaj, chléb, sýr *apod.). Jsou rovněž odvozeny od číslovek základních. Mají tvar přídavného jména a ve větě se vyskytují ve funkci týchž větných členů jako přídavná jména. Odpovídají na otázku* Kolikerý? *Skloňují se jako jednotné číslo tvrdého (např.* čtverý, paterý, desaterý, *…;* několikerý - *vzor* mladý - *viz A 2.2.1.1.)*

*nebo měkkého (*dvojí, trojí - *vzor* jarní - *viz A 2.2.1.2.) typu skloňování adjektivního. Počítaný jev se s druhovou číslovkou shoduje v pádě, čísle, rodě.*

Poznámka: Na úrovni A 2 se číslovky druhové neprobírají.

2.4.5. Číslovky souborové

Vyjadřují určitý nebo neurčitý počet souborů (např. jedny punčochy, dvoje rukavice, troje boty, čtvery kapesníky … několikery ponožky *atd.). Jsou rovněž odvozeny od číslovek základních. Mají tvar přídavného jména a ve větě se vyskytují ve funkci týchž větných členů jako přídavná jména. Používají se zvláště u souborů jevů vyskytujících se v párech nebo v souborech o jiném množství (*dvoje ponožky, troje cigarety, čtvery skleničky, desatery hrnečky na čaj … *apod.). Vyjadřují i počet jevů nebo věcí vyjádřených podstatnými jmény pomnožnými (*jedny housle, dvoje dveře, troje prázdniny čtvery noviny… *apod.), případně i hromadnými (*dvoje uhlí, troje povlečení, čtvero nádobí … *aj.). Odpovídají na otázku* Kolikery? *, případně* Kolikero?

Poznámka: S číslovkami souborovými se studenti na úrovni A 2 seznamují pouze lexikálně.

2.4.6. Číslovky násobné

Vyjadřují určitou, nebo neurčitou násobnost (např. dvakrát, dvojnásobný, třikrát, trojnásobný, … pětkrát, pětinásobný, … *;* několikrát, několikanásobný, mnohokrát, mnohonásobný *aj.). Jsou rovněž odvozeny od číslovek základních (od některých číslovek základních však řadovou číslovku utvořit nelze, např.* miliarda*). Mají buď tvar přídavného jména a ve větě se vyskytují ve funkci týchž větných členů jako přídavná jména, nebo tvar příslovce a ve větě se vyskytují jako příslovečná určení. Odpovídají na otázku* Kolikrát? *nebo* Kolikanásobný?

2.4.6.1. Skloňování číslovek násobných

Určité číslovky násobné typu dvojnásobný, trojnásobný, čtyřnásobný, … *atd. se skloňují jako tvrdý typ přídavných jmen (*mladý - *viz A 2.2.1.1.). Adverbiální číslovky typu* jednou, dvakrát, třikrát, čtyřikrát …*atd. se neskloňují. Pokud od neurčité číslovky základní lze utvořit neurčitou číslovku násobnou (např.* mnohonásobný, mnohokrát, několikanásobný, několikrát*), skloňují se číslovky typu* mnohonásobný, několikanásobný *jako přídavná jména tvrdá (viz A 2.2.1.1.), zatímco číslovky typu* mnohokrát, několikrát *zůstávají nesklonné.*

Poznámka: Číslovky násobné typu dvojnásobný, trojnásobný, …*atd. se na úrovni A 2 neprobírají.*

2.4.7. Číslovky podílné

Vyjadřují určitou, případně neurčitou podílnost (např. po jednom / po dvou, po třech, … *;* po několika *atd.). Jsou odvozeny od číslovek základních. Jde o ustrnulou vazbu předložky s lokálem číslovky základní. Tato vazba se ve větě vyskytuje ve funkci příslovečného určení. Číslovky podílné jsou proto nesklonné. Odpovídají na otázku* Po kolika?

Poznámka: Na úrovni A 2 se číslovky podílné neprobírají.

2.5. Slovesa (verba)

Vyjadřují děj, a to zejména činnost (např. pracovat*,* prosit, dělat - *slovesa akční), nebo stav (např.* stát, sedět, ležet, viset – *slovesa stavová). Mohou však vyjadřovat i různý druh vztahu k cíli děje, např. vztah vlastnický (*mít peníze*), vztah založený na nutnosti či povinnosti (*muset pracovat*).*

Některá slovesa je nutno, anebo možno doplnit předmětem na nich závislým (např. čtu knihu, píšu dopis, pomáhám rodičům, mluvím o dětech *aj.- viz B 2.3.). Jde zpravidla o slovesa akční. Jiná slovesa předmětem doplnit nelze (bývají to například slovesa stavová, např.* stát, ležet, viset *aj.). U sloves, která mají s předmětem stálou vazbu (např.* čtu knihu, píšu dopis, pomáhám rodičům, mluvím o dětech*), je tato vazba buď akuzativní (*čtu knihu, píšu dopis*), nebo s jiným pádem (*pomáhám rodičům, mluvím o dětech*).*

Ve větách se slovesy vyjadřujícími činnost lze o předmětu hovořit jako o cíli děje, o mluvnickém podmětu pak jako o původci děje (např. Tuto myšlenku prosazujeme my všichni. Alenku zapsala její matka do tanečních*). U sloves vyjadřujících stav bývá podmět nositelem děje* (Petr spal. Petr stál vedle.).

Mluvnicky se slovesa uplatňují buď ve tvarech jednoduchých (tj. jednoslovných - na úrovni A 2 se probírají pouze aktivní tvary přítomného času nedokonavých sloves, budoucího času dokonavých sloves, imperativu a infinitivu), nebo ve tvarech složených (tj. víceslovných). Na úrovni A2 se však ze složených tvarů probírají pouze aktivní tvary budoucího času nedokonavých sloves (viz A 2.5.4.3.3.), tvary minulého času (viz A 2.5.4.3.2.), přítomného kondicionálu (viz A 2.5.4.2.3.), jakož i tvary všech časů, imperativu a přítomného kondicionálu činného rodu sloves zvratných (viz A 2.5.3.1.1., A 2.5.4.3.2., A 2.5.4.2.3., srv. též A 2.5.5.9.1. slovesa mít se, stát se, bát se, vzpomenout si*).*

Některým skupinám sloves je nutno věnovat zvláštní pozornost. Na úrovni A 2 jsou to zejména slovesa reflexivní, např. mýt se, učit se, vzbudit se, najíst se, napít se *... aj. (viz kapitolu A 2.5.3.1.1.,srv. též A 2.5.5.9.1.* slovesa *mít se, stát se, bát se, vzpomenout si), slovesa modální* chtít, muset, mít něco udělat, *moct, nesmět *(viz A 2.5.4.2.3.1., A 2.5.5.7.), slovesa fázová* začít, začínat, přestat, přestávat, končit, skončit *(viz A 2.5.5.8.), základní slovesa pohybu* jít – chodit, jet – jezdit, nést – nosit, vézt – vozit, vést – vodit, běžet – běhat, letět – létat *(viz kapitoly A 2.5.4.3.3.1.a A 2.5.5.6.) a slovesa nepravidelná (viz kapitoly A 2.5.5.9. a A 2.5.5.9.1.).*

2.5.1. Slovesné tvary určité

U slovesných tvarů určitých lze určit osobu (viz 1.5.), číslo (viz 1.4.), způsob (viz 1.1.), čas (viz 1.2.), rod slovesný (viz 1.8.) a vid (viz 1.7.). Tvoření jednotlivých určitých slovesných tvarů se nazývá časování. Časování pravidelných sloves je rozděleno do pěti tříd, v jejichž rámci rozlišujeme podle jednotlivých vzorů podskupiny.

2.5.2. Slovesné tvary neurčité

U slovesných tvarů neurčitých lze většinou určit nanejvýš rod slovesný, vid a třídu (číslo a čas jen výjimečně), nikdy však osobu a způsob. Na úrovni A 2 se z neurčitých slovesných tvarů probírá pouze infinitiv (A 2.5.2.1.), při tvoření minulého času a kondicionálu však narazíme i na l-formu (participium minulé - 2.5.2.2.) a lexikálně (jakož i při uvádění do základů tvoření slov) i na participium pasivní (A 2.5.2.3.).

2.5.2.1. Infinitiv

Slovesný tvar infinitivu se skládá z kmene infinitivního, např. nés-, brá-, maza-, péct-ří-, tisknou-, minou-, tnou-, začí-, krý-, kupova-, prosi-, trpě-, sáze-, vola- *a z koncovky* **-t** *(starší podoba* **-ti***). U sloves s infinitivním kmenem na* **-c-** *je třeba v kultivovaném písemném projevu oficiálního rázu používat koncovky* **-i** *(knižní tvary* péci, moci, říci*; tvary* péct, moct, říct *jsou hovorové). Viz kapitoly A 2.5.4.2.3.1., A 2.5.4.3.3., A 2.5.5.*

Poznámka: Na úrovni A 2 se s rozlišováním jednotlivých slovesných kmenů nepočítá - lze vystačit s pojmy základ slova*, příp.* slovní základ.

2.5.2.2. L-forma (participium minulé)

Je součástí minulého času a kondicionálu. Vyjadřuje jmenný rod, číslo, čas a vid. Tvary dále u jednotlivých vzorů (viz A 2.5.4.3.2., A 2.5.4.2.3.).

2.5.2.3. Participium pasivní

Je součástí pasivních slovesných tvarů. Vyjadřuje jmenný rod, číslo, způsob a vid (viz A 1.8.2.).

Poznámka: Na stupni A 2 je systematicky probírán pouze rod slovesný činný, zatímco rod slovesný trpný se objevuje jen výjimečně, a to spíše jen lexikálně.

2.5.3. Slovesné kategorie společné pro slovesné tvary určité i neurčité

2.5.3.1. Slovesný rod

Slovesný rod lze u českého slovesa rozlišit dvojí, a to činný (aktivum) a trpný (pasivum - viz A 1.8). Toto rozlišení však není možné u každého slovesa. Dvojí slovesný rod v pravém slova smyslu mají zpravidla pouze slovesa, u nichž lze z hlediska věcného významu předpokládat určitého původce děje, tedy slovesa akční (viz 2.5.).

Avšak u jiných sloves než akčních (např. u sloves stavových aj.) nelze původce děje v jejich věcném významu rozpoznat vůbec (např. Petr spal. - *mluvnický podmět* Petr *by těžko mohl být označen za původce děje, je pouze jeho nositelem.). Formálně však mají tvary těchto sloves koncovky stejné jako tvary činného rodu sloves akčních, a tak jejich časování formálně označujeme za časování slovesného rodu činného. Trpný rod u jiných sloves než akčních zpravidla neexistuje.*

Na úrovni A 2 se sice u sloves v rámci různých dalších slovesných kategorií probírají pouze tvary slovesného rodu činného a kategorie slovesného rodu se vůbec neuvádějí, avšak doporučuje se (jako příprava na budoucí zvládnutí kategorie slovesného rodu na vyšších úrovních studia) u nově se vyskytujících sloves pozvolna nacvičovat rozpoznávání

- přítomnosti původce děje	Petr četl knihu. Marie psala dopis. Všichni počítali peníze. Děti si věšely kabáty v šatně. Petr postavil svého malého syna na stůl.
- nepřítomnosti původce děje a přítomnosti nositele děje	Petr seděl v křesle. Marie ležela na pohovce. Všichni trpěli zimou. Kabáty visely v šatně. Petrův malý syn stál na stole.
- nepřítomnosti původce i nositele děje	Prší. Pršelo. Bude pršet. Sněží. Hřmí.

2.5.3.1.1. Slovesa zvratná (reflexiva) z hlediska kategorie slovesného rodu

Obtížně rozpoznatelný bývá slovesný rod především u sloves zvratných (reflexiv - sloves, k jejichž každému tvaru je připojen formant se *nebo* si*).*

Vzhledem k různým možným věcným významům zvratných sloves se na úrovni A 2 jako příprava na budoucí zvládnutí kategorie slovesného rodu doporučuje nácvik

- uvědomování si rozdílů mezi slovesem zvratným a týmž slovesem bez formantu se, si

- věcný význam slovesa se nemění	Myla se. Myla dítě. Přál si k Vánocům kolo. Přál jim všechno dobré. Schoval se před nimi. Schoval před nimi peníze. Vzbudil se v pět hodin. Vzbudil ho v pět hodin.
- věcný význam slovesa se mění	Učila se doma. Učila doma. Vypovídali se vždycky u maminky. Vypovídali na policii. Dožil se osmdesáti let. Dožil svůj život v domově důchod-

		ců. Prali se. Prali prádlo. Procházel se v parku. Procházel parkem.
- pouze sloveso zvratné	*stav*	Bál se. Divil se. Smál se.
	činnost	Ptal se jí, kolik je hodin. Dotkl se její ruky. Najedl se. Napil se.

- uvědomování si rozdílů mezi věcnými významy stejně znějících zvratných sloves

- stav X činnost	Usnul při řízení, narazil do stromu a zabil se. Zabil se dýkou.
- stav vyplývající z reciprocity děje X výsledek činnosti	Viděli se po letech. Viděl se v zrcadle. Vzájemně se pozorovali. Pozoroval se v zrcadle. Usmívali se na sebe. Usmíval se na ni. Dívali se jeden na druhého. Dívali se na sebe do zrcadla

Všechny tyto rozdíly se však na úrovni A 2 sledují pouze v rámci reflexivních tvarů, které se zařazují mezi tvary aktivní (tj. tvary činného rodu slovesného s původcem děje jako gramatickým podmětem), nebo alespoň mezi tvary formálně aktivní (bez prokazatelně existujícího původce děje). Ve cvičeních se tedy nevyskytují tvary typu Dům se staví už dva roky *(A 1.8.3.).*

Poznámka: U zvratných sloves je z hlediska jejich věcného významu původce či nositel děje přítomen různě a v různé míře, a často je třeba přihlížet ke konkrétní věcné souvislosti (např. Dům se staví. *– reflexivní podoba pasiva,* Petr se k tomu staví záporně. *– činnost, rod činný;* Zabil se. *– spáchal sebevraždu, činnost, rod činný X* Zabil se. *- nerad, např. v autě, spíše nositel děje než původce, formální podoba činného rodu = přišel o život.;* Myla se. *– nevyjádřený podmět* ona *je původcem i cílem děje, rod činný X* Myla dítě. *- původcem děje je nevyjádřený podmět* ona*, cílem děje je předmět* dítě*, věcný význam slovesa však zůstává stejný;* Najedl se masa. *X* Snědl maso. *- různá míra činnosti, obojí rod činný;* Napil se limonády. *X* Vypil limonádu. *- různá míra činnosti, obojí rod činný;* Prali se. Učila se doma. *X* Prali prádlo. Učila doma. *– připojením formantu* se *se mění věcný význam, rod činný;* Bál se. Divil se. *- pouze reflexivní sloveso, stav, formální podoba činného rodu;* Zeptal se. *- pouze reflexivní sloveso, činnost, rod činný atd.).*

2.5.3.2. Slovesný vid (aspekt)

Slovesný vid vyjadřuje různý průběh děje (viz A 1.7.). Je kategorií morfologicko-lexikální.

Slovesa jsou podle vidu dokonavá (perfektivní), např. dát, koupit, napsat, přečíst *a nedokonavá (imperfektivní), např.* dávat, kupovat, psát, číst.

*Slovesa dokonavá vyjadřují ukončenost, dokonanost, dosažení výsledku děje, případně jiné jeho ohraničení (*dát, koupit, prodat, vstát, vystoupit, nastoupit, vejít, vyjít, zavřít, otevřít, vzbudit se, napsat, přečíst, uvařit, vyčistit, umýt se, najíst se, napít se *atd.).*

*Slovesa nedokonavá tuto ukončenost, dokonanost, dosažení výsledku děje aj. nevyjadřují (*dávat, kupovat, prodávat, vstávat, vystupovat, nastupovat, vcházet, vycházet, zavírat, otvírat, psát, číst, vařit, čistit, mýt se *atd.). Nedokonavá slovesa tedy mají k ukončení děje volný vztah a mají obecnější platnost. Mohou totiž v určitém kontextu rovněž vyjadřovat děj určitým způsobem, např. časově či výsledkem (apod.) ohraničený (např.* Proč jsi ten dopis psal?*), zatímco slovesy dokonavými neohraničenost děje vyjádřit prakticky nelze.*

Poznámka: Nedokonavé a dokonavé sloveso stejného nebo téměř stejného lexikálního významu tvoří vidovou dvojici (např. psát – napsat, číst – přečíst, vařit – uvařit, čistit – vyčistit, mýt se – umýt se, dávat – dát, prodávat – prodat, zavírat – zavřít, otvírat – otevřít, kupovat – koupit, vystupovat – vystoupit, nastupovat – nastoupit *atd.). Jak z uvedených příkladů vyplývá, je v takovéto dvojici vždy jedno ze sloves slovesem základovým, zatímco druhé z něho vzniklo odvozením.*

*Nejčastější případy vzniku vidových dvojic sloves jsou dva. V prvním vzniká ze základového slovesa nedokonavého sloveso dokonavé prostým připojením předpony (*psát – napsat, číst – přečíst, vařit – uvařit, mýt se, umýt se *aj.), zatímco v druhém ze slovesa dokonavého vzniká připojením přípony sloveso nedokonavé (*dát – dávat, zavřít – zavírat, koupit – kupovat, vystoupit – vystupovat *aj.). Způsobů tvoření sloves v rámci vidových dvojic a i mimo ně je však více (až po případy, kdy každé ze sloves dvojice vzniká z jiného slovního základu, např.* vzít – brát *aj.). Viz též C 1.3.*

Některá slovesa jsou obouvidová, např. věnovat.

Některá slovesa jsou pouze nedokonavá. Např. být, mít, stát, sedět, ležet, viset, bydlet, chybět, znamenat, doufat, *modální slovesa* chtít, muset, mít *(něco* udělat*),* *moct, smět *(viz A 2.5.4.2.3.1., A 2.5.5.7.), základní slovesa pohybu* jít – chodit, jet – jezdit, nést – nosit, vézt – vozit, vést – vodit, běžet – běhat, letět – létat *(viz A 2.5.5.6.) aj. Vzhledem k tomu, že všechna tato slovesa jsou pro základní jazykovou komunikaci mimořádně důležitá, věnuje se jim na úrovni A 2 poměrně značná pozornost.*

V mnohem menší míře se vyskytují slovesa pouze dokonavá. Navíc málokdy patří do základní slovní zásoby, a tak se s nimi účastník kursu na úrovni A 2 setká jen málokdy. Např. vyspat se, dovést *(něco* udělat*),* unést *(*těžké zavazadlo*),* najíst se, napít se *aj.*

Kategorie slovesného vidu je úzce spjata s kategoriemi slovesného způsobu (viz A 1.1., A 2.5.4.2.) a času (viz A 1.2., A 2.5.4.3). Např. u slovesných tvarů (dokonavých i nedokonavých) v imperativu se v záporu zpravidla používá jen tvarů sloves nedokonavých (viz A 2.5.4.2.2.). Pokud jde o kategorii slovesného času, lze děj probíhající v okamžiku promluvy vyjádřit jen slovesem nedokonavým (formou přítomného času), zatímco slovesa dokonavá přítomný čas vyjádřit nemohou (viz A 2.5.4.3.1.).

2.5.4. Slovesné kategorie slovesných tvarů určitých

2.5.4.1. Slovesná osoba (persona) a slovesné číslo (numerus)

*Slovesná osoba vyjadřuje gramatický podmět, který ve větě může být vyjádřený (*Petr píše*.), nevyjádřený (*Píše*.), nebo všeobecný (*V novinách o tom píšou. S poctivostí nejdál dojdeš*.), anebo vůbec neexistuje (*Píše se o tom na straně pět. Prší. Sněží. Hřmí*.). Viz kapitoly B 2.1. a A 2.3.1.3.*

Např.:

1. osoba singuláru = mluvčí	
- podmět nevyjádřený.	Mluvím. Mluvil / mluvila jsem. Budu mluvit.
- podmět vyjádřený	Já mluvím. Já jsem mluvil / mluvila. Já budu mluvit. Mluvím já. Mluvil / mluvila jsem já. Mluvit budu já.
1. osoba plurálu = skupina mluvčích	
- podmět nevyjádřený.	Mluvíme. Mluvili / mluvily jsme. Budeme mluvit.
- podmět vyjádřený	My mluvíme. My jsme mluvili / mluvily. My budeme mluvit. Mluvíme my. Mluvili / mluvily jsme my. Mluvit budeme my.
2. osoba singuláru = adresát (familiární forma)	
- podmět nevyjádřený.	Mluvíš. Mluvil / mluvila jsi. Budeš mluvit.
- podmět vyjádřený	Ty mluvíš. Ty jsi mluvil / mluvila. Ty budeš mluvit.

	Mluvíš ty. Mluvil / mluvila jsi ty. Mluvit budeš ty.
- podmět všeobecný (většinou v příslovích a citátech)	S poctivostí nejdál dojdeš. Dvakrát měř, jednou řež. Nevstoupíš dvakrát do téže řeky.

2. osoba plurálu (v préteritu kombinace plurálu a singuláru) = adresát (zdvořilostní forma)

- podmět nevyjádřený.	Mluvíte. Mluvil / mluvila jste. Budete mluvit.
- podmět vyjádřený	Vy mluvíte. Vy jste mluvil / mluvila. Vy budete mluvit. Mluvíte vy. Mluvil / mluvila jste vy. Mluvit budete vy.

2. osoba plurálu = skupina adresátů

- podmět nevyjádřený.	Mluvíte. Mluvili / mluvily jste. Budete mluvit.
- podmět vyjádřený	Vy mluvíte. Vy jste mluvili / mluvily. Vy budete mluvit. Mluvíte vy. Mluvili / mluvily jste vy. Mluvit budete vy.

3. osoba singuláru = osoba, věc, o které se mluví nebo píše

- podmět nevyjádřený.	Mluví. Mluvil / mluvila. Bude mluvit.
- podmět vyjádřený	On / Petr / ona / Marie / ono / dítě mluví. On / Petr mluvil. Ona / Marie mluvila. Ono / dítě mluvilo. On / Petr / ona / Marie / ono / dítě bude mluvit. Mluví on / Petr / ona / Marie / ono / dítě. Mluvil on / Petr. Mluvila ona / Marie. Mluvilo ono / dítě. Mluvit bude on / Petr / ona / Marie / ono / dítě.
- věta bez podmětu (podmět neexistuje)	Prší. Sněží. Pršelo. Sněžilo. Bude pršet. Bude sněžit.

3. osoba plurálu = osoby, věci, o kterých se mluví nebo píše

- podmět nevyjádřený.	Mluví. Mluvili / mluvily. Budou mluvit.
- podmět vyjádřený	Oni / muži / ony / ženy / ona / děvčata mluví. Oni / muži mluvili. Ony / ženy mluvily. Ona / děvčata mluvila. Oni / muži / ony / ženy / ona / děvčata budou mluvit. Mluví oni / muži / ony / ženy / ona / děvčata. Mluvili oni / muži. Mluvily ony / ženy. Mluvila ona / děvčata. Mluvit budou oni / muži / ony / ženy / ona / děvčata.
- podmět všeobecný	Mluvili o tom v televizi. Psali o tom v novinách.

Jednotlivé osoby jsou vyjádřeny příslušným zakončením (dále viz kapitoly A 2.3.1.3 a B 2.1.).

1. osoba singuláru	**-u**, **-nu**, **-ju** / **-ji** *(nepravidelné* ch**ci***)*	**-ím**, **-ám** *(nepravidelné* js**em***)*
2. osoba singuláru	**-eš**, **-neš**, **-ješ**	**-íš**, **-áš** *(nepravidelné* js**i***)*
3. osoba singuláru	**-e**, **-ne**, **-je**	**-í**, **-á** *(nepravidelné* j**e***)*
1. osoba plurálu	**-eme**, **-neme**, **-jeme**	**-íme**, **-áme** *(nepravidelné* js**me***)*
2. osoba plurálu	**-ete**, **-nete**, **-jete**	**-íte**, **-áte** *(nepravidelné* js**te***)*
3. osoba plurálu	**-ou**, **-nou**, **-jou** /**-jí** *(nepravid.* ch**tějí***)*	**-í**, **-ejí** / **-ějí**, **-ají** *(nepravid.* js**ou***)*

Až na kondicionál a imperativ najdeme v uvedeném přehledu koncovek možnost vyjádření příslušné osoby v kterémkoliv jednoduchém či složeném tvaru (ve tvarech složených je

osoba vyjádřena koncovkou pomocného slovesa být*). Dále viz kapitolu A 2.5.4.2.1. a kapitoly A 2.5.5.*

Pro pomocné sloveso kondicionálu platí tato zakončení:

1. osoba singuláru	**-ch** *(*bych*)*	1. osoba plurálu	**-chom** *(*bychom*)*
2. osoba singuláru	**-s** *(*bys*)*	2. osoba plurálu	**-ste** *(*byste*)*
3. osoba singuláru	**-0** *(*by*)*	3. osoba plurálu	**-0** *(*by*)*

Dále viz kapitolu A 2.5.4.2.3. a kapitoly A 2.5.5.

.

2.5.4.2. Slovesný způsob (modus)

Slovesný způsob vyjadřuje vztah děje ke skutečnosti.

2.5.4.2.1. Způsob oznamovací (indikativ)

Indikativ především vyjadřuje reálný děj, který se buď stal, nebo právě probíhá, nebo je očekáván, anebo se na něj ptáme. Někdy však z jistých důvodů zastupuje i imperativ nebo kondicionál (viz dále). Více viz v kapitole A 2.5.4.3.. o slovesném čase. Dále rovněž kapitoly A 1.1., A 2.5. a A 2.5.3.2.

2.5.4.2.2. Způsob rozkazovací (imperativ)

*Vyjadřuje apel mluvčího na adresáta, aby děj uskutečnil či neuskutečnil.. Vlastní tvary má imperativ pouze ve 2. osobě singuláru a v 1. a 2. osobě plurálu. (*Piš! Pišme! Pište! Čti! Čtěme! Čtěte! Pracuj! Pracujme! Pracujte! Dělej! Dělejme! Dělejte!*).*

Singulár				
2. osoba	**-0**	*(zkrácení kmenové samohlásky)*	piš**-0**	Prosím tě, piš domů častěji.
		(změkčení kmenové souhlásky)	miň**-0**	Prosím tě, dávej pozor a nemiň zase tu odbočku vlevo.
			pracuj**-0**	Nepracuj tolik. Budeš nemocný.
	-i		tř**-i**	Tři tomu dítěti chvíli ruce. Má je hrozně studené.
		(změkčení kmenové souhlásky)	čt**-i**	Prosím tě, čti mi ještě chvíli.
		(změkčení kmenové souhlásky)	začn**-i**	Prosím tě, začni se o něco zajímat.
		(změkčení kmenové souhlásky)	bd**-i**	Bdi nad tím svým dítětem.
	-ej		děl**-ej**	Nedělej si legraci.
			ház**-ej**	Ty odpadky házej do koše.
Plurál				
1. osoba	**-0me**	*(zkrácení kmenové samohlásky)*	piš**-me**	Pišme domů častěji.
		(změkčení kmenové souhlásky)	miň**-me**	Prosím tě, dávej pozor a nemiňme zase tu odbočku vlevo.
			pracuj**-me**	Pracujme trochu líp.

	-eme / -ěme	tř-**eme**	Zebou nás uši. Třeme si je.
	(změkčení kmenové souhlásky)	čt-**ěme**	Prosím tě, čtěme si ještě chvíli.
	(změkčení kmenové souhlásky)	začn-**ěme**	Tak už začněme pracovat.
	(změkčení kmenové souhlásky)	bd-**ěme**	Bděme nad těmi dětmi. Potřebují, abychom na ně dávali pozor.
	-ejme	děl-**ejme**	Nedělejme si legraci.
		ház-**ejme**	Ty odpadky házejme do koše.
2. osoba	**-0te**	piš-**te**	Pište domů častěji.
	(změkčení kmenové souhlásky)	miň-**te**	Pozor, nemiňte tu odbočku vlevo.
		pracuj-**te**	Pracujte trochu líp.
	-ete / -ěte	tř-**ete**	Když vás zebou uši, třete si je.
	(změkčení kmenové souhlásky)	čt-**ěte**	Čtěte si doma nahlas.
	(změkčení kmenové souhlásky)	začn-**ěte**	Začněte se učit anglicky.
	(změkčení kmenové souhlásky)	bd-**ěte**	Bděte nad těmi dětmi. Potřebují to.
	-ejte	děl-**ejte**	Nedělejte si legraci.
		ház-**ejte**	Ty odpadky házejte do koše.

V záporu se zpravidla používá jen tvarů sloves nedokonavých (např. Napiš to. *X* Nepiš to.*;* Přečti to. *X* Nečti to.*;* Přečti si to. *X* Nečti to.*). Někdy však je dobré zdůraznit jednorázovost a záporný imperativ se pak (spíše však výjimečně) užije i u slovesa dokonavého (např.* Neudělej tam, prosím tě, chybu.*). Viz kapitoly A 1:1., A 2.5.3.2.*

2.5.4.2.3. Způsob podmiňovací (kondicionál)

*Podmiňovací způsob (kondicionál) vyjadřuje nereálný děj, jehož obsahem je většinou podmínka (*Kdyby nepršelo, nezmokli bychom*.), přání (*Kéž by nepršelo!*), nebo nejistota (*Že by začalo pršet?*). Potenciálně možný děj vyjadřuje většinou kondicionál přítomný (*pracoval bych*), kondicionál minulý se na úrovni A 2 neprobírá. Kondicionálu se rovněž užívá ve snaze vyjádřit úctu, zdvořilost, skromnost, tj. tehdy, chceme-li oslabit rezolutnost výpovědi. (Např.* Podal byste mi prosím sůl?*) Kondicionál přítomný se tvoří z pomocného slovesa* bych, bys, by, bychom, byste, by *a l - formy dějového slovesa (viz A 1.1.).*

Příklady tvoření kondicionálu přítomného od sloves pracovat *a* být.

1. osoba singuláru	pracoval / pracovala **bych**	byl / byla **bych**
2. osoba singuláru	pracoval / pracovala **bys**	byl / byla **bys**
3. osoba singuláru	pracoval / pracovala / pracovalo **by**	byl / byla / bylo **by**
1.osoba plurálu	pracovali / pracovaly **bychom**	byli / byly **bychom**
2. osoba plurálu	pracovali / pracovaly **byste**	byli / byly **byste**
3. osoba plurálu	pracovali / pracovaly / pracovala **by**	byli / byly / byla **by**

Příklady užití kondicionálu přítomného na úrovni A 2.

- podmínka	Kdybych dostal práci, pracoval bych. Kdybys udělala zkoušky, studovala bys na univerzitě. Kdyby to dítě neplakalo, nevšiml bych si ho.
- přání	Kéž bych pracoval! Kdybych pracoval! Už abych pracoval!

Ve familiární podobě 2. osoby singuláru zvratných (reflexivních) sloves (tj. při tykání) lze spisovně užít pouze tvaru složeného z l-ového příčestí a formantů **by ses** *(*bál by ses*) nebo* **by sis** *(*přál by sis*).*

Dále viz kapitoly 2.5.5.

2.5.4.2.3.1. Modální slovesa

S kategorií slovesného způsobu do jisté míry souvisí i věcný význam modálních sloves, a tím i jejich užívání. Jejich způsobovost (modalita) však nespočívá v morfologii (v jejich tvarech), nýbrž v jejich věcném (slovním) významu. Jejich základním věcným významem je totiž právě jistá míra nereálnosti, nikoliv význam dějový, i když některá z nich obsahují i jistou míru dějovosti. Jde především o slovesa *moct, *nemoct, mít, nemít *(něco udělat),* muset, nemuset, smět, nesmět, chtít, nechtít*, i když podobnou tendenci projevují i slovesa další (např.* potřebovat, nepotřebovat *aj.).*

Tím, že tato slovesa ve svém věcném významu postrádají dějovost, doplňují si ji připojením jiného dějového slovesa v infinitivu (např. To nemůžeš udělat. Máte zavolat šéfovi. Musím se soustředit. Nesmíme se bát. Chtějí se zúčastnit*.). Formálně se způsobovost těchto sloves projevuje také tím, že jsou většinou neslučitelná s předmětem (*moct, mít *něco* udělat, muset, nesmět *aj.). Pouze ta, jejichž věcný význam obsahuje jistou míru dějovosti (*chtít, potřebovat *aj.), se ve spojení s předmětem vyskytují (např.* Jídlo nechci. Potřebuju auto*.). Tato slovesa jsou použitelná zásadně v indikativu nebo kondicionálu, nikoliv v imperativu (i když u slovesa* chtít *se takovýto tvar výjimečně, ve specifické situaci vyskytnout může, např.* Nechtěj mě naštvat*.). Jsou pouze nedokonavá. V činném rodě slovesném se většinou časují pravidelně (výjimkou je sloveso* chtít*).Dále viz přehled A 2.5.5.7.*

2.5.4.3. Slovesný čas (tempus)

Děj, který je slovesem vyjadřován či vyjádřen, probíhá v minulosti, přítomnosti, nebo budoucnosti (viz A 1.2.). Na úrovni A2 se počítá s časováním sloves pouze v rodě činném (viz A 2.5., A 2.5.3.1., A 2.5.3.1.1.). Možnými tvary všech tří časů však v činném rodě slovesném disponují pouze slovesa nedokonavá. U sloves dokonavých lze utvořit pouze tvary času minulého a budoucího. Viz kapitolu A 2.5.3.2.

2.5.4.3.1. Přítomný čas (prézens)

Přítomný čas se realizuje v okamžiku promluvy. Jeho mluvnický tvar je jednoduchý (u reflexivních sloves vzhledem k existenci formantu se / si *složený). Tvoří se z kmene přítomného připojením koncovek podle osoby a čísla (viz kapitolu A 2.5.4.1.) a vyskytuje se pouze u sloves nedokonavých (viz A 2.5.3.2.). Tvar 2. osoby singuláru je familiární (např.* Co čteš?*).*

*K neznámé dospělé osobě se obracíme formou zdvořilostní, kterou je vždy tvar 2. osoby plurálu (*Co čtete?*)*

Poznámka: Někdy může být děj vyjádřený přítomným časem chápán mimočasově (např. Kdo se bojí, nesmí do lesa. Bez práce nejsou koláče. Dvakrát dvě jsou čtyři.*) Do přítomnosti lze aktualizovat i děj minulý (*Stalo se to včera. Jdu lesem, tma jako v pytli, nevidím ani na krok.*) nebo budoucí (*Zítra jdu do kina.*).*

Dále viz přehledy A 2.5.5.

2.5.4.3.2. Minulý čas (préteritum)

Minulý čas vyjadřuje děj, který proběhl před okamžikem promluvy. Jeho mluvnický tvar je většinou složený (až na 3. osobu singuláru nebo plurálu nereflexivních sloves). Pro 1. a 2. osobu singuláru i plurálu se tvoří z l-ového (minulého) příčestí dějového slovesa (např. psal, psala, psalo, psali, psaly, psala*) a tvarů přítomného času pomocného slovesa* být *(*jsem, jsi, jsme, jste*). 3. osobu singuláru i plurálu tvoří pouze l-ové (minulé) příčestí dějového slovesa (např.* psal, psala, psalo, psali, psaly, psala*). Jak vyplývá z uvedeného příkladu, hraje u l-ového (minulého) příčestí důležitou roli i jmenný rod činitele děje. Tvar 2. osoby singuláru je familiární (např.* Co jsi dělal? Co jsi to udělal?*). K neznámé dospělé osobě se obracíme formou zdvořilostní, kterou je vždy l-ové (minulé) příčestí v singuláru a tvar 2. osoby plurálu pomocného slovesa* být *(např.* Co jste dělal? Co jste to udělal?*) . Dále viz A 1.2. a přehledy*
A 2.5.5.

Ve familiární podobě 2. osoby singuláru zvratných (reflexivních) sloves (tj. při tykání) lze spisovně užít pouze tvaru složeného z l-ového příčestí a formantu **ses** *(*bál ses*) nebo* **sis** *(*přál sis*). Viz přehled A 2.5.5.9.1.*

2.5.4.3.3. Budoucí čas (futurum)

Budoucí čas vyjadřuje děj, který bude probíhat nebo proběhne po skončení promluvy. Již z této formulace vyplývá, že existuje rozdíl mezi budoucím časem sloves nedokonavých a dokonavých. Tento rozdíl se týká nejen tvoření tvarů, ale i jejich věcného významu.

Tvary budoucího času sloves nedokonavých jsou složené a tvoří se připojením budoucích tvarů pomocného slovesa být *(*budu, budeš, bude, budeme, budete, budou*) k infinitivu dějového slovesa, např.* budeme psát*.*

Tvary budoucího času sloves dokonavých jsou jednoduché a tvoří se stejně jako tvary přítomného času sloves nedokonavých, tj. z kmene přítomného připojením koncovek podle osoby a čísla (viz kapitola A 2.5.4.1.), např. Napíšeme*. (Přítomný čas dokonavým slovesem vyjádřit nelze.) Tvar 2. osoby singuláru je familiární (např.* Co budeš dělat? Co teď uděláš?*). K neznámé dospělé osobě se obracíme formou zdvořilostní, kterou je vždy tvar 2. osoby plurálu (*Co budete dělat? Co teď uděláte?*).*

Pokud jde o rozdíly v použití (rozdíly týkající se věcného významu), je třeba si uvědomit, že tvarem budoucího času slovesa nedokonavého upozorňujeme na trvání děje (např. Budeme psát. *– což může také trvat dlouho, trvání děje může být důležité), zatímco tvarem budoucího času slovesa dokonavého jako bychom od trvání děje pozornost odváděli (např.* Napíšeme. *- trvání děje považujeme za irelevantní), trvání děje není důležité, protože středem pozornosti může být v dané informaci něco jiného, např. trvání jiného děje (např.* Napíšeme dopis a pak budeme celou neděli odpočívat*.). Navíc tvar budoucího času slovesa dokonavého může někdy znamenat, že děj v okamžiku promluvy již probíhá (např.* Přijdu, až dopíšu ten dopis*.). Dále viz přehledy A 2.5.5.*

2.5.4.3.3.1. Základní slovesa pohybu

Na úrovni A2 se počítá s následujícími slovesy pohybu: jít – chodit, jet – jezdit, nést – nosit, vézt – vozit, vést – vodit, běžet – běhat, letět – létat. *Bylo již řečeno, že jsou všechna nedokonavá (viz kapitolu A 2.5.3.2.). Pravidelně však tvoří budoucí čas jen slovesa pohybu s významem násobenosti (např.* Budu chodit. Budeš jezdit. Bude nosit. Budeme vozit. Budete vodit. Budou létat.*). U sloves pohybu s významem nenásobenosti, jednorázovosti je tvar budoucího času jednoduchý. Tvoří se připojením předpony* **po-** *(u slovesa* jít *předpony* **pů-***) vždy k příslušnému tvaru přítomného času daného slovesa.*

Budoucí čas sloves pohybu s významem nenásobenosti

Singulár

1. **pů**jdu	**po**jedu	**po**nesu	**po**vezu	**po**vedu	**po**běžím	**po**letím
2. **pů**jdeš	**po**jedeš	**po**neseš	**po**vezeš	**po**vedeš	**po**běžíš	**po**letíš
3. **pů**jde	**po**jede	**po**nese	**po**veze	**po**vede	**po**běží	**po**letí

Plurál

1. **pů**jdeme	**po**jedeme	**po**neseme	**po**vezeme	**po**vedeme	**po**běžíme	**po**letíme
2. **pů**jdete	**po**jedete	**po**nesete	**po**vezete	**po**vedete	**po**běžíte	**po**letíte
3. **pů**jdou	**po**jedou	**po**nesou	**po**vezou	**po**vedou	**po**běží	**po**letí

Dále viz přehled A 2.5.5.6.

2.5.5. Slovesné třídy (druhy časování) – přehled tvarů v rodě slovesném činném

Podle 3. osoby singuláru prézentu (tj. indikativu) se dělí české sloveso do pěti tříd (viz kapitolu 2.5.1.). U podskupin většiny tříd hraje roli i rozlišení kmene minulého. Ne všechny tvary všech tříd jsou dodnes produktivní (viz přehled A 2.5.5.1.).

2.5.5.1. 1. třída -e	**nese**	**bere**	**maže**	**peče**	**tře**
	(Všechna slovesa první třídy jsou dnes neproduktivní)				
Infinitiv	nés**t**	brá**t**	maza**t**	*péc**t**	tří**t**
Indikativ - prézens					
1. singuláru	nes**u**	ber**u**	maž**u**	peč**u**	tř**u**
2. singuláru	nes**eš**	ber**eš**	maž**eš**	peč**eš**	tř**eš**
zdvořilostní	nes**ete**	ber**ete**	maž**ete**	peč**ete**	tř**ete**
3. singuláru	nes**e**	ber**e**	maž**e**	peč**e**	tř**e**
1. plurálu	nes**eme**	ber**eme**	maž**eme**	peč**eme**	tř**eme**
2. plurálu	nes**ete**	ber**ete**	maž**ete**	peč**ete**	tř**ete**

3. plurálu	nes**ou**	ber**ou**	maž**ou**	peč**ou**	tř**ou**
Indikativ - préteritum					
1. singuláru					
maskulinum	nes**l** js**em**	bra**l** js**em**	maza**l** js**em**	pek**l** js**em**	tře**l** js**em**
femininum	nes**la** js**em**	bra**la** js**em**	maza**la** js**em**	pek**la** js**em**	tře**la** js**em**
2. singuláru					
maskulinum	nes**l** js**i**	bra**l** js**i**	maza**l** js**i**	pek**l** js**i**	tře**l** js**i**
zdvořilostní	nes**l** js**te**	bra**l** js**te**	maza**l** js**te**	pek**l** js**te**	tře**l** js**te**
femininum	nes**la** js**i**	bra**la** js**i**	maza**la** js**i**	pek**la** js**i**	tře**la** js**i**
zdvořilostní	nes**la** js**te**	bra**la** js**te**	maza**la** js**te**	pek**la** js**te**	tře**la** js**te**
3. singuláru					
maskulinum	nes**l**	bra**l**	maza**l**	pek**l**	tře**l**
femininum	nes**la**	bra**la**	maza**la**	pek**la**	tře**la**
neutrum	nes**lo**	bra**lo**	maza**lo**	pek**lo**	tře**lo**
1. plurálu					
maskulinum	nes**li** js**me**	bra**li** js**me**	maza**li** js**me**	pek**li** js**me**	tře**li** js**me**
femininum	nes**ly** js**me**	bra**ly** js**me**	maza**ly** js**me**	pek**ly** js**me**	tře**ly** js**me**
2. plurálu					
maskulinum	nes**li** js**te**	bra**li** js**te**	maza**li** js**te**	pek**li** js**te**	tře**li** js**te**
femininum	nes**ly** js**te**	bra**ly** js**te**	maza**ly** js**te**	pek**ly** js**te**	tře**ly** js**te**
3. plurálu					
maskulinum	nes**li**	bra**li**	maza**li**	pek**li**	tře**li**
femininum	nes**ly**	bra**ly**	maza**ly**	pek**ly**	tře**ly**
neutrum	nes**la**	bra**la**	maza**la**	pek**la**	tře**la**
Indikativ – futurum					
1. singuláru	**po**nes**u**	bud**u** brá**t**	bud**u** maza**t**	bud**u** *péc**t**	bud**u** tří**t**
2. singuláru	**po**nes**eš**	bud**eš** brá**t**	bud**eš** maza**t**	bud**eš** *péc**t**	bud**eš** tří**t**
zdvořilostní	**po**nese**te**	bud**ete** brá**t**	bud**ete** maza**t**	bud**ete** péc**t**	bud**ete** tří**t**
3. singuláru	**po**nes**e**	bud**e** brá**t**	bud**e** maza**t**	bud**e** *péc**t**	bud**e** tří**t**
1. plurálu	**po**nes**eme**	bud**eme** brá**t**	bud**eme** maza**t**	bud**eme** *péc**t**	bud**eme** tří**t**
2. plurálu	**po**nese**te**	bud**ete** brá**t**	bud**ete** maza**t**	bud**ete** *péc**t**	bud**ete** tří**t**
3. plurálu	**po**nes**ou**	bud**ou** brá**t**	bud**ou** maza**t**	bud**ou** *péc**t**	bud**ou** tří**t**
Imperativ					
1. singuláru	-	-	-	-	-
2. singuláru	nes!	ber!	maž!	peč!	tři!
směr mluvčí	pones!				
zdvořilostní	nes**te**!	ber**te**!	maž**te**!	peč**te**!	tře**te**!
	pones**te**!				
3. singuláru	-	-	-	-	-
1. plurálu	nes**me**!	ber**me**!	maž**me**!	peč**me**!	tře**me**!
směr mluvčí	pones**me**!				
2. plurálu	nes**te**!	ber**te**!	maž**te**!	peč**te**!	tře**te**!
směr mluvčí	pones**te**!				

3. plurálu	-	-	-	-	-

Kondicionál přítomný

1. singuláru					
maskulinum	nes**l bych**	bra**l bych**	maza**l bych**	pek**l bych**	tře**l bych**
femininum	nes**la bych**	bra**la bych**	maza**la bych**	pek**la bych**	tře**la bych**
2. singuláru					
maskulinum	nes**l bys**	bra**l bys**	maza**l bys**	pek**l bys**	tře**l bys**
zdvořilostní	nes**l byste**	bra**l byste**	maza**l byste**	pek**l byste**	tře**l byste**
femininum	nes**la bys**	bra**la bys**	maza**la bys**	pek**la bys**	tře**la bys**
zdvořilostní	nes**la byste**	bra**la byste**	maza**la byste**	pek**la byste**	tře**la byste**
3. singuláru					
maskulinum	nes**l by**	bra**l by**	maza**l by**	pek**l by**	tře**l by**
femininum	nes**la by**	bra**la by**	maza**la by**	pek**la by**	tře**la by**
neutrum	nes**lo by**	bra**lo by**	maza**lo by**	pek**lo by**	tře**lo by**

1. plurálu					
maskulinum	nes**li bychom**	bra**li bychom**	maza**li bychom**	pek**li bychom**	tře**li bychom**
femininum	nes**ly bychom**	bra**ly bychom**	maza**ly bychom**	pek**ly bychom**	tře**ly bychom**
2. plurálu					
maskulinum	nes**li byste**	bra**li byste**	maza**li byste**	pek**li byste**	tře**li byste**
femininum	nes**ly byste**	bra**ly byste**	maza**ly byste**	pek**ly byste**	tře**ly byste**
3. plurálu					
maskulinum	nes**li by**	bra**li by**	maza**li by**	pek**li by**	tře**li by**
femininum	nes**ly by**	bra**ly by**	maza**ly by**	pek**ly by**	tře**ly by**
neutrum	nes**la by**	bra**la by**	maza**la by**	pek**la by**	tře**la by**

Podle všech vzorů 1. třídy se časují slovesa nedokonavá i dokonavá. Např.:

nést *(nedok)*: vézt *(nedok)*, přivézt *(dok)*, odvézt *(dok)*, vést *(nedok)*, přivést *(dok)*, odvést *(dok)*, růst *(nedok)*, vyrůst *(dok)*, plést *(nedok)*, uplést *(dok)*, lézt *(nedok)*, krást *(nedok)*, ukrást *(dok)*.

brát *(nedok)*: prát *(nedok)*, vyprat *(dok)*, zvát *(nedok)*, pozvat *(dok)*

mazat *(nedok)*: psát *(nedok)*, napsat *(dok)*, česat *(nedok)*, učesat *(dok)*, ukázat *(dok)*, plakat *(nedok)*, poslat *(dok)*

***péct** *(nedok)*: *moct *(nedok)*, *pomoct *(dok)*

třít *(nedok)*: otevřít *(dok)*, zavřít *(dok)*, umřít *(dok)*, zemřít *(dok)*

2.5.5.2. 2. třída -ne tiskne mine (kyne) začne
-me (přijme)

(Slovesa tisknout *a* minout *jsou produktivní, sloveso* začít (přijmout) *je neproduktivní.)*

Infinitiv	tisk**nout**	mi**nout** *(dok.)* ky**nout** *(nedok.)*	začí**t** (přijmout) *(slovesa typu* začít *jsou jen dokonavá)*
Indikativ - prézens			
1. singuláru	tisk**nu**	ky**nu**	*neexistuje*
2. singuláru	tisk**neš**	ky**neš**	
zdvořilostní	tisk**nete**	ky**nete**	
3. singuláru	tisk**ne**	ky**ne**	
1. plurálu	tisk**neme**	ky**neme**	
2. plurálu	tisk**nete**	ky**nete**	
3. plurálu	tisk**nou**	ky**nou**	
Indikativ - préteritum			
1. singuláru			
maskulinum	tisk**l** (tisknul) js**em**	minu**l** (kynul) js**em**	začal (přijal) js**em**
femininum	tisk**la** (tisknula) js**em**	minu**la** (kynula) js**em**	začala (přijala) js**em**
2. singuláru			
maskulinum	tisk**l** (tisknul) js**i**	minu**l** (kynul) js**i**	začal (přijal) js**i**
zdvořilostní	tisk**l** (tisknul) js**te**	minu**l** (kynul) js**te**	začal (přijal) js**te**
femininum	tisk**la** (tisknula) js**i**	minu**la** (kynula) js**i**	začala (přijala) js**i**
zdvořilostní	tisk**la** (tisknula) js**te**	minu**la** (kynula) js**te**	začala (přijala) js**te**
3. singuláru			
maskulinum	tisk**l** (tisknul)	minu**l** (kynul)	začal (přijal)
femininum	tisk**la** (tisknula)	minu**la** (kynula)	začala (přijala)
neutrum	tisk**lo** (tisknulo)	minu**lo** (kynulo)	začalo (přijalo)
1. plurálu			
maskulinum	tisk**li** (tisknuli) js**me**	minu**li** (kynuli) js**me**	začali (přijali) js**me**
femininum	tisk**ly** (tisknuly) js**me**	minu**ly** (kynuly) js**me**	začaly (přijaly) js**me**
2. plurálu			
maskulinum	tisk**li** (tisknuli) js**te**	minu**li** (kynuli) js**te**	začali (přijali) js**te**
femininum	tisk**ly** (tisknuly) js**te**	minu**ly** (kynuly) js**te**	začaly (přijaly) js**te**
3. plurálu			
maskulinum	tisk**li** (tisknuli)	minu**li** (kynuli)	začali (přijali)
femininum	tisk**ly** (tisknuly)	minu**ly** (kynuly)	začaly (přijaly)
neutrum	tisk**la** (tisknula)	minu**la** (kynula)	začala (přijala)
Indikativ – futurum			
1. singuláru	bud**u** tisknou**t**	min**u** (budu kynout)	začn**u** (přijmu)
2. singuláru	bud**eš** tisknou**t**	min**eš** (budeš kynout)	začn**eš** (přijmeš)
zdvořilostní	bud**ete** tisknou**t**	min**ete** (budete kynout)	začn**ete** (přijmete)
3. singuláru	bud**e** tisknou**t**	min**e** (bude kynout)	začn**e** (přijme)

1. plurálu	bud**eme** tisknou**t**	min**eme** (budeme kynout)	začn**eme**(přijmeme)
2. plurálu	bud**ete** tisknou**t**	min**ete** (budete kynout)	začn**ete** (přijmete)
3. plurálu	bud**ou** tisknou**t**	min**ou** (budou kynout)	začn**ou** (přijmou)

Imperativ

1. singuláru	-	-	-
2. singuláru	tisk**ni**!	mi**ň**! (kyň!)	zač**ni**! (přijmi!)
zdvořilostní	tisk**něte**!	mi**ňte**! (kyňte!)	zač**ěte**! (přijměte!)
3. singuláru	-	-	-
1. plurálu	tisk**ěme**!	mi**ňme**! (kyňme!)	zač**ěme**! (přijměme!)
2. plurálu	tisk**ěte**!	mi**ňte**! (kyňte!)	zač**ěte**! (přijměte!)
3. plurálu	-	-	-

Kondicionál přítomný

1. singuláru			
maskulinum	tisk**l** (tisknul) **bych**	minu**l** (kynul) **bych**	začal (přijal) **bych**
femininum	tisk**la** (tisknula) **bych**	minu**la** (kynula) **bych**	začal**a** (přijala) **bych**
2. singuláru			
maskulinum	tisk**l** (tisknul) **bys**	minu**l** (kynul) **bys**	začal (přijal) **bys**
zdvořilostní	tisk**l** (tisknul) **byste**	minu**l** (kynul) **byste**	začal (přijal) **byste**
femininum	tisk**la** (tisknula) **bys**	minu**la** (kynula) **bys**	začal**a** (přijala) **bys**
zdvořilostní	tisk**la** (tisknula) **byste**	minu**la** (kynula) **byste**	začal**a** (přijala) **byste**
3. singuláru			
maskulinum	tisk**l** (tisknul) **by**	minu**l** (kynul) **by**	začal (přijal) **by**
femininum	tisk**la** (tisknula) **by**	minu**la** (kynula) **by**	začal**a** (přijala) **by**
neutrum	tisk**lo** (tisknulo) **by**	minu**lo** (kynulo) **by**	začal**o** (přijalo) **by**
1. plurálu			
maskulinum	tisk**li** (tisknuli) **bychom**	minu**li** (kynuli) **bychom**	začal**i** (přijali) **bychom**
femininum	tisk**ly** (tisknuly) **bychom**	minu**ly** (kynuly) **bychom**	začal**y** (přijaly) **bychom**
2. plurálu			
maskulinum	tisk**li** (tisknuli) **byste**	minu**li** (kynuli) **byste**	začal**i** (přijali) **byste**
femininum	tisk**ly** (tisknuly) **byste**	minu**ly** (kynuly) **byste**	začal**y** (přijaly) **byste**
3. plurálu			
maskulinum	tisk**li** (tisknuli) **by**	minu**li** (kynuli) **by**	začal**i** (přijali) **by**
femininum	tisk**ly** (tisknuly) **by**	minu**ly** (kynuly) **by**	začal**y** (přijaly) **by**
neutrum	tisk**la** (tisknula) **by**	minu**la** (kynula) **by**	začal**a** (přijala) **by**

Podle vzorů tisknout *a* minout *se časují slovesa nedokonavá i dokonavá. Podle vzoru* začít *se časují pouze slovesa dokonavá. Např.:*

tisknout *(nedok)*: sáhnout *(dok)*, dosáhnout *(dok)*, zvednout *(dok)*, táhnout *(nedok)*, vytáhnout *(dok)*, sednout si *(dok)*, stoupnout si *(dok)*, lehnout si *(dok),* usnout *(dok),* hnout *(dok),* pohnout *(dok)*
minout *(dok)*: prominout *(dok)*, vanout *(nedok)*, *(též slovesa s nepravidelným préteritem* zapomenout *(dok)* - zapomněl, vzpomenout *(dok)* - vzpomněl, připomenout *(dok)* připomněl*)*
začít *(dok)*: vzít *(dok)*, přijmout *(dok)*

2.5.5.3. 3. třída -je	**kupuje**	**kryje**
	(Sloveso kupovat *je produktivní, sloveso* krýt *je neproduktivní.)*	
Infinitiv	kup**ovat**	kr**ýt**
Indikativ - prézens		
1. singuláru	*kupu**ju** (kupuji)	*kry**ju** (kryji)
2. singuláru	kupu**ješ**	kry**ješ**
zdvořilostní	kupu**jete**	kry**jete**
3. singuláru	kupu**je**	kry**je**
1. plurálu	kupu**jeme**	kry**jeme**
2. plurálu	kupu**jete**	kry**jete**
3. plurálu	*kupu**jou** (kupují)	*kry**jou** (kryjí)
Indikativ - préteritum		
1. singuláru		
maskulinum	kupova**l** js**em**	kry**l** js**em**
femininum	kupova**la** js**em**	kry**la** js**em**
2. singuláru		
maskulinum	kupova**l** js**i**	kry**l** js**i**
zdvořilostní	kupova**l** js**te**	kry**l** js**te**
femininum	kupova**la** js**i**	kry**la** js**i**
zdvořilostní	kupova**la** js**te**	kry**la** js**te**
3. singuláru		
maskulinum	kupova**l**	kry**l**
femininum	kupova**la**	kry**la**
neutrum	kupova**lo**	kry**lo**
1. plurálu		
maskulinum	kupova**li** js**me**	kry**li** js**me**
femininum	kupova**ly** js**me**	kry**ly** js**me**
2. plurálu		
maskulinum	kupova**li** js**te**	kry**li** js**te**
femininum	kupova**ly** js**te**	kry**ly** js**te**
3. plurálu		
maskulinum	kupova**li**	kry**li**
femininum	kupova**ly**	kry**ly**
neutrum	kupova**la**	kry**la**

Indikativ – futurum

1. singuláru	bud**u** kup**ovat**	bud**u** krý**t**
2. singuláru	bud**eš** kup**ovat**	bud**eš** krý**t**
zdvořilostní	bud**ete** kup**ovat**	bud**ete** krý**t**
3. singuláru	bud**e** kup**ovat**	bud**e** krý**t**
1. plurálu	bud**eme** kup**ovat**	bud**eme** krý**t**
2. plurálu	bud**ete** kup**ovat**	bud**ete** krý**t**
3. plurálu	bud**ou** kup**ovat**	bud**ou** krý**t**

Imperativ

1. singuláru	-	-
2. singuláru	kupu**j**!	kry**j**!
zdvořilostní	kupu**jte**!	kry**jte**!
3. singuláru	-	-
1. plurálu	kupu**jme**!	kry**jme**!
2. plurálu	kupu**jte**!	kry**jte**!
3. plurálu	-	-

Kondicionál přítomný

1. singuláru		
maskulinum	kupova**l bych**	kry**l bych**
femininum	kupova**la bych**	kry**la bych**
2. singuláru		
maskulinum	kupova**l bys**	kry**l bys**
zdvořilostní	kupova**l byste**	kry**l byste**
femininum	kupova**la bys**	kry**la bys**
zdvořilostní	kupova**la byste**	kry**la byste**
3. singuláru		
maskulinum	kupova**l by**	kry**l by**
femininum	kupova**la by**	kry**la by**
neutrum	kupova**lo by**	kry**lo by**
1. plurálu		
maskulinum	kupova**li bychom**	kry**li bychom**
femininum	kupova**ly bychom**	kry**ly bychom**
2. plurálu		
maskulinum	kupova**li byste**	kry**li byste**
femininum	kupova**ly byste**	kry**ly byste**
3. plurálu		
maskulinum	kupova**li by**	kry**li by**
femininum	kupova**ly by**	kry**ly by**
neutrum	kupova**la by**	kry**la by**

Podle vzorů kupovat *a* krýt *se časují slovesa nedokonavá i dokonavá. Např.:*
kupovat *(nedok)*: potřebovat *(nedok)*, pracovat *(nedok)*, nastupovat *(nedok)*, vystupovat *(nedok)*, telefonovat *(nedok)*, zatelefonovat *(dok),* slibovat *(nedok)*, zvyšovat *(nedok)*, snižovat *(nedok),* diskutovat *(nedok)*, prodiskutovat *(dok)*, nakupovat *(nedok)*, pojmenovat *(dok)*, jmenovat se *(nedok)*
krýt *(nedok)*: pít *(nedok)*, vypít *(dok)*, mýt *(nedok)*, umýt *(dok)*, přát *(nedok)*, žít *(nedok)*, hrát *(nedok)*, zahrát *(dok)*, vyhrát *(dok)*, mýt se *(nedok)*, umýt se *(dok)*, smát se *(nedok)*, zasmát se *(dok)*

2.5.5.4. 4. třída -í	**prosí**	**trpí**	**sází**
	(Slovesa prosit *a* sázet *jsou produktivní, sloveso* trpět *je neproduktivní.)*		
Infinitiv	pros**it**	trp**ět**	sáz**et**
Indikativ - prézens			
1. singuláru	pros**ím**	trp**ím**	sáz**ím**
2. singuláru	pros**íš**	trp**íš**	sáz**íš**
zdvořilostní	pros**íte**	trp**íte**	sáz**íte**
3. singuláru	pros**í**	trp**í**	sáz**í**
1. plurálu	pros**íme**	trp**íme**	sáz**íme**
2. plurálu	pros**íte**	trp**íte**	sáz**íte**
3. plurálu	pros**í**	trp**í**	sáz**ejí**
Indikativ – préteritum			
1. singuláru			
maskulinum	pros**il** js**em**	trp**ěl** js**em**	sáz**el** js**em**
femininum	pros**ila** js**em**	trp**ěla** js**em**	sáz**ela** js**em**
2. singuláru			
maskulinum	pros**il** js**i**	trp**ěl** js**i**	sáz**el** js**i**
zdvořilostní	pros**il** js**te**	trp**ěl** js**te**	sáz**el** js**te**
femininum	pros**ila** js**i**	trp**ěla** js**i**	sáz**ela** js**i**
zdvořilostní	pros**ila** js**te**	trp**ěla** js**te**	sáz**ela** js**te**
3. singuláru			
maskulinum	pros**il**	trp**ěl**	sáz**el**
femininum	pros**ila**	trp**ěla**	sáz**ela**
neutrum	pros**ilo**	trp**ělo**	sáz**elo**
1. plurálu			
maskulinum	pros**ili** js**me**	trp**ěli** js**me**	sáz**eli** js**me**
femininum	pros**ily** js**me**	trp**ěly** js**me**	sáz**ely** js**me**
2. plurálu			
maskulinum	pros**ili** js**te**	trp**ěli** js**te**	sáz**eli** js**te**
femininum	pros**ily** js**te**	trp**ěly** js**te**	sáz**ely** js**te**
3. plurálu			
maskulinum	pros**ili**	trp**ěli**	sáz**eli**
femininum	pros**ily**	trp**ěly**	sáz**ely**
neutrum	pros**ila**	trp**ěla**	sáz**ela**

Indikativ – futurum

1. singuláru	bud**u** pros**it**	bud**u** trp**ět**	bud**u** sáz**et**
2. singuláru	bud**eš** pros**it**	bud**eš** trp**ět**	bud**eš** sáz**et**
zdvořilostní	bud**ete** pros**it**	bud**ete** trp**ět**	bud**ete** sáz**et**
3. singuláru	bud**e** pros**it**	bud**e** trp**ět**	bud**e** sáz**et**
1. plurálu	bud**eme** pros**it**	bud**eme** trp**ět**	bud**eme** sáz**et**
2. plurálu	bud**ete** pros**it**	bud**ete** trp**ět**	bud**ete** sáz**et**
3. plurálu	bud**ou** pros**it**	bud**ou** trp**ět**	bud**ou** sáz**et**

Imperativ

1. singuláru	-	-	-
2. singuláru	pros!	trp!	sáz**ej**!
zdvořilostní	pros**te**!	trp**te**!	sáz**ejte**!
3. singuláru	-	-	-
1. plurálu	pros**me**!	trp**me**!	sáz**ejme**!
2. plurálu	pros**te**!	trp**te**!	sáz**ejte**!
3. plurálu	-	-	-

Kondicionál přítomný

1. singuláru			
maskulinum	pros**il bych**	trp**ěl bych**	sáz**el bych**
femininum	pros**ila bych**	trp**ěla bych**	sáz**ela bych**
2. singuláru			
maskulinum	pros**il bys**	trp**ěl bys**	sáz**el bys**
zdvořilostní	pros**il byste**	trp**ěl byste**	sáz**el byste**
femininum	pros**ila bys**	trp**ěla bys**	sáz**ela bys**
zdvořilostní	pros**ila byste**	trp**ěla byste**	sáz**ela byste**
3. singuláru			
maskulinum	pros**il by**	trp**ěl by**	sáz**el by**
femininum	pros**ila by**	trp**ěla by**	sáz**ela by**
neutrum	pros**ilo by**	trp**ělo by**	sáz**elo by**
1. plurálu			
maskulinum	pros**ili bychom**	trp**ěli bychom**	sáz**eli bychom**
femininum	pros**ily bychom**	trp**ěly bychom**	sáz**ely bychom**
2. plurálu			
maskulinum	pros**ili byste**	trp**ěli byste**	sáz**eli byste**
femininum	pros**ily byste**	trp**ěly byste**	sáz**ely byste**
3. plurálu			
maskulinum	pros**ili by**	trp**ěli by**	sáz**eli by**
femininum	pros**ily by**	trp**ěly by**	sáz**ely by**
neutrum	pros**ila by**	trp**ěla by**	sáz**ela by**

Podle všech vzorů 4. třídy se časují slovesa nedokonavá i dokonavá. Např.:
prosit *(nedok)*: mluvit *(nedok)*, vrátit *(dok)*, koupit *(dok)*, platit *(nedok)*, zaplatit *(dok)*, chodit *(nedok)*, jezdit *(nedok)*, nosit *(nedok)*, vozit *(nedok)*, vodit *(nedok)*, ztratit *(dok)*, řídit *(nedok)*, rozsvítit *(dok)*, slíbit *(dok)*, kouřit *(nedok)*, vystoupit *(dok)*, nastoupit *(dok)*, políbit *(dok)*, navštívit *(dok)*, zvýšit *(dok)*, nutit *(nedok)*, přinutit *(dok)*, narodit se *(dok)*, vrátit se *(dok)*
trpět *(nedok)*: sedět *(nedok)*, ležet *(nedok)*, vidět *(nedok)*, slyšet *(nedok)*, viset *(nedok)*, pršet *(nedok)*, myslet *(nedok)*, vymyslet *(dok)*, zamyslet se *(dok)*, bydlet *(nedok)*, muset *(nedok)*
sázet *(nedok)*: rozumět *(nedok)*, porozumět *(dok)*, ztrácet *(nedok)*, vracet *(nedok)*, stavět *(nedok)*, chybět *(nedok)*, smět *(nedok)*, umět *(nedok)*

2.5.5.5. 5. třída -á dělá

(Sloveso dělat *je produktivní.)*

Infinitiv dělat

Indikativ - prézens

1. singuláru	dělám	*1. plurálu*	děláme
2. singuláru	děláš	*2. plurálu*	děláte
zdvořilostní	děláte		
3. singuláru	dělá	*3. plurálu*	dělají

Indikativ - préteritum

1. singuláru		*1. plurálu*	
maskulinum	dělal jsem	*maskulinum*	dělali jsme
femininum	dělala jsem	*femininum*	dělaly jsme
2. singuláru		*2. plurálu*	
maskulinum	dělal jsi	*maskulinum*	dělali jste
zdvořilostní	dělal jste		
femininum	dělala jsi	*femininum*	dělaly jste
zdvořilostní	dělala jste		
3. singuláru		*3. plurálu*	
maskulinum	dělal	*maskulinum*	dělali
femininum	dělala	*femininum*	dělaly
neutrum	dělalo	*neutrum*	dělala

Indikativ – futurum

1. singuláru	budu dělat	*1. plurálu*	budeme dělat
2. singuláru	budeš dělat	*2. plurálu*	budete dělat
zdvořilostní	budete dělat		
3. singuláru	bude dělat	*3. plurálu*	budou dělat

Imperativ

1. singuláru	-	*1. plurálu*	dělejme!
2. singuláru	dělej!	*2. plurálu*	dělejte!
zdvořilostní	dělejte!		
3. singuláru	-	*3. plurálu*	

Kondicionál přítomný

1. singuláru			*1. plurálu*		
	maskulinum	dělal **bych**		*maskulinum*	dělal**i bychom**
	femininum	dělal**a bych**		*femininum*	dělal**y bychom**
2. singuláru			*2. plurálu*		
	maskulinum	dělal **bys**		*maskulinum*	dělal**i byste**
	zdvořilostní	dělal **byste**			
	femininum	dělal**a bys**		*femininum*	dělal**y byste**
	zdvořilostní	dělal**a byste**			
3. singuláru			*3. plurálu*		
	maskulinum	dělal **by**		*maskulinum*	dělal**i by**
	femininum	dělal**a by**		*femininum*	dělal**y by**
	neutrum	dělal**o by**		*neutrum*	dělal**a by**

Podle vzoru dělat *se časují slovesa nedokonavá i dokonavá. Např.:*
dělat *(nedok)*: dát *(dok)*, dávat *(nedok)*, volat *(nedok)*, zavolat *(dok)*, otvírat *(nedok)*, zavírat *(nedok)*, hledat *(nedok)*, prohledat *(dok)*, počítat *(nedok)*, vypočítat *(dok)*, spočítat *(dok)*, odpovídat *(nedok)*, zapomínat *(nedok)*, vzpomínat *(nedok)*, ptát se *(nedok)*, zeptat se *(dok)*

2.5.5.6. Slovesa pohybu – přehled tvarů v rodě slovesném činném

jít *(nedok)*:
jdu, jdeš/jdete, jde; jdeme, jdete, jdou;
šel/šla jsem, šel/šla jsi/jste, šel/šla/šlo; šli/šly jsme, šli/šly jste, šli/šly/šla;
půjdu, půjdeš/půjdete, půjde; půjdeme, půjdete, půjdou;
jdi/jděte!; jděme!, jděte!; pojď/pojďte!; pojďme!, pojďte!;
šel/šla bych, šel/šla bys/byste, šel/šla/šlo by; šli/šly bychom, šli/šly byste, šli/šly/šla by;

chodit *(nedok)*
chodím, chodíš/chodíte, chodí; chodíme, chodíte, chodí;
chodil/chodila jsem, chodil/chodila jsi/jste, chodil/chodila/chodilo; chodili/chodily jsme, chodili/chodily jste, chodili/chodily/chodila;
budu chodit, budeš/budete chodit, bude chodit; budeme chodit, budete chodit, budou chodit;
choď!/choďte!; choďme!, choďte!;
chodil/chodila bych, chodil/chodila bys/byste, chodil/chodila/chodilo by; chodili/chodily bychom, chodili/chodily byste, chodili/chodily/chodila by;

jet *(nedok)*:
jedu, jedeš/jedete, jede; jedeme, jedete, jedou;
jel/jela jsem, jel/jela jsi/jste, jel/jela/jelo; jeli/jely jsme, jeli/jely jste, jeli/jely/jela;
pojedu, pojedeš/pojedete, pojede; pojedeme, pojedete, pojedou;
jeď/jeďte!; jeďme!, jeďte!; pojeď/pojeďte!; pojeďme!, pojeďte!;
jel/jela bych, jel/jela bys/byste, jel/jela/jelo by; jeli/jely bychom, jeli/jely byste, jeli/jely/jela by;

jezdit *(nedok)*:
jezdím, jezdíš/jezdíte, jezdí; jezdíme, jezdíte, jezdí;
jezdil/jezdila jsem, jezdil/jezdila jsi/jste, jezdil/jezdila/jezdilo; jezdili/jezdily jsme, jezdili/jezdily jste, jezdili/jezdily/jezdila;
budu jezdit, budeš/budete jezdit, bude jezdit; budeme jezdit, budete jezdit, budou jezdit;
jezdi!/jezděte!; jezděme!, jezděte!;
jezdil/jezdila bych, jezdil/jezdila bys/byste, jezdil/jezdila/jezdilo by; jezdili/jezdily bychom, jezdili/jezdily byste, jezdili/jezdily/jezdila by;

nést *(nedok)*:
nesu, neseš/nesete, nese; neseme, nesete, nesou;
nesl/nesla jsem, nesl/nesla jsi/jste, nesl/nesla/neslo; nesli/nesly jsme, nesli/nesly jste, nesli/nesly/nesla;
ponesu, poneseš/ponesete, ponese; poneseme, ponesete, ponesou;
nes/neste!; nesme!, neste!; pones/poneste!; ponesme!, poneste!;
nesl/nesla bych, nesl/nesla bys/byste, nesl/nesla/neslo by; nesli/nesly bychom, nesli/nesly byste, nesli/nesly/nesla by;

nosit *(nedok)*:
nosím, nosíš/nosíte, nosí; nosíme, nosíte, nosí;
nosil/nosila jsem, nosil/nosila jsi/jste, nosil/nosila/nosilo; nosili/nosily jsme, nosili/nosily jste, nosili/nosily/nosila;
budu nosit, budeš/budete nosit, bude nosit; budeme nosit, budete nosit, budou nosit;
nos!/noste!; nosme!, noste!;
nosil/nosila bych, nosil/nosila bys/byste, nosil/nosila/nosilo by; nosili/nosily bychom, nosili/nosily byste, nosili/nosily/nosila by;

vézt *(nedok)*:
vezu, vezeš/vezete, veze; vezeme, vezete, vezou;
vezl/vezla jsem, vezl/vezla jsi/jste, vezl/vezla/vezlo; vezli/vezly jsme, vezli/vezly jste, vezli/vezly/vezla;
povezu, povezeš/povezete, poveze; povezeme, povezete, povezou;
vez/vezte!; vezme!, vezte!; povez/povezte!; povezme!, povezte!;
vezl/vezla bych, vezl/vezla bys/byste, vezl/vezla/vezlo by; vezli/vezly bychom, vezli/vezly byste, vezli/vezly/vezla by;

vozit *(nedok)*:
vozím, vozíš/vozíte, vozí; vozíme, vozíte, vozí;
vozil/vozila jsem, vozil/vozila jsi/jste, vozil/vozila/vozilo; vozili/vozily jsme, vozili/vozily jste, vozili/vozily/vozila;
budu vozit, budeš/budete vozit, bude vozit; budeme vozit, budete vozit, budou vozit;
voz!/vozte!; vozme!, vozte!;
vozil/vozila bych, vozil/vozila bys/byste, vozil/vozila/vozilo by; vozili/vozily bychom, vozili/vozily byste, vozili/vozily/vozila by;

vést *(nedok)*:
vedu, vedeš/vedete, vede; vedeme, vedete, vedou;
vedl/vedla jsem, vedl/vedla jsi/jste, vedl/vedla/vedlo; vedli/vedly jsme, vedli/vedly jste, vedli/vedly/vedla;
povedu, povedeš/povedete, povede; povedeme, povedete, povedou;

veď/veďte!; veďme!, veďte!;
vedl/vedla bych, vedl/vedla bys/byste, vedl/vedla/vedlo by; vedli/vedly bychom, vedli/vedly byste, vedli/vedly/vedla by;

vodit *(nedok)*:
vodím, vodíš/vodíte, vodí; vodíme, vodíte, vodí;
vodil/vodila jsem, vodil/vodila jsi/jste, vodil/vodila/vodilo; vodili/vodily jsme, vodili/vodily jste, vodili/vodily/vodila;
budu vodit, budeš/budete vodit, bude vodit; budeme vodit, budete vodit, budou vodit;
voď!/voďte!; voďme!, voďte!;
vodil/vodila bych, vodil/vodila bys/byste, vodil/vodila/vodilo by; vodili/vodily bychom, vodili/vodily byste, vodili/vodily/vodila by;

běžet *(nedok)*:
běžím, běžíš/běžíte, běží; běžíme, běžíte, běží;
běžel/běžela jsem, běžel/běžela jsi/jste, běžel/běžela/běželo; běželi/běžely jsme, běželi/běžely jste, běželi/běžely/běžela;
poběžím, poběžíš/poběžíte, poběží; poběžíme, poběžíte, poběží;
běž/běžte!; běžme!, běžte!; poběž/poběžte!; poběžme!, poběžte!;
běžel/běžela bych, běžel/běžela bys/byste, běžel/běžela/běželo by; běželi/běžely bychom, běželi/běžely byste, běželi/běžely/běžela by;

běhat *(nedok)*:
běhám, běháš/běháte, běhá; běháme, běháte, běhají;
běhal/běhala jsem, běhal/běhala jsi/jste, běhal/běhala/běhalo; běhali/běhaly jsme, běhali/ běhaly jste, běhali/běhaly/běhala;
budu běhat, budeš/budete běhat, bude běhat; budeme běhat, budete běhat, budou běhat;
běhej/běhejte!; běhejme!, běhejte!;
běhal/běhala bych, běhal/běhala bys/byste, běhal/běhala/běhalo by; běhali/běhaly bychom, běhali/běhaly byste, běhali/běhaly/běhala by;

letět *(nedok)*:
letím, letíš/letíte, letí; letíme, letíte, letí;
letěl/letěla jsem, letěl/letěla jsi/jste, letěl/letěla/letělo; letěli/letěly jsme, letěli/letěly jste, letěli/letěly/letěla;
poletím, poletíš/poletíte, poletí; poletíme, poletíte, poletí;
leť/leťte!; leťme!, leťte!
letěl/letěla bych, letěl/letěla bys/byste, letěl/letěla/letělo by; letěli/letěly bychom, letěli/letěly byste, letěli/letěly/letěla by;

létat *(nedok)*:
létám, létáš/létáte, létá; létáme, létáte, létá;
létal/létala jsem, létal/létala jsi/jste, létal/létala/létalo; létali/létaly jsme, létali/létaly jste, létali/létaly/létala;
budu létat, budeš/budete létat, bude létat; budeme létat, budete létat, budou létat;
létej/létejte!; létejme!, létejte!
létal/létala bych, létal/létala bys/byste, létal/létala/létalo by; létali/létaly bychom, létali/létaly byste, létali/létaly/létala by.

2.5.5.7. Slovesa modální

chtít *(nedok)*:

chci, chceš/chcete, chce; chceme, chcete, chtějí;
chtěl/chtěla jsem, chtěl/chtěla jsi/jste, chtěl/chtěla/chtělo; chtěli/chtěly jsme, chtěli/chtěly jste, chtěli/chtěly/chtěla;
budu chtít, budeš/budete chtít, budou chtít; budeme chtít, budete chtít, budou chtít;
chtěj!/chtějte!; chtějme!, chtějte!;
chtěl/chtěla bych, chtěl/chtěla bys/byste, chtěl/chtěla/chtělo by; chtěli/chtěly bychom, chtěli/chtěly byste, chtěli/chtěly/chtěla by;

moct** *(*#**moci) (nedok)*:

*můžu *(*#mohu*)*, můžeš/můžete, může; můžeme, můžete, *můžou *(*#mohou*)*;
mohl/mohla jsem, mohl/mohla jsi/jste, mohl/mohla/mohlo; mohli/mohly jsme, mohli/mohly jste, mohli/mohly/mohla;
budu *moct *(*#moci*)*, budeš/budete *moct *(*#moci*)*, bude *moct *(*#moci*)*; budeme *moct *(*#moci*)*, budete *moct (#moci), budou *moct *(*#moci*)*;
- *stejně se časuje i sloveso* *pomoct *(*#pomoci*), u něhož imperativ existuje:* pomoz!/pomozte!; pomozme!, pomozte!;
mohl/mohla bych, mohl/mohla bys/byste, mohl/mohla/mohlo by; mohli/mohly bychom, mohli/mohly byste, mohli/mohly/mohla by;

smět *(nedok)*:

smím, smíš/smíte, smí; smíme, smíte, smějí *(*smí*)*;
směl/směla jsem, směl/směla jsi/jste, směl/směla/smělo; směli/směly jsme, směli/směly jste, směli/směly/směla;
budu smět, budeš/budete smět, bude smět; budeme smět, budete smět, budou smět;
směj!/smějte!; smějme! smějte!
směl/směla bych, směl/směla bys/byste, směl/směla/smělo by; směli/směly bychom, směli/směly byste, směli/směly/směla by;

muset *(*musit*) (nedok)*:

musím, musíš/musíte, musí; musíme, musíte, musejí/musí;
musel/musela jsem, musel/musela jsi/jste, musel/musela/muselo; museli/musely jsme, museli/musely jste, museli/musely/musela; *(existuje i* musil/musila/musilo; musili/musily/ musila *atd.)*
budu muset *(*musit*)*, budeš/budete muset *(*musit*)*, bude muset *(*musit*)*; budeme muset *(*musit*)*, budete muset *(*musit*)*, budou muset *(*musit*)*;
-
musel/musela bych, musel/musela bys/byste, musel/musela/muselo by; museli/musely bychom, museli/musely byste, museli/musely/musela by; *(existuje i* musil/musila/musilo by; musili/musily/musila by *atd.)*

2.5.5.8. Slovesa fázová

*Tzv. slovesa fázová většinou vyjadřují počáteční (*začínat, začít*), nebo závěrečnou (*přestávat, přestat, končit, skončit*) fázi děje, avšak pojí se někdy i s předmětem v akuzativu.*

Slovesa počáteční fáze děje začínat *(nedok)*, začít *(dok) se chovají podobně jako modální sloveso* chtít. *Zpravidla se pojí s infinitivem dějového slovesa (*začínal jsem pracovat, začal jsem pracovat*), občas však i s předmětem v akuzativu (*začínal jsem práci, začal jsem práci*).*

začínat *(nedok)*
začínám, začínáš/začínáte, začíná; začínáme, začínáte, začínají;
začínal/začínala jsem, začínal/začínala jsi/jste, začínal/začínala/začínalo; začínali/začínaly jsme, začínali/začínaly jste, začínali/začínaly/začínala;
budu začínat, budeš/budete začínat, bude začínat; budeme začínat, budete začínat, budou začínat;
začínej!/začínejte!; začínejme!, začínejte!;
začínal/začínala bych, začínal/začínala bys/byste, začínal/začínala/začínalo by; začínali/ začínaly bychom, začínali/začínaly byste, začínali/začínaly/začínala by;

začít *(dok)*
-
začal/začala jsem, začal/začala jsi/jste, začal/začala/začalo; začali/začaly jsme, začali/začaly jste, začali/začaly/začala;
začnu, začneš, začne; začneme, začnete, začnou;
začni!/začněte!; začněme!, začněte!;
začal/začala bych, začal/začala bys/byste, začal/začala/začalo by; začali/začaly bychom, začali/ začaly byste, začali/začaly/začala by;
Např.: Fázová slovesa začínat / začít + *dějové sloveso* psát

Singulár

		prézens	*préteritum*	*futurum*
1. osoba	*nedok.*	začínám psát	začínal / začínala jsem psát	budu začínat psát
	dok.	0	začal / začala jsem psát	začnu psát
2.osoba	*nedok.*	začínáš psát	začínal / začínala jsi psát	budeš začínat psát
		začínáte psát	začínal / začínala jste psát	budete začínat psát
	dok.	0	začal / začala jsi psát	začneš psát
		0	začal / začala jste psát	začnete psát
3. osoba	*nedok.*	začíná psát	začínal / začínala / začínalo psát	bude začínat psát
	dok.	0	začal / začala / začalo psát	začne psát

Plurál

		prézens	*préteritum*	*futurum*
1. osoba	*nedok.*	začínáme psát	začínali / začínaly jsme psát	budeme začínat psát
	dok.	0	začali / začaly jsme psát	začneme psát
2.osoba	*nedok.*	začínáte psát	začínali / začínaly jste psát	budete začínat psát
	dok.	0	začali / začaly jste psát	začnete psát
3. osoba	*nedok.*	začínají psát	začínali / začínaly / začínala psát	budou začínat psát
	dok.	0	začali / začaly / začala psát	začnou psát

Slovesa závěrečné fáze děje přestávat *(nedok)*, přestat *(dok)*, končit *(nedok)*, skončit *(dok) se chovají různě. Zatímco slovesa* přestávat, přestat *se pojí zásadně s infinitivem dějového slovesa (*přestával jsem pracovat, přestal jsem pracovat*), pojí se slovesa* končit, skončit

*(pokud nejsou bezpředmětová) s předmětem v akuzativu (*končil jsem práci, skončil jsem práci*, ale i* končil jsem, skončil jsem*).*

přestávat *(nedok)*
přestávám, přestáváš/přestáváte, přestává; přestáváme, přestáváte, přestávají;
přestával/přestávala jsem, přestával/přestávala jsi/jste, přestával/přestávala/přestávalo; přestávali/přestávaly jsme, přestávali/přestávaly jste, přestávali/přestávaly/přestávala;
budu přestávat, budeš/budete přestávat, bude přestávat; budeme přestávat, budete přestávat, budou přestávat;
přestávej!/ přestávejte!; přestávejme!, přestávejte! *(používá se zejména v negativní formě)*;
přestával/přestávala bych, přestával/přestávala bys/byste, přestával/přestávala/přestávalo by; přestávali/ přestávaly bychom, přestávali/přestávaly byste, přestávali/přestávaly/přestávala by;

přestat *(dok)*
-
přestal/přestala jsem, přestal/přestala jsi/jste, přestal/přestala/přestalo; přestali/přestaly jsme, přestali/přestaly jste, přestali/přestaly/přestala;
přestanu, přestaneš, přestane; přestaneme, přestanete, přestanou;
přestaň!/přestaňte!; přestaňme!, přestaňte!;
přestal/přestala bych, přestal/přestala bys/byste, přestal/přestala/přestalo; přestali/přestaly bychom, přestali/přestaly byste, přestali/přestaly/přestala;

končit *(nedok)*
končím, končíš, končí; končíme, končíte, končí;
končil/končila jsem, končil/končila jsi/jste, končil/končila/končilo; končili/končily jsme, končili/končily jste, končili/končily/končila;
budu končit, budeš/budete končit, bude končit; budeme končit, budete končit, budou končit;
konči!/končete!; končeme!, končete!;
končil/končila bych, končil/končila bys/byste, končil/končila/končilo; končili/končily bychom, končili/končily byste, končili/končily/končila by;

skončit *(nedok)*
-
skončil/skončila jsem, skončil/skončila jsi/jste, skončil/skončila/skončilo; skončili/skončily jsme, skončili/skončily jste, skončili/skončily/skončila;
skončím, skončíš/skončíte, skončí; skončíme, skončíte, skončí;
skonči!/skončete!; skončeme!, skončete!;
skončil/skončila bych, skončil/skončila bys/byste, skončil/skončila/skončilo by; skončili/ skončily bychom, skončili/skončily byste, skončili/skončily/skončila by;

Např.: Fázová slovesa přestávat / přestat + *dějové sloveso* psát

Singulár

		prézens	*préteritum*	*futurum*
1. osoba	*nedok.*	přestávám psát	přestával / přestávala jsem psát	budu přestávat psát
	dok.	0	přestal / přestala jsem psát	přestanu psát
2.osoba	*nedok.*	přestáváš psát	přestával / přestávala jsi psát	budeš přestávat psát
		přestáváte psát	přestával / přestávala jste psát	budete přestávat psát
	dok.	0	přestal / přestala jsi psát	přestaneš psát
		0	přestal / přestala jste psát	přestanete psát
3. osoba	*nedok.*	přestává psát	přestával / přestávala / přestávalo psát	bude přestávat psát
	dok.	0	přestal / přestala / přestalo psát	přestane psát

Plurál

		prézens	*préteritum*	*futurum*
1. osoba	*nedok.*	přestáváme psát	přestávali / přestávaly jsme psát	budeme přestávat psát
	dok.	0	přestali / přestaly jsme psát	přestaneme psát
2.osoba	*nedok.*	přestáváte psát	přestávali / přestávaly jste psát	budete přestávat psát
	dok.	0	přestali / přestaly jste psát	přestanete psát
3. osoba	*nedok.*	přestávají psát	přestávali / přestávaly / přestávala psát	budou přestávat psát
	dok.	0	přestali / přestaly / přestala psát	přestanou psát

2.5.5.9. Slovesa nepravidelná

být *(nedok)*:

jsem, jsi/jste, je; jsme, jste, jsou;
byl/byla jsem, byl/byla jsi/jste, byl/byla/bylo; byli/byly jsme, byli/byly jste, byli/byly/byla;
budu, budeš/budete, bude; budeme, budete, budou;
buď!/buďte!; buďme!, buďte!;
byl/byla bych, byl/byla bys/byste, byl/byla/bylo by; byli/byly bychom, byli/byly byste, byli/byly/byla by;

chtít *(nedok)*:

chci, chceš/chcete, chce; chceme, chcete, chtějí;
chtěl/chtěla jsem, chtěl/chtěla jsi/jste, chtěl/chtěla/chtělo; chtěli/chtěly jsme, chtěli/chtěly jste, chtěli/chtěly/chtěla;
budu chtít, budeš/budete chtít, budou chtít; budeme chtít, budete chtít, budou chtít;
chtěj!/chtějte!; chtějme!, chtějte!;
chtěl/chtěla bych, chtěl/chtěla bys/byste, chtěl/chtěla/chtělo by; chtěli/chtěly bychom, chtěli/chtěly byste, chtěli/chtěly/chtěla by;

jíst *(nedok)*:

jím, jíš/jíte, jí; jíme, jíte, jedí;
jedl/jedla jsem, jedl/jedla jsi/jste, jedl/jedla/jedlo; jedli/jedly jsme, jedli/jedly jste, jedli/jedly/jedla;
budu jíst, budeš/budete jíst, bude jíst; budeme jíst, budete jíst, budou jíst;
jez!/jezte!; jezme!, jezte!;
jedl/jedla bych, jedl/jedla bys/byste, jedl/jedla/jedlo by; jedli/jedly bychom, jedli/jedly byste, jedli/jedly/jedla by;

sníst *(dok)*:

-
snědl/snědla jsem, snědl/snědla jsi/jste, snědl/snědla/snědlo; snědli/snědly jsme, snědli/snědly jste, snědli/snědly/snědla;
sním, sníš/sníte, sní; sníme, sníte, snědí;
sněz!/snězte!; snězme!, snězte!;
snědl/snědla bych, snědl/snědla bys/byste, snědl/snědla/snědlo by; snědli/snědly bychom, snědli/snědly byste, snědli/snědly/snědla by;

vědět *(nedok)*:

vím, víš/víte, ví; víme, víte, vědí;
věděl/věděla jsem, věděl/věděla jsi/jste, věděl/věděla/vědělo; věděli/věděly jsme, věděli/věděly jste, věděli/věděly/věděla;
budu vědět, budeš/budete vědět, bude vědět; budeme vědět, budete vědět, budou vědět;
věz!/vězte!; vězme!, vězte!;
věděl/věděla bych, věděl/věděla bys/byste, věděl/věděla/vědělo by; věděli/věděly bychom, věděli/věděly byste, věděli/věděly/věděla by;

do(z)vědět se *(dok)*:

-
do(z)věděl/do(z)věděla jsem se, do(z)věděl/do(z)věděla ses/jste se, do(z)věděl/do(z)věděla/do(z)vědělo se; do(z)věděli/do(z)věděly jsme se, do(z)věděli/do(z)věděly jste se, do(z)věděli/do(z)věděly/do(z)věděla se;
do(z)vím se, do(z)víš/do(z)víte se, do(z)ví se; do(z)víme se, do(z)víte se, do(z)vědí se;
-
do(z)věděl/do(z)věděla bych se, do(z)věděl/do(z)věděla by ses/byste se, do(z)věděl/do(z)věděla/do(z)vědělo by se; do(z)věděli/do(z)věděly bychom se, do(z)věděli/do(z)věděly byste se, do(z)věděli/do(z)věděly/do(z)věděla by se;

2.5.5.9.1. Slovesa částečně nepravidelná

mít *(nedok)*:

mám, máš/máte, má; máme, máte, mají;
měl/měla jsem, měl/měla jsi/jste, měl/měla/mělo; měli/měly jsme, měli/měly jste, měli/měly/měla;
budu mít, budeš/budete mít, bude mít; budeme mít, budete mít, budou mít;
měj!/mějte!; mějme!, mějte!;
měl/měla bych, měl/měla bys/byste, měl/měla/mělo by; měli/měly bychom, měli/měly byste, měli/měly/ měla by;

mít se *(nedok)*:

mám se, máš /máte se, má se; máme se, máte se, mají se;
měl/měla jsem se, měl/měla ses/jste se, měl/měla/mělo se; měli/měly jsme se, měli/měly jste se, měli/měly/ měla se;
budu se mít, budeš/budete se mít, bude se mít; budeme se mít, budete se mít, budou se mít;
měj/mějte se!; mějme se!, mějte se!;
měl/měla bych se, měl/měla by ses/byste se, měl/měla/mělo by se; měli/měly bychom se, měli/měly byste se, měli/měly/měla by se;

stát *(nedok)*:

stojím, stojíš/stojíte, stojí; stojíme, stojíte, stojí;
stál/stála jsem, stál/stála jsi/jste, stál/stála/stálo; stáli/stály jsme, stáli/stály jste, stáli/stály/ stála;
budu stát, budeš/budete stát, bude stát; budeme stát, budete stát, budou stát;

stůj!/stůjte!; stůjme!, stůjte!;
stál/stála bych, stál/stála bys/byste, stál/stála/stálo by; stáli/stály bychom, stáli/stály byste, stáli/stály/ stála by;

stát se *(dok)*:

-
stal/stala jsem se, stal/stala ses/jste se, stal/stala/stalo se; stali/staly jsme se, stali/staly jste se, stali/staly/stala se;
stanu se, staneš/stanete se, stane se; staneme se, stanete se, stanou se;
staň/staňte se!; staňme se!, staňte se!;
stal/stala bych se, stal/stala by ses/byste se, stal/stala/stalo by se; stali/staly bychom se, stali/staly byste se, stali/staly/ stala by se;

bát se *(nedok)*:

bojím se, bojíš/bojíte se, bojí se; bojíme se, bojíte se, bojí se;
bál/bála jsem se, bál/bála ses/jste se, bál/bála/bálo se; báli/bály jsme se, báli/bály jste se, báli/bály/bála se;
budu se bát, budeš/budete se bát, bude se bát; budeme se bát, budete se bát, budou se bát;
boj/bojte se!; bojme se!, bojte se!;
bál/bála bych se, bál/bála by ses/byste se, bál/bála/bálo by se; báli/bály bychom se, báli/bály byste se, báli/bály/bála by se;

spát *(nedok)*:

spím, spíš/spíte, spí; spíme, spíte, spí;
spal/spala jsem, spal/spala jsi/jste, spal/spala/spalo; spali/spaly jsme, spali/spaly jste, spali/spaly/spala;
budu spát, budeš/budete spát, bude spát; budeme spát, budete spát, budou spát;
spi!/spěte!; spěme!, spěte!;
spal/spala bych, spal/spala bys/byste, spal/spala/spalo by; spali/spaly bychom, spali/spaly byste, spali/spaly/spala by;

jít *(nedok)*:

jdu, jdeš/jdete, jde; jdeme, jdete, jdou;
šel/šla jsem, šel/šla jsi/jste, šel/šla/šlo; šli/šly jsme, šli/šly jste, šli/šly/šla;
půjdu, půjdeš/půjdete, půjde; půjdeme, půjdete, půjdou;
jdi/jděte!; jděme!, jděte!; pojď/pojďte!; pojďme!, pojďte!;
šel/šla bych, šel/šla bys/byste, šel/šla/šlo by; šli/šly bychom, šli/šly byste, šli/šly/šla by;

jet *(nedok)*:

jedu, jedeš/jedete, jede; jedeme, jedete, jedou;
jel/jela jsem, jel/jela jsi/jste, jel/jela/jelo; jeli/jely jsme, jeli/jely jste, jeli/jely/jela;
pojedu, pojedeš/pojedete, pojede; pojedeme, pojedete, pojedou;
jeď/jeďte!; jeďme!, jeďte!; pojeď/pojeďte!; pojeďme!, pojeďte!;
jel/jela bych, jel/jela bys/byste, jel/jela/jelo by; jeli/jely bychom, jeli/jely byste, jeli/jely/jela by;

říct *(dok)*:

-
řekl/řekla jsem, řekl/řekla jsi/jste, řekl/řekla/řeklo; řekli/řekly jsme, řekli/řekly jste, řekli/řekly /řekla;
řeknu, řekneš/řeknete, řekne; řekneme, řeknete, řeknou;
řekni/řekněte!; řekněme!, řekněte!;
řekl/řekla bych, řekl/řekla bys/byste, řekl/řekla/řeklo by; řekli/řekly bychom, řekli/řekly byste, řekli/řekly/řekla by;

zapomenout *(dok)*:

-
zapomněl/zapomněla jsem, zapomněl/zapomněla jsi/jste, zapomněl/zapomněla/zapomnělo; zapomněli/zapomněly jsme, zapomněli/zapomněly jste, zapomněli/zapomněly/zapomněla;
zapomenu, zapomeneš/zapomenete, zapomene; zapomeneme, zapomenete, zapomenou;
zapomeň!/zapomeňte!; zapomeňme!, zapomeňte!;
zapomněl/zapomněla bych, zapomněl/zapomněla bys/byste, zapomněl/zapomněla/zapomnělo by; zapomněli/zapomněly bychom, zapomněli/zapomněly byste, zapomněli/zapomněly/ zapomněla by;

vzpomenout si *(dok)*:

-
vzpomněl/vzpomněla jsem si, vzpomněl/vzpomněla sis/jste si, vzpomněl/vzpomněla/ vzpomnělo si; vzpomněli/vzpomněly jsme si, vzpomněli/vzpomněly jste si, vzpomněli/ vzpomněly/vzpomněla si;
vzpomenu si, vzpomeneš/vzpomenete si, vzpomene si; vzpomeneme si, vzpomenete si, vzpomenou si;
vzpomeň/vzpomeňte si!; vzpomeňme si!, vzpomeňte si!;
vzpomněl/vzpomněla bych si, vzpomněl/vzpomněla by sis/byste si, vzpomněl/vzpomněla/ vzpomnělo by si; vzpomněli/vzpomněly bychom si, vzpomněli/vzpomněly byste si, vzpomněli/ vzpomněly/vzpomněla by si;

2.6. Neohebné druhy slov

Neohebné druhy slov (příslovce - viz A 2.6.1., předložky - viz A 2.6.2., spojky - viz A 2.6.3., citoslovce - viz A 2.6.4. a částice - viz A 2.6.5.) se neskloňují ani nečasují. Až na příslovce, které lze stupňovat (viz též C 1.4.) , zůstávají v textu většinou beze změny.

2.6.1. Příslovce (adverbia)

*Příslovce jsou slova neohebná vyjadřující různé průvodní okolnosti dějů (***dobře** pracoval*), případně vlastnosti (***velmi** inteligentní*) nebo jiné průvodní okolnosti (*neučil se **moc** dobře*): místo (*tady, tam, sem*), čas (*dnes, večer, brzy*), způsob (*dobře, špatně, anglicky*), míru (*velmi, trochu, moc*), příčinu (*proto*).*

Úroveň A2 počítá s následujícími významovými skupinami příslovcí:

2.6.1.1. Příslovce místa

Odpovídají na otázky:

Kde? Napravo./Vpravo. Nalevo./Vlevo. Nahoře. Dole. Vepředu./Vpředu. Vzadu. Uprostřed./*Veprostřed. Tady./Zde./Tu. Tam. Doma. Venku. Uvnitř./*Vevnitř. Někde. Jinde. Nikde. Vedle. Vysoko. Výše./*Výš. Nejvýše./*Nejvýš. Nízko. Níže./*Níž. Nejníže./*Nejníž. Daleko. Dále./*Dál. Nejdále./*Nejdál. Blízko. Blíže./*Blíž. Nejblíže./*Nejblíž. Nedaleko.

Kam? Napravo./Vpravo./Doprava. Nalevo./Vlevo./Doleva. Nahoru. Dolů. Dopředu. Dozadu. Doprostřed. Sem. Tam. Domů. Ven. Dovnitř. Někam. Jinam. Nikam. Vedle. Daleko. Dále./*Dál. Nejdále./*Nejdál. Blízko. Blíže./*Blíž. Nejblíže./*Nejblíž. Nedaleko.

Odkud? Zprava. Zleva. Seshora./Shora. Zezdola./Zdola. Zepředu. Zezadu. Odtud./Odsud. Odtamtud. Zvenku. Zevnitř. Odněkud. Odjinud. Odnikud. *Odvedle. Zdaleka. Zblízka. Znedaleka.

Kudy? Tudy. Někudy. Jinudy. Nikudy. Zprava doleva. Odtamtud sem. Odtud tam. *Atd.*

2.6.1.2. Příslovce času

Odpovídají na otázky:

Kdy? Včera. Dnes. Zítra. Pozítří. Předevčírem. Ráno. Dopoledne. Odpoledne. Večer. Brzy. Dříve. Nejdříve. Pozdě. Později. Nejpozději. Včas. Přesně. Někdy. Jindy. Nikdy. Teď. Potom./Pak. Hned. Přitom. Nakonec. Dávno. Nedávno. Loni./Vloni. Mezitím. Zatím. Vždycky.

Jak dlouho? (Odkdy? Dokdy?) Dlouho. Krátce. Týden. Měsíc. Rok.

Jak často? Často. Denně. Měsíčně. Ročně. Občas. Obyčejně./Obvykle. Někdy. Vždycky. Nikdy.

2.6.1.3. Příslovce způsobu

Odpovídají na otázku:

Jak? Jakým způsobem? Dobře. Lépe./*Líp. Nejlépe./*Nejlíp. Špatně.Hůře./*Hůř. Nejhůře./*Nejhůř. Rychle. Rychleji. Nejrychleji. Pomalu. Pomaleji. Nejpomaleji. Hezky. Krásně. Krásněji. Nejkrásněji. Ošklivě. Ošklivěji. Nejošklivěji. Chytře. Chytřeji. Nejchytřeji. Hloupě. Hloupěji. Nejhloupěji. Rovně. Rovněji. Nejrovněji. Nakřivo. Červeně. Černě. Zeleně. Modře. Nějak. Jinak. Nijak. Nahlas. Potichu. Tiše. Tišeji. Nejtišeji. *Atd.*

2.6.1.4. Příslovce míry

*Vyjadřují míru děje (*Včera dost pracoval.*), stupeň vlastnosti (*Je velmi inteligentní.*), míru bližší okolnosti děje (*Udělal to moc hezky.*) apod.*.

Odpovídají na otázku:

Do jaké míry? Velmi, dost, moc, hodně, příliš, trochu, úplně, skoro, docela, vůbec, hrozně, strašně, opravdu, skutečně

2.6.1.5. Příslovce příčiny

Odpovídají na otázku:

Proč? Z jakého důvodu? Proto, schválně, jen tak, náhodou, hlady, smíchy

2.6.1.6. Jiné dělení příslovcí

Vedle druhů příslovcí rozlišovaných podle druhu bližší okolnosti děje (míry, stupně vlastnosti) lze označovat i druhy příslovcí podle dělicího hlediska uplatňovaného tradičně u zájmen.

Příslovce ukazovací: tady/zde/tu, tam, tamhle, odtud/odsud, odtamtud, tamtudy
Příslovce tázací: kde, kam, odkud, kudy, kdy, jak, proč
Příslovce vztažná: kde, kam, odkud, kudy, kdy, jak, proč
Příslovce neurčitá: někde, jinde, někam, jinam, odněkud, odjinud, někudy, jinudy, někdy, jindy, nějak, jinak

2.6.1.7. Stupňování příslovcí

1. stupeň (pozitiv)	*2. stupeň (komparativ)*	*3. stupeň (superlativ)*
A. Formanty **-e, -ě**		
Rychle.	Rychleji.	Nejrychleji.
Krásně.	Krásněji.	Nejkrásněji.
Ošklivě.	Ošklivěji.	Nejošklivěji.
Chytře.	Chytřeji.	Nejchytřeji.
Hloupě.	Hloupěji.	Nejhloupěji.
Rovně.	Rovněji.	Nejrovněji.
Tiše.	Tišeji.	Nejtišeji.
B. Formanty ostatní		
Pomalu.	Pomaleji.	Nejpomaleji.
Potichu.	*Potišeji.	*Nejpotišeji.
C. Stupňování nepravidelné		
Hezky.	Lépe./*Líp.	Nejlépe./*Nejlíp.
Dobře.	Lépe./*Líp.	Nejlépe./*Nejlíp.
Špatně.	Hůře./*Hůř.	Nejhůře./*Nejhůř.

Vyšší a nejvyšší míru (stupeň) lze vyjádřit i opisně - pomocí slov více *a* nejvíce.

Nakřivo.	Více nakřivo.	Nejvíce nakřivo.
Nahlas.	Více nahlas.	Nejvíce nahlas.
Potichu.	Více potichu.	Nejvíce potichu.

Nižší a nejnižší míru (stupeň) lze vyjádřit jen opisně - pomocí slov méně *a* nejméně.

Nakřivo.	Méně nakřivo.	Nejméně nakřivo.
Nahlas.	Méně nahlas.	Nejméně nahlas.
Potichu.	Méně potichu.	Nejméně potichu.

.

2.6.1.8. Tvoření příslovcí - *viz oddíl C (Tvoření slov) 1.4.*

2.6.2. Předložky (prepozice)

Předložky funkčně a významově upřesňují pád jména, se kterým se spojují. Jako neohebný slovní druh se neskloňují ani nečasují. Jejich podoba se téměř nemění. (Pouze neslabičné předložky vlastní s, z, v, k *a některé jiné někdy mají kvůli výslovnosti slabičnou podobu* se, ze, ve, ke, ku *aj.). Jsou slovním druhem syntakticky nesamostatným.*

Předložky se pojí s jedním, dvěma, nebo třemi pády.

2.6.2.1. Předložky s jedním pádem

2.6.2.1.1. Předložka + genitiv

během	*čas* Kdy?	během vteřiny, během hodiny
bez(e)	*způsob*	mluvit bez přípravy
	atribut	člověk bez vzdělání
	pomocný prostředek určení počtu	jeden za 18, druhý za 20 bez dvou
blízko	*místo* Kde?	blízko řeky, blízko divadla
do	*místo* Kam?	do domu, do Prahy, do kina
	čas Dokdy?	do jara, do prázdnin, do Vánoc
kolem/okolo	*místo (směr)* Kudy?	Běžel zajíc kolem/okolo plotu …
	přibližné určení času nebo počtu	kolem/okolo Vánoc, kolem/okolo stovky lidí
kromě	*omezení*	Kromě jedné věty se nenaučil nic.
	pomocný prostředek určení počtu	Kromě mě tam bylo dvacet lidí.
od(e)	*místo* Odkud? Kam?	Ta cesta vede od radnice k poště.
	čas Odkdy?	od soboty, od Vánoc, od prázdnin
	původ (zdroj)	dostat něco od rodičů
	atribut	dárek od maminky, svetr od sestry
podle	*místo (směr)* Kudy?	podle řeky, podle lesa, podle cesty
	hledisko	Podle mě nemáte pravdu.
u	*místo* Kde?	u města, u kina, u stromu, u domu
uprostřed	*místo* Kde?	uprostřed města, uprostřed náměstí
vedle	*místo* Kde?	vedle kina, vedle domu
z(e)	*místo* Odkud?	přijet z Prahy, přijet z venkova
	původ Odkud?	pocházet z Prahy, z venkova, dovědět se něco z novin
	materiál	vyřezat sošku ze dřeva
	prostředek vymezení	Byl z nich nejchytřejší.

2.6.2.1.2. Předložka + dativ

k(e)	*místo* Kam?	k domu, k řece, ke dveřím
naproti	*místo* Kde? Kam?	naproti domu, naproti divadlu
proti	*místo* Kde? Kam?	proti domu, proti divadlu
	opozitnost	Proti mně vypadá mladě.
	přípustka	Proti předpokladu přišla včas.
	atribut	boj proti nezaměstnanosti

2.6.2.1.3. Předložka + akuzativ

pro	*zřetel*		To jsem koupil pro tebe.
přes	*místo*	Kde?	Přes cestu tekla voda.
		Kudy?	Musíte jet přes řeku.

2.6.2.1.4. Předložka + instrumentál

s(e)	*způsob*	Šli na úřad s pokornou žádostí
	vztah k cíli děje	Soutěžil s ním už dlouho.
	atribut	otec s matkou, bratr se sestrou
	pomocný prostředek určení počtu	Se mnou nás tam bude dvacet.

2.6.2.2. Předložky se dvěma pády

2.6.2.2.1. Předložka + akuzativ, nebo lokál

na + *akuzativ*	*místo*	Kam?	na stůl, na zem, na stěnu, na strop
	čas	Kdy?	na Vánoce, na Štědrý den, na podzim
na + *lokál*	*místo*	Kde?	na stole, na zemi, na stěně, na stropě
	čas	Kdy?	na jaře
v(e) + *akuzativ*	*čas*	Kdy?	v sobotu, v neděli, ve středu, v poledne
v(e) + *lokál*	*místo*	Kde?	v budově, v kuchyni, ve skříni, v hlavě
	čas	Kdy?	v noci, v létě, v zimě, v lednu, v prosinci
o + *akuzativ*	*vztah k cíli děje*		bojovat o život, vsadit se o stovku, hrát o peníze
o + *lokál*	*vztah k cíli děje*		mluvit o knize, vypravovat o rodičích
	atribut		pohádka o Popelce, román o válce
	čas	Kdy?	o prázdninách, o Vánocích, o Velikonocích
po + *akuzativ*	*omezení, vymezení*		Voda jim sahala jen po kolena.
po + *lokál*	*čas*	Kdy?	po vyučování, po prázdninách, po Vánocích

2.6.2.2.2. Předložka + akuzativ, nebo instrumentál

nad(e) + *akuzativ*	*místo*	Kam?	Pověsil lampu nad stůl. Sklonili se nade mě.
+ *instrumentál*	*místo*	Kde?	Lampa visela nad stolem. Skláněli se nade mnou.
pod(e) + *akuzativ*	*místo*	Kam?	Hodil tašku pod stůl. Posadili se hned pode mě.
+ *instrumentál*	*místo*	Kde?	Taška ležela pod stolem. Seděli hned pode mnou.
před(e) + *akuzativ*	*místo*	Kam?	Postavil auto před kino. Posadili se přede mě.
+ *instrumentál*	*místo*	Kde?	Auto stálo před kinem. Seděli hned přede mnou.
	čas	Kdy?	před týdnem, před čtrnácti dny, přede dvěma lety
mezi + *akuzativ*	*místo*	Kam?	Postavil lampu mezi gauč a skříň.
+ *instrumentál*	*místo*	Kde?	Lampa stála mezi gaučem a skříní.

2.6.2.3. Předložka se třemi pády

2.6.2.3.1. Předložka + genitiv, nebo akuzativ, nebo instrumentál

za + *genitiv*	*čas*	Kdy?	za války, za bílého dne, za Karla IV.
za + *akuzativ*	*místo*	Kam?	Sedli si za stůl. Stoupl si za skříň.

	čas	Kdy?	přijet za týden, za dvě hodiny, za dva měsíce
		Za jak dlouho?	přečíst knihu za týden
	pomocný prostředek výčtu		za prvé, za druhé, za třetí
za + *instrumentál*	*místo*	Kde?	Seděli za stolem. Stáli za skříní.

2.6.3. Spojky a spojovací výrazy (konjunkce)

Spojují věty nebo jejich části, tj. vyjadřují mezi větami nebo jejich částmi (větnými členy) vztah, a to buď vztah koordinační (pak jsou nazývány spojkami souřadicími - viz též C 4.1.), nebo vztah subordinační (pak jsou nazývány spojkami podřadicími - viz též C 4.2.). Jde o slova neplnovýznamová, syntakticky nesamostatná. Jako slova neohebná se neskloňují ani nečasují a jejich podoba se nemění (až na spojky aby *a* kdyby*, jež jsou spjaty s časováním slovesa v kondicionálu).*

2.6.3.1. Spojky souřadicí

2.6.3.1.1. Poměr slučovací

a	O dovolené budeme dlouho spát, budeme se chodit koupat a budeme chodit na houby. Budeme hrát karty a šachy.
nebo	O dovolené budeme dlouho spát, budeme se chodit koupat nebo budeme chodit na houby. Budeme hrát karty nebo šachy.
i	O dovolené budeme dlouho spát, budeme se chodit koupat budeme i chodit na houby. Budeme hrát karty i šachy.
ani *(zápor)* se	O dovolené nebudeme dlouho spát, nebudeme chodit koupat ani nebudeme chodit na houby. Nebudeme hrát karty ani šachy.

2.6.3.1.2. Poměr stupňovací

i	Robert se naučil česky velmi dobře, i překládá.
a i	Robert se naučil česky velmi dobře, a i překládá.
dokonce (i)	Robert se naučil česky velmi dobře, dokonce (i) překládá.
nejen – ale i	Robert se nejen naučil česky velmi dobře, ale i překládá.
dokonce ani *(po záporu)*	Robert z češtiny nepřekládá, dokonce ani neumí dobře česky.
nejen – ale ani *(po záporu)*	Robert nejen z češtiny nepřekládá, ale ani neumí dobře česky.

2.6.3.1.3. Poměr odporovací

ale	Ten příběh je krásný, ale smutný. Byla to těžká cesta, ale stála za to.
avšak	Ten příběh je krásný, avšak smutný. Byla to těžká cesta, avšak stála za to.
však	Ten příběh je krásný, je však smutný. Byla to těžká cesta, stála však za to.

2.6.3.1.4. Poměr vylučovací

nebo / anebo	Půjdeme do kina, nebo / anebo budeme doma.
buď – nebo / buď – anebo	Buď půjdeme do kina, nebo / anebo budeme doma.

2.6.3.1.5. Poměr důvodový

neboť	Nebyl jsem ve škole, neboť jsem byl nemocen.

2.6.3.1.6. Poměr důsledkový

proto	Byl jsem nemocen. Proto jsem nebyl ve škole. Byl jsem nemocen, nebyl jsem proto ve škole.
a proto	Byl jsem nemocen. A proto jsem nebyl ve škole. Byl jsem nemocen, a proto jsem nebyl ve škole.
a tak	Byl jsem nemocen. A tak jsem nebyl ve škole. Byl jsem nemocen, a tak jsem nebyl ve škole.

2.6.3.2. Spojky podřadicí

2.6.3.2.1. Spojky uvozující vedlejší věty příslovečné

i když	*přípustka*	I když studovat začali, studium nedokončili.
ačkoli(v)/ač	*přípustka*	Ačkoli(v)/Ač studovat začali, studium nedokončili.
když	*čas - současnost*	Když svítilo slunce, bylo nám teplo.
	čas - předčasnost	Když slunce přestalo svítit, začalo nám být chladno.
až	*čas - následnost*	Až přejde ten mrak a slunce vysvitne, bude zase teplo.
jakmile	*čas - předčasnost*	Jakmile přestalo slunce svítit, začalo nám být chladno.
zatímco	*čas – důraz na souběžnost dějů*	Zatímco se díval na televizi, někdo mu před domem rozbil okno u auta.
	čas - důraz na odporující si děj	Zatímco my jsme pilně studovali, ty jsi zbytečně ztrácel čas.
dokud	*čas - současnost*	Dokud svítilo slunce, bylo nám teplo.
než	*čas - předčasnost*	Než přestalo slunce svítit, bylo nám teplo.
dokud ne-	*vyjádřená ve větě hlavní*	Dokud nepřestalo slunce svítit, bylo nám teplo.
protože	*příčina – důvod*	Nepřišel jsem, protože mi bylo špatně.
aby	*účel*	Chodím do kursu, abych se naučil česky
jestliže	*podmínka reálná*	Jestliže bude hezky, pojedeme na výlet.
-li	*podmínka reálná*	Bude-li hezky, pojedeme na výlet.
pokud	*podmínka reálná*	Pokud bude hezky, pojedeme na výlet.
kdyby	*podmínka ireálná možná*	Kdyby bylo hezky, jeli bychom na výlet.
jestli	*podmínka reálná*	*Jestli bude hezky, pojedeme na výlet.

když	*podmínka reálná*	*Když bude hezky, pojedeme na výlet.

2.6.3.2.2. Spojky uvozující vedlejší věty předmětné, přívlastkové, doplňkové a podmětné

že	*předmětná*	Řekl jsem jim, že mají přijít v deset.
	přívlastková	Na domě visela výzva, že se všichni mají sejít v šest.
	podmětná	Nelíbilo se mi, , že máme přijít v deset.
ať	*předmětná*	Řekl jsem jim, ať přijdou v deset.
	přívlastková	Na domě visela výzva, ať se všichni sejdou v šest.
	podmětná	Ať žije král, ozývalo se kolem.
jak	*předmětná*	Zeptal se nás, jak se dostane na nádraží.
	přívlastková	Na jeho otázku, jak se dostane na nádraží, neodpověděli.
	podmětná	Jeho hlavním problémem bylo, jak se dostane na nádraží.
	doplňková	Slyšeli toho člověka, jak se vyptává na cestu na nádraží.
jestli	*předmětná*	Zeptal se nás, jestli víme, kudy se jde na nádraží.
	přívlastková	Jeho otázka, jestli to víme, mě překvapila.
	podmětná	Zajímalo ho, jestli se dostane na nádraží.

2.6.3.2.3. Spojovací výrazy vztažné

*Jde o vztažná zájmena (*kdo, co, jaký, který, *čí) a vztažná příslovce (*kde, kam, odkud, kudy, kdy, odkdy, dokdy, jak*)*

2.6.3.2.3.1. Vztažná zájmena

kdo	Kdo se bojí, nesmí do lesa.
co	Řekni mi, co čteš, a já ti řeknu, jaký jsi.
jaký	Řekni mi, co čteš, a já ti řeknu, jaký jsi.
který	Ptali se, kterou cestou se jde na nádraží.
čí	Nevím, čí je to košile.

2.6.3.2.3.2. Vztažná příslovce

kde	Nevím, kde je nádraží.
kam	Ptali se, kam odešel Petr.
odkud	Dívali se, odkud přijede vlak.
kudy	Řekli nám, kudy se jde na nádraží.
kdy	Chtěl vědět, kdy pojede další autobus.
odkdy	Zajímalo by mě, odkdy tady čekáš.
dokdy	Řeknete nám, dokdy se máme vrátit?
jak	Ptali se, kudy se dostanou na nádraží.

2.6.4. Citoslovce (interjekce)

*Vyjadřují nálady (*hurá, sláva, príma, fajn, ále, kruci, hergot *aj.), city (*miláčku, drahoušku, ty *aj.), pocity (*au, fuj, brr, panečku, jé, proboha, no né, no teda, pane jo, ach jo, ach ach *aj.), vůli (*alou, už ale, na/nate, pst/pšt, pr, hot, hyje, hej rup, haló *aj.), zvuky (*bum, bác, plesk, žbluňk, frr *aj.), hlasy (*cha cha, che che che, he he, hepčí, škyt, haf, mňau, vrkú *aj.).*

V komunikaci jsou plně sdělná. Často tvoří samostatnou větu (věty citoslovečné). Např. Fuj! To jsem se lekla! Fuj, to jsem se lekla.

2.6.4.1. Vyjádření nálady

- *spokojenost, radost, nadšení*	Fajn! Príma! Hurá! Sláva! Bezva!
- *nevůle, zklamání*	Ále! Ach jo!

2.6.4.2. Vyjádření citu k určité osobě

- *cit pozitivní, láskyplný vztah (vyjádřený pomocí lichotných, mazlivých slov)*	Miláčku! Ty můj miláčku! Broučku! Drahoušku! Ty moje holčičko! Zlatíčko!
- *cit negativní, vztah až nenávistný (vyjádřený často pomocí nadávek)*	Ty! Ty jeden! Pitomče!

2.6.4.3. Vyjádření pocitu

- *pocit bolesti*	Au!
- *pocit ošklivosti*	Fuj! Brr!
- *pocit překvapení, údivu nebo obdivu*	Jé! No né! No teda!
- *pocit strachu, nepříjemného překvapení*	Proboha! Hrůza!

2.6.4.4. Vyjádření vůle

- *snaha přimět někoho, aby se ztišil,*	Pst! Pšt!
aby se dal do nějaké činnosti,	Alou! Tak do toho!
aby si něco převzal,	Na! Nate!
aby si mluvčího všiml	Haló!

2.6.4.4. Napodobení hlasu nebo zvuku

- *hlasy a zvuky lidské*	Cha cha cha! He he he! Hepčí! Škyt!
- *hlasy a zvuky zvířecí*	Haf! Mňau! Kikiriki! Frr!
- *zvuky věcí*	Bum! Bác! Plesk! Žbluňk!

2.6.5. Částice (partikule)

Uvozují věty (mohou však stát i samostatně), mají různý věcný význam. Např.

2.6.5.1. Přitakání, souhlas

ano	Přijdeš večer? - Ano.
dobře	Přijď večer. - Dobře.

jasně	Potřebuju od vás do soboty peníze. - Jasně, přinesu je.
jistě	Potřebuju od vás do soboty peníze. - Jistě, přinesu je.
jo	Přijdeš večer? - Jo.
ovšem	Přijdeš večer? - Ovšem.
tak dobře	Tak co, přijdeš večer? - Tak dobře.

2.6.5.2. Rozhodný, zesílený souhlas, vyvracení pochybnosti

fakt	Nevěřím, že jsi tu knihu přečetl. - Fakt, četl jsem ji.
opravdu	Nevěřím, že jsi tu knihu přečetl. - Opravdu jsem ji četl.
rozhodně	Přijdeš večer? - Rozhodně.
samozřejmě	Přijdeš večer? - Samozřejmě.
určitě	Přijdeš večer? - Určitě.

2.6.5.3. Odmítnutí, nesouhlas

ne	Přijdeš večer? - Ne.
to ne	Přijď večer. - To ne.

2.6.5.4. Důrazné odmítnutí, důrazný nesouhlas

jasně že ne	Nepotřebujete už ty peníze vrátit? - Jasně že ne.
jistě že ne	Nepotřebujete už ty peníze vrátit? - Jistě že ne.
kdepak	Není ta taška těžká? Neměl bych vám ji vzít? – Kdepak.
ovšem že ne	Není ta taška těžká? - Ovšem že ne.
rozhodně ne	Neměl bych vám tu tašku vzít? - Rozhodně ne.
určitě ne	Neměl bych vám tu tašku vzít? - Určitě ne.
vůbec ne	Nepotřebujete už ty peníze vrátit? - Vůbec ne.

2.6.5.5. Pochybnost o dříve vysloveném

jen aby	Já už jsem v lázních byl. - Jen aby.
jen jestli	Já už jsem v Řecku byl. - Jen jestli. Už abychom byli doma. - Jen jestli tam vůbec dojedeme.
kdoví jestli	Já už jsem v Paříži byl. - Kdoví jestli.

2.6.5.6. Nejistota

asi	Přijdeš večer? - Asi.
možná	Přijdeš večer? - Možná.
těžko	Přijdeš večer? - Těžko.

2.6.5.7. Politování

bohužel	Byl jste někdy v Římě? - Bohužel ještě ne. Byl jste někdy v nemocnici? - Bohužel už desetkrát.

2.6.5.8. Pobídnutí

jen	Já nevím, já tam nepůjdu, já se bojím. - Jen se neboj.
klidně	Já nevím, já tam asi nepůjdu. - Jen klidně pojď.
no tak	Že bych tam šel taky? - No tak pojď.

2.6.5.9. Ověření

… viď/viďte?	Byl jsi v Itálii, viď? Byl jste v Itálii, viďte?
… viď/viďte že jo?	Byl jsi / Byl jste v Londýně, viď / viďte?
…, že?	Byl jsi v Praze, že?
…, že ano?/ že jo?	Byl jsi v Paříži, že ano? Byl jsi v Paříži, že jo?
…, že ne?	Ty jsi ještě nebyl na té výstavě, že ne?
že …	Že ty jsi tam už byl.

2.6.5.11. Přání

kéž	Kéž by přestalo pršet!

B. SKLADBA (SYNTAX)

Skladba (syntax) je obor mluvnice (gramatiky), který se zabývá jednotkou komunikace (sdělování myšlenek - informací). Tato jednotka (jako uzavřený celek sdělená jednoduchá nebo složitější myšlenka) se nazývá větou, někdy také výpovědí. Přitom nemusí jít vždy o sdělení věcné, např. Na chodníku sedí pes. *Může jít i o sdělení zprostředkující co nejvěrněji duševní hnutí mluvčího, např.* Ten hlupák!

Rozdíl mezi pojmy věta a výpověď není jednoznačně stanoven. Někdy se větou nazývá jednotka sdělení s ustálenou mluvnickou podobou (jejímž základem je predikát tvořený určitým plnovýznamovým nebo neplnovýznamovým slovesem), např. Petr píše dopis.; Petr je inteligentní.; Petr je hlupák.; Petr nebral na nikoho ohled. *aj., a výpovědí pak jednotka sdělení jakákoliv (založená nejen na určitém slovesu, ale i např. na vyjádření pocitu bolesti, radosti, ošklivosti apod., nebo na oslovení, nadávce aj.), např.* Petr píše dopis.; Au!; Nádhera! Ty můj miláčku! Hnus! Petře, ty blbče! *aj. (viz A 2.6.5.)*

Jindy se větou rozumí abstraktní model syntaktického celku jako jednotka systému (langue) a výpovědí konkrétní jednotka sdělení v konkrétní řečové komunikaci (parole).

Na úrovni A2 se většinou zabýváme jednotkou sdělení v konkrétní řečové komunikaci, a tak není nutno se pojmu věta, který je v širším jazykovém povědomí, nikterak vyhýbat. Lze ho v tomto významu s termínem výpověď jako se synonymem termínu věta případně střídat.

Pokud bude nutno se na úrovni A2 zabývat abstraktním modelem syntaktického celku jako jednotkou systému, budeme pojmu věta používat výhradně.

1. DRUHY VĚT

1.1. Podle složitosti vyjádřené myšlenky nebo podle složitosti jejího vyjádření

Věta jednoduchá (větný celek vyjadřující jako jednotku sdělení jednu myšlenku)	Na náměstí je vchod do metra. Vchod do metra je na náměstí. Kolik je hodin? Je pět (hodin). Který den je dnes? Dnes je úterý. Petr píše dopis. Robert je velmi elegantní. Marie je z venkova. Anna dobře vaří. Pojď se mnou. Ty peníze mi nevracej.
Souvětí neboli věta složená (vyjadřuje myšlenku složitější nebo složitějším způsobem a spojuje v celek /obsahově i mluvnicky uzavřený/ vět několik)	Nemohla jsem přijít, protože jsem byla nemocná. Byla jsem nemocná, a proto jsem nemohla přijít. Přemýšlím, jestli mám jít do kina, nebo zůstat doma. Buď pojedete se mnou, nebo nikam nepojedu ani já. Kdyby nebyla zima, mohli jsme jít ven.

1.2. Podle postoje mluvčího k vyjadřované skutečnosti

Věta oznamovací (jejím prostřednictvím se něco oznamuje, o něčem se informuje, mívá formu indikativu)	Večer začalo pršet. Zítra pojedeme do Prahy. Dnes se cítím špatně. Nemohl jsem přijít, protože mi bylo špatně. Jestliže bude zítra hezky, pojedeme na výlet.

Věta tázací

(vyjadřuje otázku)

Otázka zjišťovací *(požaduje potvrzení, nebo popření obsahu otázky)*	- Půjdeme domů? - Ano, pojďme. / Ne, ještě ne.
Otázka doplňovací *(vyžaduje doplnění či upřesnění informace)*	- Kam to jdeme? - No přece domů.
Otázka vylučovací *(požaduje výběr jedné z možností)*	- Půjdeme do kina, nebo si půjdeme zaplavat do krytého bazénu? - Šel bych raději do kina.
Věta žádací *(vyjadřuje rozkaz, zákaz, žádost nebo přání, mívá formu imperativu nebo kondicionálu)*	Připravte si ke kontrole cestovní pasy. Žádáme cestující, aby se za jízdy drželi.
Věta rozkazovací *(vyjadřuje rozkaz, zákaz)* *Věta přací* *(vyjadřuje přání)*	Dostavte se s občanským průkazem. Nekuřte! Ať máte štěstí! Kéž by už bylo jaro! Kdyby mě ty nohy tak nebolely! Mějte se hezky.
Věta zvolací *(formálně věta oznamovací, tázací, nebo žádací, vyjadřuje citové zaujetí sdělovaným obsahem)*	Maminka přišla! Cos to udělal! Kolikrát mi ty klíče ještě upadnou! Tady je ale krásně! Jé, ty už jsi velká!

1.3. Podle potvrzení či popření obsahu věty

Věta kladná *(mluvčí obsah věty potvrzuje)*	Večer začalo pršet. Zítra pojedeme do Prahy. Dnes se cítím špatně. Jestliže bude zítra hezky, pojedeme na výlet.
Věta záporná *(jednoduchý tvar přísudkového slovesa je záporný - se záporkou, předponou* ne-*, mluvčí obsah věty popírá)*	Večer nepršelo. Zítra do Prahy nejedeme. Dnes se špatně necítím. Jestliže zítra nebude hezky, na výlet nepojedeme. Do té Prahy nejezdi! Nemysli si, že se zase najíš bez placení!
Věta záporná *(složený tvar přísudkového slovesa - 1. a 2. osoba singuláru i plurálu préterita, kondicionál - se záporkou, předponou* ne- *je l-ové příčestí)*	Nešel jsem do práce, ani jsem nebyl v divadle. Ten dopis jste mi neposlali. Jízdenky jsme si ještě nekoupili. Kdybychom nebyli zdraví, nešli bychom do práce. Kdyby tak zítra nebylo hezky! Kéž by to slunce tolik nesvítilo!
Věta záporná *(složený tvar přísudkového slovesa - futurum nedokonavých sloves - se záporkou, předponou* ne- *je pomocné sloveso* být*)*	Tu knihu číst nebudu. Tak ty mi nebudeš svítit? Tomu se smát nebudeme. Doufám, že nebudete platit za něco, co za rok nebude mít žádnou cenu. Nebudete mi to věřit, ale bylo to zadarmo.
Zápor obecný	Nikdo nic neví. Kdyby nikdo (žádný host) nepřijel, nikdo (žádný host) by nám nezaplatil. Nikdo mu nerozuměl. Nic jsi mi neřekl.

Zápor částečný	Někdo nic neví. Kdyby někdo (některý host) nepřijel, někdo (některý host) by nám nezaplatil. Někdo mu nerozuměl. (Všichni mu nerozuměli.) Něco (všechno) jsi mi neřekl.
Záporka (spojka) ani *(používá se všude tam, kde by v kladné větě byly použity spojovací výrazy* i, také, rovněž *- viz A 2.6.3.1.1., A 2.6.3.1.2.)*	Ani tobě to nedám. (I tobě to dám.) Nemohl se ani najíst. (Mohl se i najíst.) Nejen že neudělal tu důležitou zkoušku, ale ani nedostudoval. (Nejen že udělal tu důležitou zkoušku, ale i dostudoval.)
Zápor členský *(popírá se pouze část obsahu věty vyjádřená určitým větným členem)*	Ne každý na to má. Ne všichni na to mají. Přišlo jich tam ne deset, ne dvacet, ale hned několik set.

2. VĚTNÉ VZTAHY A VĚTNÉ ČLENY

Slova, která k sobě ve větě náleží významem věcným, jsou obvykle spojena i syntaktickým významem mluvnickým. První, podle čeho se ve větě vždy orientujeme, je syntaktická dvojice základní (predikační), sestávající ze základních větných členů: z podmětu (subjektu) a přísudku (predikátu). Vztah mezi nimi nazýváme přisuzováním (predikací).

Větu lze obvykle rozčlenit na část podmětovou a část přísudkovou.

2.1. Podmět (subjekt)

Podmět (subjekt) je základní větný člen vyjadřující původce nebo nositele činnosti, stavu, nebo vlastnosti (viz A 2.1., A 2.3.1.3., A 2.3.4.1., A 2.5., A 2.5.3.1.). Lze jím odpovědět na otázku Kdo? Co? *(a slovesem).*

Podmět může být

1) vyjádřený	Petr čte knihu. Marie napsala dopis. Babička se bude divit.
2) nevyjádřený	Čte knihu. Napsala dopis. Bude se divit.
3) všeobecný	Hlásili to v rádiu. S poctivostí nejdál dojdeš.

2.2. Přísudek (predikát)

Přísudek (predikát) je základní větný člen vyjadřující to, co se přisuzuje podmětu (činnost, stav, nebo vlastnost). Lze jím odpovědět na otázku Co dělá podmět? *nebo* Co se o podmětu říká? *(viz A 2.5., A 2.5.3.1., A 2.5.3.1.1.)*

Tradičně rozlišujeme přísudek

1) slovesný	Petr čte knihu. Marie napsala dopis.
(vyjádřený slovesem)	Manželka se bude divit. Měl by to pochopit.
2) jmenný se sponou být, stát se / stávat se	Petr je velmi inteligentní. Petr je velký hlupák.
(vyjádřený tedy významově prázdným slovesem - bývá označováno jako sponové - a substantivem nebo adjektivem, příp. zájmenem v nominativu nebo instrumentálu	Bude snad rozumná. Stal se učitelem. Konečně jím je. Byl na ni slušný? Čím budeš? Je právě vystudovaným komerčním inženýrem.

- viz též A 2.3.4.1.)

3) vyjádřený citoslovcem Pták frr na strom. Žába žbluňk do vody.

K tomuto tradičnímu dělení je nutno připojit i tzv. přísudek složený (modální sloveso + infinitiv, např. nemůžu psát*, nebo fázové sloveso + infinitiv, např.* přestávám psát*), neboť ne vždy lze takovéto spojení zařadit jednoznačně pod přísudek slovesný či jmenný se sponou (např.* Chtěl být lékařem.*)*

Navíc toto tradiční dělení nezahrnuje všechny možnosti vyjádření činnosti, stavu, vlastnosti. Nelze podle něho určit např. věcně významově těsná spojení významově prázdného slovesa být *s příslovcem (*být hezky, být *někomu* nepříjemně, být *na tom* dobře *aj.) nebo s předložkovým tvarem jmenným (např.* být o hladu, být v nesnázích, být v rozpacích *aj.), anebo těsné spojení významově oslabeného slovesa s předložkovým tvarem jmenným (např.* brát v úvahu, vzít v úvahu, mít za zlé *aj.), přičemž příslovce nebo předložkové výrazy jmenné jsou v takovýchto dále nedělitelných frazémech nositeli věcného významu.*

Proto jsou tyto frazémy, jakož i vše, co v tradičním dělení nespadá pod přísudek slovesný, v kodifikačních pracích posledních desetiletí označovány za predikátové výrazy neboli predikátory, zatímco za predikát je označováno jakékoliv určité sloveso, přičemž pokud bychom chtěli pojmenovávat jednotlivé části výše uvedených predikátových výrazů (predikátorů), museli bychom hovořit o vlastním predikátu a nepredikátové složce predikátového výrazu (predikátoru). Na druhé straně lze podle této teorie z hlediska věcného významu širším pojmem predikátor označit i jakékoliv určité sloveso plnovýznamové.

2.2.1. Druhy predikátorů (predikátových výrazů)

2.2.1.1. Predikátory stavové (vyjadřující stav). Stavem může být

- *vyjádření existence (Někdo / něco* je / není*,* existuje / neexistuje*)*	Jsou dvě možnosti. Jiná možnost není. Existují dvě možnosti. Taková možnost neexistuje.
- *vyjádření vlastnosti (Někdo / něco* je / není *nějaký / nějaké)*	Petr je nadaný. Karel není příliš pilný. Marie je velmi hezká. Petr není starý. Dveře jsou dokořán.
shody vlastností (Někdo / něco je / není stejný / také takový jako *někdo / něco)*	Anna je také tak hezká jako Marie. Anna je stejně hezká jako Marie. Anna není tak hezká jako Marie. Petr je stejný jako Karel.
různosti vlastností (Někdo / něco je / není *jiný* než *někdo / něco)*	Marie je hezčí než Anna. Petr je starší než Karel. Karel není mladší než Petr.
- *vyjádření místa (lokalizace) (Někdo / něco* je / není *někde)*	Stůl je uprostřed. Na stole jsou talíře. Vzadu napravo je gauč. Nad gaučem je obraz. V pokoji je taky skříň. Mezi skříní a gaučem je křeslo.
- *vyjádření vlastnictví (Někdo* má / nemá, vlastní / nevlastní *něco*. *Někdo / něco* patří / nepatří *někomu*. *Někdo / něco* je / není *něčí.)*	Petr má auto, ale nikdy nemá peníze na benzin. To auto patří Petrovi. To auto je jeho.
- *vyjádření možnosti okamžitě něco použít (Někdo / něco* má / nemá u sebe *něco)*	Petr u sebe nemá peníze. Máš tužku? Máte doklady? Já nemám *občanku. Nemáte kousek papíru?

- *vyjádření polohy (Někdo / něco* stojí / nestojí, sedí / nesedí, leží / neleží, visí / nevisí*)*	Petr nesedí, stojí. Marie leží. Obraz visí. To dítě na té židli klečí.
- *vyjádření informovanosti (Někdo* ví / neví, že … *Někdo někoho / něco* zná / nezná*)*	Petr ví, že večer jdeme do divadla. Petr neví, kolik je hodin. Marie Petra nezná. Karel zná spoustu her.
- *vyjádření bytí nebo konání v čase (Něco* je / není, bylo / nebylo, bude / nebude, koná se, konalo se, bude se konat *někdy)*	Ten výlet je (bude) zítra. Ta schůze je odpoledne. Svatba se koná za týden. To setkání je před filmem. To setkání je po filmu. Ta exkurze byla včera.
- *vyjádření stavu spjatého s počasím (*Je / není *nějak)*	Je hezky. Je ošklivo. Je teplo. Je chladno. Není zima. Je zataženo. Je tma.
- *vyjádření stavu psychického či tělesného (Někomu* je / není *nějak)*	Je mu špatně. Petrovi už je líp. Je mi z toho zle. Je mi pod psa. Je mi mdlo.
- *vyjádření údaje o stáří, váze či míře (Někomu* je / není *určitý počet let*. *Někdo / něco* váží / neváží *určitý počet kilogramů*. *Někdo / něco* měří / neměří *určitý počet např.* metrů.*)*	Kolik je tomu psovi let? Je mu pět. Kolik váží ten balík? Osm kilo. Kolik měří ta roura? Je metrová.

2.2.1.2. Predikátory dějové *(vyjadřující děj)*

- *vyjadřují činnost, působení*	Petr čte. Marie psala dopis. Žárovka nesvítí. Bude pršet. Pracuje tu už dva roky. Vstává v pět hodin. Čistili si zuby. Budeme snídat. Počítali dobře.

2.2.1.3. Predikátory změnové (mutační) (vyjadřující změnu)

- *vyjadřují prostý přechod ze situace výchozí do situace konečné (mutace prosté)*	Petr pomalu usínal, ale hned neusnul, protože se spánku bránil. Usínal však znovu a znovu, až nakonec docela tvrdě spal.

2.2.1.4. Příklady změnových (mutačních) řad

nespat - uspávat - usínat - usnout / spát	Petr nespal. Matka ho uspávala. Petr pomalu usínal, ale hned neusnul, protože se spánku bránil. Usínal však znovu a znovu, až nakonec docela tvrdě spal.
nebýt slabý - oslabovat - slábnout / zeslábnout - stát se slabým - být slabý	Dědeček navzdory svému věku dlouho nebyl slabý. Jeho stáří ho však víc a víc oslabovalo, až nakonec zeslábl. Stal se docela slabým. Dnes je velmi slabý.
nebýt bledý - zbavovat někoho barvy v tvářích - blednout - zblednout / být bledý	Marie původně takhle bledá nebyla. Bolesti žaludku ji ale postupně zbavovaly barvy v tvářích. Bledla a bledla, až úplně zbledla. Podívej se na ni, jak je pořád bledá.
nebýt slepý - oslepovat - slepnout / oslepnout - být slepý	Karel původně nebyl slepý. Pak ho najednou každé prudké světlo oslepovalo.Nakonec cítil, že slepne. Slepl, až úplně oslepl. Teď je slepý.

nesedět - posazovat - sedat si / sednout si / posadit se - sedět	Dítě nesedělo a nesedělo. Matka ho pořád posazovala, ale ono si nesedalo. Nakonec si ale sedlo / Nakonec se ale posadilo.Teď už konečně sedí.

Na úrovni A2 se s probíráním mutačních řad nepočítá, ale doporučuje se na tyto jevy pomalu, v rámci probírané slovní zásoby, začít upozorňovat.

2.3. Větné členy rozvíjející

Základem podmětové části věty je tzv. holý podmět, který je případně rozvíjen dalšími větnými členy, zvanými rozvíjejícími. Ty jsou vždy ve dvojici závislé na větném členu jiném, který je pak členem řídicím. Pokud podmětovou část věty netvoří pouze podmět holý, bývá podmětová část rovněž označována jako podmět rozvitý.

Základem přísudkové části věty je tzv. holý přísudek, který je případně rozvíjen dalšími větnými členy, zvanými rozvíjejícími (viz též A 2.1., A 2.2., A.2.3., A 2.4.). Ty jsou vždy ve dvojici závislé na větném členu jiném, který je pak členem řídicím. Pokud přísudkovou část věty netvoří pouze přísudek holý, bývá přísudková část rovněž označována jako přísudek rozvitý.

Vztah mezi členem řídicím a závislým může být shodou (oba členy se shodují v pádě, čísle, rodě), řízeností (pád členu závislého je řízen členem řídicím), nebo přimykáním (závislost není formálně vyjádřena).

V české skladbě se tradičně rozlišují rozvíjející větné členy:

1) přívlastek (atribut) - rozvíjí substantivum

shodný	krásná dívka, červená barva, velký dům
neshodný	dívka roku, barva vlasů, dům na konečné

2) předmět (objekt) - rozvíjí sloveso, nebo adjektivum

Viděli dívku. Ptali se dívky. Dali to dívce. Mluvili o dívce. Byl tou dívkou nadšený.

3) příslovečné určení (adverbiale) - rozvíjí sloveso, adjektivum, nebo adverbium

Seděli doma. Seděli na zahradě. Šli ven. Šli do lesa. Přišli zvenku. Přišli z města. Jeli tudy. Jeli po cestě k lesu. Přijdu večer. Přijdu za hodinu. Budu tam týden. Bylo to zajímavě udělané. Píše hezky. Mluví dobře česky.

4) doplněk (atribut verbale) – rozvíjí zároveň přísudkové sloveso a podmět, nebo přísudkové sloveso a předmět v akuzativu

Petr chodil bos. Zvolili Petra předsedou.

2.4. Přiřazování (koordinace)

Jednotlivé větné členy spojení jsou si mluvnicky rovnocenné. Jde o větné členy několikanásobné:

1) několikanásobný podmět (subjekt)

Ankety se zúčastnili dospělí muži, dospělé ženy, ale i chlapci a děvčata ze základních a středních škol.

2) několikanásobný přísudek (predikát)

Děti se bály a plakaly.

3) několikanásobný přívlastek (atribut)

	shodný	krásná a chytrá dívka, červená a bílá barva, velký a prostorný dům
	neshodný	barva vlasů a očí, dům na konečné a za městem

4) několikanásobný předmět (objekt)

Viděli dívku a chlapce. Ptali se dívky a chlapce. Dali to dívce a chlapci. Mluvili o dívce a chlapci. Pohrdali dívkou a chlapcem. Byli dívkou a chlapcem nadšení.

5) několikanásobné příslovečné určení (adverbiale)

Střídavě seděli doma a na zahradě. Střídavě chodili ven a dovnitř. Střídavě chodili do lesa a na koupaliště. Střídavě chodili z lesa a z koupaliště. Jeli tudy i jinudy. Jeli po cestě i mimo cestu. Přijdu večer i ráno. Píše hezky a chytře. .

6) několikanásobný doplněk (atribut verbale)

Petr chodil střídavě bos a obutý. Zvolili Petra předsedou a stínovým ministrem.
Petr seděl se skloněnou hlavou a zarputilou tváří.

2.5. Shoda přísudku s podmětem

Jde o poměrně složitý jev. Na úrovni A2 však uvádíme jen případy nejběžnější a nejjednodušší. Je-li podmětem substantivum maskulinum životné v plurálu, píše se přísudkové sloveso v préteritu s ***-i****. Je-li podmětem substantivum maskulinum neživotné nebo femininum v plurálu, píše se přísudkové sloveso v préteritu s* ***-y****. Je-li podmětem substantivum neutrum v plurálu, píše se přísudkové sloveso v préteritu s* ***-a****.*

Mužský rod	*životný*	Interesantní muži seděli u stolu a hráli karty.
	neživotný	Jejich obličeje v zápalu hry stále více červenaly.
Ženský rod		Krásné mladé ženy cvičily na kladině.
Střední rod		Nezkušená děvčata se smála.

V případě, že je podmět několikanásobný a je složen z rodově různorodých prvků, rozhoduje maskulinum životné, při jeho absenci maskulinum neživotné nebo femininum.

Mužský rod	*životný*	Interesantní muži a zkušené ženy seděli u stolu a hráli karty.
	neživotný	Jejich obličeje, zvláště pak čela v zápalu hry stále více červenaly.
Ženský rod		Mladé ženy a některá nezkušená děvčata se smály.
Střední rod		Ale jiná děvčata a někteří chlapci se vůbec nesmáli.

Viz též A 2.4.1.1., A 2.4.1.2., A 2.4.1.3., A 2.3.4.1.

3. VĚTA JEDNODUCHÁ

Věty, které lze rozčlenit na část podmětovou a přísudkovou (včetně vět s nevyjádřeným podmětem), se nazývají dvojčlenné (viz B 1.1., B 2). Věty, které na část podmětovou a přísudkovou rozčlenit nelze, se nazývají jednočlenné.

3.1. Věty jednočlenné

Je-li základem jednotky sdělení sloveso, mluví se někdy o jednočlenných větách slovesných. V případě, že se za větu nepovažuje jednotka sdělení jakákoliv, nýbrž jen ta s ustálenou mluvnickou podobou, mluví se o těchto větách pouze jako o jednočlenných.

Je-li základem jednotky sdělení jméno, citoslovce, příslovce, mluví se někdy o jednočlenných větách neslovesných. V případě, že se za větu nepovažuje jednotka sdělení jakákoliv, nýbrž jen ta s ustálenou mluvnickou podobou, mluví se o těchto jednotkách sdělení jako o výpovědích, případně větných ekvivalentech. Viz též B úvod.

Jednočlenné věty (slovesné)	Prší. Bude sněžit. Blýskalo se. Hřmí. Bolí mě v krku. Zatmělo se mi před očima. Udělalo se mi špatně. Stýská se mi. Je hezky. Bylo tma.
Větné ekvivalenty (jednočlenné věty neslovesné)	
- jmenné	Auto! Východ. Papírnictví. Dobrý den. Skvělé! K neuvěření! Zajímavé.
- oslovení	Petře, nechoď sem! Vašku! Kamaráde. Příteli. Pane! Paní! Slečno!
- citoslovečné	Au! Au, to bolí! Ach!
- vyjádřené příslovcem	Výborně. Tiše. Dobře. Nahlas!
- vyjádřené infinitivem	Stát! Hezky sedět a poslouchat! Být, či nebýt. Co dělat? Zeptat se někoho na cestu?

3.2. Věta neúplná (elipsa)

Je to věta původně dvojčlenná, z níž byla vynechána významná část (především pak přísudek), kterou však lze vyrozumět ze souvislosti.

Co ty na to? (= Říkáš?) Nikde nic. (= Není.)
Kam voláš? (= Volám) Domů.

Za věty neúplné lze považovat i výše uvedené větné ekvivalenty vyjádřené příslovcem nebo infinitivem:

- vyjádřené příslovcem	(= To jste udělali) Výborně. Dobře. (= Chovejte se) Tiše. (= Mluvte) Nahlas!
- vyjádřené infinitivem	(= Musíte) Stát! (= Musíte) Hezky sedět a poslouchat! (= Má člověk) Být, či nebýt? Co (= máme) dělat?

Mezi věty neúplné patří i věty nedokončené neboli odmlčení.

Já ti jednu …

4. SOUVĚTÍ (VĚTA SLOŽENÁ)

Jde o větný celek složený ze dvou nebo více vět, vyjadřující složitější myšlenku. Věty v souvětí na sobě (jedna na druhé) mluvnicky záviset nemusejí (žádná z vět se nezačleňuje do druhé jako její větný člen - spojení parataktické), ale mohou (jedna věta se začleňuje do druhé jako její větný člen - spojení hypotaktické). Jsou-li v souvětí alespoň dvě věty na sobě mluv-

nicky nezávislé, jde o souvětí souřadné. Pokud je v souvětí mluvnicky nezávislá věta pouze jedna, jde o souvětí podřadné. Věta mluvnicky nezávislá se v souvětí nazývá větou hlavní, věty mluvnicky závislé větami vedlejšími.

4.1. Souvětí souřadné

Jde o volný nebo poměrně volný vztah mezi mluvnicky nezávislými větami souvětí, mezi nimiž může existovat několikerý významový poměr.

Poznámka: Jsou uváděny pouze spojovací výrazy probírané na úrovni A2

Poměr slučovací *Spojovací výrazy:* a, (a) i, (a) také, (a) pak, (a) potom	Eva žehlila prádlo a přitom se dívala na televizi. Petr s Marií se vzali a za měsíc se Marii narodilo dítě. Petr ráno vstane, jde do koupelny, umyje se, vyčistí si zuby a pak snídá.
Poměr stupňovací *Spojovací výrazy:* i, dokonce, dokonce i, dokonce ani *(po záporu)*; nejen(že) - ale (i)	Čekal na ni celý den, dokonce si nešel po obědě ani lehnout. Nepřivítali ho, dokonce si ho ani nevšimli. Nejenže na ni celý den čekal, ale ani si nešel po obědě lehnout
Poměr odporovací *Spojovací výrazy:* ale, avšak, však; ovšem *aj.*	Petr je v posteli, ale nespí. Petr je v posteli, avšak nespí. Petr je v posteli, nespí však. Škodil, ale také pomáhal.
Poměr vylučovací *Spojovací výrazy:* nebo, anebo; buď – nebo,	Ten Petr zaspal, anebo je nemocný, že tak dlouho nejde. V neděli budu buď doma uklízet, anebo pojedu na celý den někam pryč.
Poměr důvodový *Spojovací výraz:* neboť	K soudu se nedostavil, neboť to nebyla jeho povinnost.
Poměr důsledkový *Spojovací výrazy:* (a) proto, a tak	Petr onemocněl, a proto nepřišel do práce. Petr onemocněl, nepřišel proto do práce. Petr onemocněl, a tak nepřišel do práce.

Viz též A 2.6.3.1.

4.2. Souvětí podřadné

Jde o souvětí, které obsahuje pouze jednu větu mluvnicky nezávislou (větu hlavní). Ostatní věty (věty vedlejší) jsou vždy mluvnicky závislé na jiné větě, která je pak označována jako věta řídicí. Řečeno jinými slovy lze konstatovat, že každá věta vedlejší se začleňuje do jiné věty (věty řídicí) jako její větný člen. Podle větných členů se také tyto věty nazývají.

Věta podmětná (zastupuje podmět věty řídicí) *Ptáme se: Kdo? Co? a větou řídicí*	Kdo se bojí, nesmí do lesa. Kdo jinému jámu kopá, sám do ní padá. Komu není shůry dáno, v apatyce nekoupí. To není jisté, že tam půjde.
Věta přívlastková (zastupuje přívlastek věty řídicí) *Ptáme se: Jaký? Který? a větou řídicí*	Muž, který stál na stanici, se smál. Muž, kterého jsem se ptal na cestu, mi neodpověděl. Žena, kterou jsme tam viděli, se

Spojovací výrazy: který, jaký, kdy *aj.*	objevila znovu. Vybrali si chvíli, kdy odpočíval. Na fotografii byla stavba, jakou jsem nikdy neviděl.
Věta předmětná (zastupuje předmět věty řídicí) *Ptáme se pádovou otázkou kromě nominativu a vokativu a větou řídicí* *Spojovací výrazy:* že, ať, jestli, kdo, co, kam, jak, když *aj.*	Řekl jí, ať přijde večer. Řekl jí, že má přijít večer. Řekl jí, že by měla přijít večer. Zeptal se jí, jestli přijde večer. Zeptal se jí, kdo přijde večer. Zeptal se jí, co přijde večer. Zapomněl, kam chtěl jít. Vypravoval, jak se mu tam líbilo. Nemůžu poslouchat, když někdo moc mluví.
Věta příslovečná místní (zastupuje příslovečné určení místa) *Ptáme se: Kde? Kam? Odkud? Kudy? a větou řídicí* *Spojovací výrazy:* kde, kam, kam – tam, kudy	S tím opakováním můžeš začít, kde chceš. Můžeš si jít, kam chceš. Kam nechodí slunce, tam chodí lékař. Kam šlápne, tam tráva neroste. Půjdu zase, odkud jsem přišel. Šel, kudy ho nohy nesly. Odešel tam, odkud se ještě nikdo nevrátil.
Věta příslovečná časová (zastupuje příslovečné určení času) *Ptáme se: Kdy? a větou řídicí* *Spojovací výrazy:* když *(préz., prét.)*, až *(fut.)*	Když jedl, nikomu neodpovídal. Až se Iva vrátí, bude mít radost.
Věta příslovečná způsobová (zastupuje příslovečné určení způsobu) *- účinková (Ptáme se: Jak? Jakým způsobem? Jak dalece? a větou řídicí)* *Spojovací výrazy:* že, tak – že, takže *aj.*	Stála u něho (tak) blízko, že cítil její dech.
- přirovnávací (Ptáme se: Jak? Jako co? a větou řídicí) *Spojovací výrazy:* jak, jako, než *aj.*	Dělal, jako že nevidí. Jsou jiní, než byl on.
Věta příslovečná důvodová (zastupuje příslovečné určení důvodu) *Ptáme se: Proč? Z jakého důvodu? a větou řídicí* *Spojovací výraz:* protože	Nepřišla do práce, protože byla nemocná. Naše mužstvo prohrálo, protože nebylo dobře připravené.
Věta účelová *Ptáme se: za jakým účelem?* *Spojovací výraz:* aby	Chodím do kursu, abych se naučil česky
Věta příslovečná podmínková *Ptáme se: Za jaké podmínky? a větou řídicí* *Spojovací výrazy:* jestliže, pokud, kdyby *aj.*	Jestliže si to přeješ, řeknu ti to. Pokud si to přeješ, řeknu ti to. Kdyby sis to přál, řekl bych ti to.
Věta příslovečná přípustková *Ptáme se: I v kterém případě? a větou řídicí* *Spojovací výrazy:* ačkoliv / ač, i když *aj.*	Ačkoliv jsem tě dlouho neviděl, myslel jsem na tebe. I když jsem tě dlouho neviděl, myslel jsem na tebe.
Věta doplňková (zastupuje doplněk) *Ptáme se: Jak? a větou řídicí* *Spojovací výrazy:* jak, kterak	Slyšel toho malého chlapce, jak se směje. Viděli jsme srnku, kterak se mihla mezi stromy a zmizela v lese. Cítil pach plynu, jak pronikal do bytu.

Věta přísudková (zastupuje jmennou část přísudku jmenného se sponou)

Obloha byla, jako by ji vymetl. Ty hrušky jsou, jako když je vymaluje.

Viz též A 2.6.3.2.

Na úrovni A2 se doporučuje zabývat se pouze jednoduchými konstrukcemi vedlejší věty předmětné, přívlastkové, důvodové, podmínkové, způsobové a případně i podmětné a přípustkové.

4.3. Vsuvka

Vsuvka je věta, kterou mluvčí přerušuje základní linii promluvy vloženou větou, kterou sděluje svůj postoj (komentář) k obsahu promluvy základní a která s větou základní promluvu vyjadřující mluvnicky nesouvisí. Nejde tedy ani o souvětí souřadné ani souvětí podřadné.

Bylo to, zdá se mi, loni o Vánocích.
Souvětí souřadné musí, jak známo, obsahovat alespoň dvě věty hlavní.
Karel prý, ale nevím to jistě, odjel na dva roky do Německa.

5. POŘÁDEK SLOV

Jak známo, působí konstrukce věty v českém textu na cizince učícího se česky dojmem, že nacházíme-li jednotlivé větné členy (zejména podmět, přísudek, předmět, příslovečné určení času, místa aj.) v české větě na různých místech v různém pořadí, je pořádek slov v podstatě libovolný. Proto je nutno již na úrovni A2 na jednoduchých příkladech a cvičeních na základní zákonitosti týkající se tvorby českého textu vytrvale upozorňovat. Jde zejména o tři oblasti: o tzv. aktuální členění větné, o postavení příklonek ve větě, jakož i o zákonitosti týkající se různých druhů přívlastku.

5.1. Aktuální členění větné

V průběhu tvorby jakéhokoliv jazykového projevu (promluvy, konkrétního sdělení) vychází mluvčí ze svého záměru týkajícího se celkového obsahu sdělení. Pořádek slov v každé jednotce takovéhoto (především však citově neutrálního) komunikačního celku (tj. větě) je nutno v češtině tvořit s ohledem na část výpovědi, jejíž obsah je z dosavadního průběhu promluvy znám, tedy na obsah, který je kontextově zapojen, a je tudíž ve výpovědi jakýmsi východiskem, a na část, jejíž obsah je nový, kontextově nezapojený, která bývá označována jako jádro výpovědi. Přitom východisko tvoří zpravidla u výpovědi její první část, zatímco jádro výpovědi stojí obvykle na jejím konci. Návaznost v textu vzniká tím, že velmi často jádro věty předcházející se stává východiskem věty následující.

Petr si koupil nové auto. Takové červené. Taková barva by se mně osobně moc nelíbila. Kdybych si kupoval auto já, chtěl bych raději nějakou barvu méně výraznou.
Čekal jsem na autobus. Ten však půl hodiny nejel. Když konečně přijel, nevešel jsem se dovnitř.

Vzhledem k tomu, že výpověď na počátku textu nemá na co navazovat, je u ní třeba řešit pořádek slov s ohledem na zamýšlený cíl celkového obsahu sdělení. Stejně tak v závěru textu, který mnohdy tvoří shrnutí již známého, v němž nebývá nic nového, je často třeba použít jakýchsi konvenčně používaných koncových konstrukcí, případně frazeologismů.

5.2. Postavení příklonek

Krátká nepřízvučná slova (tvary pomocného slovesa být *v některých složených slovesných tvarech, krátké tvary pádů osobních zájmen, ukazovací zájmeno* to*, příslovce* tam *aj.), tzv. příklonky, stojí ve větě hned za jejím prvním přízvučným celkem, kterým může být větný člen vyjádřený jedním slovem, větný člen rozvitý (vyjádřený více slovy), ale i například spojovací výraz na začátku věty uprostřed souvětí.*

Petr se rozhodl odjet. Eva ti to neřekla?
Ta žlutá limonáda mi nechutnala.
Nepřišel jsem do školy, protože jsem byl nemocen.

*Podobně jako příklonky se chovají i některé spojky (*však, tedy, *někdy i* proto*), zatímco většina spojek je ve větě přízvučným celkem prvním.*

Petr byl nemocný. Nepřišel tedy do školy.
Nepřišel proto do školy.
Petr byl nemocný, a tak nepřišel do školy.
Petr byl nemocný. Do školy však šel.
Petr byl nemocný. Avšak do školy šel. Ale
do školy šel.

Zato po spojkách a, ale *nebo* avšak*, které se jako přízvučné nechovají, nastupuje výraz, který se chová jako přízvučný celek první (přestože za uvedenými spojkami* a, ale, avšak*, které ve skutečnosti přízvučné jsou, následuje až jako přízvučný výraz v pořadí druhý).*

Petr si v koupelně čistil zuby a myl se.
Petr dlouho dělal, jako by mi nic nedlužil,
ale / avšak nakonec mi ty peníze dal.

Druhou pozici hned za prvním přízvučným celkem ve větě zaujímají příklonky, i pokud se v dané větě vyskytují ve větším počtu. I jejich pořadí je však v promluvě pevně zakotveno:

1. jsem, jsi, jsme, jste,
   bych, bys, by, bychom, byste, by
2. *zvratné* si, se *(krátké tvary)*
3. *dativ* mi, ti, mu, jí
4. *akuzativ* mě, tě, ho, ji *aj.*
5. *akuzativ* to *aj.*
6. *příslovce* tam *aj.*

Neodvážil bych se mu to tam dát.

Viz též příklady u A 1.5., A 2.3.4.1., .

5.3. Postavení přívlastku

Nerozvinutý nebo jen málo rozvinutý přívlastek, vyjádřený především přídavným jménem shodujícím se s řídicím substantivem v pádě, čísle, rodě (přívlastek shodný), stojí ve větě zpravidla před substantivem.

Běhal tam nějaký pes.
Běhal tam nějaký černý pes.
Běhal tam nějaký docela milý černý pes.

Je-li základem rozvitého shodného přívlastku slovesné (dějové) přídavné jméno, stojí celý přívlastek za substantivem. (Slovesná adjektiva se na úrovni A2 vyskytují jen lexikálně.)

- přívlastek těsný (význam substantiva zužuje)	Dopis napsaný teprve včera ráno jsme dostali už včera večer.
- přívlastek volný (význam substantiva doplňuje)	Ten nešťastný odmítaný dopis, napsaný teprve včera ráno, jsme dostali už včera večer.

Přívlastek, který se s rozvíjeným substantivem v pádě, čísle, rodě neshoduje (přívlastek neshodný), stojí zpravidla až za ním.

Cesta lesem byla příjemná. Tvůj pozdrav z jižních Čech mě potěšil.

C. TVOŘENÍ SLOV

Tvoření slov je vedle přejímání slov z cizích jazyků nejdůležitějším prostředkem obohacování slovní zásoby. Nauka o tvoření slov (derivologie) je jazykovědný obor, který zkoumá zákonitosti, jimiž se tvoření slov v daném jazyce řídí. V češtině tvoříme slova trojím způsobem: odvozováním (např. denní, zvyšovat*,* učitelka*), skládáním (např.* tvarosloví, pěticípý, dějepis, obranyschopný*) a vytvářením zkratek (např.* ZŠ, VŠE, ČSSD, EU, OSN*) nebo slov zkratkových (např.* Čedok, moped, IKEM, písíčko, esemeska*).*

Slova se v češtině tvoří z jednoho nebo ze dvou (jen vzácně ze tří a více) slovních základů pomocí tzv. formantu (příp. formantů). Přitom formantem může být

- *předpona (prefix), např.* na- *(*napsat*),* při- *(*přijít*),* z- *(*zkontrolovat*) aj.,*
- *přípona (sufix), na konci slova spolu se souborem koncovek, potřebných k vyjádření všech mluvnických tvarů daného slova, např.* jar-n-í, jar-n-ího, jar-n-ímu, jar-n-ího / jar-n-í, o jar-n-ím, jar-n-ím *nebo* mluv-ím, mluv-íš, mluv-í, mluv-íme, mluv-íte, mluv-í*,*
- *pouze soubor koncovek, např.* píš-u, píš-ou; čt-u, čt-ou; nah-ý, nah-ého, nah-ému … *atd.*
- *zvratné se, si, např.* učit – učit se, mýt – mýt se, hrát – hrát si *aj.*
- *spojovací samohláska při skládání slov, např.* lihovar, tvarosloví, bleděmodrý *aj.*

Slovotvorným základem může být

- *základové slovo, např.* stroj-n-í, stroj-ovna, stroj-ník, ná-stroj *aj.,*
- *kořen nebo kmen, např.* uč-i-tel, vy-chov-a-tel, vol-i-tel *aj.*
- *předložkové spojení základového slova, např.* mimoslovní, příměstský *aj.*

ZPŮSOBY TVOŘENÍ SLOV

1. Odvozování (derivace)

1.1. Odvozování substantiv

- od substantiv

- přechylování		
obecná jména	**- ka**	učitel – učitelka, student – studentka
	- ice	úředník – úřednice
	- yně	žák – žákyně, ministr – ministryně
ženská příjmení	**- ová**	Novák – Nováková, Svoboda – Svobodová
	- á	Novotný – Novotná, Černý – Černá
	- í	Hořejší – Hořejší, Dolejší - Dolejší
- jména osob podle zemí původu	**- 0**	Rusko – Rus, Arábie – Arab
	- an	Irák – Iráčan, Afrika – Afričan
	- ec	Libanon – Libanonec, Ukrajina – Ukrajinec
- jména konatelská	**- ař / - ář**	socha – sochař, železnice – železničář
	- ník	zahrada – zahradník, právo – právník
	- ák	škola – školák, tramvaj – tramvaják

- od sloves

- jména činitelská	**- tel**	učit – učitel, stavět – stavitel
	- č	prodávat – prodavač, řídit – řidič
	- ec	létat – letec, chodit – chodec, střílet – střelec
	- ař / -ář	péct – pekař, číst – čtenář, lhát – lhář
	- ník	pracovat – pracovník, tlumočit – tlumočník
	- ák	zpívat – zpěvák, dívat se – divák, kouřit – kuřák

- názvy prostředků činnosti	**- č**	počítat – počítač, vysávat – vysavač
	- čka	čistit – čistička, žehlit – žehlička
	- dlo	létat – letadlo, sedat – sedadlo
	- ka	zapálit – zápalka, spojit – spojka
- názvy míst	**- na**	koupat se – koupelna, poslouchat – posluchárna

- od adjektiv

- názvy vlastností	**- ost**	chytrý – chytrost, hloupý – hloupost
- názvy jazyků	**- ština**	ruský – ruština, arabský – arabština
	- čtina	řecký – řečtina, turecký – turečtina

1.2. Odvozování adjektiv

- od adjektiv

- stupňování – komparativ, superlativ	starý – starší, nejstarší, nový – novější, nejnovější,
(viz A 2.2.2.)	velký – větší, největší, malý – menší, nejmenší
- adjektiva opozitní **ne -**	známý – neznámý, odborný – neodborný,
(viz B 1.3.)	sympatický – nesympatický

- od adverbií

- od příslovcí místa	dole – dolní, zde – zdejší, zpět – zpětný, tam – tamní, tamější
- od příslovcí času	včera – včerejší, dnes – dnešní

1.3. Odvozování sloves

- od sloves

- odvozování sloves nedokonavých od sloves dokonavých	koupit – kupovat, prodat – prodávat, půjčit – půjčovat
- odvozování sloves dokonavých od sloves nedokonavých	psát – napsat, číst – přečíst

- odvozování dokonavých sloves vyjadřujících směr pomocí prefixů směru

při -	jít – přijít, jet – přijet, nést – přinést, vézt – přivézt vést – přivést, letět – přiletět
od(e) -	jít – odejít, jet – odjet, nést – odnést, vézt – odvézt vést – odvést, letět – odletět
vy -	jít – vyjít, jet – vyjet, nést – vynést, vézt – vyvézt vést – vyvést, letět – vyletět
v(e) -	jít – vejít, jet – vjet, letět – vletět
s(e) -	jít – sejít, jet – sjet, nést – snést, letět – sletět
pře -	jít – přejít, jet – přejet, nést – přenést, vézt – převézt
pro -	jít – projít, jet – projet, nést – pronést, vézt – provézt
s(e) - **se**	jít – sejít se, jet – sjet se, letět – sletět se
roz(e) - **se**	jít – rozejít se, jet – rozjet se, letět – rozletět se
roz(e) -	nést – roznést, vézt – rozvézt

- odvozování nedokonavých sloves směru pomocí prefixu směru a změny slovního základu

při -	chodit – přicházet, jezdit – přijíždět
od(e) -	chodit – odcházet, jezdit – odjíždět
vy -	chodit – vycházet, jezdit – vyjíždět
v(e) -	chodit – vcházet, jezdit – vjíždět
s(e) -	chodit – scházet, jezdit – sjíždět
pře -	chodit – přecházet jezdit – přejíždět
pro -	chodit – procházet, jezdit – projíždět
s(e) - **se**	chodit – scházet se, jezdit – sjíždět se
roz(e) - **se**	chodit – rozcházet se, jezdit – rozjíždět se
roz(e) -	nosit – roznášet, vozit – rozvážet

Poznámka: Odvozování dokonavých a nedokonavých sloves směru od základních sloves pohybu je v češtině velmi produktivní. Kromě uvedených prefixů se užívá i dalších, jejichž pomocí se tvoří mnoho dalších sloves vyjadřujících pohyb určitým směrem. Např. **ob**(e)- (obejít – obcházet), **do- (**dojít – docházet), **pod**(e)**-** **(**podejít – podcházet), **nad**(e)**-** (nadejít – nadcházet), **před-** (předjet – předjíždět), **popo-** (popojít – popocházet), **za-** (zajet – zajíždět), **u-** (ujet – ujíždět), **na-** (najet – najíždět).

Viz též kapitolu A 2.5.3.2.

1.4. Odvozování adverbií

- od adjektiv

- ě (- e)	levný – levně, modrý – modře, moderní – moderně
- o	vysoký – vysoko, nízký – nízko
- y	hezký – hezky, český – česky

- od adverbií

- stupňování - komparativ, superlativ (viz A 2.6.1.7.)	levně – levněji, nejlevněji, silně – silněji, nejsilněji, dobře - *líp / #lépe, *nejlíp / #nejlépe, špatně – hůř(e), nejhůř(e) draho – dráž(e), nejdráž(e), vysoko – výš(e), nejvýš(e), mnoho, hodně – víc(e), nejvíc(e), málo - *míň / #méně, *nejmíň / #nejméně, dlouho - *dýl / #déle, *nejdýl / #nejdéle, daleko – dál(e), nejdál(e)

2. Skládání (kompozice)

Složená slova (kompozita) se skládají ze dvou (nebo výjimečně více) slovních základů. Např. životopis, severovýchod, jihovýchod, velkoměsto, česko-anglický.

3. Tvoření zkratek

- z počátečních slov víceslovného výrazu	ČR – Česká republika, Kč – koruna česká

DODATEK C

Slovní rejstřík

Obsahem rejstříku jsou exponenty pojmů (slova), jež tvoří oddíly Jazykové funkce, Obecné pojmy, Specifické pojmy.

Použité zkratky: JF = jazykové funkce, OP = obecné pojmy, SP = specifické pojmy

A

a OP 7.9.1. slučování, OP 7.9.6. exemplifikace a výčty
a ... a JF 5.1.6. výčet
absolvovat + *akuzativ* SP 9.1. školství
a hlavně OP 7.9.2. stupňování
a proto OP 7.10.2. následek, důsledek
a, plus OP 4.1. vyjádření počtu
a taky / také OP 7.9.1. slučování
adresa SP 1.2. adresa
ale OP 7.9.5. odporování
ale - ne OP 7.9.5. odporování
ale ne OP 7.9.6. exemplifikace a výčty
alkoholický nápoj SP 11.1. jídlo, pití
ambasáda SP 12.3. diplomatické služby
angína SP 8.4. zdravotní problémy
ani OP 7.9.1. slučování
ani - ani OP 7.9.1. slučování
ano JF 2.1.1. souhlas s kladným konstatováním skutečnosti
ano + *negativní věta* JF 2.1.2. souhlas s negativním konstatováním skutečnosti
architektura SP 4.4. výtvarné umění, výstavy, muzea
asi JF 2.4. vyjádření nebo zjišťování různého stupně jistoty ..., OP 3.15. vyjádření přibližnosti časového určení
ateista SP 6.6. náboženství
auto SP 5.2. osobní doprava
autoservis SP 12.4. autoservis
autobus SP 5.1. veřejná doprava obecně
autobusové nádraží SP 5.1. veřejná doprava obecně
až + *časové určení* OP 3.19. vyjádření časového horizontu
až + *perfektivní sloveso ve futuru* OP 3.6. vyjádření následnosti ...

B

balicí papír SP 10.7. papírnictví
balíček OP 4.5. vyjádření množství (nepočitatelnost)
balík SP 12.1. pošta
balkon SP 2.2. prostor domu, bytu, okolí, SP 4.3. kulturní zařízení a akce
banka SP 12.2. banka
bankomat SP 12.2. banka
barva OP 5.1.15. barva
bát se + *genitiv* JF 2.10 vyjádření nebo zjišťování naděje či obavy, OP 6.1.4. emoce
bát se, že ... JF 2.10. vyjádření nebo zjišťování naděje či obavy
batoh SP 5.7. zavazadla, SP 10.5. obuv a kožené zboží
bavit + *akuzativ* OP 6.1.4. emoce

bavit se s + *instrumentál*, o + *lokál* OP 6.2. vyjadřování, řeč
bavit se, pobavit se OP 6.1.4. emoce
běhat OP 2.4. slovesa pohybu, SP 4.6. sport
během + *genitiv* OP 3.7. vyjádření souběžnosti ...
benzin SP 12.5. čerpací stanice
bez, minus OP 4.1. vyjádření počtu
bezpečný SP 5.3. silniční doprava
běžet OP 2.4. slovesa pohybu, SP 4.6. sport
bílý OP 5.1.15. barva
blahopřát, **poblahopřát** + *dativ*, k + *dativ* JF 4.6. gratulace, SP 6.4. svátky, narozeniny
blízko OP 2.3. vzdálenost, OP 5.1.6. vzdálenost
blok SP 10.7. papírnictví
blůza SP 10.4. oděvy
bolet + *akuzativ* SP 8.2. fyzický stav
boty SP 10.5. obuv a kožené zboží
bouřka SP 13.1. počasí
bramborová polévka SP 11.1. jídlo, pití
bramborové knedlíky SP 11.1. jídlo, pití
brambory SP 10.3. potraviny, SP 11.1. jídlo, pití
brát + *akuzativ* SP 3.4. příjem
brát, vzít + *akuzativ* SP 12.5. čerpací stanice
brát, vzít + *akuzativ, + dativ* OP 7.8. vyjadřování posesivních vztahů, SP 3.2. doma
brát, užívat léky SP 8.5. zdravotní péče
bratr SP 1.11. rodina
brzdit, zabrzdit SP 5.3. silniční doprava
brzo, brzy OP 3.4. vyjádření včasnosti či opoždění děje
březen OP 3.1. určení konkrétního času a času děje
břicho SP 8.1. části lidského těla
budík SP 3.2. doma
bufet SP 11.2. restaurace, kavárny
bunda SP 10.4. oděvy
bydlet kde *(v + lokál, na + lokál)*; bydlet přechodně SP 1.2. adresa
bydliště SP 1.2. adresa
byt SP 2.1. bydlení
být *(bez subjektu)* + *adverbium* OP 5.1.17. tělesná kondice, SP 8.2. fyzický stav
být *(futurum)* OP 3.11. vyjádření budoucnosti, odkazy na budoucnost
být OP 1.1. bytí, existence, OP 1.2. událost, OP 1.3. přítomnost, nepřítomnost
OP 1.4. dostupnost, nedostupnost, OP 2.1. umístění (poloha) osob ...,
OP 2.2. relativní umístění (poloha) osob ..., OP 2.7. původ, SP 1.1. jméno,
SP 1.9. původ
být + *identifikující doplnění* OP 7.6. identifikace
být + *kvalifikující doplnění* OP 7.5. kvalifikace
být + *nominativ* SP 1.8. národnost, státní příslušnost, SP 1.10. zaměstnání,
SP 1.12. povahové vlastnosti
být + *dativ (bez subjektu)* SP 1.5. věk
být dobré / špatné JF 2.11. vyjádření nebo zjišťování spokojenosti či nespokojenosti
být dobře / špatně JF 2.11. vyjádření nebo zjišťování spokojenosti či nespokojenosti
být drahý, levný / laciný OP 5.2.1. hodnota, cena
být důležitý OP 5.2.8. důležitost
být fajn (prima, príma) JF 2.8. vyjádření nebo zjišťování míry potěšení ...
být líto + *dativ (že ...)* JF 2.9. vyjádření nebo zjišťování radosti nebo lítosti,
JF 2.14 vyjádření omluvy a odpovědi na omluvu
být možné JF 2.12. vyjádření nebo zjišťování míry překvapení

být mrtvý OP 1.5. začátek, konec, změna
být na dovolené SP 4.1. volný čas
být nutné JF 2.6. vyjádření nebo zjišťování různého stupně nutnosti
být podobný + *dativ* OP 7.7. shoda, odlišnost, srovnání
být překvapení JF 2.12. vyjádření nebo zjiš'tování míry překvapení
být rád/a (že ...) JF 2.8. vyjádření nebo zjišťování míry potěšení ... OP 6.1.4. emoce
být si jistý / jistá, že ... JF 2.4. vyjádření nebo zjišťování různého stupně jistoty ...
být smutný OP 6.1.4. emoce
být spokojený / nespokojený JF 2.11. vyjádření nebo zjišťování spokojenosti či nespokojenosti OP 6.1.4. emoce
být správné JF 2.11. vyjádření nebo zjišťování spokojenosti či nespokojenosti
být starý *jak* SP 1.5. věk
být škoda (že ...) JF 2.9. vyjádření nebo zjišťování radosti nebo lítosti
být šťastný / nešťastný OP 6.1.4. emoce
být tak hodný / hodná *(imperativ)* a + *imperativ*, *(kondicionál*) + *otázka* JF 3.2.2. prosba
být tak laskav/a *(kondicionál)* a + *otázka, (imperativ)* a + *imperativ* JF 3.2.1. žádost
být třeba JF 2.6. vyjádření nebo zjišťování různého stupně nutnosti
být v ceně SP 2.5. náklady na byt
být v domácnosti SP 1.10. zaměstnání
být v pořádku JF 2.11. vyjádření nebo zjišťování spokojenosti či nespokojenosti, OP 5.1.17. tělesná kondice, SP 8.2. fyzický stav
být věřící SP 6.6. náboženství
být veselý OP 6.1.4. emoce
být živý OP 1.5. začátek, konec, změna

C

celní kontrola SP 5.8. vstup do jiného státu a jeho opuštění
cena OP 5.2.1. hodnota, cena, SP 10.2. nakupování
centimetr OP 5.1.7. délkové míry
cesta SP 5.1. veřejná doprava obecně, SP 5.5. prázdniny, dovolená
cestovat *kam, jak (+ instrumentál)* SP 5.1. veřejná doprava obecně
cestovní doklady SP 5.8. vstup do jiného státu a jeho opuštění
cestovní kancelář SP 5.5. prázdniny, dovolená
cítit se *jak* SP 8.2. fyzický stav
cizí (člověk) SP 6.2. druhy vztahů
cizinecká policie SP 6.8. veřejná správa, policie
clo SP 5.8. vstup do jiného státu a jeho opuštění
co JF 1.4.2. otázky doplňovací a odpovědi na ně, OP 8. deixe
cukr SP 10.3. potraviny
cukrárna SP 11.2. restaurace, kavárny
cvičit SP 4.6. sport

Č

čaj SP 10.3. potraviny, SP 11.1. jídlo, pití
čas OP 3.2. vyjádření časového intervalu, SP 3.2. doma
časopis SP 7.1. tisk
často OP 3.14. vyjádření frekventovanosti děje
čekárna SP 5.1. veřejná doprava obecně
čepice SP 10.4. oděvy
černý OP 5.1.15. barva

červen OP 3.1. určení konkrétního času a času děje
červená SP 5.3. silniční doprava
červenec OP 3.1. určení konkrétního času a času děje
červený OP 5.1.15. barva
česat, učesat + *akuzativ* SP 8.3. osobní hygiena
čí OP 7.8. vyjadřování posesivních vztahů, OP 8. deixe
číslo OP 4.1. vyjádření počtu, OP 5.1.1. velikost
číslo domu SP 1.2. adresa
číslo pasu SP 1.4. osobní doklady
číslo účtu SP 12.2. banka
číslovka násobná + *adverbium*, za + *akuzativ* OP 3.14. vyjádření frekventovanosti děje
číst, přečíst + *akuzativ* SP 4.5. literatura
čisticí prostředky SP 2.7. úklid, SP 10.6. drogerie
čistírna SP 12.6. další druhy služeb
čistit, vyčistit (si) + *akuzativ* OP 5.1.19. čistota, SP 2.7. úklid, SP 8. 3. osobní hygiena
čistý OP 5.1.19. čistota, SP 2.7. úklid
číšník, číšnice SP 11.2. restaurace, kavárny
článek SP 7.1. tisk
člen, členka SP 6.5. členství v organizacích
člověk SP 1.12. povahové vlastnosti
čočka SP 10.3. potraviny
čtvrtek OP 3.1. určení konkrétního času a času děje
čtvrtý OP 4.2. vyjádření pořadí
čtyři OP 4.1. vyjádření počtu

D

daleko OP 2.3. vzdálenost, OP 5.1.6. vzdálenost
daleko do + *genitiv*, od + *genitiv,* z + *genitiv,* na + *akuzativ* OP 2.3. vzdálenost
dálnice SP 5.3. silniční doprava
další OP 4.2. vyjádření pořadí
dámské oděvy SP 10.4. oděvy
dámské spodní prádlo SP 10.4. oděvy
dárek SP 6.4. svátky, narozeniny
dát si *(kondicionál)* + *akuzativ* JF 3.2.8. nabídka pohoštění
dát si pozor *(imperativ)* na + *akuzativ*, ať + *věta* JF 3.2.4. výstraha
dát, dávat + *akuzativ, někam* OP 2.8. změna polohy
datum narození SP 1.3. datum a místo narození
dávat si, dát si + *akuzativ* SP 11.2. restaurace, kavárny
dávat, dát + *akuzativ, + dativ* OP 7.8. vyjadřování posesivních vztahů
dcera SP 1.11. rodina
dekagram, deko OP 5.1.8. váha (hmotnost) ...
děkovat *(+ dativ)* JF 2.13. vyjádření vděčnosti
děkovat, poděkovat + *dativ* za + *akuzativ* JF 2.13. vyjádření vděčnosti, JF 5.3.2.2 úvodní fráze (úvod neformálního dopisu), OP 6.2. vyjadřování, řeč, SP 6.3. pozvání, návštěva
dělat *kde* SP 1.10. zaměstnání
dělat, udělat + *akuzativ* SP 3.2. doma, SP 4.4. výtvarné umění, výstavy, muzea; dělat / udělat zkoušku SP 9.1. školství
délka OP 5.1.2. délka
delší o + *akuzativ* OP 5.1.2. délka
demokracie SP 6.7. stát, vláda
den OP 3.1. určení konkrétního času a času děje, OP 3.2. vyjádření časového intervalu

denně OP 3.14. vyjádření frekventovanosti děje
deset OP 4.1. vyjádření počtu
desetkrát OP 3.14. vyjádření frekventovanosti děje, OP 4.3. vyjádření násobnosti
déšť SP 13.1. počasí
devadesát OP 4.1. vyjádření počtu
dezert SP 11.1. jídlo, pití
dieta SP 8.4. zdravotní problémy
dík(y) za + *akuzativ* JF 2.13. vyjádření vděčnosti
dík(y), že ... JF 2.13. vyjádření vděčnosti
dílna SP 3.3. v práci
disketa SP 7.4. počítač, internet
diskotéka SP 4.3. kulturní zařízení a akce
diskutovat o + *lokál,* s + *instrumentál* OP 6.2. vyjadřování, řeč
dít se OP 1.2. událost
dítě SP 1.11. rodina
divadlo SP 4.3. kulturní zařízení a akce
dívat se, podívat se na + *akuzativ* OP 5.1.12. viditelnost, SP 7.2. rozhlas, televize ad.
dívka SP 1.6. pohlaví
divný OP 5.2.10. normálnost / abnormálnost
dlouho OP 3.3. vyjádření délky trvání děje
dlouhý OP 5.1.2. délka
dnes OP 3.1. určení konkrétního času a času děje, OP 3.10. vyjádření přítomnosti, odkazy na přítomnost
dnes odpoledne OP 3.10. vyjádření přítomnosti, odkazy na přítomnost
dnes ráno OP 3.10. vyjádření přítomnosti, odkazy na přítomnost
dnes večer OP 3.10. vyjádření přítomnosti, odkazy na přítomnost
do + *genitiv* OP 3.3. vyjádření délky trvání děje, OP 3.18. vyjádření přerušení či zakončení děje
do- OP 2.6. směr pohybu, OP 3.18. vyjádření přerušení či zakončení děje
doba OP 3.2. vyjádření časového intervalu
dobrou chuť JF 4.9. přání dobré chuti
dobrý OP 5.2.4. vhodnost
dobrý na + *akuzativ* OP 5.2.3. užitečnost
dobrý pro + *akuzativ* OP 5.2.3. užitečnost
dobrý proti + *dativ* OP 5.2.3. užitečnost
dobrý (lepší, nejlepší) OP 5.2.2. kvalita v užším slova smyslu
dobře OP 5.1.12. viditelnost, OP 5.1.17. tělesná kondice, OP 5.2.4. vhodnost, OP 5.2.6. správnost
dobře, lépe, nejlépe OP 5.2.2. kvalita v užším slova smyslu
docela + *adjektivum* OP 4.6. vyjádření stupně nebo míry vlastnosti ...
docela + *adverbium* OP 4.6. vyjádření stupně nebo míry vlastnosti ...
dočíst *akuzativ* OP 3.18. vyjádření přerušení či zakončení děje
dodělat + *akuzativ* OP 3.18. vyjádření přerušení či zakončení děje
dodržovat, dodržet + *akuzativ* SP 6.8. veřejná správa, policie
dohromady OP 4.1. vyjádření počtu
dokdy OP 3.3. vyjádření délky trvání děje
dokončit + *akuzativ* OP 3.18. vyjádření přerušení či zakončení děje
dole OP 2.2. relativní umístění (poloha) osob ...
doleva OP 2.6. směr pohybu, SP 5.4. hledání cesty
dolů OP 2.6. směr pohybu
doma OP 2.1. umístění (poloha) osob ..., SP 3.2. doma
domnívat se, že ... JF 2.4. vyjádření nebo zjišťování různého stupně jistoty ..., JF 5.1.5. vyjádření názoru

domů SP 3.2. doma
dopis SP 6.1. komunikace, SP 12.1. pošta
dopisní papír SP 6.1. komunikace, SP 10.7. papírnictví
dopoledne OP 3.1. určení konkrétního času a času děje
doporučený dopis SP 6.1. komunikace, SP 12.1. pošta
doprava OP 2.6. směr pohybu, SP 5.1. veřejná doprava obecně, SP 5.4. hledání cesty
doprostřed OP 2.6. směr pohybu
dopředu OP 2.6. směr pohybu
dopsat + *akuzativ* OP 3.18. vyjádření přerušení či zakončení děje
dort SP 11.1. jídlo, pití
dospělý OP 5.1.16. stáří, věk, trvání
dost + *adjektivum* OP 5.2.5. přiměřenost, OP 4.6. vyjádření stupně nebo míry vlastnosti
dost + *adverbium* OP 4.6. vyjádření stupně nebo míry vlastnosti
dost + *sloveso* OP 4.6. vyjádření stupně nebo míry vlastnosti ...
dost + *slovesa* mít, být OP 5.2.5. přiměřenost
dostat injekci SP 8.5. zdravotní péče
dostávat, dostat + *akuzativ* OP 7.8. vyjadřování posesivních vztahů, SP 3.4. příjem, SP 6.1. komunikace
doufat, že ... JF 2.10. vyjádření nebo zjišťování naděje či obavy
dovnitř OP 2.6. směr pohybu
dovolená SP 3.3. v práci, SP 4.1. volný čas
dovolit + *dativ* JF 5.1.2. uvedení tématu, + aby ... JF 4.5. představování
dozadu OP 2.6. směr pohybu
drahý SP 10.2. nakupování
drahý, drahá + *oslovení* JF 5.3.2.1. oslovení (úvod neformálního dopisu)
drobné SP 10.2. nakupování
drobný SP 1.13. tělesné vlastnosti
drogerie SP 10.6. drogerie
drůbež SP 10.3. potraviny
druhý OP 4.2. vyjádření pořadí
držet dietu SP 8.4. zdravotní problémy
dřív(e) OP 3.9. vyjádření minulosti, odkazy na minulost
dřív(e) než OP 3.5. vyjádření předčasnosti ...
duben OP 3.1. určení konkrétního času a času děje
důchod SP 3.4. příjem
dům SP 2.1. bydlení
dva, dvě OP 4.1. vyjádření počtu
dvakrát OP 3.14. vyjádření frekventovanosti děje,OP 4.3. vyjádření násobnosti
dvanáctý OP 4.2. vyjádření pořadí
dveře SP 2.2. prostor domu, bytu, okolí
dvoulůžkový pokoj SP 5.6. ubytování
džus SP 10.3. potraviny, SP 11.1. jídlo, pití

E

elektřina SP 2. 6. služby
e-mail, email SP 1.2. adresa, SP 6.1. komunikace, SP 7.4. počítač, internet
e-mailová, emailová adresa SP 1.2. adresa
existovat OP 1.1. bytí, existence

F

fakt JF 2.1.1. souhlas s kladným konstatováním skutečnosti

fakult SP 9.1. školství
fandit + *dativ* SP 4.6. sport
fazole SP 10.3. potraviny
fialový OP 5.1.15. barva
film SP 4.3. kulturní zařízení a akce
foto SP 12.6. další druhy služeb
fotografie SP 4. 4. výtvarné umění, výstavy, muzea

G

galerie SP 4.4. výtvarné umění, výstavy, muzea
garáž SP 2.2. prostor domu, bytu, okolí
gauč SP 2.2. zařízení bytu
globalizace SP 6.9. problémy společnosti
gram OP 5.1.8. váha (hmotnost) ...
guláš SP 11.1. jídlo, pití
gulášová polévka SP 11.1. jídlo, pití

H

haló JF 4.1. upoutávání pozornosti
hasiči SP 6.8. veřejná správa, policie
havárie SP 5.3. silniční doprava
herec, herečka SP 4.3. kulturní zařízení a akce
hezký (hezčí, nejhezčí) OP 5.2.2. kvalita v užším slova smyslu, SP 1.13. tělesné vlastnosti
historický SP 4.4. výtvarné umění, výstavy, muzea
hlad SP 11.1. jídlo, pití
hlasitě OP 5.1.13. slyšitelnost
hlasitý OP 5.1.13. slyšitelnost
hlava SP 8.1. části lidského těla
hlavně JF 5.1.8. prostředky používané při zdůrazňování složek celku
hlavní OP 5.2.8. důležitost
hlavní jídlo SP 11.1. jídlo, pití
hlavní město SP 1.2. adresa
hledat + *akuzativ* SP 3.5. hledání zaměstnání
hluk OP 5.1.13. slyšitelnost
hned OP 3.6. vyjádření následnosti ...
hned u + *genitiv* OP 2.3. vzdálenost
hnědý OP 5.1.15. barva
hodina OP 3.2. vyjádření časového intervalu
hodinářství SP 12. 6. další druhy služeb
hodiny OP 3.1. určení konkrétního času a času děje
hodně + *genitiv* OP 4.5. vyjádření množství (nepočitatelnost), OP 5.1.9. konkrétní prostor + některé jednotky objemu
hodně + *sloveso* OP 4.6. vyjádření stupně nebo míry vlastnosti ...
hodně *adjektivum, + adverbium* OP 4.6. vyjádření stupně nebo míry vlastnosti ...
hoch SP 1.6. pohlaví
holicí strojek SP 8.3. osobní hygiena
holit, oholit + *akuzativ* SP 8.3. osobní hygiena
hora, hory SP 2.8. okolí
horečka SP 8.4. zdravotní problémy
horko OP 5.1.10. teplota, SP 13.1. počasí
horký OP 5.1.10. teplota

hořký OP 5.1.14. chuť, SP 11.1. jídlo, pití
host SP 6.3. pozvání, návštěva
hotel SP 5.6. ubytování
houska SP 10.3. potraviny
hovězí maso SP 10.3. potraviny
hovor OP 6.2. vyjadřování, řeč
hra SP 4.6. sport
hrad SP 5.5. prázdniny, dovolená
hradit + *akuzativ* SP 8.6. zdravotní pojištění
hrách SP 10.3. potraviny
hrachová polévka SP 11.1. jídlo, pití
hranice SP 5.8. vstup do jiného státu a jeho opuštění
hranolky SP 11.1. jídlo, pití
hrát, zahrát + *akuzativ,* na + *akuzativ,* s + *instrumentál* SP 4.3. kulturní zařízení a akce, SP 4.6. sport
hrnec SP 10.8. domácí potřeby
hrnek OP 5.1.9. konkrétní prostor + některé jednotky objemu
hrudník SP 8.1. části lidského těla
hřeben SP 8.3. osobní hygiena
hřiště SP 4.6. sport
hudba SP 4.3. kulturní zařízení a akce
hůř(e) OP 5.1.17. tělesná kondice

CH

chápat, pochopit + *akuzativ* OP 6.1.2. myšlení
chladno OP 5.1.10. teplota, SP 13.1. počasí
chladný OP 5.1.10. teplota
chlapec SP 1.6. pohlaví
chléb, chleba SP 10.3. potraviny
chodit OP 2.4. slovesa pohybu, *kam (do + genitiv, na + akuzativ)* SP 9.1. školství
chodit na injekce SP 8.5. zdravotní péče
chodit na procházku SP 4.1. volný čas
chřipka SP 8.4. zdravotní problémy
chtít *(kondicionál)* + seznámit + *akuzativ*, s + *instrumentál* JF 5.1.2. uvedení tématu
chtít *(kondicionál)* + *akuzativ* JF 3.2.8. nabídka pohoštění
chtít + *infinitiv* JF 2.7.1. chtění (vůle), přání, JF 2.7.2. záměr, JF 3.2.6. nabídka pomoci
chuť OP 5.1.14. chuť, SP 11.1. jídlo, pití
chutnat + *dativ* JF 2.8. vyjádření nebo zjišťování míry potěšení, OP 5.1.14. chuť, SP 11.1. jídlo, pití
chvíle OP 3.2. vyjádření časového intervalu

I

i OP 7.9.1. slučování
i když OP 7.10.5. přípustka
informační kancelář SP 5.1. veřejná doprava obecně
injekce SP 8.5. zdravotní péče
instrumentál OP 2.6. směr pohybu
internet SP 7.4. počítač, internet
inzerát SP 7.1. tisk
J

já OP 8. deixe
já nechtěl/a JF 2.14 vyjádření omluvy a odpovědi na omluvu
já nerad/a JF 2.14 vyjádření omluvy a odpovědi na omluvu
jak JF 1.4.2. otázky doplňovací a odpovědi na ně, JF 5.1.3. váhání, hledání slov, upřesňování, JF 6.5. dotaz na správnou výslovnost či pravopis .
jak + *vědět* JF 5.1.3. váhání, hledání slov, upřesňování
jak často JF 1.4.2. otázky doplňovací a odpovědi na ně, OP 3.14. vyjádření frekventovanosti děje
jak dlouho JF 1.4.2. otázky doplňovací a odpovědi na ně, OP 3.3. vyjádření délky trvání děje
jak je starý OP 5.1.16. stáří, věk, trvání
jak je to ... JF 6.2. prosba o zopakování části věty ...
jak JF 6.5. dotaz na správnou výslovnost či pravopis ...
jak rychle OP 3.13. vyjádření informace o rychlosti děje
jako + *substantivum* OP 7.5. kvalifikace
jako je ..., jako jsou ...JF 5.1.7. jazykové prostředky používané při uvádění konkrétních příkladů
jako například (jako např.) JF 5.1.7. jazykové prostředky používané při uvádění konkrétních příkladů
jakou rychlostí OP 3.13. vyjádření informace o rychlosti děje
jaký JF 1.4.2. otázky doplňovací a odpovědi na ně, SP 1.12. povahové vlastnosti
jaký OP 8. deixe
jarní SP 13.2. podnebí
jaro OP 3.1. určení konkrétního času a času děje, SP 13.2. podnebí
jazyk SP 6.1. komunikace
jeden, jedna, jedno OP 4.1. vyjádření počtu
je /není možné + *infinitiv* JF 2.5.1. možnost, nemožnost
je zákaz JF 2.5.3. svolení, zákaz
je, jsou OP 4.1. vyjádření počtu
jedenáct OP 4.1. vyjádření počtu
jednak ... jednak JF 5.1.6. výčet
jednolůžkový pokoj SP 5.6. ubytování
jednou OP 3.14. vyjádření frekventovanosti děje, OP 4.3. vyjádření násobnosti
jeho OP 8. deixe
její OP 8. deixe
jejich OP 8. deixe
jen jednou OP 3.14. vyjádření frekventovanosti děje
jestli(že) OP 7.10.4. podmínka
jestliže to shrneme JF 5.1.9. shrnutí
jet OP 2.4. slovesa pohybu
jet *kam, jak (+ instrumentál)* SP 5.1. veřejná doprava obecně
jet na dovolenou SP 4.1. volný čas
jet na prázdniny SP 4.1. volný čas
jezdit OP 2.4. slovesa pohybu, SP 5.1. veřejná doprava obecně
jezero SP 2.8. okolí
jídelna SP 11.2. restaurace, kavárny
jídelní lístek SP 11.2. restaurace, kavárny
jídlo SP 3.2. doma, SP 11.1. jídlo, pití
jídlo pro vegetariány (vegetariánské jídlo) SP 11.1. jídlo, pití
jih OP 2. 6. směr pohybu
jinak než OP 7.7. shoda, odlišnost, srovnání
jinam OP 2.6. směr pohybu
jinde OP 2.1. umístění (poloha) osob ...

jiný OP 7.6. identifikace
jiný než OP 7.7. shoda, odlišnost, srovnání
jíst, sníst + *akuzativ* SP 3.2. doma, SP 11.1. jídlo, pití
jistě JF 2.4. vyjádření nebo zjišťování různého stupně jistoty ...
jistě (že ano) JF 2.1.1. souhlas s kladným konstatováním skutečnosti
jistě (že ne) JF 2.1.2. souhlas s negativním konstatováním skutečnosti
jít OP 2.4. slovesa pohybu, *kam,* SP 3.2. doma , SP 4.1. volný čas
jít kudy, jak *(bez subjektu + se)* SP 5.4. hledání cesty
jít na procházku SP 4.1. volný čas
jít na dovolenou SP 4.1. volný čas
jít na návštěvu *(k + dativ)* SP 6.3. pozvání, návštěva
jít spíš(e) o + *akuzativ* než o + *akuzativ* JF 5.1.3. váhání, hledání slov, upřesňování
jízdenka SP 5.1. veřejná doprava obecně
jízdní řád SP 5.1. veřejná doprava obecně
jméno SP 1.1. jméno
jmenovat se JF 5.1.3. váhání, hledání slov, upřesňování, OP 7.4.3. způsob, SP 1.1. jméno
jo JF 2.1.1. souhlas s kladným konstatováním skutečnosti
jogurt SP 10.3. potraviny

K

k, ke + *dativ* sdělovat, že ... JF 5.3.1.2. úvodní formulace (úvod oficiálního dopisu)
kabát SP 10.4. oděvy
kabelka SP 10.5. obuv a kožené zboží
kadeřnictví SP 12.6. další druhy služeb
kalhoty SP 10.4. oděvy
kam JF 1.4.2. otázky doplňovací a odpovědi na ně, OP 2.6. směr pohybu
kamarád, kamarádka SP 6.2. druhy vztahů
kancelář SP 3.3. v práci
kapky SP 8.5. zdravotní péče
kartáček na zuby SP 8.3. osobní hygiena
kašel SP 8.4. zdravotní problémy
káva SP 10.3. potraviny, SP 11.1. jídlo, pití
kavárna SP 11.2. restaurace, kavárny
kazeta SP 7. 2. rozhlas, televize ad.
každý + *substantivum (akuzativ)* OP 3.14. vyjádření frekventovanosti děje
kde JF 1.4.2. otázky doplňovací a odpovědi na ně, OP 2.1. umístění (poloha) osob ...
kdo JF 1.4.2. otázky doplňovací a odpovědi na ně, OP 8. deixe
kdy JF 1.4.2. otázky doplňovací a odpovědi na ně, OP 3.1. určení konkrétního času a času děje,OP 3.2. vyjádření časového intervalu
kdyby OP 7.10.4. podmínka
když OP 7.10.4. podmínka
když + *perfektivní sloveso v préteritu* OP 3.6. vyjádření následnosti ...
když + *slovesa v prézentu či préteritu* OP 3.7. vyjádření souběžnosti ...
kemp SP 5.6. ubytování
kilogram, kilo OP 5.1.8. váha (hmotnost) ...
kilometr OP 5.1.7. délkové míry
kino SP 4.3. kulturní zařízení a akce
klasická hudba SP 4.3. kulturní zařízení a akce
klesat, klesnout OP 2.4. slovesa pohybu, OP 5.1.10. teplota, SP 6.9. problémy společnosti
klíč SP 5.6. ubytování

klima SP 13.2. podnebí
klobása SP 10.3. potraviny
klobouk SP 10.4. oděvy
knedlíky SP 11.1. jídlo, pití
kniha SP 4.5. literatura
knihkupectví SP 4.5. literatura
knihovna SP 2.2. zařízení bytu, SP 4.5. literatura
koberec SP 2.4. další vybavení bytu
koláč SP 10.3. potraviny
kolej SP 2.1. bydlení
kolem + *genitiv* OP 2.2. relativní umístění (poloha) osob ..., OP 2.6. směr pohybu, OP 3.15. vyjádření přibližnosti časového určení, SP 5.4. hledání cesty
kolik JF 1.4.2. otázky doplňovací a odpovědi na ně, OP 3.3. vyjádření délky trvání děje, OP 4.1. vyjádření počtu
kolik + *genitiv* OP 4.1. vyjádření počtu, OP 4.5. vyjádření množství (nepočitatelnost)
kolik je hodin OP 3.1. určení konkrétního času a času děje
kolik je ti / vám? OP 5.1.16. stáří, věk, trvání
kolikátý OP 4.2. vyjádření pořadí
kolikrát OP 3.14. vyjádření frekventovanosti děje, OP 4.3. vyjádření násobnosti
kolo SP 5.2. osobní doprava
kompaktní disk (cédéčko) SP 7.2. rozhlas, televize ad.
konat se OP 1.2. událost
koncert SP 4.3. kulturní zařízení a akce
končit, skončit *kdy* SP 3.3. v práci
končit, skončit OP 1.5. začátek, konec, změna, OP 3.18. vyjádření přerušení či zakončení děje
konec OP 3.18. vyjádření přerušení či zakončení děje
konflikt SP 6.2. druhy vztahů
koníček (hobby) SP 4.2. zájmy
konkurs SP 3.5. hledání zaměstnání
konto SP 12.2. banka
kontrola SP 8.5. zdravotní péče
konzerva SP 10.3. potraviny
konzul, konzulka SP 12.3. diplomatické služby
konzulát SP 12.3. diplomatické služby
konzultace SP 9.1. školství
kopec SP 2.8. okolí
korespondence SP 6.1. komunikace
kosmetické prostředky SP 10.6. drogerie
kostým SP 10.4. oděvy
košile SP 10.4. oděvy
koupelna SP 2.2. prostor domu, bytu, okolí
kousek + *genitiv* OP 4.5. vyjádření množství (nepočitatelnost)
krajina SP 2.8. okolí
krásný (krásnější, nejkrásnější**)** OP 5.2.2. kvalita v užším slova smyslu
krátce OP 3.3. vyjádření délky trvání děje
krátký OP 5.1.2. délka
kratší o + *akuzativ* OP 5.1.2. délka
kreditní karta SP 12.2. banka
krém SP 8.3. osobní hygiena, SP 10.6. drogerie
krk SP 8.1. části lidského těla
kromě + *genitiv* OP 7.9.4. zahrnutí, vyloučení
křeslo SP 2.2. zařízení bytu

který JF 1.4.2. otázky doplňovací a odpovědi na ně, OP 8. deixe
OP 3.1. určení konkrétního času a času děje
kudy JF 1.4.2. otázky doplňovací a odpovědi na ně, OP 2.6. směr pohybu
kufr SP 5.7. zavazadla, SP 10.5. obuv a kožené zboží
kuchyň SP 2.2. prostor domu, bytu, okolí
kupovat, koupit + *akuzativ*, za + *akuzativ* OP 5.2.1. hodnota, cena SP 2.1. bydlení, SP 10.2. nakupování
kurs SP 12.2. banka
kurs SP 9.1. školství
kus + *genitiv* OP 4.5. vyjádření množství (nepočitatelnost)
kvalifikace SP 3.5. hledání zaměstnání
kvalita OP 5.2.2. kvalita v užším slova smyslu
kvalitní OP 5.2.2. kvalita v užším slova smyslu
květen OP 3.1. určení konkrétního času a času děje
květina SP 2.9. flóra, fauna
květiny SP 6.4. svátky, narozeniny
kyselý OP 5.1.14. chuť, SP 11.1. jídlo, pití

L

laboratoř SP 8.5. zdravotní péče
láhev OP 4.5. vyjádření množství (nepočitatelnost), OP 5.1.9. konkrétní prostor + některé jednotky objemu
lampa SP 2.2. zařízení bytu
leden OP 3.1. určení konkrétního času a času děje
lednička SP 2.4. další vybavení bytu
legrace OP 6.1.4. emoce
lehký OP 5.1.8. váha (hmotnost) ..., OP 5.2.9. obtížnost
lék SP 8.5. zdravotní péče
lékárna SP 8.5. zdravotní péče
lékař, lékařka SP 8.5. zdravotní péče
lépe, líp OP 5.1.17. tělesná kondice
lépe řečeno JF 5.1.4. oprava vlastního sdělení
les SP 2.8. okolí
letadloSP 5.1. veřejná doprava obecně
létat OP 2.4. slovesa pohybu
letenka SP 5.1. veřejná doprava obecně
letět OP 2.4. slovesa pohybu
letět *kam (do + genitiv)* SP 5.1. veřejná doprava obecně
letiště SP 5. 1. veřejná doprava obecně
letní SP 13.2. podnebí
léto OP 3.1. určení konkrétního času a času děje, SP 13.2. podnebí
letos OP 3.10. vyjádření přítomnosti, odkazy na přítomnost
levný, laciný SP 10.2. nakupování
ležet OP 2.1. umístění (poloha) osob ..., OP 2.2. relativní umístění (poloha) osob ...
líbit se + *dativ* OP 5.2.4. vhodnost, OP 6.1.4. emoce, SP 4.2. zájmy
lidová hudba SP 4.3. kulturní zařízení a akce
lístek SP 4.3. kulturní zařízení a akce
listopad OP 3.1. určení konkrétního času a času děje
literatura SP 4.5. literatura
litr OP 5.1.9. konkrétní prostor + některé jednotky objemu
litrový OP 5.1.9. konkrétní prostor + některé jednotky objemu
loni / vloni OP 3.9. vyjádření minulosti, odkazy na minulost

loňský rok OP 3.9. vyjádření minulosti, odkazy na minulost
ložnice SP 2.2. prostor domu, bytu, okolí
luštěniny SP 10.3. potraviny
lůžkový vagón SP 5.1. veřejná doprava obecně
lžíce SP 10.8. domácí potřeby

M

majitel *(bytu, domu)* SP 2.1. bydlení
málo + *adjektivum* OP 4.6. vyjádření stupně nebo míry vlastnosti ...
málo + *sloveso* OP 4.6. vyjádření stupně nebo míry vlastnosti ...
málo + *genitiv* OP 4.5. vyjádření množství (nepočitatelnost), OP 5.1.9. konkrétní prostor + některé jednotky objemu
málokdy OP 3.14. vyjádření frekventovanosti děje
malý OP5. 1.1. velikost, OP 5.1.16. stáří, věk, trvání, SP 1.13 tělesné vlastnosti
manžel, manželka SP 1.7. stav, SP 1.11. rodina
manželé SP 1.11. rodina
mapa SP 5.5. prázdniny, dovolená
máslo SP 10.3. potraviny
maso SP 10.3. potraviny
matka SP 1.11. rodina
maturita SP 9.1. školství
maximálně OP 4.6. vyjádření stupně nebo míry vlastnosti
méně než OP 4.6. vyjádření stupně nebo míry vlastnosti
měnit, vyměnit + *akuzativ* SP 12.2. banka
menší o + *akuzativ* OP 5.1.1. velikost
měřit, změřit (teplotu) OP 5.1.10. teplota
měsíc OP 3.2. vyjádření časového intervalu, OP 5.1.16. stáří, věk, trvání
měsíčně OP 3.14. vyjádření frekventovanosti děje
město SP 1.2. adresa
metr OP 5.1.7. délkové míry
metro SP 5.1. veřejná doprava obecně
mezi + *instrumentál* OP 2.2. relativní umístění (poloha) osob
mikrovlnná trouba (mikrovlnka) SP 2.4. další vybavení bytu
miliarda OP 4.1. vyjádření počtu
milion OP 4.1. vyjádření počtu
milovat + *akuzativ* OP 6.1.4. emoce
milý, milá + *oslovení (vokativ)* JF 4.4. způsoby oslovování, JF 5.3.2.1. oslovení (úvod neformálního dopisu)
minerální voda, minerálka SP 10.3. potraviny, SP 11.1. jídlo, pití
minimálně OP 4.6. vyjádření stupně nebo míry vlastnosti ...
minule OP 3.9. vyjádření minulosti, odkazy na minulost
minulý OP 3.9. vyjádření minulosti, odkazy na minulost
minus OP 5.1.10. teplota
minuta OP 3.2. vyjádření časového intervalu
místenka SP 5.1. veřejná doprava obecně
místnost SP 2.2. prostor domu, bytu, okolí
místo narození SP 1.3. datum a místo narození
místo OP 5.1.9. konkrétní prostor + některé jednotky objemu, SP 2.8. okolí
místo SP 1.10. zaměstnání
místo SP 4.3. kulturní zařízení a akce, SP 5.1. veřejná doprava obecně
mít OP 1.4. dostupnost, nedostupnost, OP 7.8. vyjadřování posesivních vztahů, SP 1.8. národnost, státní příslušnost, SP 1.13 tělesné vlastnosti, SP 8.4. zdravotní problémy

mít + *infinitiv* JF 2. 6. vyjádření nebo zjišťování různého stupně nutnosti
mít čas na + *akuzativ* SP 3.2. doma
mít dietu SP 8.4. zdravotní problémy
mít hlad SP 11.1. jídlo, pití
mít chuť na + *akuzativ* JF 3.2.8. nabídka pohoštění
mít rád + *akuzativ* OP 6.1.4. emoce, SP 4.2. zájmy, SP 6.2. druhy vztahů
mít radost, že ... JF 2.8. vyjádření nebo zjišťování míry potěšení ...
mít štěstí OP 5.2.6. správnost
mít zájem + *infinitiv* JF 2.7.3. zájem, nezájem
mít zájem o + *akuzativ* JF 2.7.3. zájem, nezájem
mít na účtu SP 12.2. banka
mít nejraději / nejradši + *akuzativ*, ze všech + *genitiv* JF 2.7.4. preference
mít nejraději, nejradši + *sloveso* JF 2.7.4. preference
mít otevřeno OP 5.1.18. dostupnost
mít pravdu OP 5.2.6. správnost
mít (velký) význam OP 5.2.8. důležitost
mít raději / radši + *akuzativ,* než ... JF 2.7.4. preference
mít radost JF 2.9. vyjádření nebo zjišťování radosti nebo lítosti
mít radost z + *genitiv* JF 2.9. vyjádření nebo zjišťování radosti nebo lítosti, OP 6.1.4. emoce
mít radost, že ... JF 2. 9. vyjádření nebo zjišťování radosti nebo lítosti
mít se nějak OP 7.4.3. způsob
mít strach z + *genitiv* JF 2.10 vyjádření nebo zjišťování naděje či obavy
mít strach, že ... JF 2.10 vyjádření nebo zjišťování naděje či obavy
mít zájem + *infinitiv* JF 2.7.3. zájem, nezájem, o + *akuzativ* SP 3.5. hledání zaměstnání, SP 4.2. zájmy
mít zavřeno OP 5.1.18. dostupnost
mít žízeň SP 11.1. jídlo, pití
mladý OP 5.1.16. stáří, věk, trvání, SP 1.5. věk
mléko SP 10.3. potraviny
mlha SP 13.1. počasí
mluvit *nějak* OP 7.4.3. způsob
mluvit SP 6.1. komunikace
mluvit o + *lokál*, s + *instrumentál* OP 6.2. vyjadřování, řeč
mnoho + *genitiv* OP 4.1. vyjádření počtu, OP 4.5. vyjádření množství (nepočitatelnost)
mobilní telefon SP 7.3. telefon
moc + *adjektivum* OP 5.2.5. přiměřenost, OP 4.6. vyjádření stupně nebo míry vlastnosti
moc + *adverbium* OP 4.6. vyjádření stupně nebo míry vlastnosti
moc + *genitiv* OP 4.1. vyjádření počtu, OP 4.5. vyjádření množství (nepočitatelnost)
moc + *sloveso* OP 4.6. vyjádření stupně nebo míry vlastnosti ...
moci / moct + *infinitiv* JF 2.5.1. možnost, nemožnost, JF 2.5.2. schopnost, neschopnost, JF 2.5.3. svolení, zákaz, JF 3.2.6. nabídka pomoci, JF 3.1. výzva (návrh) k realizaci (nerealizaci) činnosti ...
moct *(kondicionál)* + *akuzativ* + přepojit na + *akuzativ* JF 5.5.2. stručné sdělení přání
moct *(kondicionál)* + mluvit s + *instrumentál* JF 5.5.2. stručné sdělení přání
moct *(kondicionál)* JF 6.1. chceme-li dát najevo ...
moderní SP 4.4. výtvarné umění, výstavy, muzea
modrý OP 5.1.15. barva
mokro OP 5.1.11. vlhkost
mokrý OP 5.1.11. vlhkost, SP 13.1. počasí
moment JF 5.1.3. váhání, hledání slov, upřesňování
most SP 5.3. silniční doprava
motocykl, motorka SP 5.2. osobní doprava

mouka SP 10.3. potraviny
možná JF 2.4. vyjádření nebo zjišťování různého stupně jistoty ...
mráz SP 13.1. počasí
mrtvý OP 5.1.17. tělesná kondice
mrznout *(bez subjektu)* SP 13.1. počasí
můj, má, mé OP 8. deixe
muset, nemuset + *infinitiv* JF 2.6. vyjádření nebo zjišťování různého stupně nutnosti
muzeum SP 4.4. výtvarné umění, výstavy, muzea
muž SP 1. 6. pohlaví, SP 1.11. rodina
muži, páni *(nápisy na toaletách)* SP 1.6. pohlaví
my OP 8. deixe
mýdlo SP 8.3. osobní hygiena
myslet na + *akuzativ* OP 6.1.2. myšlení
myslet (si), že ... JF 5.1.5. vyjádření názoru
myslet si + na + *akuzativ*, o + *lokál* OP 6.1.2. myšlení
myslet si, že ... OP 6.1.2. myšlení
myslet, že ... JF 2.4. vyjádření nebo zjišťování různého stupně jistoty ...
myšlenka OP 6.1.2. myšlení
mýt, umýt + *akuzativ* OP 5. 1.19. čistota
mýt se, umýt se OP 5.1.19. čistota, SP 3.2. doma, SP 8.3. osobní hygiena
mýt si, umýt si + *akuzativ* OP 5.1.19. čistota
mzda SP 3.4. příjem

N

na + *akuzativ* JF 4.8. přípitky, OP 2.6. směr pohybu OP 3.1. určení konkrétního času a času děje, OP 7.10.3. účel
na + *lokál* OP 2.1. umístění (poloha) osob ..., OP 3.1. určení konkrétního času a času děje, OP 7.4.4. prostředek, nástroj
na konci + *genitiv* OP 2.2. relativní umístění (poloha) osob ...
na konec JF 5.1.10. závěr
na začátku + *genitiv* OP 2.2. relativní umístění (poloha) osob ...
na západ OP 2.6. směr pohybu
na závěr JF 5.1.10. závěr
na zdraví + *genitiv* JF 4.8. přípitky
nábytek SP 2.2. zařízení bytu
nad + *instrumentál* OP 2.2. relativní umístění (poloha) osob ...
nad-, nade- OP 2.6. směr pohybu
nad nulou OP 5.1.10. teplota
nádobí SP 10.8. domácí potřeby
nádraží SP 5.1. veřejná doprava obecně
nafta SP 12.5. čerpací stanice
nahoru OP 2.6. směr pohybu
nahoře OP 2.2. relativní umístění (poloha) osob ...
nájem, nájemné SP 2.5. náklady na byt
najíst se SP 3.2. doma, SP 11.1. jídlo, pití
najít + *akuzativ* OP 7.8. vyjadřování posesivních vztahů
nakonec OP 3.8. vyjádření pořadí osob, věcí, dějů
nálada OP 6.1.4. emoce
náměstí SP 1.2. adresa
nanejvýš OP 4. 6. vyjádření stupně nebo míry vlastnosti ...
nápad OP 6.1.2. myšlení
napít se SP 11.1. jídlo, pití

nápoj SP 11.1. jídlo, pití
naproti + *dativ* OP 2.2. relativní umístění (poloha) osob ...
naproti OP 2.2. relativní umístění (poloha) osob ...
například, např. JF 5.1.7. jazykové prostředky používané při uvádění konkrétních příkladů, OP 7.9.6. exemplifikace a výčty
narodit se OP 1.5. začátek, konec, změna, *kde (v + lokál, na + lokál), kdy (genitiv)* SP 1.3. datum a místo narození, SP 1.9. původ
národnost SP 1.8. národnost, státní příslušnost
narození OP 1.5. začátek, konec, změna
narozeniny SP 6.4. svátky, narozeniny
násobná číslovka OP 4.3. vyjádření násobnosti
nástupiště SP 5.1. veřejná doprava obecně
nastupovat, nastoupit *kam (do + genitiv)* SP 5.1. veřejná doprava obecně
náš, naše OP 8. deixe
navštěvovat, navštívit + *akuzativ* SP 6.3. pozvání, návštěva
názor JF 5.1.5. vyjádření názoru
ne + *negativní věta* JF 2.1.3. nesouhlas s danou skutečností
ne JF 5.1.4. oprava vlastního sdělení
nealkoholický nápoj SP 11.1. jídlo, pití
nebo OP 7.9.3. disjunkce
nebýt / nemoct být pravda JF 2.12. vyjádření nebo zjišťování míry překvapení
něco OP 8. deixe
něčí OP 7.8. vyjadřování posesivních vztahů, OP 8. deixe
nedaleko OP 2.3. vzdálenost
neděle OP 3.1. určení konkrétního času a času děje
nechtít + *infinitiv* JF 3.2.7. nabídka pozvání
nějaký OP 8. deixe
nejdřív(e) OP 3.8. vyjádření pořadí osob, věcí, dějů
nejdříve / nejdřív ... potom / pak ... (a) nakonec JF 5.1.6. výčet
nejen, ale i OP 7.9.2. stupňování
nejméně OP 4.6. vyjádření stupně nebo míry vlastnosti ...
někam OP 2.6. směr pohybu, OP 8. deixe
někde OP 2.1. umístění (poloha) osob ..., OP 8. deixe
někdo OP 8. deixe
někdy OP 3.14. vyjádření frekventovanosti děje, OP 8. deixe
několik + *genitiv* OP 4.1. vyjádření počtu
několikrát OP 4.3. vyjádření násobnosti
některý OP 8. deixe
nemít pravdu JF 2.1.3. nesouhlas s danou skutečností
nemít (žádný) význam OP 5.2.8. důležitost
nemít zájem + *infinitiv* JF 3.2.7. nabídka pozvání
nemoc SP 8.4. zdravotní problémy
nemocnice SP 8.5. zdravotní péče
nemocný OP 5.1.17. tělesná kondice, SP 8.4. zdravotní problémy
není to pravda JF 2.1.3. nesouhlas s danou skutečností
nepřestávat, nepřestat OP 3.17. vyjádření pokračování (trvání) děje
nepřímá řeč JF 1.2.1. sdělení informace, podání zprávy
nesnadný OP 5.2.9. obtížnost
nesouhlasit s + *instrumentál* JF 2.1.3. nesouhlas s danou skutečností
nést OP 2.4. slovesa pohybu
nevědět, jak ... JF 6.2. prosba o zopakování části věty ...
nezaměstnanost SP 6.9. problémy společnosti
neznámý (člověk) SP 6.2. druhy vztahů

než OP 3.5.vyjádření předčasnosti ...
nic OP 4.1. vyjádření počtu, OP 4.5. vyjádření množství (nepočitatelnost), OP 8. deixe
nikam OP 2.6. směr pohybu, OP 8. deixe
nikde OP 2.1. umístění (poloha) osob ..., OP 8. deixe
nikdo OP 8. deixe
nikdy OP 8. deixe
nízký OP 5.1.3. výška, OP 5.1.10. teplota,OP 5.2.1. hodnota, cena
nižší o + *akuzativ* OP 5.1.3. výška
noc OP 3.1. určení konkrétního času a času děje
noha SP 8.1. části lidského těla, SP 1.13 tělesné vlastnosti
normální OP 5.2.10. normálnost / abnormálnost
nos SP 8.1. části lidského těla
nosit OP 2.4. slovesa pohybu
novinář, novinářka SP 7.1. tisk
noviny SP 7.1. tisk
nový OP 5.1.16. stáří, věk, trvání
nudit se OP 6.1.4. emoce
nudný OP 6.1.4. emoce
nula OP 4.1. vyjádření počtu, OP 5.1.10. teplota
nůž SP 10.8. domácí potřeby
nůžky SP 8.3. osobní hygiena

O

ob-, obe- OP 2.6. směr pohybu
oba, obě OP 4.1. vyjádření počtu
občan, občanka SP 6.7. stát, vláda
občanský průkaz SP 1.4. osobní doklady
občas OP 3.14. vyjádření frekventovanosti děje
oběd SP 3.2. doma
obědvat + *akuzativ*, **naobědvat se** SP 3.2. doma
obchod SP 10.1. obchody
obchodní dům SP 10.1. obchody
objednávat si, objednat si + *akuzativ* SP 10.2. nakupování, SP 11.2. restaurace, kavárny
oblek SP 10.4. oděvy
oblékat se, obléknout se *jak* SP 3.2. doma
oblékat si, obléknout si + *akuzativ* SP 3.2. doma
obličej SP 8.1. části lidského těla
obracet se na + *akuzativ* s + *instrumentál* JF 5.3.1.2. úvodní formulace (oficiálního dopisu)
obraz SP 4.4. výtvarné umění, výstavy, muzea
obyvatel SP 6.7. stát, vláda
oči + *charakterizující adjektivum* SP 1.13 tělesné vlastnosti
od + *genitiv* OP 3.3. vyjádření délky trvání děje, OP 3.6. vyjádření začátku děje, OP 7.3.4. proživatel, konatel
od - do + *genitiv* OP 3.3. vyjádření délky trvání děje
od- OP 2.6. směr pohybu
odborné vyšetření SP 8.5. zdravotní péče
odborný lékař SP 8.5. zdravotní péče
odemykat, odemknout + *akuzativ* SP 2.2. prostor domu, bytu, okolí
odeslat X přijmout (zprávu) SP 7.3. telefon
odjezd SP 5.1. veřejná doprava obecně

odjíždět, odjet *odkud, kam* SP 5.1. veřejná doprava obecně
odkdy - dokdy OP 3.3. vyjádření délky trvání děje
odkud JF 1.4.2. otázky doplňovací a odpovědi na ně, OP 2.6. směr pohybu
odlet SP 5.1. veřejná doprava obecně
odnášet, odnést + *akuzativ* SP 5.7. zavazadla
odpočívat, odpočinout si SP 4.1. volný čas
odpoledne OP 3.1. určení konkrétního času a času děje
odpověď OP 6.2. vyjadřování, řeč, SP 6.1. komunikace
odpovídat, odpovědět + *dativ* OP 6.2. vyjadřování, řeč
odpovídat, odpovědět na + *akuzativ* SP 6.1. komunikace
odpustit *(imperativ)* JF 2.14. vyjádření omluvy a odpovědi na omluvu
odsud OP 2.3. vzdálenost, OP 2.6. směr pohybu
odtud OP 2.3. vzdálenost, OP 2.6. směr pohybu
ochutnávat, ochutnat + *akuzativ* OP 5.1.14. chuť
okamžik OP 3.2. vyjádření časového intervalu
okno SP 2.2. prostor domu, bytu, okolí
oko SP 8.1. části lidského těla
okolo + *genitiv* OP 2.2. relativní umístění (poloha) osob ..., OP 2.6. směr pohybu
olej SP 10.3. potraviny, SP 12.5. čerpací stanice
omeleta SP 11.1. jídlo, pití
omlouvat se, (že ...) JF 2.14 vyjádření omluvy a odpovědi na omluvu
omlouvat se, omluvit se + *dativ*, za + *akuzativ* OP 6.2. vyjadřování, řeč
on, ona, ono, oni, ony, ona OP 8. deixe
operace SP 8.5. zdravotní péče
opozice SP 6.7. stát, vláda
opravna obuvi SP 12.6. další druhy služeb
opravovat, opravit + *akuzativ* SP 12.4. autoservis
oranžová SP 5.3. silniční doprava
oranžový OP 5.1.15. barva
ordinace SP 8.5. zdravotní péče
orchestr SP 4.3. kulturní zařízení a akce
oslava SP 6.4. svátky, narozeniny
osobní dopis SP 6.1. komunikace
ošklivý, ošklivější, nejošklivější OP 5.2.2. kvalita v užším slova smyslu
otázka OP 6.2. vyjadřování, řeč, SP 6.1. komunikace
otec SP 1.11. rodina
otevírat, otevřít + *akuzativ* OP 5.1.18. dostupnost, SP 2.2. prostor domu, bytu, okolí
otevírat, otevřít *kdy* SP 4.4. výtvarné umění, výstavy, muzea
ověřovat, ověřit + *akuzativ* SP 6.8. veřejná správa, policie
ovoce SP 10.3. potraviny
ovocný pohár SP 11.1. jídlo, pití
ovšem (že ano) JF 2.1.1. souhlas s kladným konstatováním skutečnosti
ovšem (že ne) JF 2.1.2. souhlas s negativním konstatováním skutečnosti
oznamovat + *dativ, že ...* JF 5.3.1.2. úvodní formulace (úvod oficiálního dopisu)
oznamovat, oznámit + *akuzativ* SP 6.8. veřejná správa, policie

P

pak OP 3.6. vyjádření následnosti ...
památka, **památky** SP 4.4. výtvarné umění, výstavy, muzea, SP 5. 5. prázdniny, dovolená
pamatovat se na + *akuzativ* OP 6.1.3. paměť
pamatovat si, zapamatovat si + *akuzativ* OP 6.1.3. paměť
pan SP 1.1. jméno

pán SP 1.11. rodina
paní SP 1.1. jméno, SP 1.11. rodina
pánské oděvy SP 10.4. oděvy
pánské spodní prádlo SP 10.4. oděvy
pantofle SP 10.5. obuv a kožené zboží
papír SP 10.7. papírnictví
párek SP 10.3. potraviny
park SP 2.8. okolí
parkoviště SP 5.3. silniční doprava
parlament SP 6.7. stát, vláda
pas SP 1.4. osobní doklady. SP 5.8. vstup do jiného státu a jeho opuštění
pásek SP 10.5. obuv a kožené zboží
pasová kontrola SP 5.8. vstup do jiného státu a jeho opuštění
pasta na zuby SP 8.3. osobní hygiena
pátek OP 3.1. určení konkrétního času a času děje
pátý OP 4.2. vyjádření pořadí
peníze SP 3.4. příjem, SP 10.2. nakupování
penzion SP 5.6. ubytování
pero SP 10.7. papírnictví
pět OP 4.1. vyjádření počtu
píseň SP 4.3. kulturní zařízení a akce
pít, vypít + *akuzativ*, **napít se** SP 3.2. doma, SP 11.1. jídlo, pití
pivo SP 10.3. potraviny, SP 11.1. jídlo, pití
plakat OP 6.1.4. emoce
plat SP 3.4. příjem
platební (kreditní) karta SP 10.2. nakupování
platit dohromady SP 11.2. restaurace, kavárny
platit zvlášť SP 11.2. restaurace, kavárny
platit, zaplatit + *akuzativ* SP 2.5. náklady na byt, SP 10.2. nakupování, SP 11.2. restaurace, kavárny
platnost do ... datum *(genitiv)* SP 1.4. osobní doklady
platný SP 5.8. vstup do jiného státu a jeho opuštění
plavat SP 4.6. sport
plíce SP 8.1. části lidského těla
plný OP 5.1.20. naplněnost
plyn SP 2.6. služby
po + *lokál* OP 2.6. směr pohybu, OP 3.6. vyjádření následnosti ...
počasí SP 13.1. počasí
počet OP 4.1. vyjádření počtu
počítač SP 7.4. počítač, internet
počítat, spočítat OP 4.1. vyjádření počtu
pod + *instrumentál* OP 2.2. relativní umístění (poloha) osob ...
pod nulou OP 5.1.10. teplota
pod- pode- OP 2.6. směr pohybu
podepisovat se, podepsat se SP 1.1. jméno
podlaha SP 2.2. prostor domu, bytu, okolí
podle + *genitiv* JF 5.1.5. vyjádření názoru
podnebí SP 13.2. podnebí
podpis SP 1.1. jméno.
podpisový vzor SP 1.1. jméno, SP 12.2. banka
podzim OP 3.1. určení konkrétního času a času děje, SP 13.2. podnebí
podzimní SP 13.2. podnebí
pohlaví mužské SP 1.6. pohlaví

pohlaví ženské SP 1.6. pohlaví
pohlednice, pohled SP 6.1. komunikace
pokladna SP 4.3. kulturní zařízení a akce, SP 5.1. veřejná doprava obecně, SP 10.2. nakupování
pokoj (obývací pokoj / obývák) SP 2.2. prostor domu, bytu, okolí
pokračovat OP 3.17. vyjádření pokračování (trvání) děje
pokuta SP 5.3. silniční doprava
poledne OP 3.1. určení konkrétního času a času děje
polední přestávka SP 3.3. v práci
polévka SP 11.1. jídlo, pití
policie SP 6.8. veřejná správa, policie
policista, policistka SP 6.8. veřejná správa, policie
politická strana SP 6.7. stát, vláda
politika SP 6.7. stát, vláda
polobotky SP 10.5. obuv a kožené zboží
pomalu OP 3.13. vyjádření informace o rychlosti děje
pomalý SP 5.3. silniční doprava
pomocí + *genitiv* OP 7. 4. 4. prostředek, nástroj
pomoct *(imperativ)* + *dativ (+ infinitiv*) JF 3.2.5. žádost o pomoc
pondělí OP 3.1. určení konkrétního času a času děje
ponožky SP 10.4. oděvy
popisovat, popsat + *akuzativ* SP 1.13 tělesné vlastnosti
populární hudba SP 4.3. kulturní zařízení a akce
porucha SP 12.4. autoservis
pořád OP 3.14. vyjádření frekventovanosti děje
pořádek OP 5.1.19. čistota
poschodí (patro) SP 2.2. prostor domu, bytu, okolí
posílat + *dativ* (pozdrav) JF 5.3.2.2 úvodní fráze (úvod neformálního dopisu)
posílat, poslat + *akuzativ* SP 6.1. komunikace
poslat e-mail SP 7.4. počítač, internet
poslední OP 4.2. vyjádření pořadí
poslouchat + *akuzativ* OP 5.1.13. slyšitelnost, SP 7.2. rozhlas, televize ad.
pospíchat OP 2.4. slovesa pohybu
postel SP 2.2. zařízení bytu
pošta SP 12. pošta
poštovné SP 12.1. pošta
poštovní směrovací číslo SP 1.2. adresa
potom OP 3.6. vyjádření následnosti ..., OP 3.8. vyjádření pořadí osob, věcí, dějů
pak OP 3.8. vyjádření pořadí osob, věcí, dějů
potřebovat + *infinitiv* JF 2.6. vyjádření nebo zjišťování různého stupně nutnosti, JF 3.2.6. nabídka pomoci
potvrzení SP 6.8. veřejná správa, policie
potvrzovat, potvrdit + *akuzativ* SP 6.8. veřejná správa, policie
pouštět, pustit + *akuzativ* SP 2.6. služby, SP 7.2. rozhlas, televize ad.
povídat si, popovídat si SP 6.3. pozvání, návštěva
povídat, povědět + *akuzativ,* + *dativ* OP 6.2. vyjadřování, řeč
povolání SP 1.10. zaměstnání
povolení k pobytu SP 1.4. osobní doklady
pozdě OP 3.4. vyjádření včasnosti či opoždění děje
později OP 3.4. vyjádření včasnosti či opoždění děje, OP 3.6. vyjádření následnosti...
poznat + *akuzativ* JF 5.1.10. závěr, SP 6.2. druhy vztahů
pozor na + *akuzativ* JF 3.2.4. výstraha
pozor, ať + *věta* JF 3.2.4. výstraha

práce SP 1. 10. zaměstnání, SP 3. 3. v práci
prací prostředky SP 2.7. úklid, SP 10.6. drogerie
pracovat *jako*, *kde, kdy, jak* SP 1.10. zaměstnání, SP 3.3. v práci
pracovat přes čas SP 3.3. v práci
pracovní den SP 3.3. v práci
pračka SP 2.4. další vybavení bytu
prádelna SP 12.6. další druhy služeb
praktický OP 5.2.3. užitečnost
praktický lékař SP 8.5. zdravotní péče
prát, vyprat + *akuzativ* OP 5.1.19. čistota, SP 2.7. úklid
pravda JF 2.1.1. souhlas s kladným konstatováním skutečnosti, OP 5.2.6. správnost
pravděpodobně JF 2.4. vyjádření nebo zjišťování různého stupně jistoty ...
pravidelně OP 3.14. vyjádření frekventovanosti děje
prázdniny SP 4.1. volný čas
prázdný OP 5.1.20. naplněnost
premiér SP 6.7. stát, vláda
prezident SP 6. stát, vláda
pro + *akuzativ* OP 7.3.11. nositel prospěchu, OP 7.10.3. účel
pro- OP 2.6. směr pohybu
problém OP 5.2.9. obtížnost
probouzet se, probudit se *kdy* SP 3.2. doma
procento OP 4.1. vyjádření počtu
proclení SP 5.8. vstup do jiného státu a jeho opuštění
proč JF 1.4.2. otázky doplňovací a odpovědi na ně, OP 7.10.1. příčina, důvod, OP 7.10.3. účel
prodávat, prodat + *akuzativ, + dativ*, za + *akuzativ* OP 5.2.1. hodnota, cena, + *akuzativ* SP 2.1. bydlení
prodlužovat, prodloužit + *akuzativ* OP 5.1.2. délka
profesor, profesorka SP 9.1. školství
profese SP 1.10. zaměstnání
program SP 4.3. kulturní zařízení a akce
prohlídka SP 8.5. zdravotní péče
prohlížet, prohlédnout + *akuzativ* SP 8.5. zdravotní péče
prohrávat, prohrát SP 4.6. sport
procházet se, projít se SP 4.1. volný čas
procházka SP 4.1. volný čas
prominout *(imperativ)* JF 2.14 vyjádření omluvy a odpovědi na omluvu, JF 4.1. upoutávání pozornosti, JF 5.1.4. oprava vlastního sdělení
prominout *(imperativ)* + že *(part.)* JF 6.2. prosba o zopakování části věty ...
pronajímat (si), pronajmout (si) + *akuzativ* SP 2.1. bydlení
propisovací tužka (propiska) SP 10.7. papírnictví
prosba o + *akuzativ* JF 5.3.1.2. úvodní formulace (oficiálního dopisu)
prosím tě / vás + *vokativ* JF 4.1. upoutávání pozornosti
prosinec OP 3.1. určení konkrétního času a času děje
prosit + *akuzativ (jméno osoby)* JF 5.5.2. stručné sdělení přání
prosit + *akuzativ, + imperativ* JF 3.2.2. prosba
prosit + *sloveso (imperativ)* JF 6.4. prosba o hláskování ...
prosit, poprosit + *akuzativ*, o + *akuzativ* OP 6.2. vyjadřování, řeč
proti + *dativ* OP 2.2. relativní umístění (poloha) osob ...
proto, aby OP 7.10.3. účel
protože OP 7.10.1. příčina, důvod
prsa SP 8.1. části lidského těla
pršet *(bez subjektu)* SP 13.1. počasí

průmysl SP 2.8. okolí
průvodce, průvodkyně SP 5.5. prázdniny, dovolená
průvodčí SP 5.1. veřejná doprava obecně
první OP 4.2. vyjádření pořadí
pryč OP 2.1. umístění (poloha) osob ...
přát + *dativ* (všechno nejlepší) k + *dativ* JF 4.6. gratulace
přát + *dativ* + *akuzativ* JF 4.9. přání dobré chuti
přát si + *infinitiv (kondicionál)* JF 2.7.1. chtění (vůle), přání
pře- OP 2.6. směr pohybu
přece JF 1.3.3. rektifikace, upřesňování
před + *instrumentál* OP 2.2. relativní umístění (poloha) osob ..., OP 3.5. vyjádření předčasnosti
před-, přede- OP 2.6. směr pohybu
předepisovat, předepsat + *akuzativ* SP 8.5. zdravotní péče
především JF 5.1.8. prostředky používané při zdůrazňování složek celku
předjíždět, předjet + *akuzativ* SP 5.3. silniční doprava
předkrm SP 11.1. jídlo, pití
přednášet + *akuzativ* SP 9.1. školství
přednáška SP 9.1. školství
předpis SP 8.5. zdravotní péče
předpověď počasí SP 13.1. počasí
předseda vlády SP 6.7. stát, vláda
předseda, předsedkyně SP 6.5. členství v organizacích
představit + *dativ,* + *akuzativ* JF 4.5. představování
předtím OP 3.5.vyjádření předčasnosti ...
přechod pro chodce SP 5.3. silniční doprava
přechodné bydliště SP 1.2. adresa
překládat, přeložit + *akuzativ*, z/ze + *genitiv* SP 6.1. komunikace
přemýšlet o + *lokál* OP 6.1.2. myšlení
přes + *akuzativ* OP 2.6. směr pohybu
přesněji řečeno JF 5.1.4. oprava vlastního sdělení
přestávat, přestat OP 1.5. začátek, konec, změna, + *infinitiv impf. slovesa* OP 3. 18.vyjádření přerušení či zakončení děje
přestávka SP 3.3. v práci
přesto(že) OP 7.10.5. přípustka
přestupovat, přestoupit *kde, kam* SP 5.1. veřejná doprava obecně
při- OP 2.6. směr pohybu
příběh OP 1.2. událost
příbor SP 10.8. domácí potřeby
příhoda OP 1.2. událost
příjmení SP 1.1. jméno
přijmout *(imperativ)* + *akuzativ* JF 4.7. vyjádření soustrasti
přijmout e-mail SP 7.4. počítač, internet
příkaz SP 12.2. banka
příliš + *adjektivum,* + *adverbium* OP 4. 6. vyjádření stupně nebo míry vlastnosti ...
příloha SP 11.1. jídlo, pití
přímá řeč JF 1.2.3. prvky vypravování
připlácet, připlatit SP 8.6. zdravotní pojištění
připravovat, připravit + *akuzativ* SP 3.2. doma
příroda SP 2.8. okolí
příště OP 3.11. vyjádření budoucnosti, odkazy na budoucnost
příští *(akuzativ)* OP 3.11. vyjádření budoucnosti, odkazy na budoucnost
přítel, přítelkyně SP 6.2. druhy vztahů

přízemí SP 2.2. prostor domu, bytu, okolí, SP 4. 3. kulturní zařízení a akce
psát (píše se) JF 6.5. dotaz na správnou výslovnost či pravopis ...
psát, napsat + *akuzativ, + dativ* OP 6. 2. vyjadřování, řeč, SP 4. 5. literatura, SP 6. 1. komunikace
psát, napsat, že JF 1.2.1. sdělení informace, podání zprávy
psát, psáno *jak* SP 1.1. jméno
pták SP. 2. 9. flóra, fauna
ptát se, zeptat se + *genitiv*, *na* + *akuzativ* OP 6.2. vyjadřování, řeč, SP 5.4. hledání cesty, SP 6.1. komunikace
půjčovat, půjčit + *akuzativ* SP 4.5. literatura
půjčovat si, půjčit si + *akuzativ* SP 4.5. literatura
punčochové kalhoty (punčocháče) SP 10.4. oděvy
pustit, pouštět OP 2.5. fáze pohybu
pyžamo SP 10.4. oděvy

R

rád/a, nerad/a + *sloveso* JF 2.8. vyjádření nebo zjišťování míry potěšení ..., JF 2.7.1. chtění (vůle), přání, OP 6.1.4. emoce, SP 4.2. zájmy
rád/a + *akuzativ* + *sloveso* JF 5.1.10. závěr
rád/a + poblahopřát *(kondicionál)* + *dativ, k* + *dativ* JF 4.6. gratulace
rád/a + říct *(kondicionál)* + *dativ* ... o + *lokál* JF 5.1.2. uvedení tématu
raději, radši + *sloveso*, než ... JF 2.7.4. preference
rádio SP 2.4. další vybavení bytu
ráno OP 3.1. určení konkrétního času a času děje
rasismus SP 6.9. problémy společnosti
recepce SP 5.6. ubytování
recepční SP 5.6. ubytování
recept SP 8.5. zdravotní péče
reklama SP 7.2. rozhlas, televize ad.
reklamovat + *akuzativ* SP 10.2. nakupování
rentgen SP 8.5. zdravotní péče
restaurace SP 11.2. restaurace, kavárny
rezervovat + *akuzativ* SP 5.6. ubytování
ročně OP 3.14. vyjádření frekventovanosti děje
roční období SP 13.2. podnebí
rodiče SP 1.11. rodina
rodina SP 1.11. rodina
rodinný stav SP 1.7. stav
rodné příjmení SP 1.1. jméno
rohlík SP 10.3. potraviny
rok OP 3.2. vyjádření časového intervalu, OP 5.1.16. stáří, věk, trvání
rok, léta SP 1.5. věk
rovně OP 2.6. směr pohybu, SP 5.4. hledání cesty
roz-, roze- OP 2.6. směr pohybu
rozhlas, rádio SP 7.2. rozhlas, televize ad.
rozhlasový program SP 7.2. rozhlas, televize ad.
rozhodně JF 2.4. vyjádření nebo zjišťování různého stupně jistoty ...
rozsvěcovat, rozsvítit + *akuzativ* SP 2.6. služby
rozšiřovat, rozšířit + *akuzativ* OP 5.1.4. šířka
rozumět, porozumět + *dativ* OP 6.1.2. myšlení, SP 6.1. komunikace
rozvedený, rozvedená SP 1.7. stav
ručník SP 8.3. osobní hygiena

ruka SP 8.1. části lidského těla, SP 1.13 tělesné vlastnosti
rukavice SP 10.4. oděvy
různý OP 7.6. identifikace
ryba SP 10.3. potraviny, SP 2.9. flóra, fauna
rybník SP 2.8. okolí
rychlé občerstvení SP 11.2. restaurace, kavárny
rychle OP 3.13. vyjádření informace o rychlosti děje
rychlost OP 3.13. vyjádření informace o rychlosti děje, SP 5.3. silniční doprava
rychlý SP 5.3. silniční doprava
rýma SP 8.4. zdravotní problémy
rýže SP 10.3. potraviny, SP 11.1. jídlo, pití

Ř

řada SP 4.3. kulturní zařízení a akce
řadová číslovka OP 3.8. vyjádření pořadí osob, věcí, dějů, OP 4.2. vyjádření pořadí, OP 4.4. vyjádření výčtu
řeka SP 2.8. okolí
říct *(kondicionál, reflexivní pasivum)* JF 5.1.3. váhání, hledání slov, upřesňování
říct, říkat, že ... JF 1.2.1. sdělení informace, podání zprávy
řidič, řidička SP 5.1. veřejná doprava obecně, SP 5.2. osobní doprava
řidičský průkaz SP 1.4. osobní doklady
řídit + *akuzativ* SP 5.2. osobní doprava
říjen OP 3.1. určení konkrétního času a času děje
říkat, říct + *akuzativ* + *dativ* OP 6.2. vyjadřování, řeč, SP 6.1. komunikace
řízek SP 11.1. jídlo, pití

S

s-, se- OP 2.6. směr pohybu
sako SP 10.4. oděvy
salám SP 10.3. potraviny
samoobsluha SP 10.1. obchody
samozřejmě (že ano) JF 2.1.1. souhlas s kladným konstatováním skutečnosti
samozřejmě (že ne) JF 2.1.2. souhlas s negativním konstatováním skutečnosti
sandály SP 10.5. obuv a kožené zboží
sanitka SP 8.5. zdravotní péče
sebe / se, sobě / si, sebou OP 8. deixe
sedadlo SP 4.3. kulturní zařízení a akce
sedět OP 2.1. umístění (poloha) osob ...
sedmnáct OP 4.1. vyjádření počtu
sem OP 2.3. vzdálenost, OP 2.6. směr pohybu
semafor, světla SP 5.3. silniční doprava
servis SP 12.4. autoservis
sestra SP 1.11. rodina
sešit SP 10.7. papírnictví
sever OP 2.6. směr pohybu
seznámit + *akuzativ* + s + *instrumentál* JF 4.5. představování
seznamovat, seznámit + *akuzativ*, s + *instrumentál* SP 6.2. druhy vztahů
shora, seshora OP 2.6. směr pohybu
scházet se, sejít se *kde*, s + *instrumentál* SP 6.3. pozvání, návštěva, SP 6.5. členství v organizacích
schody SP 2.2. prostor domu, bytu, okolí

schůze SP 6.5. členství v organizacích
schůzka SP 6.3. pozvání, návštěva
silnice SP 5.3. silniční doprava
silný (= atletický) OP 5.1.17. tělesná kondice, SP 1.13. tělesné vlastnosti
silný (= tlustý) OP 5.1.5. tloušťka, SP 1.13. tělesné vlastnosti
skákat, skočit SP 4.6. sport
skládat, složit + *akuzativ* (zkoušku) SP 9.1. školství
sklenice OP 4.5. vyjádření množství (nepočitatelnost), OP 5.1.9. konkrétní prostor + některé jednotky objemu, SP 10.8. domácí potřeby
skoro ne OP 4.6. vyjádření stupně nebo míry vlastnosti ...
skříň SP 2.2. zařízení bytu
slabý OP 5.1.17. tělesná kondice
slabý OP 5.1.5. tloušťka
sladký OP 5.1.14. chuť, SP 11.1. jídlo, pití
slaný OP 5.1.14. chuť, SP 11.1. jídlo, pití
slavit, oslavit + *akuzativ* SP 6.4. svátky, narozeniny
slovník SP 6.1. komunikace
slovo JF 6.5. dotaz na správnou výslovnost či pravopis ..., SP 6.1. komunikace
složenka SP 12.1. pošta
slunce SP 13.1. počasí
slyšet, uslyšet + *akuzativ* OP 5.1.13. slyšitelnost
smát se OP 6.1.4. emoce
smazat zprávu SP 7.3. telefon
smažený sýr SP 11.1. jídlo, pití
směnárna SP 12.2. banka
smět, nesmět + *infinitiv* JF 2.5.3. svolení, zákaz
SMS zpráva (esemeska) SP 7.3. telefon
snad JF 2.4. vyjádření nebo zjišťování různého stupně jistoty ...
snadný OP 5.2.9. obtížnost
sněžit *(bez subjektu)* SP 13.1. počasí
snídaně SP 3.2. doma
snídat + *akuzativ*, **nasnídat se** SP 3.2. doma
sníh SP 13.1. počasí
snižovat, snížit + *akuzativ* OP 5.1.3. výška
sobota OP 3.1. určení konkrétního času a času děje
socha SP 4.4. výtvarné umění, výstavy, muzea
současně OP 3.7. vyjádření souběžnosti ...
souhlasit s + *instrumentál* JF 2.1.1. souhlas s kladným konstatováním skutečnosti, OP 5.2.4. vhodnost
soused, sousedka SP 6.2. druhy vztahů
spát SP 3.2. doma
spěchat OP 2.4. slovesa pohybu
spíš, spíše JF 1.3.3. rektifikace, upřesňování, + *adverbium* OP 4.6. vyjádření stupně nebo míry vlastnosti ...
spodní prádlo SP 10.4. oděvy
společnost SP 6.8. veřejná správa, policie, SP 6.9. problémy společnosti
sporák SP 2.4. další vybavení bytu
sport SP 4.6. sport
sportovat SP 4.6. sport
správně JF 6.5. dotaz na správnou výslovnost či pravopis ..., OP 5.2.6. správnost
správný OP 5.2.6. správnost
sprcha SP 2.4. další vybavení bytu
sprchovat se, osprchovat se SP 3.2. doma

sprchový kout SP 2.2. prostor domu, bytu, okolí
srdce SP 8.1. části lidského těla
srpen OP 3.1. určení konkrétního času a času děje
stadion SP 4.6. sport
stále OP 3.14. vyjádření frekventovanosti děje
stálé bydliště SP 1.2. adresa
stánek SP 10.1. obchody
stanice SP 5.1. veřejná doprava obecně
stanoviště SP 5.1. veřejná doprava obecně
starý OP 5.1.16. stáří, věk, trvání, SP 1.5. věk
stát kolik OP 5.2.1. hodnota, cena, SP 2.1. bydlení
stát SP 1.2. adresa
stát OP 2.1. umístění (poloha) osob ..., OP 2.2. relativní umístění (poloha) osob ...
stát se OP 1.2. událost
stát se + *instrumentál* OP 1.5. začátek, konec, změna
státní příslušnost SP 1.8. národnost, státní příslušnost
stěhovat se, nastěhovat se *kam, kdy* SP 2.1. bydlení
stejně jako OP 7.7. shoda, odlišnost, srovnání
stejný OP 7.6. identifikace
stejný jako OP 7.7. shoda, odlišnost, srovnání
stěna SP 2.2. prostor domu, bytu, okolí
stipendium SP 3.4. příjem
sto OP 4.1. vyjádření počtu
stokrát OP 4.3. vyjádření násobnosti
století OP 3.2. vyjádření časového intervalu
stoupat, stoupnout OP 2.4. slovesa pohybu, OP 5.1.10. teplota,
SP 6.9. problémy společnosti
strom SP 2.9. flóra, fauna
strop SP 2.2. prostor domu, bytu, okolí
strukturovaný životopis SP 3.5. hledání zaměstnání
středa OP 3.1. určení konkrétního času a času děje
střední vzdělání SP 9.1. školství
střední škola SP 9.1. školství
stříhat, ostříhat SP 12.6. další druhy služeb
studené jídlo SP 3.2. doma
student, studentka SP 9.1. školství
studený OP 5.1.10. teplota, SP 11.1. jídlo, pití
studijní obor SP 9.1. školství
studovat *kde,+ akuzativ* SP 9.1. školství
stůl SP 2.2. zařízení bytu
stupeň Celsia OP 5.1.10. teplota
sucho OP 5.1.11. vlhkost
suchý OP 5.1.11. vlhkost, SP 13.1. počasí
sukně SP 10.4. oděvy
sůl SP 10.3. potraviny
supermarket SP 10.1. obchody
suterén SP 2.2. prostor domu, bytu, okolí
svátek SP 3.3. v práci, SP 6.4. svátky, narozeniny
světlo OP 5.1.12. viditelnost
světlý OP 5.1.12. viditelnost, OP 5.1.15. barva
světové strany OP 2.1. umístění (poloha) osob ...
svetr SP 10.4. oděvy
svíčková SP 11.1. jídlo, pití

svítit SP 13.1. počasí
svlékat se, svléknout se SP 3.2. doma
svlékat si, svléknout si + *akuzativ* SP 3.2. doma
svobodný, svobodná SP 1.7. stav
svůj, svá, své OP 8. deixe
syn SP 1.11. rodina
sýr SP 10.3. potraviny

Š

šála SP 10.4. oděvy
šálek OP 4.5. vyjádření množství (nepočitatelnost), OP 5.1.9. konkrétní prostor + některé jednotky objemu, SP 10.8. domácí potřeby
šampon SP 10.6. drogerie, SP 8.3. osobní hygiena
šatna SP 4.3. kulturní zařízení a akce
šaty SP 10.4. oděvy
šedý OP 5.1.15. barva
široký OP 5.1.4. šířka
šířka OP 5.1.4. šířka
škola SP 9.1. školství
špatně OP 5.1.12. viditelnost, OP 5.1.17. tělesná kondice, OP 5.2.6. správnost
špatně, hůře, nejhůře OP 5.2.2. kvalita v užším slova smyslu
špatný, horší, nejhorší OP 5.2.2. kvalita v užším slova smyslu
špatný pro + *akuzativ* OP 5.2.3. užitečnost
špinavý OP 5.1.19. čistota, SP 2. 7. úklid
štíhlý OP 5.1.5. tloušťka, SP 1.13. tělesné vlastnosti

T

tableta SP 8.5. zdravotní péče
tady OP 2.1. umístění (poloha) osob ...
talíř OP 5.1.9. konkrétní prostor + některé jednotky objemu, SP 10.8. domácí potřeby
tam OP 2.1. umístění (poloha) osob ..., OP 2.3. vzdálenost, OP 2.6. směr pohybu
tamhle OP 2.1. umístění (poloha) osob ...
tamten, tamta, tamto JF 1.1. prezentace osoby, zvířete, věci, vlastnosti či děje
tancovat, zatancovat (si) SP 4.3. kulturní zařízení a akce
taška SP 5.7. zavazadla, SP 10.5. obuv a kožené zboží
taxametr SP 5.1. veřejná doprava obecně
taxi, taxík SP 5.1. veřejná doprava obecně
téct SP 2.6. služby
teď OP 3.10. vyjádření přítomnosti, odkazy na přítomnost
telefon SP 1.2. adresa, SP 2.4. další vybavení bytu, SP 7.3. telefon
telefonní číslo SP 7.3. telefon
telefonní seznam SP 7.3. telefon
telefonovat, zatelefonovat (si) + *dativ, kam* SP 7.3. telefon
telegram SP 12.1. pošta
televize SP 7.2. rozhlas, televize ad.
televizní program SP 7.2. rozhlas, televize ad.
televizor SP 2.4. další vybavení bytu
tělo SP 8.1. části lidského těla
tělocvična SP 4.6. sport
tělové mléko SP 8.3. osobní hygiena, SP 10.6. drogerie

ten, ta, to JF 1.1. prezentace osoby, zvířete, věci, vlastnosti či děje, OP 8. deixe
tenhle, tahle, tohle JF 1.1. prezentace osoby, zvířete, věci, vlastnosti či děje, OP 8. deixe
tenký OP 5.1.5. tloušťka
tento, tato, toto JF 1.1. prezentace osoby, zvířete, věci, vlastnosti či děje, OP 8. deixe
teplá X studená voda SP 2.6. služby
teplé jídlo SP 3.2. doma
teplo OP 5.1.10. teplota, SP 13.1. počasí
teplota OP 5.1.10. teplota
teplý OP 5.1. 10. teplota, SP 11.1. jídlo, pití
teprve + *časové určení* OP 3.19. vyjádření časového horizontu
těšit se + *akuzativ,* (že) JF 2.9. vyjádření nebo zjišťování radosti nebo lítosti
těžký OP 5.1.8. váha (hmotnost) ...
těžký OP 5.2.9. obtížnost
ticho OP 5.1.13. slyšitelnost
tichý OP 5.1.13. slyšitelnost
tisíc OP 4.1. vyjádření počtu
tiše OP 5.1.13. slyšitelnost
tlustý OP 5.1.5. tloušťka, SP 1.13 tělesné vlastnosti
tma OP 5.1.12. viditelnost
tmavý OP 5.1.12. viditelnost, OP 5.1.15. barva
to + *sloveso* být + *nominativ* JF 1.1. prezentace osoby, zvířete, věci, vlastnosti či děje
to je / není ono JF 2.11. vyjádření nebo zjišťování spokojenosti či nespokojenosti
topení SP 2.6. služby
továrna SP 2.8. okolí
tramvaj SP 5.1. veřejná doprava obecně
trénovat SP 4.6. sport
trezor SP 5.6. ubytování
trh SP 10.1. obchody
tričko SP 10.4. oděvy
trochu + *genitiv* OP 4.5. vyjádření množství (nepočitatelnost)
trochu + *adjektivum, adverbium, sloveso* OP 4.6. vyjádření stupně nebo míry vlastnosti
trvat + *akuzativ* OP 3.3. vyjádření délky trvání děje
trvat OP 3.17. vyjádření pokračování (trvání) děje
třeba JF 2.4. vyjádření nebo zjišťování různého stupně jistoty ...
třetí OP 4.2. vyjádření pořadí
tři OP 4.1. vyjádření počtu
třicet OP 4.1. vyjádření počtu
třikrát OP 3.14. vyjádření frekventovanosti děje, OP 4.3. vyjádření násobnosti
tudy OP 2.6. směr pohybu
turista, turistka SP 5.5. prázdniny, dovolená
tužka SP 10.7. papírnictví
tvaroh SP 10.3. potraviny
tvůj, tvá, tvé OP 8. deixe
ty OP 8. deixe
týden OP 3.2. vyjádření časového intervalu
týdně OP 3.14. vyjádření frekventovanosti děje
tým SP 4.6. sport

U

u + *genitiv* OP 2.1. umístění (poloha) osob ...,OP 2. 3. vzdálenost

účastnit se, zúčastnit se + *genitiv* SP 3.5. hledání zaměstnání, SP 4.6. sport
účet SP 5.6. ubytování, SP 12.2. banka
učit kde, + *akuzativ* SP 9.1. školství
učit se, naučit se + *akuzativ (+ dativ)* SP 9.1. školství
učitel, učitelka SP 9.1. školství
událost OP 1.2. událost
udělat, neudělat + *akuzativ* OP 5.2.6. správnost
ucho SP 8.1. části lidského těla
ukazovat, ukázat + *akuzativ*, + *dativ* OP 6.2. vyjadřování, řeč, SP 10.2. nakupování
uklízet, uklidit + *akuzativ* OP 5.1.19. čistota, SP 2.7. úklid
ukončit + *akuzativ* OP 3.18. vyjádření přerušení či zakončení děje
ulice SP 1.2. adresa, SP 5.3. silniční doprava
umět + *infinitiv* JF 2.5.2. schopnost, neschopnost, OP 6.1.1. vědění
umírat, umřít OP 1.5. začátek, konec, změna
úmrtí OP 1.5. začátek, konec, změna
umývadlo SP 2.4. další vybavení bytu
umývat, umýt + *akuzativ* SP 2.7. úklid
únor OP 3.1. určení konkrétního času a času děje
upadnout SP 8.4. zdravotní problémy
uprostřed OP 2.2. relativní umístění (poloha) osob ...
určitě JF 2.1.1. souhlas s kladným konstatováním skutečnosti, JF 2.4. vyjádření nebo zjišťování různého stupně jistoty...
určitě ne JF 2.1.2. souhlas s negativním konstatováním skutečnosti
úřad SP 6.8. veřejná správa, policie
úřední dopis SP 6.1. komunikace
úředník, úřednice SP 6.8. veřejná správa, policie
úschovna zavazadel SP 5.1. veřejná doprava obecně, SP 5.7. zavazadla
úspěch, neúspěch OP 5.2.7. úspěšnost
ústa SP 8.1. části lidského těla
úterý OP 3.1. určení konkrétního času a času děje
uvnitř/vevnitř OP 2.2. relativní umístění (poloha) osob ...
uvnitř + *genitiv* OP 2.2. relativní umístění (poloha) osob ...
uzeniny SP 10.3. potraviny
úzký OP 5.1.4. šířka
už *(+ sloveso v préteritu v kladné větě)* OP 3.5.vyjádření předčasnosti ...
už + časové určení OP 3.19. vyjádření časového horizontu
už , ještě ne- + *sloveso* začínat, přestávat + *infinitiv* OP 1.5. začátek, konec, změna
už / už ne-, ještě / ještě ne- + *sloveso* OP 1.3. přítomnost, nepřítomnost
už / už ne-, ještě / ještě ne- + *sloveso* OP 1.4. dostupnost, nedostupnost
užitečný OP 5.2.3. užitečnost

V

v, ve + *akuzativ* OP 3.1. určení konkrétního času a času děje
v, ve + *lokál* OP 2.1. umístění (poloha) osob ..., OP 3.1. určení konkrétního času a času děje
v-, ve- OP 2.6. směr pohybu
vagón, vůz SP 5.1. veřejná doprava obecně
váha OP 5.1.8. váha (hmotnost) ...
vana SP 2.4. další vybavení bytu
Vánoce SP 6.4. svátky, narozeniny
vařič SP 2.4. další vybavení bytu
vařit, uvařit + *akuzativ* SP 3.2. doma

váš, vaše OP 8. deixe
vážený, vážená + *vokativ* JF 4.4. způsoby oslovování, JF 5.1.1. zahájení mluveného projevu
vážit *kolik* OP 5.1.8. váha (hmotnost) ...
vážit, zvážit + *akuzativ* OP 5.1.8. váha (hmotnost) ...
včas OP 3.4. vyjádření včasnosti či opoždění děje
včera OP 3.9. vyjádření minulosti, odkazy na minulost
včera odpoledne OP 3.9. vyjádření minulosti, odkazy na minulost
včera ráno OP 3.9. vyjádření minulosti, odkazy na minulost
včera večer OP 3.9. vyjádření minulosti, odkazy na minulost
včetně + *genitiv* OP 7.9.4. zahrnutí, vyloučení
vdaná SP 1.7. stav
večer OP 3.1. určení konkrétního času a času děje
večeře SP 3.2. doma
večeřet + *akuzativ*, **navečeřet se** SP 3.2. doma
vědět + *akuzativ* JF 2.3. konstatování, že někdo někoho zná ..., OP 6.1.1. vědění
vědět o + *lokál* JF 2.3. konstatování, že někdo někoho zná ...
vědět, že ... JF 2.3. konstatování, že někdo někoho zná ..., JF 2.4. vyjádření nebo zjišťování různého stupně jistoty ..., OP 6.1.1. vědění
vedle + *genitiv* OP 2.2. relativní umístění (poloha) osob ...
vedle OP 2.2. relativní umístění (poloha) osob ..., OP 5.1.6. vzdálenost
vejce SP 10.3. potraviny
Velikonoce SP 6.4. svátky, narozeniny
velikost OP 5.1.1. velikost, SP 10.4. oděvy
velký OP 5.1.1. velikost, OP 5.1.9. konkrétní prostor + některé jednotky objemu, SP 1.13 tělesné vlastnosti
velmi + *adjektivum* OP 4.6. vyjádření stupně nebo míry vlastnosti ...
velmi + *adverbium* OP 4.6. vyjádření stupně nebo míry vlastnosti ...
velvyslanec, velvyslankyně SP 12.3. diplomatické služby
velvyslanectví SP 12.3. diplomatické služby
ven OP 2.6. směr pohybu
venku OP 2.1. umístění (poloha) osob ...
vepřová pečeně SP 11.1. jídlo, pití
vepřové maso SP 10.3. potraviny
věřit v + *akuzativ* SP 6.6. náboženství
věřit, že ... JF 2.10. vyjádření nebo zjišťování naděje či obavy
věta JF 5.1.10. závěr, SP 6.1. komunikace
větší o + *akuzativ* OP 5.1.1. velikost
vézt OP 2.4. slovesa pohybu
vchod SP 4.3. kulturní zařízení a akce
více než OP 4.6. vyjádření stupně nebo míry vlastnosti ...
viď(te) JF 2.2. vybízení k souhlasu s předchozí výpovědí
video SP 7.2. rozhlas, televize ad.
vidět, uvidět + *akuzativ* OP 5.1.12. viditelnost
vidlička SP 10. 8. domácí potřeby
víkend SP 3.3. v práci, SP 4.1. volný čas
víno SP 10.3. potraviny, SP 11.1. jídlo, pití
viset OP 2.1. umístění (poloha) osob ..., OP 2.2. relativní umístění (poloha) osob ...
vítr SP 13.1. počasí.
vizitka SP 6.3. pozvání, návštěva
vízum SP 5.8. vstup do jiného státu a jeho opuštění
vláda SP 6.7. stát, vláda
vládnout SP 6.7. stát, vláda

vlak SP 5.1. veřejná doprava obecně
vlastně JF 5.1.3. váhání, hledání slov, upřesňování
vlasy SP 1.13 tělesné vlastnosti, SP 8.1. části lidského těla
vlevo / nalevo od + *genitiv* OP 2.2. relativní umístění (poloha) osob ...
vlevo / nalevo OP 2.2. relativní umístění (poloha) osob ...
vlhko OP 5.1.11. vlhkost
vlhký OP 5.1.11. vlhkost, SP 13.1. počasí
voda SP 2.6. služby
volat, zavolat (si) + *dativ, kam* SP 7.3. telefon
volby SP 6.7. stát, vláda
volit, zvolit + *akuzativ* SP 6.7. stát, vláda
volno SP 3.3. v práci, SP 4.1. volný čas
volný čas SP 3.2. doma, SP 4.1. volný čas
vozit OP 2.4. slovesa pohybu
vpravo / napravo od + *genitiv* OP 2.2. relativní umístění (poloha) osob ...
vpravo / napravo OP 2.2. relativní umístění (poloha) osob ...
vpředu / vepředu OP 2.2. relativní umístění (poloha) osob ...
vracet, vrátit + *akuzativ, + dativ* OP 7.8. vyjadřování posesivních vztahů
vrátit se, vracet se OP 2.4. slovesa pohybu
vrchní číšník (vrchní) SP 11.2. restaurace, kavárny
vstávat, vstát *kdy, jak* SP 3.2. doma
vstupenka SP 4.3. kulturní zařízení a akce
všechen, všechna, všechno OP 4.5. vyjádření množství (nepočitatelnost)
všude OP 2.1. umístění (poloha) osob ...
vteřina OP 3. 2. vyjádření časového intervalu
vůbec ne OP 4.6. vyjádření stupně nebo míry vlastnosti ...
vy- OP 2.6. směr pohybu
vy OP 8. deixe
vybírat, vybrat + *akuzativ* SP 10.2. nakupování
vydělávat (si), vydělat (si) *kolik* SP 3.4. příjem
vyhazovat, vyhodit + *akuzativ* SP 2.7. úklid
vyhrávat, vyhrát SP 4.6. sport
východ SP 4.3. kulturní zařízení a akce
východ (světová strana) OP 2.6. směr pohybu
výlet SP 5.5. prázdniny, dovolená
vypadat (*jak?*) SP 1.13 tělesné vlastnosti
vypínat, vypnout + *akuzativ* SP 2.6. služby, SP 7.2. rozhlas, televize ad.
vypravovat, vyprávět o + *lokál* OP 6.2. vyjadřování, řeč
vyřizovat, vyřídit + *akuzativ* SP 6.8. veřejná správa, policie
vyslovovat (vyslovuje se) JF 6.5. dotaz na správnou výslovnost či pravopis ...
vyslovovat, vyslovit + *akuzativ* SP 6.1. komunikace
vysoká škola SP 9.1. školství
vysoké boty SP 10.5. obuv a kožené zboží
vysokoškolské vzdělání SP 9.1. školství
vysoký OP 5.1.3. výška, OP 5.1.10. teplota, OP 5.2.1. hodnota, cena,
SP 1.13 tělesné vlastnosti
výstava SP 4.4. výtvarné umění, výstavy, muzea
vystudovat + *akuzativ* SP 9.1. školství
vystupovat, vystoupit *kde, odkud (z + genitiv)* SP 5.1. veřejná doprava obecně
vysvětlovat, vysvětlit + *akuzativ, + dativ* OP 6.2. vyjadřování, řeč, SP 6.1. komunikace
vyšetřovat, vyšetřit + *akuzativ* SP 8.5. zdravotní péče
výška OP 5.1.3. výška
vyšší o + *akuzativ* OP 5.1.3. výška

výtah SP 2.2. prostor domu, bytu, okolí
vyzkoušet, zkusit + *akuzativ* SP 10.2. nakupování
vzadu OP 2.2. relativní umístění (poloha) osob ...
vzdělání SP 9.1. školství
vzduch SP 2. 8. okolí
vzpomínat si, vzpomenout si na + *akuzativ* OP 6.1.3. paměť
vždy / vždycky OP 3.14. vyjádření frekventovanosti děje

Z

z, ze + *genitiv* OP 2.6. směr pohybu
za- OP 2. 6. směr pohybu
za + *akuzativ (+ řadová číslovka)* JF 5.1.6. výčet, OP 4.4. vyjádření výčtu
za + *akuzativ* OP 3.2. vyjádření časového intervalu, OP 3.6. vyjádření následnosti ..., OP 3.13. vyjádření informace o rychlosti děje
za + *instrumentál* OP 2.2. relativní umístění (poloha) osob ...
za jak dlouho OP 3.2. vyjádření časového intervalu
začátek OP 3.16. vyjádření začátku děje
začínat, začít + *infinitiv impf. slovesa* OP 3.16. vyjádření začátku děje
začínat, začít OP 1.5. začátek, konec, změna, OP 3.16. vyjádření začátku děje, *kdy* SP 3.3. v práci
záda SP 8.1. části lidského těla
zadarmo OP 5.2.1. hodnota, cena
zahrada SP 2.2. prostor domu, bytu, okolí
zahraničí SP 5.5. prázdniny, dovolená
zahrát si + *akuzativ* SP 4.6. sport
záchod (WC) SP 2.2. prostor domu, bytu, okolí
zajímat + *akuzativ* JF 2.7.3. zájem, nezájem
zajímat se o + *akuzativ* JF 2.7.3. zájem, nezájem, SP 4.2. zájmy, SP 3.5. hledání zaměstnání
základní vzdělání SP 9.1. školství
základní škola SP 9.1. školství
zákon SP 6.8. veřejná správa, policie
zákusek SP 11.1. jídlo, pití
zámek SP 5.5. prázdniny, dovolená
zaměstnání SP 1.10. zaměstnání
zamykat, zamknout + *akuzativ* SP 2.2. prostor domu, bytu, okolí
západ OP 2.6. směr pohybu
zapínat, zapnout + *akuzativ* SP 2.6. služby, SP 7.2. rozhlas, televize ad.
zapomínat, zapomenout + *akuzativ*, na + *akuzativ*, + *infinitiv* OP 6.1.3. paměť
září OP 3.1. určení konkrétního času a času děje
zastavit + *akuzativ* SP 2.6. služby
zastávka SP 5.1. veřejná doprava obecně
zastavovat, zastavit OP 2.5. fáze pohybu, SP 5.1. veřejná doprava obecně
zatím OP 3.7. vyjádření souběžnosti ...
zatímco OP 3.7. vyjádření souběžnosti ...
zatočit, zahnout SP 5.4. hledání cesty
zavazadlo SP 5.7. zavazadla
závěrem JF 5.1.10. závěr
zavírat, zavřít *kdy* OP 5.1.18. dostupnost, SP 4.4. výtvarné umění, výstavy , muzea
zavírat, zavřít + *akuzativ* SP 2.2. prostor domu, bytu, okolí
závod, závody v + *lokál* SP 4.6. sport
zboží SP 10.2. nakupování

zbytečný OP 5.2.3. užitečnost
zdát se *(+ dativ), že ...* JF 5.1.5. vyjádření názoru
zde OP 2.1. umístění (poloha) osob ...
zdola, zezdola OP 2.6. směr pohybu
zdravé jídlo SP 11.1. jídlo, pití
zdravé životní prostředí SP 2.8. okolí
zdraví SP 8.4. zdravotní problémy
zdravotní pojištění SP 8.6. zdravotní pojištění
zdravotní pojišťovna SP 8.6. zdravotní pojištění
zdravotní sestra SP 8.5. zdravotní péče
zdravý OP 5.1.17. tělesná kondice, SP 8.4. zdravotní problémy
zdražovat, zdražit + *akuzativ* OP 5.2.1. hodnota, cena
zejména JF 5.1.8. prostředky používané při zdůrazňování složek celku
zelená SP 5.3. silniční doprava
zelenina SP 10.3. potraviny
zeleninová polévka SP 11.1. jídlo, pití
zelený OP 5.1.15. barva
země SP 1.2. adresa
zemědělství SP 2.8. okolí
zepředu OP 2.6. směr pohybu
zezadu OP 2.6. směr pohybu
zhasínat, zhasnout + *akuzativ* SP 2.6. služby
zima adv. SP 13.1. počasí
zima OP 3.1. určení konkrétního času a času děje, SP 13.2. podnebí
zimní SP 13.2. podnebí
zítra OP 3.11. vyjádření budoucnosti, odkazy na budoucnost
zítra odpoledne OP 3.11. vyjádření budoucnosti, odkazy na budoucnost
zítra ráno OP 3.11. vyjádření budoucnosti, odkazy na budoucnost
zítra večer OP 3.11. vyjádření budoucnosti, odkazy na budoucnost
zkoušet si, vyzkoušet si, zkusit si + *akuzativ* SP 10.4. oděvy
zkouška SP 9.1. školství
zkracovat, zkrátit + *akuzativ* OP 5.1.2. délka
zkrátka a dobře JF 5.1.9. shrnutí
zleva OP 2.6. směr pohybu
zlevňovat, zlevnit + *akuzativ* OP 5.2.1. hodnota, cena
zlobit se, rozzlobit se na + *akuzativ* OP 6.1.4. emoce
zlomit si + *akuzativ* SP 8.4. zdravotní problémy
zmenšovat, zmenšit + *akuzativ* OP 5.1.1. velikost
zmrzlina SP 11.1. jídlo, pití
znamenat SP 6.1. komunikace
známka SP 6.1. komunikace, SP 12.1. pošta
známý, známá SP 6.2. druhy vztahů
znát, neznat se JF 4.5. představování
znát + *akuzativ* JF 2.3. konstatování, že někdo někoho zná ..., OP 6.1.1. vědění, SP 6.2. druhy vztahů
znát se s + *instrumentál* JF 2.3. konstatování, že někdo někoho zná ...
zpěvák, zpěvačka SP 4.3. kulturní zařízení a akce
zpívat, zazpívat + *akuzativ* SP 4.3. kulturní zařízení a akce
zpoždění SP 5.1. veřejná doprava obecně
zprava OP 2.6. směr pohybu
zpráva OP 6.2. vyjadřování, řeč
zpráva, zprávy SP 7.1. tisk
zranit se SP 8.4. zdravotní problémy

ztrácet, ztratit + *akuzativ* OP 7.8. vyjadřování posesivních vztahů
zub SP 8.1. části lidského těla
zubní lékař (zubař) SP 8.5. zdravotní péče
zůstat stát OP 2.5. fáze pohybu
zůstávat, zůstat OP 2.1. umístění (poloha) osob ..., OP 2.2. relativní umístění (poloha) osob ..., OP 3.17. vyjádření pokračování (trvání) děje
zužovat, zúžit + *akuzativ* OP 5.1.4. šířka
zvát, pozvat + *akuzativ* SP 6.3. pozvání, návštěva
zvětšovat, zvětšit + *akuzativ* OP 5.1.1. velikost
zvíře SP 2.9. flóra, fauna
zvláštní OP 5.2.10. normálnost / abnormálnost
zvyšovat, zvýšit + *akuzativ* OP 5.1.3. výška

Ž

žádat o + *akuzativ* JF 3.2.1. žádost, JF 5.3.1.2. úvodní formulace (oficiálního dopisu)
žádat, požádat + *akuzativ*, o + *dativ* OP 6.2. vyjadřování, řeč
žádný OP 4.5. vyjádření množství (nepočitatelnost), OP 8. deixe
žádost o + *akuzativ* JF 5.3.1.2. úvodní formulace (oficiálního dopisu)
žaludek SP 8.1. části lidského těla
že (ano) JF 2.2. vybízení k souhlasu s předchozí výpovědí
že + *otázka* JF 2.2. vybízení k souhlasu s předchozí výpovědí
že ne JF 2.2. vybízení k souhlasu s předchozí výpovědí
žena SP 1.6. pohlaví, SP 1.11. rodina
ženatý SP 1.7. stav
ženy, dámy (nápisy na toaletách) SP 1.6. pohlaví
židle SP 2.2. zařízení bytu
žít *kde (v + lokál, na + lokál)* SP 1.2. adresa
žít OP 1. 5. začátek, konec, změna
život OP 1.5. začátek, konec, změna
životní prostředí SP 2.8. okolí
životní úroveň SP 6.9. problémy společnosti
životopis SP 3.5. hledání zaměstnání
živý OP 5.1.17. tělesná kondice
žízeň SP 11.1. jídlo, pití
žlutý OP 5.1.15. barva

DODATEK D

Věcný rejstřík

abnormálnost OP 5.2.10.
adresa SP 1.2.
adresát OP 7.3.9.
akce
- kulturní akce SP 4.3.
autoservis SP 12.4.

B

banka SP 12.2.
barva OP 5.1.15.
bezradnost
- vyjádření bezradnosti JF 6.2.
budoucnost
- odkazy na budoucnost OP 3.11.
bydlení SP 2.1.
byt SP 2.2.
- náklady na byt SP 2.5.
- služby v bytě SP 2.6.
- vybavení bytu SP 2.4.
- zařízení bytu SP 2.3.
bytí OP 1.1.

C

celek
- zdůrazňování složek celku JF 5.1.8.
cena OP 5.2.1.
cesta
- hledání cesty SP 5.4
cestování SP 5.

Č

čas OP 7.4.2.
- časové určení OP 3.15.
- časové vztahy OP 7.2.
- časový horizont OP 3.19.
- časový interval OP 3.2.
- existence v čase OP 3.
- určení času děje OP 3.1.
- určení času OP 3.1., SP 3.1.
časové určení
- přibližnost časového určení OP 3.15.
časové vztahy OP 7.2.
časový horizont OP 3.19.

časový interval OP 3.2.
část
- část lidského těla SP 8.1.
- část věty JF 6.2.
čerpací stanice SP 12.5.
činnost OP 2.1., OP 2.2.
- doporučení činnosti JF 3.2.
- doporučení realizace činnosti, mluvčí se zařazuje mezi konatele JF 3.1.
- návrh k realizaci činnosti, mluvčí se zařazuje mezi konatele JF 3.1.
čistota OP 5.1.19.
členství
- členství v organizacích SP 6.5.

D

datum
- datum narození SP 1.3.
deixe OP 8.
děj
- děj mimo časové určení OP 3.12.
- délka trvání děje OP 3.2.
- frekventovanost děje OP 3.14.
- následnost pozdějšího děje OP 3.6.
- opoždění děje OP 3.4.
- pokračování děje OP 3.17.
- pořadí dějů OP 3.8.
- předčasnost dřívějšího děje OP 3.5.
- přerušení děje OP 3.18.
- rychlost děje OP 3.13.
- souběžnost děje OP 3.7.
- včasnost děje OP 3.4.
- vztahy týkající se děje OP 7.3.
- začátek děje OP 3.16.
- zakončení děje OP 3.18.
délka OP 5.1.2.
- délka trvání děje OP 3.2.
délkové míry OP 5.1.7.
diplomatické služby SP 12.3.
disjunkce OP 7.9.3.
doklady
- osobní doklady SP 1.4.
doma SP 3.2.
domácí potřeby SP 10.8.
domácnost SP 2.
dopis
- úvod dopisu JF 5.3.
- úvod neformálního dopisu JF 5.3.2.
- úvod oficiálního dopisu JF 5.3.1.
- závěr dopisu JF 5.3.
- závěr neformálního dopisu JF 5.3.4.

- závěr oficiálního dopisu JF 5.3.3.
doporučení
- doporučení činnosti JF 3.2.
- doporučení realizace činnosti, mluvčí se zařazuje mezi konatele JF 3.1.
doprava
- osobní doprava SP 5.2.
- silniční doprava SP 5.3.
- veřejná doprava SP 5.1.
dostupnost OP 1.4., OP 5.1.18.
dotaz
- dotaz na pravopis určitého slova JF 6.5.
- dotaz na správnou výslovnost JF 6.5.
dovolená SP 5.5.
drogerie SP 10.6.
důležitost OP 5.2.8.
dům SP 2., SP 2.2.
důraz
- důraz na příslušné slovo JF 1.3.1.
důsledek OP 7.10.2.
duševní pochody OP 6.
důvod OP 7.10.1.

E

emoce OP 6.1.4.
exemplifikace OP 7.9.6.
existence OP 1., OP 1.1.
- existence v čase OP 3.
- existence v prostoru OP 2.

F

fauna SP 2.9.
fáze pohybu OP 2.5.
flóra SP 2.9.
frazeologismy JF 1.3.2.
frekventovanost děje OP 3.14.
fyzický stav SP 8.2.

G

gratulace JF 4.6.

H

hláskování
- prosba o hláskování slova JF 6.4.
hledání
- hledání cesty SP 5.4.
- hledání slov JF 5.1.3.

- hledání vhodného výrazu JF 6.2.
- hledání zaměstnání SP 3.5.
hmotnost OP 5.1.8.
hodnocení OP 5.2.
hodnota OP 5.2.1.
hygiena
- osobní hygiena SP 8.3.

CH

chtění JF 2.7., JF 2.7.1.
chuť OP 5.1.14.
- míra chuti JF 2.8.
- přání dobré chuti JF 4.9.

I

identifikace OP 7.6.
informace OP 7.3.8.
- sdělení informace JF 1.2., JF 1.2.1.
- sdělování konkrétních informací JF 1.
- zjišťování informací JF 1.4.
- zjišťování konkrétních informací JF 1.
interakční model
- realizace interakčního modelu JF 4.
internet SP 7.4.

J

jazykový projev
- výstavba jazykového projevu JF 5.1.
jednotka
- jednotka hmotnosti OP 5.1.8.
- jednotka objemu OP 5.1.9.
jídlo SP 11.1.
jistota JF 2.4.
- stupeň jistoty JF 2.4.
jméno SP 1.1.

K

kam? OP 2.6.
kavárna SP 11.2.
komunikace SP 6.1.
- korekce při komunikaci JF 6.
komunikační šum
- reakce na komunikační šum JF 6.
konatel OP 7.3.6.
- patiens totožný s konatelem OP 7.3.6.
kondice

- tělesná kondice OP 5.1.17.
konec OP 1.5.
kontakt
- navázání kontaktu JF 5.1.1.
konverzace
- zdvořilostní konverzace při setkání JF 4.3.
korekce
- korekce při komunikaci JF 6.
kožené zboží SP 10.5.
kudy? OP 2.6.
kultura
- kulturní akce SP 4.3.
- kulturní zařízení SP 4.3.
kvalifikace OP 7.5.
kvalita OP 5.
- kvalita v užším slova smyslu OP 5.2.2.
- kvalita fyzická OP 5.1.
kvantita OP 4.

L

lidé
- vztahy s lidmi SP 6.
literatura SP 4.5.
lítost JF 2.9.
logické vztahy OP 7.9.
loučení
- pozdravy při loučení - familiárně JF 4.2.
- pozdravy při loučení - oficiálně JF 4.2.

M

minulost
- odkazy na minulost OP 3.9.
míra OP 5.1.
- míra chuti JF 2.8.
- míra nechuti JF 2.8.
- míra nelibosti JF 2.8.
- míra obliby JF 2.8.
- míra potěšení JF 2.8.
- míra překvapení JF 2.12.
míry
- délkové míry OP 5.1.7.
místo OP 7.4.1.
- místo narození SP 1.3.
mluvený projev JF 5.1.
- zahájení mluveného projevu JF 5.1.1.
množství OP 4.5.
možnost JF 2.5., JF 2.5.1.
muzea SP 4.4.

myšlení OP 6.1.2.

N

nabídka
- nabídka pohoštění JF 3.2 8.
- nabídka pomoci JF 3.2.6.
- nabídka pozvání JF 3.2.7.

naděje JF 2.10.
nakupování SP 10.2.
nákupy SP 10.
naplněnost OP 5.1.20.
napsání slova
- prosba o napsání slova JF 6.4.

národnost SP 1.8.
narození
- datum narození SP 1.3.
- místo narození SP 1.3.

narozeniny SP 6.4.
následek OP 7.10.2.
následnost
- následnost pozdějšího děje OP 3.6.

násobnost OP 4.3.
nástroj OP 7.4.4.
návrh
- návrh k realizaci činnosti, mluvčí se zařazuje mezi konatele JF 3.1.

návštěva SP 6.3.
názor
- vyjádření názoru JF 5.1.5.

nedostupnost OP 1.4.
nechuť
- míra nechuti JF 2.8.

nejistota
- stupeň nejistoty JF 2.4.

nelibost
- míra nelibosti JF 2.8.

nemoc SP 8.
nemožnost JF 2.5., JF 2.5.1.
nepočitatelnost OP 4.5.
neporozumění
- chceme-li dát najevo, že nerozumíme JF 6.1.

nepřítomnost OP 1.3.**neschopnost** JF 2.5. , JF 2.5.2.
nesouhlas JF 2.1.3.
nespokojenost JF 2.11.
nezájem JF 2.7., JF 2.7.3.
normálnost OP 5.2.10.
nositel prospěchu OP 7.3.11.
nutnost
- stupeň nutnosti JF 2.6.

O

obava JF 2.10.
obchody SP 10.1.
objekt
- vlastnost objektu OP 4.6.
obliba
- míra obliby JF 2.8.
obtížnost OP 5.2.9.
obuv SP 10.5.
oděvy SP 10.4.
odkud? OP 2.6.
odlišnost OP 7.7.
odporování OP 7.9.5.
odpověď
- odpovědi na dotaz volajícího JF 5.2.3.
okolí SP 2., SP 2.2., SP 2.8.
okolnost OP 7.4.
- vlastnost průvodní okolnosti OP 4.6.
omluva
- odpověď na vyjádření omluvy JF 2.14.
- vyjádření omluvy JF 2.14.
opoždění děje OP 3.4.
oprava
- oprava negativního sdělení JF 1.3.2.
- oprava pozitivního sdělení JF 1.3.2.
- oprava vlastního sdělení JF 5.1.4
opuštění státu SP 5.8.
organizace
- členství v organizacích SP 6.5.
oslovování
- způsoby oslovování - familiárně JF 4.4.
- způsoby oslovování - oficiálně JF 4.4.
- způsoby oslovování - písemný styk familiárně JF 4.4.
- způsoby oslovování - písemný styk oficiálně JF 4.4.
osobní doklady SP 1.4.
osobní doprava SP 5.2.
osobní hygiena SP 8.3.
osobní údaje SP 1.
otázka
- otázka doplňovací JF 1.4., JF 1.4.2.
- otázka vylučovací JF 1.4., JF 1.4.3.
- otázka zjišťovací JF 1.4., JF 1.4.1.
- otázka zjišťující souhlas či nesouhlas JF 2.1.4.
otázky a odpovědi JF 1.4.1., JF 1.4.2., JF 1.4.3.
- otázky a odpovědi na cíl JF 1.4.2.
- otázky a odpovědi na čas JF 1.4.2.
- otázky a odpovědi na jednoho z mnoha JF 1.4.2.
- otázky a odpovědi na kvantitu JF 1.4.2.

- otázky a odpovědi na místo JF 1.4.2.
- otázky a odpovědi na příčinu JF 1.4.2.
- otázky a odpovědi na směr JF 1.4.2.
- otázky a odpovědi na subjekt JF 1.4.2.
- otázky a odpovědi na vlastnost JF 1.4.2.
- otázky a odpovědi na výchozí bod JF 1.4.2.
- otázky a odpovědi na způsob JF 1.4.2.

P

paměť OP 6.1.3.
papírnictví SP 10.7.
paralelní děj OP 3.7.
patiens OP 7.3.5.
- patiens totožný s konatelem OP 7.3.6.
péče
- zdravotní péče SP 8.5
pití SP 11.1.
počasí SP 13., SP 13.1.
počet OP 4.1.
počítač SP 7.4.
počitatelnost OP 4.1
podání
- podání zprávy JF 1.2., JF 1.2.1.
podmínka OP 7.10.4.
podnebí SP 13., SP 13.2.
pohlaví SP 1.6.
pohoštění
- nabídka pohoštění JF 3.2.8.
pohyb
- fáze pohybu OP 2.5.
- slovesa pohybu OP 2.4.
- směr pohybu OP 2.6.
pojištění
- zdravotní pojištění SP 8.6.
pokračování děje OP 3.17.
policie SP 6. 8.
poloha OP 2.1.
- relativní poloha OP 2.2.
- změna polohy OP 2.7.
pomoc
- nabídka pomoci JF 3.2.6.
- žádost o pomoc JF 3.2.5.
popis
- jednoduchý popis JF 5.4.
- prvky popisu JF 1.2. JF 1.2.2.
popření skutečnosti JF 1.3.
porozumění
- ujišťujeme se, že jsme rozuměli JF 6.3.
pořadí OP 4.2.

- pořadí osob, věcí, dějů OP 3.8.
posesivní vztahy OP 7.8.
postoj ke skutečnosti
- vyjadřování postojů JF 2.
- zjišťování postojů JF 2.
pošta SP 12.1.
potěšení
- míra potěšení JF 2.8.
potraviny SP 10.3.
povahové vlastnosti SP 1.12.
pozdravy JF 4.2.
- pozdravy při loučení - familiárně JF 4.2.
- pozdravy při loučení - oficiálně JF 4.2.
- pozdravy při setkání - oficiálně JF 4.2.
- pozdravy při setkání - familiárně JF 4.2.
pozornost
- upoutávání pozornosti JF 4.1.
- upoutání pozornosti směrem k mluvčímu JF 5.1.1.
pozvání SP 6.3.
- nabídka pozvání JF 3.2.7.
požadování
- aby někdo něco udělal JF 3., JF 3.2.
práce SP 3.3.
pravopis
- dotaz na pravopis určitého slova JF 6.5.
prázdniny SP 5.5.
preference JF 2.7. , JF 2.7.4.
prezentace
- prezentace osoby, zvířete, věci, vlastnosti či děje JF 1.1.
problémy
- problémy společnosti SP 6.9.
- zdravotní problémy SP 8.4.
proces OP 7.4.
- proces bez participantů OP 7.3.1.
prosba
- osobní prosba JF 3.2.2.
- prosba, aby někdo něco udělal JF 3.
- prosba o celkové zopakování věty JF 6.1.
- prosba o hláskování slova JF 6.4.
- prosba o hledání vhodného výrazu JF 6.2.
- prosba o napsání slova JF 6.4.
- prosba o zopakování části věty JF 6.2.
- prosba o zpomalení tempa řeči JF 6.1.
prospěch OP 7.3.11.
- nositel prospěchu OP 7.3.11.
prostor
- konkrétní prostor OP 5.1.9.
prostorové vztahy OP 7.1.
prostředek OP 7.4.4.
proživatel OP 7.3.2., OP 7.3.3.

průvodní okolnost
- vlastnost průvodní okolnosti OP 4.6.
prvky
- prvky popisu JF 1.2., JF 1.2.2..
- prvky vypravování JF 1.2., JF 1.2.3.
přání JF 2.7., JF 2.7.1.
- přání dobré chuti JF 4.9.
- stručné sdělení přání JF 5.2.2.
předčasnost dřívějšího děje OP 3.5
představování JF 4.5., JF 5.2.1.
překvapení
- míra překvapení JF 2.12.
přerušení děje OP 3.18.
přesvědčování
- aby někdo něco udělal JF 3.
přibližnost
- přibližnost časového určení OP 3.15.
příčina OP 7.10.1.
příčinné relace OP 7.10.
příjem SP 3.4.
příjemce OP 7.3.10.
příkaz JF 3.2.3.
příklad
- jazykové prostředky pro konkrétní příklady JF 5.1.7.
přiměřenost OP 5.2.5.
přípitky JF 4.8.
přípustka OP 7.10.5.
přítomnost OP 1.3.
- odkazy na přítomnost OP 3.10.
původ OP 2.7., SP 1.9.

R

radost JF 2.9.
reakce
- reakce na komunikační šum JF 6.
reciprocita OP 7.3.7.
reflexe OP 6.1.
rektifikace JF 1.3.3.
relace OP 7.
relativní poloha OP 2.2.
relativní umístění OP 2.2.
restaurace SP 11.2.
rodina SP 1.11.
rodinný stav SP 1.7.
rozhlas SP 7.2.
rozhovor
- konvenční začátek rozhovoru JF 4.
rozkaz JF 3.2.3.
rozměr OP 5.1.

rychlost děje OP 3.13.

Ř

řeč OP 6.2.

S

sdělení
- oprava vlastního sdělení JF 5.1.4.
- sdělení informace JF 1.2., JF 1.2.1.

sdělovací prostředky SP 7.
sdělovací technika SP 7.
sdělování
- sdělování informací JF 1.

setkání
- pozdravy při setkání - familiárně JF 4.2.
- pozdravy při setkání - oficiálně JF 4.2.
- zdvořilostní konverzace při setkání JF 4.3.

shoda OP 7.7.
shrnutí JF 5.1.9.
schopnost JF 2.5., JF 2.5.2.
silniční doprava SP 5.3.
skutečnost
- popření skutečnosti JF 1.3.
- vztahové pojetí skutečnosti OP 7.

slovesa pohybu OP 2.4.
- prefixy směru OP 2.6.

slučování OP 7.9.1.
služby SP 2.6., SP 12
- další druhy služeb SP 12.6.
- diplomatické služby SP 12.3.

slyšitelnost OP 5.1.13.
směr pohybu OP 6.
souběžnost děje OP 3.7.
souhlas
- souhlas s kladným konstatováním JF 2.1.1.
- souhlas s negativním konstatováním JF 2.1.2.
- vybízení k souhlasu JF 2.2.
- vyjádření souhlasu JF 2.1.
- zjišťování souhlasu JF 2.1.

soustrast JF 4.7.
spokojenost JF 2.11.
společnost
- problémy společnosti SP 6.9.

sport SP 4.6.
správnost OP 5.2.6.
stáří OP 5.1.16.
stát SP 6.7.
- opuštění státu SP 5.8.

- vstup do státu SP 5.8.
státní příslušnost SP 1.8.
stav OP 2.1., OP 2.2.
- fyzický stav SP 8.2.
- rodinný stav SP 1.7.
stravování SP 11.
stupeň
- stupeň jistoty JF 2.4.
- stupeň nejistoty JF 2.4.
- stupeň nutnosti JF 2.6.
stupňování OP 7.9.2.
subjekt
- vlastnost subjektu OP 4.6.
svátky SP 6.4.
svolení JF 2.5.3.

Š

šířka OP 5.1.4.
školství SP 9.1.

T

telefon SP 7.3.
telefonování JF 5.2.
tělesná kondice OP 5.1.17.
tělesné vlastnosti SP 1.13.
televize SP 7.2.
tělo
- části lidského těla SP 8.1.
téma
- uvedení tématu JF 5.1.2.
tempo řeči
- prosba o zpomalení tempa řeči JF 6.1.
teplota OP 5.1.10.
tisk SP 7.1.
tloušťka OP 5.1.5.
trvání OP 5.1.16., OP 7.7.

U

ubytování SP 5.6.
účel OP 7.10.3.
údaje
- osobní údaje SP.1.
událost OP 1.2.
- vztahy týkající se události OP 7.3.
úklid SP 2.7.
umění
- výtvarné umění SP 4.4.

umístění OP 2.1.
- relativní umístění OP 2.2.
upoutávání pozornosti JF 4.1.
upřesňování JF 1.3.3., JF 5.1.3.
úspěšnost OP 5.2.7.
úvod
- úvod dopisu JF 5.3.
- úvod neformálního dopisu JF 5.3.2.
- úvod oficiálního dopisu JF 5.3.1.
užitečnost OP 5.2.3.

V

váha OP 5.1.8.
váhání JF 5.1.3.
včasnost děje OP 3.4.
vděčnost
- odpověď na vyjádření vděčnosti JF 3.13.
- vyjádření vděčnosti JF 2.13.
vědění OP 6. 1. 1.
vědomost
- konstatování, že někdo něco ví JF 2.3.
věk OP 5.1.16., SP 1.5.
velikost OP 5.1.1.
veřejná doprava SP 5.1.
veřejná správa SP 6.8.
věta
- celkové zopakování věty JF 6.1.
- zopakování části věty JF 6.2.
vhodnost OP 5.2.4.
vhodný výraz
- hledání vhodného výrazu JF 6.2.
viditelnost OP 5.1.12.
vláda SP 6.7.
vlastnictví OP 7.8.
vlastnost
- vlastnost objektu OP 4.6.
- vlastnost průvodní okolnosti OP 4.6.
- vlastnost subjektu OP 4.6.
vlastnosti
- povahové vlastnosti SP 1.12.
- tělesné vlastnosti SP 1.13.
vlhkost OP 5.1.11.
vnímatel OP 7.3.3.
volný čas SP 4.1.
vstup do státu SP 5.8.
vůle JF 2.7., JF 2.7.1.
vybízení k souhlasu JF 2.2.
výčet JF 5.1.6., OP 4.4.
výčty OP 7.9.6.

vyjadřování OP 6.2.
vyloučení OP 7.9.4.
vypravování
- jednoduché vypravování JF 5.5.
- prvky vypravování JF 1.2., JF 1.2.3.
výslovnost
- dotaz na správnou výslovnost JF 6.5.
výstavba jazykového projevu JF 5.
výstavy SP 4.4.
výstraha JF 3.2.4.
výška OP 5.1.3.
výzva
- k realizaci činnosti, mluvčí se zařazuje mezi konatele JF 3.1.
vzdálenost OP 2.3., OP 5.1.6.
vzdělání SP 9.
vztahové pojetí skutečnosti OP 7.
vztahy
- časové vztahy OP 7.2.
- logické vztahy OP 7.9.
- posesivní vztahy OP 7.8.
- prostorové vztahy OP 7.1.
- vztahy s lidmi - druhy vztahů SP 6.2.
- vztahy týkající se děje OP 7.3.
- vztahy týkající se události OP 7.3.

Z

zábava SP 4.
začátek OP 1.5.
- začátek děje OP 3.16.
- začátek rozhovoru JF 4.
zahájení
- zahájení mluveného projevu JF 5.1.1.
zahrnutí OP 7.9.4.
zájem JF 2.7., JF 2.7.3.
zájmy SP 4.2.
zákaz JF 2.5.3.
zakončení
- zakončení děje OP 3.18.
záměr JF 2.7., JF 2.7.2.
zaměstnání SP 1.10.
- hledání zaměstnání SP 3.5.
zařízení
- kulturní zařízení SP 4.3.
zavazadla SP 5.7.
závěr JF 5.1.10.
- závěr dopisu JF 5.3.
- závěr neformálního dopisu JF 5.3.4.
- závěr oficiálního dopisu JF 5.3.3.
zdraví SP 8.

zdravotní péče SP 8.5.
zdravotní pojištění SP 8.6.
zdravotní problémy SP 8.4.
zdůrazňování
- zdůrazňování složek celku JF 5.1.8.
zjišťování
- zjišťování informací JF 1., JF 1.4.
změna OP 1.5.
- změna polohy OP 2.7.
znalost
- konstatování, že někdo někoho zná JF 2.3.
zopakování
- prosba o celkové zopakování věty JF 6.1.
- prosba o zopakování části věty JF 6.2.
zpomalení
- prosba o zpomalení tempa řeči JF 6.1.
zpráva
- podání zprávy JF 1.2., JF 1.2.1.
způsob OP 7.4.3.
- způsob oslovování - familiárně JF 4.4.
- způsob oslovování - oficiálně JF 4.4.
- způsob oslovování - písemný styk familiárně JF 4.4.
- způsob oslovování - písemný styk oficiálně JF 4.4.

Ž

žádost
- formální žádost JF 3.2.1.
- žádost o pomoc JF 3.2.5.
život
- každodenní život SP 3.

ČEŠTINA JAKO CIZÍ JAZYK
Úroveň A2

1. vydání

Vydalo: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky
Tisk: ÚIV – divize Nakladatelství TAURIS
Rok vydání: 2005
Náklad: 300 ks

COUNCIL OF EUROPE
CONSEIL DE L'EUROPE